İzmir
Belediyeciliğinde
2004-2018
Döneminin
Öyküsü

İlhan Tekeli

**İzmir Belediyeciliğinde
2004-2018 Dönemi'nin Öyküsü**

I. KİTAP

İZMİR-2018

İzmir Belediyeciliğinde 2004-2018 Dönemi'nin Öyküsü

İlhan TEKELİ

Yayına Hazırlayan

Yeliz ŞANLI ATAY

Yayın Koordinasyonu

Mehmet URAL

Son Okuma

Ayşegül SABUKTAY

Grafik Tasarım ve Uygulama

Emre DUYGU

Yönetim Yeri

İZMİR BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ AKDENİZ AKADEMİSİ
Mehmet Ali Akman Mah. Mithatpaşa Cad. No: 1087, 35290 Konak-İzmir
Tel: (0232) 293 46 13 Faks: (0232) 293 46 10
www.izmeda.org info@izmeda.org
Sertifika No: 22595

Basım Yeri

Dinç Ofset Matbaa-1145/4 Sokak No: 11/C Yenışehir-İzmir
Tel & Faks: 0232 459 49 61-63 Sertifika No: 20558

Birinci Baskı: Kasım 2018

Baskı Adedi: 2000

ISBN 978-975-18-0244-6

Bu kitap, İzmir Akdeniz Akademisi tarafından yayına hazırlanmış olup, İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin ücretsiz kültür hizmetidir. İzmir Akdeniz Akademisi'nin, bedelsiz yayınıdır. Bütün hakları saklıdır. Kaynak gösterilmeden tanıtım için yayımlanacak yazılar dışında, İzmir Akdeniz Akademisi'nin yazılı izni alınmadan çoğaltılamaz. Satılamaz.

© **İzmir Büyükşehir Belediyesi**

İzmir Modeli'nin Hazırlanma Öyküsü

İzmir İçin Demokratik Bir Belediyecilik Modeli Önerisi kitabı, İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin örgütlediği, kısa adı “İzmir Modeli” olan kolektif bir çalışma sonucunda elde edilmiştir. İzmir Büyükşehir Belediyesi, bu projenin kavramsal çerçevesini oluşturmak, projenin gelişmesini yönlendirmek için konuyla ilgili akademisyenlerden, uzmanlardan ve İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin üst kademe yöneticilerinden oluşan 12 kişilik bir mutfak oluşturmuştur. Bu mutfak, ilk toplantısını 21 Ocak 2017 tarihinde yapmıştır. Bu mutfak, iki toplantı yaptıktan sonra, İzmir Modeli'nin kullanacağı temel kavramları/değerleri netleştirmek için dört araştırma yapılmasını ve bu amaçla toplanan dört ayrı çalıştayda tartışıldıktan sonra bu araştırmanın bulgularının, son hale getirilmesini sağlamıştır. Daha sonrasında hazırlanacak olan Model'in, İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin deneyimine/performansına ilişkin verilere dayandırılabilmesi için, araştırma mutfağınca saptanan 20 ayrı konuda, isimleri belirlenen akademisyen/araştırmacılar tarafından araştırma yapılmasını örgütlemiştir. Bu araştırmaların sonuçları, mutfakta yer alanlar, 20 ayrı konuda araştırma yapan araştırmacılar, konuyla ilgili belediye bürokrasisi ve İzmirliilerin katıldığı çalıştaylarda derinliğine tartışıldıktan sonra, söz konusu araştırmalara yazarları tarafından son şekilleri verilmiştir. Bu 20 araştırma üzerinde toplanan çalıştayların sonuncusu, 2 Aralık 2017 tarihinde tamamlanmıştır.

İzmir Modeli'nin, ön çalışmaları on bir aylık bir süre içinde tamamladıktan sonra sıra İzmir Modeli çalışmalarının iki temel ürünü olan *İzmir Belediyeciliğinde 2004-2018 Döneminin Öyküsü* ve *İzmir Modeli İzmir İçin Demokratik Bir Belediyecilik Modeli Önerisi*, kitaplarının yazılmasına gelmiştir. İdeal durumda bu görgül ve normatif İzmir Modelleri'ni oluşturulan kitapların, proje mutfağının mensupları ve 20 konunun araştırmacıları tarafından kolektif olarak üretilmesi gerekiyordu. Ama pratikte bunun gerçekleştirilmesinin yolu bulunamayınca, proje mutfağı, bu kitapların, proje çalıştaylarının moderatörlüğünü yapmış olan İlhan Tekeli tarafından yazılmasına karar vermiştir. Bunun üzerine İlhan Tekeli, hazırladığı ilk taslakları, 3 Mart 2018 ve 28 Mayıs 2018 tarihlerinde toplanan çalıştaylarda tartışmaya açmış ve her iki kitaba son halinin verilmesini sağlamıştır. Bir yıl, dört ay süren çalışmalar sırasında, toplam 31 çalıştay ya da çok sayıda kişinin katıldığı toplantılar yapılmış ve bu toplantılara belediye bürokrasisinden 89, belediye dışındaki akademisyenler, uzmanlar ve ilgililerden 78 ayrı kişi katılmıştır. Ortaya çıkan ürün, onların katkılarını içermektedir.

İçindekiler

GİDİŞATIN DEĞİŞECEĞİ YER	7
I.GİRİŞ	9
II.İZMİR'DE 1984-2004 DÖNEMİ BELEDİYECİLİĞİNİN ÖYKÜSÜ	10
II.1. İzmir Belediyeciliğinin 1984-1999 Döneminde, İzmirlinin Neyi Kabul Etmeyeceğinin Açıklık Kazanması	14
Birinci Burhan Özfatura Dönemi Belediyeciliği (1984-1989)	14
Yüksel Çakmur Dönemi Belediyeciliği (1989-1994)	18
İkinci Burhan Özfatura Dönemi Belediyeciliği (1994-1999)	21
II.2.Ahmet Piriştina Dönemi Belediyeciliği (1999-2004)	23
1999 Seçimlerine Girerken Piriştina'nın Önerdiği Program	24
Piriştina Programını Nasıl ve Ne Kadar Uygulayabildi?	25
Piriştina 2004 Belediye Seçimine Ne Tür Bir Programla Girdi?	29
III.AZİZ KOCAOĞLU BELEDİYECİLİĞİNİN BİRİNCİ DÖNEMİ (2004-2009)	33
III.1.Aziz Kocaoğlu Görevi Devraldığında Nasıl Bir Birikime Sahipti?	34
III.2.Aziz Kocaoğlu Görevi Devraldığında, Başarılı Bir Belediye Başkanı Olmayı Nasıl Tanımlamış ve Nasıl bir Yönetici Olma Stratejisi Belirlemiştir?	36
III.3.Aziz Kocaoğlu Aldığı Görevi Nasıl Gerçekleştirmiştir?	37
Mali Reform ve Yeni Mali Strateji	38
Hazine Müsteşarlığı ile Borcun Yeniden Yapılandırılması Müzakerelerine Girişilmesi	39
Mali Yönetişimin İyileştirilmesi ve Mali Disiplinin Sağlanması	39
İzmir Belediyesi'nin İlk Stratejik Planını (2006-2017) Geliştirmesi	40
İzmir İçin 1/25.000 Ölçekli Nazım İmar Planı'nın Hazırlanması	41
23. Dünya Üniversite Oyunlarına (Universiade2005, İzmir) Ev Sahipliği Yapılması	42
İzmir'in 2015 EXPO'suna Aday Olması	43
Raylı Taşımacılığa Verilen Önceliğin Sürdürülmesi	45
Toplu Ulaşımın Stratejik Planda Öngörüldüğü Şekilde Geliştirilmesi	45
Kentte Erişebilirliği ve Trafik Güvenliğini Artıracak Yol ve Otopark Altyapısının Stratejik Plana Uygun Şekilde Geliştirilmesi	46
İzmir'de Kentsel Dönüşümün Başlatılması	47
Bir Fuar Kenti Olan İzmir'in, Vizyonunu Fuarlar ve Kongreler Kenti Olma Yönünde Genişletmesi	48
Yerelden Kalkınma Yaklaşımının Yaşama Geçirilmeye Başlanması	49
Sosyal Bir Proje Olarak Başlayan Okul Sütü Projesi İçinden Bir Yerelden Kalkınma Projesi Doğması	50
Kentteki Yeşil Alanlar, Parklar ve Rekreasyon Alanlarının Sayısının Artırılması	51

İZSU'nun Su Kaynaklarını Geliştirmesi ve Dağıtım Şebekesini Yenilemesi	52
İZSU'nun Tüm Yerleşmelere Arıtma Tesisleri Getirmesi	54
Körfez'in Korunması ve İyileştirilmesi Çabalarının Sürdürülmesi	55
Katı Atık Toplanması ve Bertaraf Edilmesinde İyileştirme Faaliyetlerine Devam Edilmesi	56
İzmir'e Yeni Kültürel Faaliyet Mekanlarının Kazandırılması	58
İzmir'in Tarihiyle Buluşmasının Sağlanması Çalışması	59
İzmir Büyükşehir Belediyesi Eşrefpaşa Hastanesi'nin Güçlendirilerek İzmirliye Kaliteli Sağlık Hizmeti Verilmeye Başlanması	60
Sosyal Dayanışmayı Güçlendirmek İçin Projeler Geliştirilmesi, Uygulanması ve Projelerin Çeşitliliğinin Artırılması	61
İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin Kentli Çocukların Eğitim Kalitesinin Yükseltilmesine Katkı Yapmaktaki Öncü Rolü	63
IV.AZİZ KOCAOĞLU BELEDİYESİ'NİN İKİNCİ DÖNEMİ (2009-2014)	64
Kocaoğlu "İşimiz İzmir, Gücümüz İzmir" Programıyla İzmirliye Ne Öneriyordu?	65
İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin 2010-2017 Dönemi Stratejik Planının Hazırlanması	69
İzmir Ulaşım Ana Planı'nın 2009 Yılında Kabul Edilerek Yürürlüğe Konulması	69
İzmir Ekonomik Kalkınma Koordinasyon Kurulu'nun (İEKKK) Çalışmaya Başlaması	70
İzmir Kültür Çalıştay'ının Toplanması	72
İzmir Tasarım Forumu'nun Toplanması	73
Yeni Bir Vizyon için Yeni Bir Kurum: İzmir Akdeniz Akademisi'nin Kurulması	75
İzmir'in Denizle İlişkisini Güçlendirme Projesi (İZMİR-DENİZ)	78
Aziz Kocaoğlu'na ve İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin Üst Kademe Bürokrasisine Karşı Yürütülen Operasyon ve Çete Davası	83
İzmir'in EXPO-2020 Başvurusu da Olumlu Sonuçlanmıyor	86
İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin Kredibilitesini Yükseltmesi ve Doğrudan IFC Kredisi Kullanabilir Hale Gelmesi	87
İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin İzmir İçin Telekomünikasyon Alt Yapısı Geliştirmesinin ve Belediye Birimleri Arasında IP Tabanlı İletişim ve Entegrasyon Projesini Gerçekleştirmesinin Engellenmesi	88
İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin Kentsel Dönüşüm Modelinin Açıklık Kazanması	89
Fuar İzmir'in Açılması ve İzmir'in Fuarlılık Alanında Yarışabilirliğinin Artırılması	91
İzmir Körfezi'nin İyileştirme Çalışmalarının Derinlik Kazanması	91
Katı Atık Toplanması ve Bertaraf Edilmesi Sisteminin İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin Yetki Alanının İkinci Kez Büyümesine Uyumlu Hale Getirilmesi	93
İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin Yerel Alanlarda Kültür Merkezleri Yapımını Yaygınlaştırması	94

İzmir'in Dünya Sağlıklı Kentler Ağı'nın Bir Parçası Haline Gelmesi	94
Sağlık Bakanlığı'nın İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin Verdiği Koruyucu Sağlık Hizmetlerini Engellemesi	95
Sosyal Dayanışmayı Güçlendirmek İçin Projeler Geliştirilmesi, Uygulanması ve Projelerin Çeşitliliğinin Artırılması	96
V.AZİZ KOCAOĞLU BELEDİYESİ'LİĞİNİN ÜÇÜNCÜ DÖNEMİ (2014-2018)	98
"İzmirliilerin İzmir'i..." Programı Neleri Vaat Ediyor?	98
İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin Yeni Stratejik Planını (2015-2019) Hazırlaması	100
İzmir Tarih Projesi'nin Katılımcı Bir Süreçle Hazırlanması, Örgütlenmesi ve Uygulamaya Konulması	101
İzmir Opera Binası'nın İhale Aşamasına Gelmesi	
İzmir Körfezi'ni İyileştirme Çalışmalarının Sürdürülmesi	108
İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin Katı Atık Bertaraf Tesislerinin Sayısını Artırma Çabası	109
Fuar İzmir'in Göz Kamaştıran Başarısı	111
Kültürpark ve İzmir Enternasyonal Fuar'ını Yeniden Düzenleme Çalışmalarının Başlatılması	112
İzmir'in Yeşil Alanlar, Parklar ve Rekreatyon Alanları Sayısının Artırılmasına Devam Edilmesi	113
İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin Yerelden Kalkınma Yaklaşımını Havza Esaslı Çalışmalarla Derinleştirmesi	117
İzmir Ulaşım Ana Planı'nın Yenilenmesi ve 2030 Hedefli Yeni Bir Planın Hazırlanması	118
Raylı Taşıma Ağlarının Geliştirilmesine Devam Edilmesi	119
İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin Çevre Konusundaki Küresel Sorumluluğunu Yerine Getirecek Şekilde Bir Enerji Politikası Saptaması ve Uygulaması	122
İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin Kentsel Dönüşüm Modelini Uygulamaya Devam Etmesi	123
İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin Sağlık Hizmetleri Konusundaki Israrı	124
İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin Sosyal Dayanışmayı Güçlendirme Projelerini Çeşitlendirmesi ve Yaygınlaştırması	125
Okul Sütü Olarak Başlayan Projenin, Süt Kuzusu Projesi'ne Dönüştürülerek Sürdürülmesi	126
Abla-Ağabey-Kardeş Projesiyle Başlayan Gönüllü Gençlik Projelerinin Yeni Alanlara Yayılması	127
İzmir'in Kültür ve Sanat Alanındaki Performansının Artırılması	128
VI.BİRİNCİ KİTAPIN İKİNCİ KİTAP İÇİN HAZIRLADIĞI İZMİR MODELİ ÇERÇEVESİ	129
KAYNAKÇA	136
İZMİR MODELİ ÇALIŞMASINA KATKISI BULUNANLAR	140
KISALTMALAR	141

Gidişatın Değişeceği Yer

Çocuk yaşlardan itibaren çalıştım, çok çalıştım.

Çiftçilik yaptım. Tütün tarlasında sabahladım, bahçe suladım, çapaladım.

Üretimin, alın terinin, tozun, toprağın ne olduğunu orada öğrendim. Ama aynı zamanda okudum, çok okudum.

Sonra işçilik yaptım, memurluk yaptım, muhasebecilik yaptım; imalatçı, sanayici ve esnaf oldum. Derken siyasete atıldım.

İyi ki de girmişim bu kulvara...

İzmir Büyükşehir Belediye Başkanlığı gibi, ömrümün sonuna kadar onurla ve gururla taşıyacağım çok şerefli bir görevi üstlendim 15 yıl boyunca.

Detaylarını, Değerli Hocamız İlhan Tekeli'nin kaleme aldığı bu kitapta okuyacaksınız.

Muhalefetteki bir yerel yönetici olarak neler yaptığımızı ya da çok istememize rağmen neleri yapamadığımızı...

Bütün olumsuz faktörlere rağmen mali özerkliği nasıl sağladığımızı, hangi projelerle kenti kalkındırmaya çalıştığımızı, stratejik planlarımızı, projelerimizi, emeklerimizi, kavgalarımızı, hayallerimizi...

"Yaşam kalitesi, sürdürülebilirlik, katılımcılık ve yenilikçilik" olarak dört kelimeyle özetleyebileceğimiz temel stratejimizi ve sonrasında ortaya çıkan "İzmir Modeli"ni.

Şöyle dönüp de geriye baktığımızda, kentlerin ömründe "bir an" olarak sayılabilecek bu zaman dilimi içerisine çok önemli işleri sığdırdığımızı, İzmir'in yarınlarını aydınlatacak büyük projelere imza attığımızı görüyoruz.

Kentin tarihsel yolculuğunda bir dönüm noktası olacağına inandığımız bu süreç içinde hemen her alanda yeni bir "İzmir fotoğrafı" oluşturmaya gayret ettik.

İzmir'i, geleceğini şekillendiren planlara ve bir yol haritasına kavuşturduk.

Karşımıza çıkan engellere rağmen yılmadan çalıştık, çabaladık. Her şey üstümüze gelip dayanılamayacak bir noktaya gelindiğinde bile vazgeçmedik. Direndik. Mevlana'nın dediği gibi, orasının "gidişatın değişeceği yer" olduğunu biliyorduk.

Ve İzmir'i yeniden ayağa kaldırıp herkesin "yaşamak için can attığı" bir kent haline getirdik.

Bu teveccühte elbette, İzmir'deki demokrasi iklimi ile İzmirlilerin güler yüzü ve hoşgörüsünün de büyük payı var.

Ama özellikle son birkaç yıldır İzmir'e İstanbul'daki beyaz yakalıların ciddi bir göçü başladıysa, önemli kuruluşlar merkezlerini İzmir'e taşıma hazırlıklarına giriştiyse, bu çorbada biraz bizim de tuzumuz olduğunu düşünüyorum.

"İzmir Modeli"ni incelediğinizde ayrıca dikkatinizi çekecektir:

Bütün bunları yaparken, "dik duruşumuzdan" en küçük bir taviz bile vermedik.

İzmirli hemşehrilerimizden aldığımız güçle, tüm emek ve enerjimizi, bu kenti ayağa kaldırmak için kullandık.

Adaleti ve kul hakkını gözeterek, sadece İzmir halkının ve kamunun çıkarlarını korumaya çalıştık.

İzmirli'lere "gurur duyacakları" bir kent bırakabildiysek, ne mutlu bize!

Aziz KOCAOĞLU

İzmir Büyükşehir Belediye Başkanı

I. GİRİŞ

İzmir Belediyeciliğinde 2004-2018 Döneminin Öyküsü adını taşıyan bu birinci kitabı, *İzmir Modeli İzmir İçin Demokratik Bir Belediyecilik Modeli Önerisi* başlıklı ikinci bir kitap izliyor. İki kitap bir araya gelerek “**İzmir Modeli**”ni oluşturuyor. Birinci kitap bize, görgül temelli, olup biteni betimlemek üzerine kurulmuş “Görgül Bir İzmir Modeli”ni anlatırken, ikinci kitap gelecekteki uygulamaları yönlendirme ereğiyle “Normatif Bir İzmir Modeli”ni kurgulamaya çalışacak.

Birinci kitapta İzmir Belediyeciliğinde 2004-2018 döneminin tarihsel bir anlatısı kurgulanmakta. Bu tarihsel anlatının temel kahramanı ise Başkan Aziz Kocaoğlu. Ancak kurgulanan bu anlatıyı, Aziz Kocaoğlu’nun yaşam öyküsünün bir kesiti olarak düşünmek doğru olmaz. İzmir Belediyecilik tarihinin bir dönemi olarak değerlendirmek daha doğru olur. Başka bir deyişle kurgulanan tarih anlatısı bir biyografi kurgusu olarak değil **bir yönetim tarihi kurgusu olarak** düşünülmelidir.

Birinci Kitabı oluşturan, Aziz Kocaoğlu dönemi belediyecilik tarihi anlatısının içeriğini, İkinci Kitabı oluşturan *İzmir Modeli İzmir İçin Demokratik Bir Belediyecilik Modeli Önerisi*’nin görgül temelini oluşturacak olması belirlemektedir. Aziz Kocaoğlu dönemi belediyeciliğinin ikinci kitaba dayanak oluşturacak anlatısını kurabilmek için dört döneme ayrılmış bir analiz yürütülecektir. Birinci dönem, 1984-2004 yılları arasındaki yirmi yılı kapsayacaktır. Birinci dönemin 2004 yılında sona erdirilmesinin mantığı açıktır. 2004 yılı, Aziz Kocaoğlu’nun belediyeciliğinin başladığı yıldır. 1984 yılı ise Türkiye’nin belediyeciliğinde bir kırılmayı temsil etmektedir. Bu yıl çıkarılan 3030 sayılı yasayla Türkiye’de **iki kademeli bir belediyeciliğe** geçilmiş; Türkiye, “büyükşehir belediyesi” kavramıyla tanışmış ve bu yasayla Türkiye’de belediye yönetimlerine **başkanlık** sistemi getirilmiştir. Ayrıca bu yasayla, belediyelerin gelirleri ve imar yetkileri de artırılmıştır.

Diğer yandan, 1980’li yıllar, Türkiye’de neoliberal politikaların uygulanmaya başlandığı yıllardır. Bu yeni anlayış içinde kentlerin büyüme biçimlerinde önemli bir değişme yaşanmaya başlanmıştır. Kentler artık tek tek binaların eklenmesiyle yağ lekesi halinde değil, birbirinden kopuk büyük parçaların eklenmesiyle saçaklanmış bir şekilde büyümeye başlamıştır. Kısacası 1984 yılında Türkiye’de belediyelerin yönetim problematiği konusunda önemli/paradigmatik bir değişiklik yaşanmıştır.

Kitabın birinci bölümü olarak 1984-2004 yılları arasını kapsayan yirmi yıllık dönemin ele alınmasının iki temel nedeni bulunmaktadır: Bunlardan birincisi, Türkiye belediyeçiliği içinde yaşanan bu paradigmatik değişimin İzmir’de yaşanma biçiminin farklılığını ortaya çıkarmaktır. Özellikle, 1984-1999 yılları arasında İzmir belediyeçiliğinde yaşananlar, yapılan uygulamalar kadar, **İzmir halkına nelerin kabul ettirilemeyeceğini göstermesi** bakımından da özel bir öneme sahip olmuştur. İkincisi ise, bu şekilde bir dönemleştirme, yirmi yıllık deneyim sonrasında Aziz Kocaoğlu’nun ne tür bir belediyeçilik anlayışı ve hangi türde kent sorunlarını devraldığını, başka bir deyişle Kocaoğlu yönetiminin çıkış noktasını tanımlamak için gereklidir.

Bu yirmi yıllık uzun dönemi, Aziz Kocaoğlu’nun İzmir Büyükşehir Belediyesi’nde başkanlık yaptığı beşer yıllık üç dönem izleyecektir. Her seçim, başkanların ya da adayların aynı zamanda yeni bir program sunması anlamına geldiğinden, burada kurgulanacak öyküde de dönemlere ayırmada seçim dönemleri esas alınmıştır.

Bu kitapta, İzmir Belediyesi’ne ilişkin yapılan her bir dönem incelenirken, öncelikle dönemin çözmek durumunda kaldığı temel yönetim probleminin ya da problemlerinin, neler olduğu tanımlanmaya; bu tanımlamada ise, çözülmek istenilen sorunlar ve bu sorunların çözümünde kullanılabilecek, kaynaklar, yetkiler ve araçların neler olduğuna açıklık kazandırılmaya çalışılacaktır. Sorunun tanımlanmasından sonra, bu sorunun çözülmesinde yönetimin izlediği stratejinin ne olduğuna netlik kazandırılacaktır. Bunu, yönetimin bu stratejiyi yaşama geçirmek için izlediği politikalar, karşılaştığı engeller/engellemeler ve dirençler izleyecektir. Sonunda da uygulamada elde edilen sonucun bir değerlendirilmesi yapılacak ve yeni döneme nasıl bir yönetim sorunuyla ya da sorunlarıyla girildiği formüle edilecektir.

Kocaoğlu’nun başkanlık yaptığı üç dönemin yönetim tarihinin, böyle bir anlatı anlayışı içinde kurgulanmasının temel nedeni, ikinci kitapta İzmir için demokratik bir belediyeçilik modelinin geliştirilecek olmasıdır. Son üç dönem için kurgulanan İzmir’in belediyeçilik deneyiminden yola çıkarak normatif niteliği olan demokratik bir belediyeçilik modeline geçilebilmesi için elinizdeki yerel yönetim tarihini okurken eleştirel gerçekçi konumu yitirmemek yararlı olacaktır.

II. İZMİR’DE 1984-2004 DÖNEMİ BELEDİYEÇİLİĞİNİN ÖYKÜSÜ

Bir ülke tarihinde sanayileşmenin başlamasıyla, sanayi öncesi dönemin kırsal yapısının çözülerek, hızlı bir kentleşme dönemine girilmesi sonucu ortaya çıkan dönüşümün, o toplumun yaşamını etkileyen en radikal dönüşüm olduğu söylenebilir. Her ne kadar, Türkiye’de bu dönüşümün ilk izleri 19. yüzyılın ikinci yarısından sonra ortaya çıkmaya başladıysa da, Türkiye tarihinin içinden geçtiği özel koşullar dolayısıyla bu süreç, II. Dünya Savaşı sonuna kadar hızlanamamıştır. II. Dünya Savaşı sonrasında ise Türkiye çok hızlı bir şekilde yaşanan kentleşme sürecine girmiştir.

Bu yıllarda, Türkiye’de kentlerin nüfusu, yılda % 6 hızla büyümeye başlamıştır. Tabii bu büyümenin nasıl gerçekleşeceğini, **Türkiye’nin kapital birikim süreci,**

gerçekleştirebildiği konut sunum biçimleri, sistemin arz edebildiği mobilite olanakları, yerel yönetimlerin kurumsal yapısı ve meşruiyet çerçeveleri belirlemiştir. Yaşanan bu dönüşümün, krize dönüşmeden, **toplumun meşruiyet kalıpları** içinde herkese yeterli iş, yeterli konut, yeterli alt yapı ve kentsel hizmet üretilebilmesi için büyük miktarda kapitali harekete geçirebilen bir kapital birikim sürecine gereksinmesi bulunmaktadır. Oysa Türkiye'nin bu yıllardaki ekonomik gelişme düzeyi bu düzeyde bir kapital birikimini sağlayamamaktadır. Bu durumda, Türkiye'nin sınırlı nitelikteki bu kapital birikimini, sanayileşmesini ve kentleşmesini yönlendirmekte nasıl kullanacağı temel soru haline gelmiştir. Benzer ülkelerde olduğu gibi Türkiye'nin de bu soruya verdiği yanıt makuldür. Türkiye kapital birikimini sanayiye ve iş kurmaya yöneltmiştir. Türkiye önceliğini kente gelene iş bulmaya vermiştir. Bu durumda konuta ve kentsel altyapıya ayrılan kaynak az olacağı için **kentleşmenin fiziksel yönünün ucuzlatılması** gerekecektir. Bu ucuzlatma, modernite içinde gelişmiş olan kentin yapılaşma ve hizmet sunma standartları içinde gerçekleştirilememektedir.

Nitekim, Türkiye kentleşmeyi ucuzlatmanın yolunu plancılar ya da teknisyenler eliyle değil toplumsal pratik içinde bulmuştur. İki yeni konut sunum biçimi, **yapsatçılık ve gecekondu** gelişmiştir. Kente yeni gelenlerin konut gereksinmesinin karşılanmasının maliyeti, bu iki yeni konut biçiminin yaygınlaşmasıyla büyük ölçüde düşürülmüştür. Öte yandan, kentleşmenin maliyetini düşürmenin bir başka aracı da **belediye gelirlerinin düşük tutulmasında** bulunmuştur. Bu durumda kentsel altyapı standartlarında ve kamusal kent hizmetlerinin arzında yetersizlikler doğmuştur. Bu yetersizlik, çoğu kez piyasa mekanizması içinde gelişen yeni arz biçimleriyle karşılanmıştır. Örneğin kentlilerin mobilite gereksinmelerinin karşılanmasında kamu arzı yetersiz kalınca küçük sermayenin arzıyla oluşan **dolmuş ve minübüs hatlarıyla** çözüm bulunmaya çalışılmıştır. Böylece, Türkiye'de kentleşmenin ucuzlatılmasında belli ölçüde yol alınmış olmasına karşın, ulaşılan sonuç yine de yeterli olmamıştır. Kentleşmenin ucuzlatılmasına rağmen, sanayi üretimine ve iş sağlanmasına ayrılan kaynaklar yine de yetersiz kalmıştır. Sistem, kente gelenlere yeterli istihdam sağlayamadığı için gecekondu ve dolmuş-minibüsün kendiliğinden gelişmesinde olduğu gibi, istihdam sorununu çözmek için de enformel istihdam türleri doğmuştur. Bu nedenle Türkiye'nin II. Dünya Savaşı sonrasında yaşadığı kentleşmenin kenti, **gecekondu, dolmuşlu ve işportalı** bir kenttir.¹

Bu kentleşme, belli bir kent formu ve belli bir kentsel sorunlar yelpazesi yaratmaktaydı. Bu kent, hâkim tek bir merkeze sahipti. Tek tek binaların eklenmesiyle ana yollar, etrafında **yağ lekesi gibi büyüyen bir kent formu** doğurmaktaydı. Bu kent formunun merkez bölümünde yasaların önerdiği süreç içinde yapsatçılar eliyle gerçekleştirilen binalar yer almaktaydı. Bu binaları ise bir gecekondu kuşağı sarıyordu.

¹ İlhan Tekeli, Yiğit Gülöksüz, Tank Okyay: *Gecekondu, Dolmuşlu, İşportalı Şehir*, Cem Yayınevi, İstanbul, 1976.

Bu form, kentin merkezinde arsa fiyatlarını yükseltiyordu. Bu arsa fiyatları orta sınıf tarafından ödenemez hale gelince de kat mülkiyeti kurumu ve yapsatçılık gelişmeye başlıyordu. Yapsatçılığın karlılığını koruyabilmesi için de kent merkezinde yüksek katlı binalara izin verilmesi gerekiyordu. Böyle bir ortamda eski kent bölümlerinin **tek evlerden oluşan dokusu yıkılarak yerine apartmanlar yapılmaya** başlanıyordu. Yaşanan bu kentleşme süreci kentin merkez kısımlarında bir yık yap süreci oluşturarak, kent merkezlerinde büyük bir dönüşümün gerçekleşmesine yol açıyor ve kentin tarihsel mirasını tahrip ediyordu. Bu dönüşümün aktörleri ise, bir taraftan binalara yüksek imar hakları veren ve bir tüzel kişilik olan belediyeler iken, diğer taraftan küçük sermayeli müteahhitler oluyordu.

Bu yapılaşma biçiminin kent yönetimi bakımından yarattığı iki sorun bulunmaktadır: Bunlardan birincisi, yapsatçıların **yık-yap yoluyla konut arzını sürekli pahalılaştırması**, yaşanan kentleşmenin yarattığı meşru/düzenli konut talebini karşılayamaz hale getirerek **sürekli bir konut açığı** yaratmasıdır. Bu da gecekondu arzının kalıcılılaşmasına neden olmaktadır.

İkinci sorun ise, kentlerin yaşadığı bu dönüşümün, kent merkezi ve çevresi arasındaki yolculuk talebini yoğunlaştırması sonucunda, kentin var olan ana arterlerinde ciddi düzeyde **trafik sıkışıklığının yaşanmaya başlamasıdır**. Kentler ciddi erişebilirlik sorunları ile karşı karşıyadır. Bu dönemde, kent yöneticileri erişebilirlik sorununun çözümünü, var olan yolları genişletmek olarak görmektedirler. Nitekim, İzmir'in belediyeçilik tarihinde Osman Kibar ve İhsan Ayanak dönemlerinde bu anlayış geçerlidir.

Kapital birikimi yetersizliği dolayısıyla, İzmir'de kentin yaşadığı altyapı sorunu içinde gelişme süreci, yalnız kent içi yollarda değil, aynı zamanda içme suyunun sağlanmasında ve atık suyun uzaklaştırılması ve arıtılmasında da kendini göstermiştir.

Türkiye'de kentler, yapsatçı sunum biçimiyle, bir apartmanlaşma ve dolayısıyla yoğunluk artışı yaşarken, **kış aylarında ısınma** Türkiye'de çıkan düşük kalorili, kül oranı ve sülfür oranı yüksek linyitle sağlandığı için, kapalı bir havza içinde bulunan ya da kara iklimi koşullarının sürdüğü kentlerde, çok yüksek düzeyde **hava kirliliği sorunuyla** karşılaşmıştır.

Genel olarak Türkiye'nin yaşadığı bu kentleşme süreci ve yarattığı sorunlar, İzmir'de de gerçekleşmiştir. Ama İzmir'de bunlara ek olarak kendi özelliklerinden kaynaklanan başka önemli sorunlar da yaşanmıştır. Bunlardan biri, İzmir'in fiziki varlığının **iç körfezin kıyılarını saran bir amfiteyatro** halinde konumlanmasından kaynaklanmaktadır. Bu dönemde Türkiye'de belediyeler yeterli kaynağı harekete geçiremediklerinden, atık sularını kanalizasyon hatlarıyla evlerden uzaklaştırmakla yetinerek, hiçbir arıtma yapmadan, doğrudan akarsulara ve denize vermektedirler. Eğer bu kent açık bir denizin kıyısında bulunuyorsa, yapılan derin deşarj doğan kirlilik sorunlarının yoğunluğunu bir ölçüde hafifletebilmektedir. Oysa bu **atık sular İzmir'de kapalı bir körfeze salındığından** ve körfez suları akıntılarla temizlenemediğinden yüksek düzeyde bir **ötrifikasyona** neden ol-

muştur. Sonuçta körfezdeki canlı yaşamı büyük kayıplara uğramıştır. İzmir’de de 1980 yılına gelindiğinde durum çok kötüleşmiş, körfez yaydığı **kokularla** karada yaşayanları rahatsız etmeye başlamıştır.

İzmir’in kentleşme öyküsü ve yarattığı sorunlar bakımından kendine özgü bir başka yanı, 1950 -1980 yılları arasında kentin “*civic merkezi*”ni oluşturan **Konak Meydanı’nın bir tarlaya dönüşmüş** bulunmasıdır. İzmir II. Dünya Savaşı sonrasında hızla büyümeye başladığında kentin yönetimi, bu sorunu modernist bir yaklaşımla ele almış; uluslararası bir nazım plan yarışması açmış ve yarışmayı, Kemal Ahmet Aru, Gündüz Özdeş, Emin Canpolat ekibi kazanmıştır. 1954 yılında, İzmir yeni bir imar planına kavuşmuştur. 1953 yılında uzun süredir İzmir kamu alanında tartışılan, Konak Meydanı’nın oluşumunun başlatıcısı olan **Sarıklıla’nın yıkımı** gerçekleştirilmiş olduğundan kentin tam merkezinde bir boşluk ortaya çıkmaya başlamıştır. Belediye bu boşluğu ve kent merkezini düzenlemek için bir kentsel tasarım yarışması açmıştır. Yarışmayı Doğan Tekeli, Sami Sisa ve Tekin Aydın’dan oluşan bir mimarlar ekibi kazanmıştır. Yarışmayı kazanan kentsel tasarım projesi, Konak Meydanı’na göre çok daha büyük, Halkevi’nden Gümrük’e kadar uzanan bir alanda yeni bir bütünlük kurmuş ve bu bütünlük içinde Konak Meydanı’nın eski ölçeğini de koruyan bir düzenlemeyi amaçlamıştır.²

İzmir’de merkez için böyle planların hazırlandığı bir dönemde, Türkiye’de ve İstanbul’da Menderes’in imar operasyonları başlamıştır. Bu operasyonun ser-pintileri İzmir’e uzanınca, Konak Meydanı ve çevresindeki binaların istimlakleri ve yıkımları hızlanmıştır. Kentin merkezinde oluşmaya başlayan boşluk daha da genişlemiştir.

Kentin merkezinde yaratılan bu büyük boşluk, inşaatlar başlatılarak doldurulamayınca kendine özgü bir dinamik işlemeye başlamıştır. Böyle bir boş alanın varlığı, yönetimleri bu boşluğu kentin trafik sorununun çözülmesini sağlayacağını düşündükleri biçimde kullanmaya yöneltmiştir. Bu boş alan, gerek otobüs, gerekse de minibüs hatlarının başlangıç/bitiş durakları olarak kullanılmaya başlanmıştır. Böylece oluşan toplu taşıma hatları sistemi, Konak’taki boşluğun otobüs ve minibüslerce, depolama/bekleme için kullanılmasına yol açmıştır. Bu, alanı hatların geçtiği bir yer olmaktan çıkarmış, beklediği bir yer haline getirmiştir. İzmir’de toplu ulaşım hatlarının bu şekilde oluşması karşısında otobüs ve minibüs hatlarının Konak’taki alan talebi sürekli artmış; var olan boşluk yetersiz kalmış ve artan alan talebini karşılamak için deniz doldurularak boşluk alan genişletilmiştir.

Bu olumsuz dinamikten kaçınmanın bir yolu, boş alanlarda yapılması öngörülen inşaatları bir an önce başlatmak ve toplu taşıma hatlarının oluşum mantığını değiştirmektir. Başlangıçta, bu konuda İzmir’de başarılı adımlar atılamamıştır. Kendi arsaları üzerinde bina yaptıranlar, kentin bu alan için yaptırdığı bir kentsel tasarım projesi yokmuş gibi davranmışlardır. İzmir Belediye Sarayı projesi mimarlık yarışması açıldığında, bu konuda duyarlı olması beklenen jüri bile birinci

² Doğan Tekeli, Sami Sisa: (1954-1974) *Projeler-Uygulamalar*, Apa Ofset, İstanbul, 1974.

seçerken böyle bir anlayışla karar vermiştir. Bunun da ötesinde, kazanan projenin inşasına girildiğinde de inşaat başladıktan sonra yıllarca durdurulmuş; kentin merkezinde yaşanan bu başıboşluğa, 1970 yılında kentin “civic” anlamını oluşturan Hükümet Konağı’nın yanması eklenmiştir. Artık, 1980 yılına gelindiğinde bu alan İzmirlilerce “**Tarla**” olarak adlandırılmaya başlanmıştır.

19. yüzyıl boyunca Osmanlı İmparatorluğu’nun utangaç modernleşme öyküsü sırasında oluşmuş bulunan kentin “civic” meydanı, sembolik yapılarını yitirerek “Tarla” olarak adlandırılan kimliksiz bir alana dönüşürken, bu “Tarla”, kentin otobüs ve minibüs hatlarının başlangıç ve bitiş noktalarını barındırıyor olması dolayısıyla kentlinin yaşamında her gün içinden geçilen bir uğrak haline gelmiştir. “Tarla”nın içinden geçen büyük kalabalıklar, bu alanın hem bir sorun hem de bir fırsat olarak görülmesine yol açmıştır. Bu şekilde özellikleri olan “Tarla”dan, yeniden bir kent meydanı elde edilebilmesi arayışı, 1980’li yıllardan sonra yönetime gelen belediye başkanlarının gündeminde baş yeri tutar hale gelecektir.

II.1. İzmir Belediyeciliğinin 1984-1999 Döneminde, İzmirlinin Neyi Kabul Etmeyeceğinin Açıklık Kazanması

Türkiye’de 1984 yılında yürürlüğe giren **3030 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu**, iki kademeli belediye anlayışını uygulamaya koymanın yanı sıra belediyelerin yetkilerinin ve otonomilerinin artırılması bakımından da Türkiye belediyeciliğinde önemli bir dönüm noktası olmuştur. Ayrıca 3030 sayılı yasada büyükşehir belediyelerinin genel bütçe vergi gelirleri tahsilat toplamından % 3 ila 6 oranları arasında pay alabilmesine olanak sağlanmıştır. 1985 yılında Bakanlar Kurulu kararıyla ise bu oran % 5 olarak tespit edilmiştir. Özal iktidarı, kent sorunlarının çözümü için belediyelerin kaynaklarını ve yetkilerini artırma yoluna giderek, çözümünü belediyelerin güçlendirilmesinde görmüştür.

Böyle önemli bir adımın atılmasının geri planında iki önemli etkenin bulunduğu söylenebilir. Bunlardan birincisi, kentlerin büyüme süreçlerinde yaşanan tıkanma ve kentlerin yaşam kalitesinde içine girilmiş olan darboğazdır. İkincisi ise 1973 yılında yapılan belediye seçimleri sonrasında büyük kentlerde belediyeleri muhalefet partisinin kazanması üzerine, merkezi iktidarla, dönemin kaynakları kıt, güçsüz belediyeleri arasında yaşanmaya başlayan **demokratik/toplumcu belediyecilik tartışmalarının**, Türkiye’de yerel yönetimler konusunda önemli bir siyasal birikim oluşturmalarıdır. 3030 sayılı yasanın gerisinde bu siyasal birikimin etkisini görmek olanaklıdır. Ayrıca 1970’li yılların ikinci yarısında belediyelerin programlarında yeni arayışlar başlamıştır. Sosyal demokrat belediyeler, toplu konut projeleri, metro projeleri, ekmek fabrikaları, tanzim satış şirketleri vb. kurma girişimlerini başlatmışlardır.

Birinci Burhan Özfatura Dönemi Belediyeciliği (1984-1989)

Türkiye’de 1973’ler sonrasında belediyecilik konusunda ortaya çıkan farkındalık, 12 Eylül 1980 darbesiyle önemli bir kesintiye uğrasa da 1984 sonrasında gelişmeye devam edecektir. 25 Mart 1984 büyükşehir belediye seçimini İzmir’de Anavatan Partisi’nden (ANAP) Burhan Özfatura kazanmıştır. Özfatura, Maliye

Bakanlığı'nda hesap uzmanı olarak yetişmiş, İzmir Defterdarlığı yapmış Turgut Özal'ın 24 Ocak Kararları'nı uyguladığı dönemde onunla birlikte çalışmıştır.

Özfatura, Başkan olarak seçildiğinde, önceki bölümde gördüğümüz üzere İzmir temelde iki tür sorunla karşı karşıya bulunuyordu. Bunlardan bir bölümü Türkiye'nin yaşamak durumunda kaldığı kentleşme sürecinin yarattığı sorunlardır. Diğerleri ise İzmir'e özgü sorunlardır. Bu sorunların çözümü bir yandan merkezi iktidar tarafından Türkiye'nin tümü için verilen kararlardan, öte yandan İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin uygulamalarından etkilenmekteydi.³

ANAP'ın, kentlerin fiziki biçimlenmesini etkileyen en önemli kararlarının kentlerdeki konut sunum biçimlerini dönüştürmesine ilişkin kararlar olduğu söylenebilir.⁴ Bunlardan birincisi, tek tek bina arzıyla, yapsatçılar eliyle, konut sorununun çözölemeyeceğinin anlaşılması üzerine, toplu konut sunumunun gerekliliğinin kendisini dayatması karşısında Türkiye'de toplu konut sunumunun nasıl kurumsallaştırılacağı arayışına girilmesi olmuştur. Askeri yönetimin iktidarda bulunduğu 1981 yılında çıkarılan 2487 sayılı yasayla toplu konut arzının konut kooperatifçiliği eliyle gerçekleştirilmesi öngörülmüştür. Özal döneminde ise 1984 yılında 2985 sayılı yasa çıkarılarak bu alan büyük sermayeye de açılmıştır. Bu durum, Özal'ın neoliberal ekonomi anlayışının bir sonucudur. Aynı dönem, Toplu Konut İdaresi'nin de (TOKİ) kurulduğu dönemdir. Bu gelişmeler sonucunda Türkiye'de konut arzında toplu konut sunum biçiminin payı hızla artmaya başlamıştır.

Konut sunum biçimine ilişkin ikinci önemli değişme, **1984'de çıkartılan 2981 Sayılı İmar Affı Kanunu'yla** gecekonduya yaklaşım biçiminde olmuştur. Bu yasayla bir yandan imar kuralları dışı kalmak gecekondu bakımından bir hak olarak görölmeye başlandığı için imar afları kentin tümünü ve tüm inşaatları kapsar hale getirilmiştir. Öte yandan toplumda arsalardaki değer artışlarına el koymak meşru olarak görölmeye başlayınca, gecekondu affı ile gecekonduculara imar rantlarından yararlanma yolu açılmıştır. Kentin prestijli mahallelerine yakın gecekondu alanlarında yapılacak imar ıslah planları sonrasında gecekonducular haklarını yapsatçılara devrederek kendilerinin yanı sıra çocuklarına da konut sağlar hale geldiklerinden, bu yasayla yapsatçılara da yeni bir iş alanı açılmıştır. Bu yolla gecekondu alanlarının hiç olmazsa bir kısmı için dönüşüm kanalı açılmıştır.

Özfatura, şehrin yapılaşma süreçlerinin nitelik değiştirmeye başladığı böyle bir dönemde göreve gelmiştir. Bu dönemde **1985 yılında çıkarılan 3194 sayılı İmar Kanunu** kapsamında 92.000 ha. alanda 1/25.000 ölçekli imar planı revizyonu yapılmıştır. 1984-1989 yılları arasında tüm bu alanın 1/5000 ölçekli imar planları yenilenmiştir. Özfatura belediyeciliği, 1981 ve 1985 yasalar kapsamında konut alanına yönelmiştir.

Özfatura, 1981 sayılı imar affını hızlı bir şekilde uygulamıştır. **Bu afftan yararlanmak**

³ Bu konuda bkzn. İzmir Büyükşehir Belediyesi, Yatırım Yağmuru.

⁴ Bu konuda bkzn. İlhan Tekeli: *Konut Sorununu Konut Sunum Biçimleriyle Düşünmek*, İlhan Tekeli Toplu Eserler: 13, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 2009.

için 255.000 başvuru olmuştur. Bunun 156.000'i gecekondur. Öz-fatura, 1981 sayılı yasada öngörülen imar ıslah planlarını mülkiyet sorunlarının çözülmesini kolaylaştıracak bir biçimde harita mühendislerine hazırlatmıştır. Bu durum, gecekondulara tapu dağıtım sürecini hızlandırmıştır. Nitekim, 1986 yılında 40.000 gecekonduya tapu dağıtabilmiştir. Bu strateji, gecekonduların dokusunda bir dönüşüm sağlamaya olanak vermemiştir. Bu alanlarda yol yetersizliği günümüzde dahi gözlemlenmektedir. Öz-fatura döneminde, 1985 sayılı Toplu Konut Yasası uygulamasına belediyenin öncülüğünde kooperatifler eliyle konut sunumu yoluyla girilmiştir. Bu dönemde **Evka 1,2,3 ve Ege-Kent projeleriyle** 20.000 adet konut üretilmiştir.

Özfatura, 1984 seçimine “Temiz Bir Deniz- Yeşil Kent” sloganıyla girdiği için bu dönemde İzmir’in uzun süredir gündeminde bulunan Büyük Kanal Projesi’ne önem verilmiştir. İzmir’de atık suların doğrudan körfeze verilmesinin yarattığı sorunlar, 1960’lı yıllardan beri İzmir’in gündemindeydi. Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü (DSİ) tarafından, 1969 yılında Camp-Harris-Masera Grubuna kanalizasyon konusunda bir proje hazırlanmıştır. 1977 yılında bu proje Su-Yapı Şirketi’ne ihale edilerek revize edilmiştir. Bu proje revizyonu, 1981 yılında tamamlanmıştır. Güzelbahçe’den Çiğli’ye kadar uzanan alanda bulunan bu proje; arıtma tesisini, ana kuşaklama kanalını, kolektörleri, pompa istasyonlarını, şehir şebekesi ve yağmur suyu kanallarını içeren bir bütündür. İzmir’in körfez kirliliği ve atık su problemini kökten çözeceğine inanılan bu proje **“Büyük Kanal Projesi”** diye de bilinmektedir.⁵ Belediyece yetkilendirilen İller Bankası, 10 Mart 1983’de ihaleye çıkmış, seçimi kazanan Burhan Öz-fatura, bu konuda son aşamasına ulaşmış bir projeyi önünde bulmuştur. Ona da seçimi kazandıktan 45 gün sonra temel atma törenini gerçekleştirme işi kalmıştır. Öz-fatura yönetimi boyunca bu projenin uygulaması sürmüştür. Bu çalışmalar sürerken 1987 yılında İzmir Büyükşehir Belediyesi Dünya Bankası’ndan proje için kredi sağlamıştır.

Özfatura döneminde yoğunlaşılacak bir başka çalışma alanı, katı atık toplama, değerlendirme ve bertaraf etme faaliyetleri olmuştur. Bu amaçla Boğaziçi Üniversitesi’ne bir proje hazırlanmıştır. Bu proje kapsamında kentteki altı düzensiz depolama alanı kapatılarak, **Harmandalı Düzenli Depolama Alanı’nın** yapımına 1987 yılında girilmiştir. Ayrıca yapımı daha önce başlamış olan **Uzundere Kompost Tesisleri**, 8 Ocak 1989’da tamamlanarak işletmeye alınmıştır.

Özfatura döneminin başlangıcında kentte erişebilirlik düzeyinin artırılması ve trafik sorunlarının çözülmesi için bir önceki dönemin mantığıyla uygulamalar yapılmaya çalışılmıştır. Sinyalizasyonlu kavşakların, çok amaçlı, çok katlı otoparkların, köprülülük kavşakların sayısı artırılmıştır. İhsan Ayanak döneminde başlayan, ama 1977 yılında yanlış dolgu yapıldığı gerekçesiyle durdurulan Konak-Üçkuyular kıyı dolgusu tamamlanarak, Mustafa Kemal Sahil Bulvarı’nın açılması çalışmaları bu dönemde de sürdürülmüştür. Bu bulvar, üç gidiş, üç geliş şeridinde sahip

⁵ Asil Kaya (yayına hazırlayan): *İzmir’de Suyun Serüveni*, İzmir Büyükşehir Belediyesi, İzmir, 2017, s.181-185.

bir otoyol standardında inşa edilmiştir. 1988 yılında ise İzmir Çevre Yolu inşaatı başlamıştır. Özfatura döneminin sonuna doğru **İzmir Ulaşım Master Planı 1989** yılında bir Alman firmasına ihale edilmiştir.

ANAP'ın belediyecilik anlayışının, Türkiye belediyecilik pratiğine getirdiği önemli bir gelişme, belediyelerin içinde yabancı ortakların da bulunduğu **çok sayıda anonim şirketi kurması** olmuştur. Bu anlayışın İzmir'deki yansıması; Arap ve İzmir Belediyesi Turizm, Ticaret Anonim Şirketi (ARİZKO), İzmir Büyükşehir Belediyesi Beton Asfalt Enerji Üretim Dağıtım Tesisleri Su Kanalizasyon Ticaret ve Sanayii Anonim Şirketi (İZBETON), İzmir Büyükşehir Belediyesi İç ve Dış Ticaret Anonim Şirketi (TANSAŞ), İzmir İmar Limited Şirketi, İzmir Büyükşehir Belediyesi Ege Şehir Planlaması Teknolojik İşbirliği Merkezi A.Ş., İzmir Enternasyonal Otel A.Ş.(Hilton), Düksaş Düktil Döküm Sanayii A.Ş. olarak ortaya çıkmıştır. Bu şirketler, belediyenin projelendirme, planlama kapasitesini arttırmak, kentin turistik otel kapasitesini geliştirmek vb. işlevleri görmekteydi.

Bu şirketlerden ikisi üzerinde durmakta yarar vardır. Bunlardan biri, kentin merkezinde 138 m. yüksekliğindeki Hilton Otelı binasını yaparak İzmir'in ilk gökdelenini inşa etmiştir.

Burhan Özfatura, İhsan Alyanak döneminde dar gelirli vatandaşlara et, gıda ve kömür sağlamak amacıyla kurulmuş olan **"Tanzim Satış Mağazaları"**nı, Özal'ın kapatılmasını istemesine karşın sürdürmüştür. Bunun ötesine geçerek, 15 Aralık 1986'da **TANSAŞ'ı** kurmuş ve mağaza sayısını 28'den 65'e çıkararak bu mağazaların bir zincir haline dönüşmesini sağlamıştır.

İzmir'e özgü bir problem haline gelmiş bulunan, "Tarla'nın bir kent meydanına dönüştürülmesi" sorunu Özfatura'nın gündeminde de önemli bir yer tutmuştur. 1984'de Kemeraltı Koruma Planı tamamlanmıştır.⁶ Bu planın en önemli kararlarından biri, SSK Çarşısı ve İş Hanı'nda olduğu gibi denize paralel yüksek yapı blokları yapılması mantığının, Hükümet Konağı'nın kuzeyine de getirilmesi olmuştur. Cumhuriyet Bulvarı boyunca, kıyıya paralel sekiz katlı yapı blokları önerilerek tarihi dokunun denizle bağlantısı kesilmiştir. Bu yapılar kısa sürede inşa edilmiştir. Üçkuyular'dan gelen Mithatpaşa Caddesi, SSK Çarşısı önünden ve Hükümet Konağı'nın önünden geçerek Cumhuriyet Caddesi'ne geniş bir yol halinde bağlanmakta idi. Böyle bir aksın oluşumu, Konak Meydanı'nın yoğun bir motorlu araç trafiğiyle kesilmesi sonucunu doğurmuştur. Konak Meydanı'ndaki yoğun yaya trafiği ise Kemeraltı Caddesi'ni vapur iskelesine bağlamakta olduğundan, bu yoğun araç ve yaya trafiğinin kesişme noktasında İzmirililerin çok yoğun bir şekilde kullandıkları bir üst geçit yapılmıştır. Böylece, yalnız Konak Vapur İskelesi değil, Tarla'da yer alan çok sayıda otobüs ve minübüs durağı da yüksek bir yaya trafiğini bu alana çekmiştir.

⁶ Mithatpaşa Caddesi'nin devamında SSK Blokları'nın arkasından geçerek korunması gerekli kültür varlıklarından, Ankara Palas Otelı, Hükümet Konağı ve Yalı Camisi'ni içerisine alarak Cumhuriyet Caddesi boyunca uzanan çizginin doğusu kapsayan alandaki Koruma Amaçlı İmar Planı, 1 Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 27 Temmuz 1984 gün ve 348 kararıyla onaylanmıştır.

Bu alanda yoğun yaya ve motorlu araç trafiğinin varlığı, Konak Meydanı'nı kaotik ama çok canlı bir hale getirmekte idi. İşte bu canlılık, Burhan Özfatura'yı birinci dönem belediye başkanlığının son yılı olan 1989'da, Konak Meydanı'nda Sarıkış-la'nın eski yerinde bir alışveriş merkezi (AVM) yapılacağını ve adının da **"Galeria"** olacağını ilan etmesine yöneltti denilebilir.⁷

Yüksel Çakmur Dönemi Belediyeciliği (1989-1994)

ANAP'ın yıpranma süreci içine girdiği bir ortamda yapılan 1989 yerel yönetim seçimlerinden Sosyal Demokrat Halkçı Parti (SHP) birinci parti olarak ortaya çıkmış ve üç büyük kentte de belediye başkanlığı seçimlerini kazanmıştır. İzmir'de de Burhan Özfatura oyların % 24,2'sini alırken, SHP'nin adayı Yüksel Çakmur oyların % 54,2'sini almıştır. Yüksel Çakmur, Cumhuriyet Halk Partisi'nde (CHP) ortanın solu hareketi içinden geliyordu. Buca Belediye Başkanlığı ve daha sonra iki dönem İzmir Milletvekiliği ve Gençlik ve Spor Bakanlığı yapmıştır.

Çakmur, seçim kampanyasında, İzmirli'lere "Yaşanmaya değer bir İzmir yaratcağız. TANSAS bir kişinin çiftliği durumuna getirildi. Biz TANSAS'ları halka açacağız. Raylı sistem uygulamasına geçilmesini sağlayacağız. Belediye bünyesinde altyapı hizmetleri koordinasyon bürosu kuracağız. EVKA ve EGEKENT'te bugüne kadar yapılmamış alt yapı hizmetlerini tamamlayacağız. Gecekondulardaki insanların tapu tahsis belgelerine değil, evine sahip olmasını sağlayacağız" sözünü verirken, Özfatura dönemi belediyeciliğinin bir eleştirisini de yapmış oluyordu.⁸

1989 seçimlerinde ANAP'ın çok sayıda belediye başkanlığını kaybetmesi üzerine Çakmur, Doğru Yol Partisi'ne (DYP) mensup belediyelerle işbirliği yaparak, Türkiye Belediyeler Birliği'nde seçimleri kazanmıştır. Çakmur'un iki başkanlığı kontrol eder hale gelmesi, onun özellikle merkezi hükümetle ilişkilerinin çatışmacı bir ortamda gelişmesine yol açmıştır.

Çakmur'un uygulamaları içinde bir önceki dönemde oluşmuş olan belediye şirketleri etkin birer araç olarak kullanılmıştır. Seçim kampanyasında eleştirdiği TANSAS'ın başına seçim kampanyasında birlikte çalıştığı Ahmet Piriştina'yı getirmiştir. Bu dönemde **TANSAS önemli bir gelişme** göstermiştir. Bayraklı'daki eski mezbahe kapatılarak, günde 7000 küçükbaz hayvan, 700 büyükbaş hayvan kesimi yapabilen Buca Kaynaklar'da TANSAS Entegre Tesisleri kurulmuştur. Bu dönemde TANSAS günde 40.000 ekmek üretebilen bir fırını da devreye sokmuştur. Öyle ki TANSAS, 1990 yılında 66 mağaza ile hizmet vermektedir. Ekim 1991'de ise Kıbrıs Şehitleri Caddesi'nde açılan mağazayla 80'nci mağaza açılmıştır. Narlıdere'deki mağazasında da benzin ve mazotu piyasadan düşük fiyatla satmaya başlamıştır. TANSAS, 1993 yılından sonra İzmir dışına da çıkarak **Bodrum ve Çeşme'de** mağazalar açmıştır.

1990'lı yıllara gelindiğinde, **İzmir Enternasyonal Fuarı'nın** (İEF) gelişme biçimi

⁷ Proje kamuoyunda Yüksel Çakmur projesi olarak tanınmıştır. Oysa proje fikri Özfatura döneminden gelmektedir.

⁸ *Milliyet*, 28 Mart 1989. Aktaran Erkan Serçe, Ercan Uyanık: İzmir Belediyesi Tarihi (1867-2017), İzmir, 2017, s.355.

İzmir Kültürpark'ı tahrip eder hale gelmiş ve yeşil alan miktarı % 26'ya kadar düşmüştür. Öte yandan, fuarcılık alanında da enternasyonal fuarlar sönümlenirken, onların yerini **ihtisas fuarları** almaya başlamıştır. Çakmur da bu ikili sorunun çözümü için iki farklı adım atmıştır. Bir yandan İzmir Fuarcılık Hizmetleri Kültür ve Sanat İşleri Ticaret Anonim Şirketi'ni (**İZFAŞ**) kurarak fuarcılık alanında operasyon esnekliğini yükseltip ihtisas fuarcılığına geçişi kolaylaştıracak yeni bir örgütlenmeye gitmiş; öte yandan İzmir Fuarı ve Kültürpark'ın yeniden tasarımı için bir **mimarlık yarışması** açılmasını sağlamıştır. Yarışmayı kazanan Merih Karaaslan, Şükrü Kocagöz ve Mürşit Günday ekibinin projesinde % 26'ya düşmüş bulunan yeşil alan miktarı yüzde 60'a yükseltilmekte, bunun için Kültürpark'taki çok sayıda bina yıkılmaktadır. İhtisas fuarlarının kullanacağı yeni sergi holleri ise Basmane Kapısı yanında bir yerde toplanmaktadır.

Çakmur, Özfatura döneminde başlatılmış bulunan çevre amaçlı projeleri sürdürmüştür. Bunların başında **Büyük Kanal Projesi** gelmektedir. Bu dönemde kolektörlerin ve önemli pompa istasyonlarının bir kısmının yapımı sürmüştür. 8 Nisan 1992'de bir önceki dönemde yapımına başlanmış bulunan **Harmandalı Katı Atık Düzenli Depolama Alanı** tamamlanmış ve işletmeye alınmıştır.

Çakmur döneminin en dikkati çeken çalışmaları, kamu taşımacılığını geliştirmek için atılan adımlar olmuştur. Bunlar arasında en iddialı uygulama, **kent içindeki minibüs hatlarının iptal** edilmesidir. Ulaşım Koordinasyon Merkezi'nde (UKOME) alınan bir kararla ilk olarak Konak-Karşıyaka minibüs hattı iptal edilmiştir. Bunu Gümrük ve Konak, Karşıyaka Meydanı, Basmane ve Çankaya bağlantılı/kalkışlı tüm minibüs hatlarının kaldırılması izlemiştir. Kent merkezi minibüs hatlarından tamamıyla temizlenmiştir. Tabii bu radikal bir uygulamadır. Bu durumda başarılı olabilmek için belediyenin otobüs filosunu geliştirmesi gerekir. Bu nedenle, Nisan 1990'da **İzmir Büyükşehir Belediyesi İzmir Ulaşım Hizmetleri ve Makine Sanayi Anonim Şirketi** (İZULAŞ) kurulmuştur. **Elektrik Su Havagazı Otobüs ve Trolleybüs** (ESHOT) ve İZULAŞ eliyle 300 solo, 500 körüklü otobüs alımı gerçekleştirilmiştir.

Tabii İzmir ölçeğinde kamu taşımacılığını etkin bir şekilde gerçekleştirebilmek için **raylı taşımacılığa** geçmek, bu geçişi gerçekleştirebilmek için ise proje hazırlanması gerekir. Heusch & Bosenfeldt firmasına hazırlatılan proje 1992 yılında tamamlanmıştır. Bu projede önerilen raylı sistem, 43,1 km.lik bir ağ oluşturmaktadır. Bu sistemin altı aşamada tamamlanması öngörülmüştür. İlk aşamada bu ağın Fahrettin Altay-Üçyol-Konak Basmane arasındaki 9,2 km.lik bölümünün yapılması planlanmıştır. Bu hattı gerçekleştirecek olan **İzmir Hafif Metro Sistemi'nin yapım sözleşmesi**, ihaleyi kazanan Yapı-Merkezi ve İsveçli A.B.B Traction arasındaki konsorsiyumla Belediye arasında Ocak 1993'te imzalanmıştır.

Çakmur döneminde bir sosyal demokrat belediye olarak üzerinde durulan temel konulardan biri de düşük gelirli gruplara konut sağlamak için kooperatifler ve belediye işbirliği içinde toplu konut arzını geliştirmeye çalışmak olmuştur. 1989 yılında gecekondulu önleme bölgelerinde İZKENT Toplu Konut uygulamalarına girilmiştir. İzmir Büyükşehir Belediyesi ve İlçe Belediyeleri Arsa Konut Üretimi ve

Tahsis Yönetmeliği çıkarılmıştır.

Çakmur döneminin imar konularında emrivakiler halinde uygulamaya çalıştığı projeler, İzmir’de odaların ve fikir önderlerinin tepkisini çekmiştir. Kamu alanını imar konularında türbülanslı hale getirmiştir. Bunlardan ilki, 1991 yılının Mart ayında gündeme getirilen **“kazıklı yol projesi”** olmuştur. Pasaport’ta Cumhuriyet Meydanı’ndan başlayıp Alsancak Limanı’na uzanacak olan bu yolun Kordon’la arasında 3-5 m. aralık bırakılarak kazıklar üzerinden geçirilmesi ve trafiğin, kazıklı yol üzerine alınıp, Kordon’un ise yayaalara tahsis edilerek, kafeler, birahaneler ve restoranlarla donatılması planlanmıştır.

Burhan Özfatura’nın Galeria önerisi, seçimi Yüksel Çakmur’a karşı kaybedince bir süre gündemden kalkmış gibi görünmüştür. Ama bir süre geçtikten sonra yeni başkan Yüksel Çakmur’un, 1992 yılında, Konak Meydanı’na bir AVM yapılacağına ilişkin olarak gazetelere tam sayfa ilan verdiği görülmüştür. Bu binanın projesi, yarışmayla hazırlanmış, yarışmayı Kemal İpek kazanmıştır. Belediye’nin 1992 yılında yapım ruhsatı verdiği bu bina 41.000 metrekaresel ticaret alanı içerecek, biri bodrum olmak üzere dört katı bulunacaktır. Belediye bu binanın yapımı için bir İtalyan ve Türk müteahhit ortaklığıyla kat karşılığı anlaşılmıştır. Bina, Saat Kulesi’ne yakın bir yerde dolgu üzerinde yapılacaktır. Belediye Başkanı, kentin esas simgesini tahrip edecek bir kararı, toplumla müzakere etmeden keyfi olarak verebilmiş ve gazetelere tam sayfa ilanlar vererek topluma karşı emrivaki yapmaya çalışmıştır.⁹ İzmir’de büyük infial uyandıran bu kararı Mimarlar Odası İzmir Şubesi yargıya taşımıştır. İzmir 3. İdare Mahkemesi de 26 Kasım 1993’de verdiği kararla **“Galeria Ticaret Merkezi”nin yapımı kararını iptal** etmiştir.¹⁰

Bu mücadelenin yönetsel kararlara yansımaları, artık fiziksel anlamda tanımlanmış bir alan olmaktan çıkmış olsa da Konak Meydanı’nın sit alanı ilan edilmesi gereğini ortaya çıkarmıştır. İzmir 1 Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu, 21 Ocak 1994’de aldığı 4840 sayılı kararıyla Gümrük Binaları, Cumhuriyet Meydanı ve Kordon’un bunları bağlayan bölümünü, 4841 sayılı kararıyla da eski Halkevi binasından başlayan Eski Sarıkışla, **Konak Meydanı ve Gümrük Binalarına kadar olan bandını sit alanı olarak** tescil etmiştir. Böylece Konak Meydanı’nın belediye başkanlarının arzusuna göre yapılacak bir arsa muamelesi görmesi yolu bir ölçüde tıkanmıştır.

İzmir Konak Meydanı’nın atlattığı tek tehlike “Galeria” projesi olmamıştır. Galeria’nın gündemden kalktığı yıllarda, belediye başkanlığı, İzmir’in gündemine Konak-Gümrük Meydanı ve **Fevzipaşa Bulvarı üzerinden viyadüklerle Basma-haneyeye ulaşan bir metro projesini** getirmiştir. Konak Meydanı’nı ve çevresini yok eden bu proje de İzmir’in kanat önderlerinin direnciyle karşılaşmış ve uygulan-

⁹ Mimarlar Odası İzmir Şubesi Kent ve Çevre Komisyonu: “Konak- Galeria Raporu”, *Ege Mimarlık*, 1992/3-4, s.48.

¹⁰ “Konak Meydanı İzmirliğin”, *Ege Mimarlık*, 1993/4, s.23. Bu konuda hazırlanan bilirkişi raporu için bkz. İzmir 3.İdare Mahkemesi Başkanlığına Bilirkişi Raporu, *Ege Mimarlık*, 1993/1-2, s.21-25.

mamıştır.¹¹

İkinci Burhan Özfatura Dönemi Belediyeciliği (1994-1999)

Burhan Özfatura, 1994 belediye seçimlerine DYP'nin adayı olarak girmiştir. Bu seçimde oylar dört parti arasında dağıldığı için Özfatura'nın oyların % 27,76'sını alması, İzmir Büyükşehir Belediyesi Başkanlığı'nı ikinci kez kazanması için yeterli olmuştur. Çakmur ise bir önceki seçime göre % 25,9 oy kaybederek oyların ancak % 26,55'ini alabilmiştir. Çakmur, bu büyük oy kaybına rağmen seçimi yine de az farkla kaybetmiştir. O dönemde Çakmur'un bu kaybı genellikle minibüsler konusunda aldığı kararlara bağlanmıştır. Özfatura, ikinci kez İzmir Büyükşehir Belediye Başkanı olmasına rağmen, arkasındaki kentli desteği oldukça düşüktür.

Özfatura'nın ikinci döneminin öyküsünü birinci dönemin öyküsünün devamı olarak okumak çok yerinde olur. Özfatura birinci döneminde önem verdiği kent planlama anlayışını sürdürmüştür. Gerekli görülen alanlarda eski planların bir kısmı revize edilmiş, imara yeni açılan alanlar için yeni planlar hazırlanmıştır. Gecekondu önleme bölgelerinde çalışmalar sürdürülmüş ve belediye öncülüğünde Evka projelerine kaldığı yerden devam edilmiştir. Bu dönemde, **Evka 4, 5, 6 ve 7** yapılmıştır.

Özfatura'nın bu dönemdeki programında **“İzmir için 24 Saat Kesintisiz Su”** hedefi/sloganı önemli bir yer tutmaktaydı. Bu iddianın merkezinde Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü'nün (DSİ) yaptığı Tahtalı Barajı bulunmaktadır. 1996 yılında barajda su tutulmaya başlanmıştır. 1997 yılında pompa istasyonu ve arıtma tesisi ile 32 km.'lik isale hattının tamamlanmasıyla Karabağlar Su Deposu'na düzenli su verilmeye başlanmış ve su kesintileri önemli ölçüde azaltılmıştır. Aynı yıl DSİ tarafından **İzmir Su Temini Master Planı** yapılmıştır.

Özfatura da İzmir'in Körfez'le ilişkisi konusunda kritik öneme sahip **Büyük Kanal Projesi'nin tamamlanmasına** önem vermiş, pompa istasyonları ve toplama ağının tamamlanmasına çalışırken, 1996 yılında Kentsel Atık Su Arıtma Tesisi'nin yapımını başlatmıştır. Dokuz Eylül Üniversitesi Deniz Bilimleri ve Teknolojisi Enstitüsü ile bir protokol imzalayarak, projenin körfez üzerindeki, jeoteknik, biyolojik ve hidrodinamik etkilerinin araştırılması çalışmalarını başlatmış, Yeşildere'deki tabakhanelerin/dericilerin Menemen Organize Sanayi Bölgesi'ne taşınmasını sağlamıştır. Belediyenin yaptırdığı katı atık ayırma ve atık yakma tesisi, 1999 yılında devreye girmiştir.

Bu dönemde, bir önceki Özfatura belediyeciliğinin önemli bir faaliyet alanı olan TANSAS konusunda bir strateji değişikliğine gidildiği de görülmektedir. Nitekim, TANSAS tasfiye edilmiştir. 1996 yılında TANSAS'daki İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin hisselerinin % 32,98'i halka açılmış ve bu kaynak Büyük Kanal Projesi'nin ilerletilmesinde kullanılmıştır. 25 Eylül 1999'da İzmir Büyükşehir

¹¹ Erhan Acar, Numan Tuna: "Metronun İçinden Geçen Kent: İzmir", *Ege Mimarlık*, 1996/1, s.12-13; Selamet Batur: "İzmir'in Metro Sorunu", *Ege Mimarlık*, 1996/1, s.14.

Belediyesi kendi elinde kalan hisselerinin tümünü **Doğuş Grubu'na devrederek TANSAS'tan tamamen uzaklaşmıştır.**

Özfatura, 1997'de eski Santral Garaj'da Dünya Ticaret Merkezi'ni kurmak için bir girişimde bulunmuştur. Bu projeyi EGS ve Güçlü Holding gerçekleştirmeye girişmişlerdir. 1998'de temeli atılmasına karşın Yüksel Çakmur'un açtığı bir davada inşaatı durdurma kararı çıkmıştır. İçine girilen hukuki çıkmaz dolayısıyla bu alan boş kalınca halk arasında **"Basmane Çukuru"** olarak adlandırılmaya başlanmıştır.

Özfatura'nın ikinci döneminde, trafik sorunlarının çözülmesine ve kent için ulaşımın geliştirilmesi konusuna önem verilmiş; ancak, bu konuda belediyenin uygulamaya çalıştığı projeler, kentteki meslek örgütlerinin ve İzmirliilerin ciddi tepkileriyle karşılaşmıştır. Özfatura, 1992'de yapılmış olan **İzmir Ulaşım Master Planı'nı** 1997'de Boğaziçi Üniversitesi'ne yenilemiştir. Karayolları Genel Müdürlüğü tarafından yapılacak olan İzmir Çevre Yolu'nun yapımında ilerleme kaydedilemeyince bu yolun yapımını İzmir Büyükşehir Belediyesi kendisi yüklenmek durumunda kalmıştır. Yeni vapur iskeleleri kurulmuş, vapur sayısı arttırılmıştır. Kentin giriş ve çıkışlarında **semt garajları kurdurularak** Santral Garaj'ın yükü hafifletilmeye çalışılmıştır. Trafik sıkışıklığını azaltmak için bazı yollarda tek yön uygulamasına geçilmiştir. Kentte otopark talebinin yoğun olduğu yerlerde **çok katlı otoparklar** yapılmıştır.

Özfatura'nın toplumda en çok tepki yaratan faaliyetleri **Konak ve Kordon'da uygulamaya çalıştığı projeler** olmuştur. Üç geliş, üç gidiş şeridine sahip bir otomobil standardında inşa edilen Mustafa Kemal Sahil Bulvarı'nın yapımı 31 Aralık 1994' de tamamlanmıştır. Mustafa Kemal Sahil Bulvarı'yla Varyant'ın bağlantısının, meydana denizin görüntüsünü engellememesi için, yeraltı geçişiyle kurulması öngörülmüştür. Oysa Burhan Özfatura döneminde bu bağlantının kurulması için bir köprülü kavşak projesi hazırlanmış ve **Koruma Kurulu'nun onayı alınmadan** 1996 yılında proje uygulanmaya girilmiştir. Bu emrivakıyı İzmir'in Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği'ne (TMMOB)'a bağlı odaları, sivil toplum kuruluşları (STK) kabul etmemiş ve ciddi bir karşı koyuş ortaya çıkmıştır. Bu inşaat, 1998 yılında, **idari yargı tarafından yürütmeyi durdurma kararı** verilinceye kadar sürmüştür. Yargı kararı üzerine bu projenin inşaatı tamamlanamamış ve inşa edilmiş viyadükler yıkılınca kadar uzun süre İzmirliyi rahatsız eden görüntüler ortaya çıkmıştır.¹²

Özfatura döneminde tepki gören bir başka proje **İzmir-Metro projesi** olmuştur. Metro'nun Üçyol-Konak arasının tünelle geçilmesi, Konak-Fevzi Paşa Bulvarı ile Basmane-Halkapınar arasının ise viyadük olarak yapılması planlanmış; kentin merkezinden geçen bu viyadükler İzmirliilerin dirençli tepkileriyle karşılaşacağı için uygulanamamıştır.

¹² TMMOB İzmir İl Koordinasyon Kurulu: "İki Yanlış Bir Doğru Etmez", Basın Açıklaması, 30 Nisan 2004, TMMOB İnşaat Mühendisleri Odası İzmir Şubesi Haber Bülteni, Haziran 2004, Yıl: 19, Sayı 117, s.5, 6. Buradaki Köprülü kavşağın yeni yapılan projesi, Kurul tarafından 12 Mayıs 2005'te 506 sayılı kararla onaylanmıştır.

1994 yılı belediye seçimlerini Burhan Özfatura yeniden kazanınca, Alsancak'tan sahile inerek kıyı boyunca devam edip Konak'tan geçerek Mustafa Kemal Sahil Bulvarı'nı izleyip Çeşme'ye uzanacak bir otoyol projesi gündeme gelmiştir. Kentin kanaat önderleri, üniversitelerin ilgili bölümleri ve Mimarlar Odası bu konuda etkili bir mücadeleyi başlatmışlar; bu direnişe rağmen Burhan Özfatura Kordon boyunca denizi doldurarak projeyi uygulamaya girişmiştir. Bunun üzerine direnç yoğunlaşmış ve bu gelişmeler yaşanırken, 1 Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu, 27 Şubat 1998'de aldığı 7089 sayılı kararıyla Kordon'un Cumhuriyet Meydanı'ndan Alsancak'a kadar uzanan kesimini de tarihi sit kapsamı içine almış ve **denizin doldurulması işlemine son verilmesine karar vermiştir**. Buna rağmen belediye uygulamasını sürdürmüştür. Bu emrivaki halindeki uygulama çabaları, Burhan Özfatura'nın 1999 yılı belediye seçimlerini Ahmet Piriştina'ya karşı kaybetmesinde önemli bir rol oynayacaktır.

II.2. Ahmet Piriştina Dönemi Belediyeciliği (1999-2004)

Ahmet Piriştina, II.Dünya Savaşı sonrasında Kosova'dan İzmir'e göç etmiş bir ailenin çocuğudur. Orta eğitimini İzmir'de Saint Joseph'te yapmış, liseyi İzmir Atatürk Lisesi ve Türkay Koleji'nde bitirmiştir. Yüksel Çakmur döneminde TANSAS'ın başına getirilmiş olan Ahmet Piriştina, TANSAS'ın üretim tesislerini kurarak, faaliyetlerinin İzmir dışına yayılmasını gerçekleştirecek kadar başarılı olmuş ve İzmir'de isminin duyulmasını sağlamıştır. Piriştina, TANSAS deneyiminden yola çıkarak, İzmir'de 100 iş adamını bir araya getirerek 1992'de Kitle Pazarlama Ticaret Lojistik ve Gıda Sanayi Anonim Şirketi'nin (KİPA) kurulmasını gerçekleştirmiştir. KİPA'nın ilk marketi 1994'de Bornova'da açılmıştır. Piriştina, KİPA'nın Murahhas üyesi olarak çalıştığı dönemde bu kuruluşun bir marketler zinciri halinde gelişmesini sağlamıştır. KİPA'nın kurulmasını sağladığı yıl, Ege Bölgesi Sanayi Odası Meclisi'ne seçilmiştir.

Ahmet Piriştina, genç yaşına rağmen, iş yaşamında başarılıdır. Ama onun ilgileri iş alanından çok siyasete dönüktür. Ailede güçlü bir siyasal damar bulunmaktadır. Babası Arnavutluk parlamentosunda bulunmuştur. Ahmet Piriştina da siyasete ilgi duymaktadır. Türkiye İşçi Partisi'ne (TİP) üye olmuştur. Türkiye'nin sol entelijensiyası ile yakın dostluklar kurmaktadır. Örneğin Aziz Nesin, Behice Boran ve Metin Akpınar ile dosttur. 1991'de Demokratik Sol Parti'den (DSP) İzmir Milletvekili adayı olmuştur. Seçimi kazanamamıştır. 1995'te yine DSP'den seçime girerek İzmir Milletvekili seçilmiştir.

18 Nisan 1999'da hem milletvekili hem de yerel yönetim seçimleri birlikte yenilenmiştir. Bu seçimde DSP, Türkiye'nin yükselen partisi olmuştur. DSP milletvekili seçimlerinden % 22,19 oy alarak birinci parti olarak çıkmıştır. Seçimler sonrasında Ecevit'in başbakanlığında DSP, Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) ve ANAP'ın oluşturduğu bir koalisyon hükümeti kurulmuştur. 1999 seçimlerinde CHP seçim barajını aşamamıştır. DSP, 18 Nisan 1999 milletvekili seçimlerinde birinci parti olurken, aynı gün yapılan yerel yönetimler seçimlerinde % 15,19 oy alarak ancak üçüncü parti olabilmıştır. DSP İzmir'de 18 Nisan 1999 Büyükşehir Belediye seçimini ancak Ahmet Piriştina ile kazanabileceğinin farkındadır. Bu

nedenle Piriştina'yı aday göstermiş ve Ahmet Piriştina da oyların % 30,55'ini alarak seçimi kazanmıştır.

1999 Seçimlerine Girerken Piriştina'nın Önerdiği Program

Ahmet Piriştina, 1999 yerel yönetim seçimlerine girerken İzmirliyle bir program sunmuştur.¹³ Bu programın kapağında **“Kendi Çevrenizin Korunması ve Gelişmesi için Yerel Yönetime Demokratik Katılım”** ibaresi yer almaktadır. Piriştina geçmiş dönemin yönetim biçimini eleştirirken kendi yönetim anlayışını aşağıdaki şekilde tanımlamaktadır:

“İzmirliyle, getirilen önerilerde ve programda abartılı, gerçek dışı, **subjektif dâhilik gösterisi olan projeler** görmeyeceklerdir. Çünkü İZMİR'in gerçek ihtiyacı olan dev ölçekli projelere, isterse belediye başkanı olsun, **kimse kişisel heves veya gayretkeşlikle karar veremez.** Şehirlerin hayatını ve geleceğini etkileyen kararlar kişilere ve dar gruplara bırakılamaz. Büyük kararlar ancak ciddi bir katılım modeliyle ulaşılabilecek mutabakatlarla, yani şehrin ortak aklının eseri olarak alınabilir” derken en büyük projesinin **“yönetim anlayışının yenilenmesi”** olduğunu vurgulamaktadır.

Piriştina'nın seçime girerken İzmirliyle sunduğu programın başında Ecevit'in DSP'nin yerel yönetim anlayışını anlatan bir girişi yer almaktaydı. Bu yazıda “DSP'nin en önemli ilkesi, “vatandaşların yerel yönetimler yoluyla yaşadıkları yönetimin yönetimlerinde söz sahibi olmalarıdır” deniliyordu. Ecevit'in yazısı dikkatle okunduğunda, yerel yönetimler konusundaki tercihlerinin 1970'li yıllarda gelişen toplumcu belediyeçilik çizgisini izlediği görülmektedir.

Ahmet Piriştina'nın İzmir'e sunduğu programın kent konusunda bilgili bir ekip tarafından hazırlandığı görülmektedir. Programın girişinde İzmir'in başarması gereken işlevlerin/performansların neler olduğu ayrıntılı bir biçimde sıralanmaktadır. Bunlar; İzmir **kimliğini koruyan**, değerlendiren, işlevlerini yüksek standartta yerine getiren, Ege'yi denetleyen, **bir kültür başkenti olan**, kaliteli kent hizmetleriyle yabancı yatırımcıları çeken, çocuklarını ve gençlerini yüksek standartta yetiştiren, vb. bir merkez olma olarak sıralanmaktadır. İzmir'in **Akdeniz'in Yıldızı** haline gelebilmesi, **estetik duyarlılığı yüksek bir yönetimle** gerçekleştirilecektir.

Piriştina, katılımcı bir yönetim kurma sözünün havada kalmaması ve katılımcılığın gerçekleşmesini kurumsallaştırmak için bazı mekanizmalar önermektedir. Bunlar; Büyük İzmir Metropoliten Gelişim Vakfı, Belediye Semt Merkezleri, Hizmet Vakfı'nın kurulması vb'leridir. Hazırlanan program, önerilerinin gerçekleşmesini belediyenin öncülüğünde **geliştirilecek kampanyalara** bağlamaktadır.

Program yeni bir yönetim anlayışı getirirken, aynı zamanda İzmir'e yeni projeler önermektedir. Bunlar; İnciraltı'nda açılacak sergi alanları, sahne sanatları için salonlar, toplantı salonları, müzeler ve galeriler içeren bir kültür merkezinin kurulması, Kordon'da Özfatura'nın başladığı **kente karşı işlenmiş bir suç niteliğindeki**

¹³ Demokratik Sol Parti: İzmir Büyükşehir Belediyesi 1999-2004 Programı, İzmir, 1999.

yol yapma girişiminin yarattığı tahribatın giderilmesi, bir ulaşım ana planına dayanarak tamamlanacak metronun, standardı yükseltilerek ve geliştirilecek olan banliyö hattı ile bütünleştirilerek toplu taşımada raylı sistemin payının artırılması, deniz ulaşımının geliştirilmesi, yaya yolları projeleri, kooperatif birlikleri eliyle toplu konut arzının artırılması, İzmir'in Akdeniz'in önder kentlerinden biri haline gelebilmesi için turizm etkinliklerinin güçlendirilmesi, Büyük Kanal Projesi'nin yapımının hızlandırılması, Ege Belediyeler Birliği'nin etkinliğinin artırılması vb. olarak sıralanabilir. Ayrıca beklenileceği üzere Piriştina'nın programında TANSAŞ'ın emrivaki halinde satılmış olmasına da karşı çıkmaktadır.

Piriştina Programını Nasıl ve Ne Kadar Uygulayabildi?

Ahmet Piriştina seçimi kazandıktan sonra CHP belediyelerinde deneyim kazanmış Hasan Fehmi Mani'yi İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin Genel Sekreterliği'ne ve İZSU Genel Müdürlüğü'ne, Doğan Kuban ve Murat Katoğlu'yu da danışmanlığına getirmiştir. Piriştina'nın başkanlık stratejisinin, en öncelikli konusunun, daha önceki dönemdeki başkanların kente emrivaki halinde gerçekleştirmeye çalıştığı projeler etrafında gelişen mücadelenin yarattığı gerilimi ortadan kaldırmak ve ilgili kamu alanlarını sakınlaştırmek olduğu söylenebilir.

Bu stratejiye uygun bir şekilde öncelikli olarak ele alınan konu, **Konak Meydanı'nın kentin kamu alanını sakınlaştırmek** bir biçimde planlanması ve bu planın uygulanarak **konunun kentin gündeminden çıkarılması** olmuştur.

Ahmet Piriştina döneminde, İzmir halkının Konak alanında yapılanlar konusunda verdiği toplumsal mücadelesi göz önüne alınarak, 2002 yılında Konak Alanı'nın bir yeniden düzenlemesi arayışına girilmiştir. 1 Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu, 30 Ocak 2002'de aldığı 9729 sayılı kararıyla İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin hazırlayacağı "Konak Meydanı Düzenleme Planı'nı incelemeye karar vererek, Konak Meydanı'nda yapılacak yeni düzenlemenin önünü açmıştır. Bu proje için görevlendirilen Ersen Gürsel'in yönlendirdiği EPA Mimarlık Şehircilik Tasarım ve Denetim Grubu, 2002 yılının Nisan ayında çalışmaya başlamıştır.¹⁴ Bu çalışmalar sürerken Koruma Kurulu 2 Ağustos 2002'de aldığı 10061 sayılı kararla **Pier'in restorasyonunun ve AVM olarak** düzenlenmesinin önünü açmıştır. EPA Grubu'nun hazırladığı plan, 14 Ekim 2002'de Kurulun 10139 sayılı kararıyla "dolgu alanında önerilen amfitiyatro ve ilave dolgunun iptali koşuluyla" uygun görülmüştür.¹⁵ EPA Grubunca hazırlanan proje, 10 aylık bir uygulama süresi sonrasında kullanıma açılmıştır.

Ersen Gürsel ve arkadaşları, kıyıyla varyant arasında yarım kalmış ayaklı yolla Gümrük Binası arasındaki alanı planlamışlardır. Bu çalışmada, mevcut Koruma Planı, deniz kıyısındaki taşıt yolu üzerinde yapılmış yaya platformu, İzmir halkının

¹⁴ Bu konuda bkz. Ersen Gürsel: "Konak Meydanı ve Çevresi Düzenleme Projesi", *Ege Mimarlık*, 2004/2.

¹⁵ Aynı gün Kurul, 14 Ekim 2002'de verilen 10138 sayılı kararla 1/5.000 ölçekli "Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı'nı onaylanmıştır. Bu planın 1/1.000 ölçekli Konak Meydanı'nı içeren Koruma Amaçlı İmar Planı, Kurulca 27 Mart 2003'de verilen 10441 sayılı kararla uygun bulunmuştur.

bu alanda yapılmak istenilen binalara gösterdiği tepkiler, birer veri olarak alınmıştır. Konak Alanı'nın motorlu araçlardan arındırılarak bir yaya mekânı olarak düzenlenmesi temel bir yaklaşım olarak benimsenmiştir. Ersen Gürsel ve arkadaşlarının tasarımının 2003'de uygulanması sonrasında Konak Alanı belirli ve kararlı bir hal kazanmıştır denilebilir. Bu tarihten sonra kent yönetimleri Konak Meydanı'nda, toplumda gerilim yaratacak yeni bir operasyona girmemişlerdir. Türkiye Cumhuriyeti tarihi bakımından çok önemli sembolik bir değere sahip Konak Meydanı, bu yeniden düzenlemeyle eski ölçeğini ve sembolik değerini belli bir ölçüde koruyabilmiştir.

Piriştina'nın çözmek durumunda olduğu kentliler bakımından gerilimli ikinci sorun, **Kordon boyunda gerçekleştirilmiş olan dolgu emrivakisiydi**. Bu sorunun arka planında, çoğu kez olduğu gibi Ankara'da verilen bir karar bulunmaktaydı. 1991 yılında Çeşme-İzmir otoyolunu yaptıran Özal, müteahhit Bayındır İnşaatın da telkiniyle, bu yolun Mustafa Kemal Bulvarı'nın uzantısında Konak'tan Alsancak'a uzanan altı şeritlik bir yol haline getirilmesini istemiştir. Başlangıçta bu öneriye karşı çıkan Yüksel Çakmur, daha sonra "İkiztepe-Konak-Halkapınar Kent İçi Geçiş İmar Planı"nı hazırlatmıştır. Özfatura döneminde ise İzmir-Çeşme Otoyolu Kent İçi Geçiş 1/5.000 ölçekli Karayolu Sahil Dolgu İmar Planı hazırlanmıştır. Bu Plan, 15 Kasım 1996'da Bayındırlık ve İskân Bakanlığınca onaylanmıştır. Tüm STK'ların, meslek odalarının ve İzmir Barosu'nun bu plana karşı çıkmasına karşın Özfatura 1 Nisan 1997'de Kordon'un önünde büyük bir dolgu faaliyetine girişmiştir. Mimarlar Odası bu projenin iptali için idari yargıya başvurmuştur. Dava sürerken İzmir 1 Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu tarafından 1999 yılında, Kordon'un Cumhuriyet Meydanı ile Alsancak Limanı arasındaki kesimi SİT alanı ilan edilmiştir. Kültür Bakanlığı'nın bu kararı onaylamamasına karşın, Mahkeme koruma kararını haklı bularak, bu projenin durdurulması kararını vermiştir.¹⁶

Piriştina döneminde koruma amaçlı imar planına uygun olarak, 150.000 metrekarelik bir alanda, yeşil alanlar, gezinti yerleri, meydanlar, bisiklet ve koşu yolları, iki şeritli yoldan oluşan bir düzenleme yapılmıştır. Kordon boyundaki işletmeler ve mekânlar için özel bir yönetmelik hazırlanmıştır.

Piriştina döneminin kentin biçimleniş bakımından en önemli atılımının **"İzmir Liman Bölgesi için Kentsel Tasarım Uluslararası Fikir Yarışması"**nın düzenlenmesi ve bu çalışmanın sonuçlarından yararlanarak İzmir Liman Bölgesi Nazım İmar Planı'nın hazırlanması olmuştur denilebilir. Alsancak Limanı ile Turan Bölgesi Arası Kentsel Tasarım Fikir Yarışması'na 30 ülkeden 136 proje katılmıştır. Yarışmayı, Alman Mimar Jochen Brandi kazanmıştır. Jürinin yarışmacıları, Alsancak Limanı konusunda serbest bırakmış olması, İzmir Liman Bölgesi Nazım İmar Planı'nın hazırlanmasında yarışma projelerinden yararlanılması olanağını kısıtlamıştır. Bu alan bir yüksek katlı yapılar bölgesi olarak tasarlanmıştır.

¹⁶ Bu konuda bkz. Utku Cihan: "İzmir Kordon Yolu Projesi: Bir Kentsel Vaka Takdimi", *TMMOB 2. İzmir Kent Sempozyumu*, 28-30 Kasım 2013, s.658-660.

Kentte yüksek katlı yapılaşmaya sadece bu alanda izin verilerek kentin diğer bölgelerindeki yapı ölçeklerinin korunmasına çalışılmıştır.

Doğan Kuban'ın başkan danışmanı olmasının da etkisiyle İzmir'in kültürel mirasını geleceğe taşıyacak, çok sayıda koruma planı, projesi hazırlanmış ve uygulama yapılmıştır. İzmir *"Türkiye Tarihi Kültürel Kentler Birliği"*nin üyesi olmuştur. İmar İşleri Daire Başkanlığı bünyesinde, kent estetiği konusunda ayrı bir örgütlenmeye gidilmiş ve bu kapsamda Tarihsel Çevre ve Kültür Varlıkları Müdürlüğü kurulmuştur.

Piriştina döneminde, tarihi okullar, köşkler, evler, camiler, bakım ve onarımdan geçirilmiştir. Bunlar arasında Murat ve Giraud köşkleri de bulunmaktadır.¹⁷ İzmir Büyükşehir Belediyesi (İBB) bu dönemde ilan edilmiş **tarihsel SİT alanları için koruma imar projeleri** hazırlamıştır. Bunlardan ilki, "1/1000 ölçekli Agora ve Çevresi Koruma, Geliştirme ve Yaşatma Projesi" hazırlanması olmuştur. Bunun paralelinde İzmir Büyükşehir Belediyesi Agora kazı alanında yapılan kazıları finanse etmeye başlamış, ayrıca, Kadifekale Tiyatro ve Çevresi Koruma, Geliştirme ve Yaşatma Projesi'ni hazırlatmıştır. Bir başka proje, İzmir 1 Numaralı Kültür ve Tarih Varlıklarını Koruma Kurulu'nun kararı ile Kemeraltı ve çevresinde belirlenen arkeolojik, doğal, kentsel ve tarihi sit alanlarını ve barındırdıkları kültür varlıklarını koruma, kullanma ve geliştirme kararlarını içeren 1/5000 ölçekli **"İzmir Konak ve Kemeraltı ve Çevresi Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı"** hazırlanması olmuştur.

Bu dönemde Bostanlıdan-Güzelbahçe'ye kadar uzanan kıyıda yeşil dokuyu zenginleştirecek değişik türde **kıyı düzenlemeleri** yapılmıştır. Bunlar arasında; Bostanlı-Mavişehir Sahil Düzenlemesi, Karşıyaka Sahil Düzenlemesi, Bayraklı-Altınyol Kıyı Şeridi Düzenlemesi, Güzelbahçe Kıyı ve Yol Düzenlemesi, İnciraltı Yaşam Parkı Düzenlemesi bulunmaktadır. Bu kıyı düzenlemeleri içinde Konak, Cumhuriyet ve Gündoğdu meydan düzenlemeleri birer odak oluşturmaktadır.

Bu dönem belediyeciliğinin yoğunlaştığı bir başka alan, kentin altyapısının geliştirilmesi olmuştur. Bu bakımdan Ahmet Piriştina uzun süredir yapımı devam eden **Büyük Kanal Projesi'nin tamamlanmasına öncelik vermiştir**. Proje için Piriştina'nın başkan olduğu tarihe kadar 600 milyon dolar harcanmıştır. Bitirilmesi için kamulaştırmalar hariç 615 milyon dolar daha harcanması gerektiği hesaplanmış ve 20 yıllık bir yapım süreci öngörülmüştür. Bu nedenle, Proje'nin İzmir Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü (İZSU) kaynaklarıyla 50 milyon dolarlık bir yatırımla iki yılda tamamlanması sağlayacak biçimde yeni bir plan düzenlemesi yapılmıştır. Proje'de böyle hızlandırıcı bir revizyonun yapılmasında Hasan Mani etkili olmuştur. Güney Batı Arıtma Tesisi'nin 15 Ekim 2002 yılında hizmete alınmasıyla Büyük Kanal Projesi'nin yapımı tamamlanmıştır. Böylece Büyük Kanal Projesi, temelinin atılmasından **18 yıl 5 ay geçtikten sonra tamamlanmıştır**.

Bu dönemde Büyük Kanal Projesi'nin tamamlanmasının yanı sıra Körfez'in

¹⁷ Bu dönemde Paterson Köşkü'nün onarımı yapılmak istendiyse de bürokratik engeller aşılamadığı için Köşkün yapımı Aziz Kocaoglu'nun üçüncü döneminde gerçekleştirilebilmiştir.

temizlenmesini hızlandıracak adımlar atmıştır. Bu bağlamda Körfez'deki su akımını hızlandırmak için yıkılması yönünde mahkeme kararı bulunan **Ragıp Paşa Dalyanı'nın seddelerinin yıkılması** 2000 yılında gerçekleştirilmiştir. Körfez'e su akışını hızlandırmak için Yenikale Geçidi genişletilerek temizlenmiştir. Yine 2000 yılında **"Meles Deltası Islahı ve Düzenlenme Projesi"** başlatılmıştır.

İzmir'de artan su baskını tehditleri karşısında, İZSU bir yandan da Körfez'e akan **derelerde ıslah** çalışmalarını başlatmıştır. Öte yandan **yağmur suları için deşarj kanalları** inşa edilmeye başlanmıştır. İZSU'nun yürüttüğü bir başka önemli çalışma Tahtalı Barajı ve Havzası'nda mutlak koruma alanındaki kamulaştırmaların tamamlanması, etrafının çitle çevrilmesi, çevresinin ağaçlandırılmasının yapılması ve çevresindeki köylerin planlanması olmuştur.

İZSU'nun bu dönemdeki bir başka önemli çalışması, İzmir'de % 62 olan su kayıplarını azaltmak ve su şebekesini yenilemek çalışmalarını hızlandırılması ile İzmir'e verilen suyu miktar ve kalite olarak denetim altında tutacak bir uzaktan kontrol ve gözleme sisteminin **(SCADA)** kurulması olmuştur.

İzmir Büyükşehir Belediyesi 1999 yılında **"Ulaşımında Dönüşüm Projesini"** uygulamaya koymuştur. Bu projeye otobüs, vapur ve metronun tek bir sistem olarak çalışmasını sağlayacak **"kentkart"** uygulamasına geçilmiştir.

İzmir metrosunun 11,6 km.lik **Üçyol-Bornova hattı 26 Ağustos 2000** tarihinde tam olarak hizmete girmiştir. Metro'nun Üçyol'dan Üçkuyular'a uzanan bölümü için proje yapılmış, ihale dokümanları hazırlanmıştır. **Aliağa-Menderes arasında eski banliyö hattının yenilenerek** metro standardına yükseltilmesi için Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demir Yolları (TCDD) ile birlikte bir proje yürütülmeye başlanmıştır. 2000 yılında sözleşmesi imzalanan projenin elektrifikasyonuna, istasyonların ve hatların yapımlarına başlanmıştır.

Belediye, Türkiye Denizcilik İşletmesi'nden, sekiz yolcu ve üç araba vapuru devralmıştır. Bu dönemde kısmen kiralananarak, kısmen yeni gemiler alınarak filo-daki gemi sayısı 24'e çıkarılmıştır. Filonun geliştirilmesi ve iskele sayısının artırılması sonucu taşınan yolcu sayısında 4-5 katına varan artışlar yaşanmıştır.

Güvenli ve rahat trafiği sağlamak amacıyla sinyalizasyonu geliştirmek için **"MİGRA PROJESİ"** uygulamaya konulmuş ve "yeşil dalga" sisteminin tüm kente yaygınlaştırılmasına girişilmiştir.

Piriştina döneminde 2000 yılında katı atık toplama performansını geliştirmek için ilçe belediyelerine 56 çöp toplama aracı, 12 vidanjör ve 10.000 çöp konteynırı dağıtılmıştır. Verimliliği düşmüş bulunan **Uzundere Kompost Tesisi yenilenerek 2001 yılında** yeniden hizmete sokulmuştur. Tıbbi atıklar için "Alo Tıbbi Atık" hattı kurulmuş ve bu atıklar özel araçlarla toplanmaya başlanmıştır. Buca'da ve Gediz'de **Çöp Transfer İstasyonu** kurularak, ilçe belediyelerin taşımalarında bazı tasarruflar sağlanmıştır.

Bu dönemde İzmir Büyükşehir Belediyesi, Kültürpark içinde, İzmir Sanat Merkezi'ne, İzmir Tarih ve Sanat Müzesi'ne ve İzmir Devlet Resim ve Heykel Müzesi'ne yer sağlamıştır. Özfatura döneminde yerine bir gökdelen ve AVM yapılmak

istenilen İzmir'in eski İtfaiye Binası **"İzmir Kent Müzesi ve Arşivi"** olarak yeniden düzenlenmiş ve 10 Ocak 2004'te hizmete açılmıştır. İzmir Kent Kitaplığı içinde İzmir'e ilişkin kitaplar yayınlanmaya, ayrıca bir Kent Kültürü Dergisi çıkarılmaya başlanmıştır. 2000 yılı sembolik olarak **İzmir'in 5.000'inci kuruluş yılı olarak ilan edilerek**, İzmir'e ilişkin tarih bilincini artıracak kültürel etkinlikler düzenlenmiştir.

1 Şubat 2000 tarihinden itibaren İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin **"Hemşeri İletişim Merkezi"** çalışmaya başlamıştır. Ayrıca Kent Bilgi Sistemi kapsamında tüm muhtarlıklar bilgisayarla donatılmıştır. Evka.1, Evka.2 ve Aydınlık Evler'de seçim programında söz verilen semt merkezleri kurulmuştur. Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfıyla imzalanan bir protokol çerçevesinde "öğrenim birimleri" yaşama geçirilmiştir. İzmir Büyükşehir Belediyesi tarafından çocuklar için sağlık taraması yapılan kampanyalar düzenlenmiştir. Sağlık güvencesi bulunmayan çocuklara tedavi hizmeti verilmiştir. Çocuklar için **"İzmir'i Tanıyın, Sevin, Yaşatın"** kampanyası kapsamında eğitici geziler düzenlenmiştir.

Ahmet Piriştina bir büyük uluslararası *mega event*in İzmir'e getirilmesini sağlamıştır. 2000 yılında Pekin'de toplanan Uluslararası Üniversite Sporları Federasyonu (FISU), Olimpiyatlardan sonra en büyük spor organizasyonu olan Dünya Üniversite Oyunları'nın (UNIVERSIADE) 23.sünün 2005 yılında İzmir'de toplanmasını kararlaştırmıştır. Bunun için İBB Başkanı Ahmet Piriştina başkanlığında, İzmir'deki üç üniversitenin rektörü, dört belediye üst yönetici ve Türkiye Üniversite Sporları Federasyonu Başkanı'ndan oluşan bir organizasyon komitesi kurulmuştur. Bu Komitenin kuruluş nedeni, spor etkinliklerinin yapılması için gerekli altyapının sağlanması ve 23.UNIVERSIADE 2005-İZMİR'in pazarlanmasının örgütlenmesidir. Bu kapsamda, 2 Temmuz 2001'de oyunların maskotu ve amblemi saptanmış, 7500 sporcu ve idarecinin kalabileceği kapasitede, sosyal ve kültürel faaliyetlerin gerçekleştirileceği bir olimpiyat köyünün inşasına girişilmiştir. Ayrıca, **Karşıyaka Belediyesi Spor Salonu, Karşıyaka Tenis Merkezi ve Halkapınar Spor Salonu**'nun inşaatlarına girişilerek, kente yeni tesisler kazandırılması amaçlanmıştır.

Ahmet Piriştina, programını uygulayarak İzmir'deki desteğini artırırken, seçildiği parti DSP ise destek kaybetmiştir. Ekonomik krizden çıkmak için Türkiye'de uygulanan köktenci kemer sıkma politikaları dolayısıyla Ecevit'in Başbakanlık yaptığı koalisyon hükümetini oluşturan DSP, MHP ve ANAP'ın her üçü de 3 Kasım 2002 genel seçiminde baraj altında kalmıştır. 1999 milletvekili seçiminde oyların % 22,19'unu almış olan DSP'nin oyları 2002 seçiminde % 1,22' ye düşmüştür. Bu çok büyük bir kayıptır. Ayrıca 2002 seçiminde İzmir'de CHP % 29,1 oy alarak birinci parti olmuştur. Bu durumda Piriştina, DSP'de kalarak 2004 seçimlerinde İzmir Büyükşehir Belediye Başkanlığı'nı yeniden kazanma olasılığı bulunmadığı için **2003 yılında CHP'ye geçmiştir**. Piriştina'nın belediye başkanlığındaki başarısı, bu geçişi CHP tarafından da istenilir kılmıştır.

Piriştina 2004 Belediye Seçimine Ne Tür Bir Programla Girdi?

Piriştina, bir dönem belediye başkanlığı yaptıktan sonra seçime girdiği için

seçim bildirgesinde, ilk dönemindeki uygulamalarıyla hangi sorunları çözdüğünü, neleri gerçekleştirdiğini oldukça ayrıntılı olarak anlatmakta ve “Kentimiz beş yıl öncesine göre çok farklı bir nitelik kazandı. Artık günlük yaşamda karmaşa görülüyor, ulaşım sorunu ve altyapı yetersizliklerinden söz edilmiyor, hiç kimse İzmir’e kirli sıfatını yakıştırmıyor. Kentte kaçak yapı yapılmıyor, yasa ve hukuk tanımazlık, başıbozukluk görülüyor” şeklinde bir saptama yapmaktadır. Bu saptamalarda **artık Körfez’in kokmadığı** vurgusu dikkat çekmektedir.

Buna karşılık, kentin içinde bulunduğu duruma ilişkin olumsuz saptamalarda da yer verilmiştir. Bunlar; hala yoksulluk ve sefalet mahalleleri bulunması, işsizliğin ciddi bir sorun olmayı sürdürmesi, İzmir’in hala gelişimini denetim altına alacak yeterli imar planının bulunmaması ve bir strateji planının eksikliğidir.

Piriştina, yeni programında, “1999 yerel yönetim seçiminde yapamayacağımız hiçbir sözü vermedik, tamamına yakınına gerçekleştirdik” şeklinde bir beyanda bulunduktan sonra bu programda da ancak yapılabileceklerine yer verileceğini vurgulamakta ve yeni dönemde yönetimin hedeflerini;

- İzmir’in gelişimini iktisadi, toplumsal ve fiziki bütünlüğü olan belirli bir **stratejik plan disiplini** içine alabilmek,
 - Kente yönelik önemli kararların üretim sürecine hemşerilerimizi katan **daha da demokratikleşmiş bir yönetim anlayışını** İzmir Büyükşehir Belediye’sinde egemen kılmak,
 - Kentin sunduğu olanakları olabildiğince artırmak ve bu olanaklardan tüm kentlilerin hakça yararlanmasını sağlamak,
 - İzmir’in tarihten gelen kimliğini yeniden öne çıkartan bir kentsel gelişme içinde çağdaş dünyada daha güçlü olarak yer almasını sağlamak,
 - İzmir’i hemşehrilerinin daha da gurur duyacağı, **burada yaşamaktan daha mutlu olacakları** bir kente dönüştürmek,
- olarak sıralamaktadır.

Piriştina, 1999 seçim programında da yönetiminin geçmişteki yönetimlerden ayırıcı özelliğinin katılımcı demokrasi pratiği olacağını vurgulamıştı. Yeni programda da katılımcılık hedefi vurgulu bir şekilde tekrar edilmektedir. Ama ilginç olan husus, geçen beş yıllık dönemde katılımcılık konusunda sağlanmış belli bir başarıdan söz edilmemekte olmasıdır. Bu programda katılımcılığı artıracak bir mekanizma olarak her iki yılda bir **“Kent Kongresi”** toplanması önerilmektedir. Bu kongrede belediyeler ve İzmir’le ilgili tüm kamu kuruluşlarının projeleri tartışılacaktır. İlki 2005’te toplanacak olan bu kongreye İzmir’in tüm STK’ları çağrılacaktır.

Piriştina’nın öncelik verdiği hedeflerden biri de İzmir’e **iyi çalışılmış bir imar/ gelişme planı** yapılmasıdır. Mevcut planın gerisinde İzmir Metropoliten Nazım Plan Bürosu’nun 1973 yılında onanmış planı bulunmaktadır. Bu plan daha sonraki yıllarda kentteki gelişmeleri yönlendirmekte yetersiz kalmıştır. 1989 yılında Nazım Plan’da yapılan değişiklik de kentteki gelişmeyi denetim altına almakta

başarısız olmuştur. Piriştina, başkanlık yaptığı dönemde iyi bir plan yapmak için gerekli haritanın alınmasından gerekli bilgilerin toplanmasına kadar geniş bir hazırlık yapıldığını ifade etmektedir.

İlginç olan husus, Piriştina'nın nazım plan pratiğinin üzerine oturduğu rasyonel kapsamlı fiziki planlamanın artık aşılması gerektiğinin farkında olmasıdır. Bunun için bir **“Stratejik Gelişme Planı”** yapılması gerektiğini öngörmektedir. Bu gelişme planı; işsizlik, yoksulluk ve sefalet mahalleleri ve kentin denetim dışı gelişmesinden doğabilecek sorunların çözümünde kıt kaynakların nasıl kullanılacağına yönelecektir. Bu planın hazırlığının her aşamasında hemşehrilerin katılımı sağlanacaktır. Bu plan, kentin çöküntü bölgelerini bu çöküntüden kurtaracak, kentte yaygın bir yenilenme sürecini başlatacaktır.

Yeni dönemde de sağlık konusunda, okullarda, yoksul mahallelerde, sağlık taramaları yapılmaya devam edecektir. Her hafta öğrenci başına bir litre dayanıklı süt verilmesi, öğrencilere taşınabilir diş fırçası ve diş macunu dağıtımı sürdürülecektir. Hava kirlenmesini önlemek için yakıt kalitesi üzerinde denetim gerçekleştirilmeye çalışılacaktır.

İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin Körfez'in temizlenmesi konusundaki çalışmaları sürdürülecektir. Körfez'de kurulacak **plajlarda denize girilebilirlik hedefine ulaşılacaktır**. Yeşil ve açık alanların artışı sürdürülecektir.

Yeni programda da belediye hizmetlerinin adil bir dağılımının sağlanacağı sözü verilmektedir. İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin, İzmir'deki iktisadi durgunluğun aşılması çabalarına katılarak üzerine düşeni yapacağı ifade edilmiştir.

Programda “Toplumsal ve Kültürel Yaşamı Daha da Zenginleştirecek Projeler” başlığı altında, bir önceki dönemde İzmir Sanat Merkezi'nin etkinlikleri, **Agora'nın İzmir Büyükşehir Belediyesi desteğiyle gün yüzüne çıkarılması**, Kültürpark'ta yaptırılan Arkeoloji Müzesi vb. nin İzmir'in kültürel yaşamına katkısı üzerinde durulduktan sonra, yeni dönemde; çocuklar ve gençler için etkinlik merkezleri, kadınlar için etkinlik merkezleri kurulacağı, engelliler için kentsel düzenlemelerin yapılacağı, **üniversite eğitimine ve öğrencilerine destek verileceği**, kültürel farklılığa dayalı toplumsal ayrışmanın giderilmesine çalışılacağı, yaygın eğitim, sanat ve kültür etkinliklerine destek verileceği, İzmirlilik ve kentlilik bilincinin tüm toplum kesimlerinde yaygınlaştırılmasına çalışılacağı sözü verilmektedir.

Bu bağlamda eski Sümerbank Fabrikası'nda **“Kongre Merkezi”** yapılacak, son dönemde ihalesi yapılmış olan **Ahmet Adnan Saygun Kongre Merkezi** tamamlanacak ve kullanıma açılacak, **Bilim Merkezi Projesi geliştirilerek**¹⁸ uygulanacaktır.

Kent içi ulaşım, programın öncelik verilen alanlarından biri olmuştur. Bu bölümde toplu taşımanın güçlendirilmesine ve toplam yolculuklar içindeki payının artırılmasına öncelik verilmektedir. Bu alana yapılan yatırımın artırılması için özel

¹⁸ Programda yer alan Bilim Merkezi konusunda daha sonra uygulama yapılmamıştır.

sektörden yararlanılacak, ancak özel sektörden yararlanılması, “özelleştirme” ya da “serbestleştirme” biçiminde olmayacaktır.

2025 yılı için İzmir Ulaşım Ana Planı’nın hazırlanmasına öncelik verilecektir. Bu Plan’la gelecekteki raylı sistem hatları ile diğer orta ve uzun erimli projeler belirlenecek, ayrıca İzmir’in, bisiklet ve yaya yol sistemlerinin ve otoparkların dağılımı belirlenecektir. Bu ana plan dışında “İlçeler ve Semtler için Trafik Dolaşım Planları” hazırlanacaktır. Ulaşım sisteminin yönetimi konusunda bütünleşmeyi sağlayacak kurumsal düzenlemeler yapılacaktır.

Ulaşım ve trafik altyapısına ilişkin olarak; **yeni aktarma merkezleri, yeni semt garajları**, yol, kavşak, meydan düzenlemeleri, bisiklet yolları, yaya yolları şebekesi, kavşaklarda çağdaş denetim sağlanacaktır. Toplu taşımayı geliştirmek için; metronun Üçyol-Üçkuyular bölümünün yapımı tamamlanacaktır. Banliyö hatlarının metro standardına dönüştürülmesi gerçekleştirilecektir. Raylı hatlar işletmeye açılıncaya kadar toplu taşımanın payını artırmak için MetroBus (tahsisli yol) uygulamaları yapılacaktır. Otobüs filosu iyileştirilecek ve **Merkezi bir Filo Takibi ve Yolcu Bilgilendirme Sistemi** kurulacaktır.

Programda “Kentsel Yenileme Projelerinden” sorumlu bir birim kurulacağı açıklandıktan sonra jeolojik olarak sakıncalı alanların boşaltılarak, aktif yeşil alanlar şeklinde İzmir’e kazandırılacağı, yıpranmış eskimiş bölgelerin her türlü alt yapısı hazırlanmış, fiziksel çevre standartları yüksek sağlıklı yaşam çevreleri haline getirileceği, tarihsel değerleri dolayısıyla korunması gereken alanların sağlıklılaştırılacağı, ayrıca kentsel arsa üretimi sağlanarak kentin gelişme yönlerinin denetim altına alınması önerilmektedir.

Bu Program’da çok yönlü “Çevre Sağlığı Projelerine” önem verildiği gözlenmektedir. **“Katı Atık Yönetimine”** önem verilerek, çöpün kaynağında ayrıştırılmasını sağlamaya ve ilçe belediyelerinin çöp toplama performanslarını geliştirmeye dönük bir proje geliştirilecektir. Bir önceki dönemde yapımına başlanmış bulunan kanalizasyon ve yağmur suyu ayırık sistem projesinin uygulanması tamamlanmış olacaktır. Ayrıca Gediz Havzası için bir ıslah ana planı hazırlanacağı, “Dere Kirliliğini Ölçüm Ağı Projesi”nin geliştirileceği, var olan hava kirliliği ölçüm ağının yaygınlaştırılacağı, gürültü kirliliği haritalarının güncelleştirileceği, gürültüyü engelleme projesinin geliştirileceği ve eski taş ocakları için rehabilitasyon projelerinin hazırlanacağı sözü verilmektedir.

İzmir’de önemli bir sorun halinde bulunan hava kirliliğinin önlenmesinin temel çözümünün **temiz enerji kullanmaktan geçtiği** bilinmektedir. Bu programda da bu bağlamda iki öneri yapılmaktadır. Bunlardan birincisi, Balçova jeotermal alanından ve Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü’nün (MTA) Seferihisar’da bulunduğu jeotermal kaynaklardan yararlanılmasıdır. İkincisi ise doğal gaz kullanımıyla ilgilidir. Doğal gaz hatlarının İzmir’e ulaştığı ve organize sanayi bölgelerinde kullanılmaya başladığı bildirilmektedir. İzmir Büyükşehir Belediyesi doğal gazın bir an önce konutlarda da kullanılmaya başlanmasını istemektedir. Ama dağıtım şirketlerinde, belediyelerin sahip olabilecekleri hisse miktarı sınırlanmış

bulunmaktadır. Bu şirketler, belediyenin istemesi halinde bedelsiz olarak % 10 hisse senedi vereceklerdir. Belediye isterse parasını ödeyerek % 10 pay daha alabilecektir. Başka bir deyişle belediye % 20'den fazla bir pay sahibi olamadığı için İzmir Büyükşehir Belediyesi, politikasını, bu alana girecek yatırımcılara yasal sınırlar içinde destek olmak olarak açıklamıştır.

Programda **yeşil alan düzenlemelerinin artırılması** politikası sürdürülürken üç önemli rekreasyon projesinin sözü verilmektedir. Bunlar; İnciraltı Rekreasyon Alanı projesi, Kültürpark'ta bulunan hayvanat bahçesinin, Buca'da büyük bir alana taşınması ve Bostanlı, Çamlı, Değirmendere Barajları çevresinde rekreasyon alanlarının oluşturulmasıdır.

Körfez'in yönetimi, yapay plajlar ve denizden yararlanma politikalarının sürdürüleceği belirtilirken, İnciraltı'nda plaj yapılacağı, balıkçı barınaklarının yeniden düzenleneceği ve İzmir'e yaraşır bir yat limanı yapılacağı ifade edilmektedir.

Piriştina, son dönemde yaşanan gelişmeler sonucu İzmir Belediyesi'nin yükümlenmek durumunda kaldığı yeni projeleri de programının bir parçası olarak saymaktadır. Birinci dönemi içinde **Universiade 2005**'in İzmir'e alınmasını sağlayan Piriştina, yapılan tesislerin ve düzenlenecek etkinliğin İzmir'e olacak katkısını anlatmaktadır. 1999'da İstanbul'da yaşanan büyük deprem İzmir'i de harekete geçirmiştir. Bu nedenle, **"Afete Hazırlık ve Deprem Araştırma Merkezinin"** kurulacağı sözü verilmektedir. Sayılan diğer projeler E-Belediye ve İzmir'i ve İzmirlilik düşüncesini temel alan, kent ve kentlilik bilincinin oluşmasını ve eğitimini sağlayacak bir **"Kent Enstitüsü"dür.**

Piriştina, bu programla girdiği 28 Mart 2004 seçimlerini % 47,17'lik bir oy alarak ikinci kez kazanmıştır. Rakibiyle %15'lik bir fark yaratmıştır. Ancak, belediye başkanlığının ikinci dönemine başladıktan kısa bir süre sonra **15 Haziran 2004'de geçirdiği bir kalp krizi sonucu yaşamını yitirmiştir.** Vefatı İzmirli için bir şok olmuştur.

III. AZİZ KOCAOĞLU BELEDİYESİCİLİĞİNİN BİRİNCİ DÖNEMİ (2004-2009)

Ahmet Piriştina'nın beklenmedik ölümü İzmir Büyükşehir Belediyesi'ni başkansı bırakmıştır. 1580 sayılı Belediye Kanun'u gereğince, 10 gün içinde Büyükşehir Belediyesi'nin mevcut meclis üyeleri arasından İzmir'e yeni bir başkanın seçilmesi gerekiyordu. Vali Yusuf Ziya Göksu, 21 Haziran 2004 saat 14.00'de Büyükşehir Belediye Meclisi'ni "seçim gündemli" olarak toplantıya davet etmiştir. Adayı, mecliste çoğunluğu olan CHP belirleyecektir.

Adaylık için CHP'li ilçe belediye başkanlarından beşinin adı geçmiştir. CHP Genel Merkezi ise seçime tek bir adayla gidilmesini istemiştir. Genel Sekreter Önder Sav, Piriştina'nın yerine gelecek ismin uzlaşıyla belirlenmesi için özel olarak görevlendirilmiştir. Meclis üyeleriyle tek tek görüşen deneyimli politikacı, onların düşüncelerini ve aday önerilerini almış; Aziz Kocaoğlu, kendisiyle yapılan iki görüşmede de kendisinin Bornovalılara sözünün olduğunu, bu nedenle aday olmadığını söylemiş, adayın eğilim yoklamasıyla belirlenmesini tavsiye etmiştir.

Meclis toplanmadan önce CHP'li üyeler arasında yapılan yoklamayı Bornovalı

Belediye Başkanı Aziz Kocaoğlu kazanmıştır. Karşıyaka Belediye Başkanı Cevat Durak ikinci olmuştur. 20 Haziran akşamı partili belediye başkanları, il yönetimi ve meclis üyeleriyle Balçova Termal Tesisleri'nde akşam yemeğinde buluşan Genel Sekreter Önder Sav, ertesi gün yapılacak seçimde Aziz Kocaoğlu'nu aday göstereceklerini açıklamıştır.

21 Haziran 2004 tarihinde yapılan İzmir Büyükşehir Belediye Meclisi toplantısında Adalet ve Kalkınma Partisi'ne (AKP) mensup üyeler, CHP'nin çıkaracağı adayı destekleyeceklerini duyurmuşlardır. Oylama beklendiği şekilde sorunsuz geçmiş, Piriştina'nın vefatıyla meclisteki üye sayısı 62'den 61'e düştüğünden kullanılan 61 oyun 2'si boş çıkmış, kalan **59 oyu da Aziz Kocaoğlu almıştır.**

Böylece, İzmir'de yeni bir dönem başlamıştır.

III.1.Aziz Kocaoğlu Görevi Devraldığında Nasıl Bir Birikime Sahipti?

Aziz Kocaoğlu, 12 Eylül 1948 yılında Tokat'ın Erbaa ilçesinde dünyaya gelmiştir.¹⁹ Erbaa'nın çiftçilikle uğraşan tanınmış bir ailesinin çocuğudur. Aile tütün ve şeker pancarı gibi endüstriyel ürünlerin tarımıyla uğraşmaktadır. Yerleşik ve gayrimenkul gelirleri olan bu aile 1942'deki büyük Erbaa depreminde gayrimenkullerini kaybeder. Artık sadece çiftçilik geliriyle yaşar. Kocaoğlu küçük yaşlardan itibaren tütün tarlalarına gitmiş, gelmiş; suyun, tozun, toprağın ne olduğunu orada öğrenmiştir. Kalabalık ve birbirine tutkun bir ailenin içinde yetişmiştir. Ailenin bir bölümü hayvancılık yapmakta olduğundan, O da atın terkisinde yaylaya gitmektedir. Böyle bir aile ortamında yetişen **Kocaoğlu'nun çiftçilikle ilişkisi 27 yaşına** kadar kesilmemiştir.

İlk ve ortaokulu Erbaa'da okumuştur. Parlak bir öğrencidir. "Yapamam deme, yapan senden üstün değildir" öğüdünü veren matematik öğretmenini Güner Basa'yı ve bu sözlerini hiç unutmaz. Erbaa'da lise olmadığından lise eğitimi için İstanbul'a gitmiş; önce Yeni Kolej'de okumuş; ardından Haydarpaşa Lisesi'ne geçmiştir. Liseyi tamamlamadan önce Erbaa'ya dönen Kocaoğlu, bir yıl çiftçilik yapmış, daha sonra Malatya'da bulunan ablasının yanına giderek liseyi orada tamamlamıştır. Aynı yıl geçici işçi olarak Tekel'de çalışmış; ilk sigorta kaydı 1967 yılında burada çalışırken yapılmıştır.

Üniversite eğitimine 1968 yılında Ege Üniversitesi İktisat Fakültesi'nde başlamıştır. Kocaoğlu belki de lise dönemi deneyimleri dolayısıyla, üniversite eğitimini İstanbul'da yapmak istememiş, Ankara'yı ise Erbaa'ya çok yakın bulduğundan, İzmir'i tercih etmiştir. Bornova'daki Ege Üniversitesi'nde eğitime başlaması, bir anlamda onun yaşam güzergâhını da belirlemiştir. Gün geçtikçe Bornova komünitesinin içindeki köklerini derinleştirmiş, İktisat Fakültesi'nde eğitimine 1968 yılında başlaması **onu 68 kuşağının aktif bir öğrencisi** haline getirmiştir. Artık, Dev-Genç'in içindedir. Bu dönemde, öğrenci hareketleri içinde yer alır. İdealist ve lider ruhlu bir öğrenci olarak İzmir'i tanır. Ege Üniversitesi İktisat Fakültesi'ni

¹⁹ Bu bölüm yazılırken Reşat Yörük'ün hazırladığı not ve Faruk Bildirici: Aziz Kocaoğlu, *Hürriyet*, 22 Mayıs 2011'den yararlanılmıştır.

tamamladıktan sonra 1974 yılında İstanbul Üniversitesi **İşletme Fakültesi'nde yüksek lisans** derecesini alır.

Üniversite eğitimini tamamladıktan sonra 1975-1978 yılları arasında Başkent'te, Türkiye Elektrik Kurumu'nda (TEK), **4 yıl muhasebe uzmanı** olarak çalışır. TEK muhasebe servisi, çok sayıdaki kurumun muhasebesini tutmakta, maliyet muhasebesi gibi ileri muhasebe yaklaşımları kullanılmaktaydı. Nitekim, bu serviste çok sayıda kişi çalışmaktadır ve buradaki çalışma deneyimi Kocaoğlu'nun devlet bürokrasisini yakından tanımasını sağlamıştır. Bu yıllar, Kocaoğlu'nun mali disiplin ve bütçe disiplininin ne olduğunu kavramasına yardımcı olmuştur.

Kocaoğlu, 1978 yılında İzmir'e dönmüş ve özel sektördeki büyük bir sanayi kuruluşunda satın almadan ve muhasebeden sorumlu yönetici olarak çalışmıştır. **1979 yılında ise kendi işyerini Bornova'da** "Seçkin Ticaret" adıyla kurmuştur. Burada, esas olarak ev eşyaları satılmaktaydı. Aynı dönemde, arkadaşlarıyla birlikte bir avize atölyesi kurmuşlar; Kocaoğlu, 1981 yılında Arçelik bayiliği yapmaya başlamış, 1983'de Arçelik Yetkili Satıcısı olmuştur. 1990'dan itibaren ise sadece Arçelik ürünlerinin pazarlamasını ve satışını yapmaya başlamıştır. Firma 2002'de Manavkuyu'da Saray Halı ve Zemin Kaplamaları'nın bayiliğini de alarak ürün çeşitliliğini artırmıştır. Bu gelişmeler sırasında Erbaa'da ailenin gayrimenkullerinin değer kazanması üzerine onları değerlendirmek için beş-altı ortak bir araya gelecek 1986 yılında bir tuğla fabrikasının kuruluşuna katılmıştır.

Kocaoğlu **bayiliğin yanı sıra gayrimenkul alanında da** çalışmıştır. Nitekim, bazı yıllarda İzmir'de gayrimenkul vergisi verenler listesinde ilk on içinde yer almıştır. Buna rağmen, Kocaoğlu kendisini hep esnaf olarak tanıtmış; Bornova'daki ilk mağazasının işlerini, uzun yıllar neredeyse tek başına çekip çevirdiği, buzdolaplarını, fırınları müşteriye bizzat kendi elleriyle teslim ettiği, çek ve senet işlerinin takibini bizzat kendisi yaptığı için esnaflığı hiç unutmamıştır. Onun Bornova'da sevilmesinin temel nedenini bu iş yapma biçimi oluşturmaktadır.

Belediye Başkanı olunca da mağazalarını iki oğluna devrederek iş yaşamından çekilmiş, kendisini siyasal yaşama vermiştir.

Aziz Kocaoğlu, sadece iş hayatında başarılı olduktan sonra siyasete girmiş değildir. Bir anlamda **çocukluğundan itibaren siyasetin içindedir**. İçine doğduğu aile, nesiller boyunca siyaset içinde yer almıştır. Büyük büyük dedesi Erbaa'nın ilk belediye başkanıdır. Dedesi, Cumhuriyet'in ilk yıllarında Tokat'ta İl Genel Meclisi üyeliği görevini üstlenmiş; Babası İhsan Kocaoğlu ise 1973-1980 arasında Erbaa Belediye Başkanlığı yapmıştır.

Türkiye'de çok partili rejime geçilen 1945-1946 yıllarında, **Baba CHP'ye kaydolmuştur**. Yaşanan gelişmeler onu rahatsız etmiş o da tarafını seçmiştir. Aziz Kocaoğlu daha altı yaşındayken 1954 yılı seçimlerinde kapı kapı dolaşarak, babasının selamını söyleyerek oy pusulası dağıtmaktadır. Aile akşam yemeği için aynı masa etrafında toplandığında, baba günün siyasal olaylarının yorumunu yapmaktadır. 1957 yerel seçimlerine CHP katılmayınca İhsan Kocaoğlu bağımsız aday olarak seçimlere girmiş; üç dört ay süresince Erbaa Belediye Başkanlığı yapmış,

CHP içinde bir yol ayrımın ortaya çıktığı dönemde yerini Ecevit Hareketi içinde seçmiştir. Bu hareket içinde Erbaa'da Belediye Başkanı olduğunda muhalefet partisine mensup bir belediye başkanının yaşadığı sıkıntıların ne olduğuna Aziz Kocaoğlu daha o yıllarda bizzat tanıklık etmiştir. Aziz Kocaoğlu babasından aldığı en önemli dersin **bir belediye başkanının adaletli olması** gerektiği olduğunu söylemekte; bir başkanı koruyan en önemli zırhın adalet olduğuna inanmaktadır.

Böyle bir ailede yetişen Aziz Kocaoğlu suyun akışı gibi kendisini CHP içinde bulmuştur. **Kariyerini gençlik kollarından başlayarak** geliştirmiştir. 1980 askeri müdahalesi dolayısıyla siyasal partiler kapatılarak, siyaset kesintiye uğradıktan sonra, yeniden örgütlenirken, Sosyal Demokrasi Partisi'nin (SODEP) kuruluşu sırasında bu partiye üye olmuş ve bu partinin ardı ardına yaşadığı birleşme süreçleri içinde kendisini yeniden CHP içinde bulmuştur. Artık yerleşmiş bulunduğu Bornova'da siyaset yapmaktadır. Önce CHP İlçe Yönetim Kurulu'na seçilmiş, 2001-2003 arasında **İlçe Başkan Yardımcılığı yapmış**; 24 Mart 2004 yerel yönetim seçimlerinde ise CHP'nin Bornova Belediye Başkan adayı olmuştur. Bu seçimde, oyların % 33,7 sini alarak başkanlığı kazanmıştır. Ne var ki Bornova'da üç ay bile başkanlık yapmadan kendisini İzmir Büyükşehir Belediye Başkanı olarak bulmuştur.

İşte böyle bir yaşam içinden geçerek, 56 yaşında Türkiye'nin üçüncü büyük kentine belediye başkanı olduğunda, Kocaoğlu, yeterli bir siyasal birikime ve iş yapma deneyimine sahip bulunmaktadır.

III.2. Aziz Kocaoğlu Görevi Devraldığında Başarılı Bir Belediye Başkanı Olmayı Nasıl Tanımlamış ve Nasıl bir Yönetici Olma Stratejisi Belirlemiştir ?

Aziz Kocaoğlu, İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin başına geçtiğinde çok zor bir görevle karşı karşıya olduğunun farkındadır. Çok sevilen, beklenmedik bir şekilde hayatını kaybeden bir başkanın yerine gelmiştir. Bu başkan çok yakında İzmirliilere bir program sunmuş ve oyunu artırarak seçimi kazanmıştır. Bu durumda O'nun **yeni bir program uygulaması** söz konusu olamayacaktır.

Nitekim Kocaoğlu, İzmir Büyükşehir Belediye Başkanı seçildikten sonraki ilk demecinde,

“Tarafsız ve adil olacağım. Bireysel çıkarlara yönelik değil, ayırım yapmazsınız tüm İzmir ve İzmirliilere hizmet götürmek için çok çalışacağım. Sayın Piriştina'nın İzmir için çizdiği vizyonun ve yarım kalan projelerin gerçekleştirilmesi için elimden geleni yapacağım” demiştir.

Aziz Kocaoğlu'nun Piriştina'nın programını izleyeceğini ilan etmesi, bir bakıma kolay bir tercihtir. Zaten sağduyu da bunu söyler. Ancak, böyle bir söylem onun çoğunluk tarafından bir emanetçi olarak görülmesine de yol açabilirdi. Kamuoyunda tanınan bir siyasetçi değildi. Bu durumda genel beklenti, kendisine bir zorunluluk sonucu verilen bu görevi yerine getirdikten sonra ilk seçimlerde başkanlığı kazanacak “gerçek sahibine” bırakmasıydı. Ama böyle düşünenler yanılmıştır. Siyaset içinde çekirdekten yetişmiş olan Kocaoğlu, karşısına çıkan bu fırsatı değerlendirmek, siyasal kariyerinde yükselmek, seçimi kazanarak **“gerçek başkan olmak”** istemektedir.

Piriştina'nın sevilen bir belediye başkanı olmasını sağlayan bir siyaset yapma ve insanlarla ilişki kurma biçimi vardı. Halkın Aziz Kocaoğlu'ndan beklediği büyük ölçüde Piriştina modelini izlemesiydi. Oysa Kocaoğlu bu yolu izlememiştir. **O kendi kişiliğine uyumlu bir davranış** içinde kaldığında, İzmirliğin güvenini ve sevgisini sağlayacağına inanmıştır. Kocaoğlu'nun içine girdiği yol onun imajının, "sözünde durur, dürüst, yolsuzluğa karışmaz, makul olmayı yapmaz" şeklinde oluşmasını sağlamıştır.

Kocaoğlu'nun böyle bir imajı geliştirebilmesinin bir önkoşulu bulunmaktadır: Bu da **başkan olarak çok yönlü bir otonomi sağlamasıdır**. İşlerine sürekli olarak dışarıdan karışılan bir başkan, istediği güvenilirlik imajını oluşturmamalıdır. Bu konuda başarılı olmak isteyen bir başkan olarak otonomisini sağlama almak bakımından üç farklı cephede, ciddi adımlar atmıştır.

Bunlardan birincisi, merkezi hükümet karşısında mali otonomisini artırmak için adımlar atmak olmuştur. Kocaoğlu, Piriştina'dan Hazine'ye borçlu olan ve temerrüde düşmüş bir belediye devralmıştır. Ayrıca bu belediye, muhalif bir belediyedir. Böyle borçlu bir belediye, merkezi hükümet tarafından kolayca manipüle edilebilecektir. Bu nedenle Kocaoğlu, Hazine'yle müzakere ederek, **borcunu yeniden yapılandırmış** ve borçlarını düzenli biçimde ödeyerek, kredibilitésini artırarak, uygulayacağı politikaları seçmekteki otonomisini de artırmıştır.

Kocaoğlu'nun, bağımsızlığını artırmaya çalıştığı ikinci alan, partisinden ya da partililerden gelebilecek **kayırmacı ve popülist taleplerdir**. Kocaoğlu partisinin ideolojik tercihlerine duyarlı olurken, siyasetçilerin kendi pozisyonlarını yeniden üretebilmek için yaptıkları bu tür taleplere karşı kapalı kalacağını başlangıçtan beri açık olarak dile getirmiştir. Öyle ki bu tutum onun siyaset yapma biçiminin bir özelliği haline gelmiştir. İzmirliğin ona olan güvenini artırmıştır.

Kocaoğlu, Başkan olduktan sonra dosyasını çok iyi öğrenerek, **dosyasına hâkim olarak**, kararlarını verirken, bürokrasinin bilgi akımını denetleyerek kendisini yönlendirmesinin önüne geçmiştir. Dosyasına bu düzeyde bir hâkimiyet elde etmek için, başkan seçildikten sonra günün ortalama 18 saatini belediye binasında geçirmeye başlamıştır. Gündüzleri toplumun her kesiminden gelen ziyaretçilerin "hayırlı olsun" turlarına ev sahipliği yaptıktan sonra bürokratlarla uzun toplantılar düzenlemekte, geceleri ise sürekli dosyalarını okumaktadır. Gerektiğinde dosyaları eve götürüp çalışmaktadır. Bu çalışma temposu O'nu iki yılın sonunda belediyede dosyasını en iyi bilen kişi haline getirmiştir.

Kocaoğlu'nun oluşturduğu bu kapasite, onun belediyede verilen kararlar üzerindeki denetimini artırmış; bürokrasinin takdir yetkisini kullanmasındaki keyfiliği azaltmıştır. Bunun için de Kocaoğlu göreve geldikten sonra, **var olan programın bir önceki dönemden uygulanması kapsamında süre gelen işler dışındaki projelerini, yeni bir mali perspektif içinde değerlendirerek hazırlanan bir strateji ve yeni bir yol haritası içinde uygulamaya çalışmıştır**. Kocaoğlu'nun yönetim biçimine ilişkin tercihlerini gördükten sonra, devraldığı programı nasıl bir yenden yapılandırma içinde uyguladığını ele alalım.

III.3. Aziz Kocaoğlu Aldığı Görevi Nasıl Gerçekleştirmiştir?

Aziz Kocaoğlu, 23 Haziran günü göreve geldiğinde iki acil durumla karşı karşıya kalmıştır. Bunlardan birincisi mali durumdur. Kocaoğlu'nun gerçekleştirme sözü verdiği Piriştina'nın programını varolan mali durum içinde uygulamasına olanak yoktur. Varolan mali durum içinde, söz verilen hizmetler üretilmeyecek, yatırım yapılamayacak hatta borç bile alınamayacaktır. İkincisi ise, bir yıl sonra İzmir'de toplanacak *Universiade* 2005 için İzmir'in hazırlanmasıdır. Türkiye ve İzmir, 23. Dünya Üniversite Oyunları için söz verdiklerinden bu oyunlara başarılı bir şekilde ev sahipliği yapabilmek, mahcup olmamak için yapılacak çok şey vardır. Bu nedenle Kocaoğlu'nun gündeminde bu iki konu öncelikli olarak yer almıştır.

Mali Reform ve Yeni Mali Strateji

İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin 2004 yılında mali görünümünü belirleyen iki sorun vardır.²⁰ Bunlardan birincisi, ağır borç yüküdür. Borç birikiminin ardında dağınık mali yönetimin payı olmakla beraber esas sorun Bornova-Üçyol Metro Hattı Projesi'yle ilgili vadesinde ödenemeyen dış borçlardan kaynaklanan Hazine'ye olan borçlardır. 2004 yılında Hazine'ye olan borç, 1 milyar 804 milyon TL'ye ulaşmıştı.

İkinci sorun, dağınık mali yönetimdir. Mali yönetim sorunu kendisini bütçe yapım sürecinde göstermektedir. Bütçe ile gerçekleşme oranları arasındaki önemli farklar bunun bir göstergesidir. Düşük bütçe gerçekleşme oranları mali yönetim konusunda ciddi sıkıntıların bulunduğu açık kanıtını oluşturmaktadır.

İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin karşılaştığı mali sorunlar, 2004 bütçesine bir göz atıldığında anlaşılır hale gelir:

2004 yılında harcama bütçesi, bir yıl önce bunun yarısı kadar gerçekleşmiş olmasına rağmen, 650 milyon olarak planlanmıştır. Bunun % 36'sının yatırımlara, %20'sinin cari harcamalara gitmesi öngörülmüştür. Ancak 650 milyon olan planlanan harcama tutarı, 367 milyon olarak gerçekleşmiştir. Bunun ise % 21'i cari harcamalara, %17'si yatırımlara gitmiştir. Merkezi hükümetten gelmesi beklenen gelirlerin ise ancak % 78'i gerçekleşmiştir. Bunun nedeni, Hazine borcu nedeniyle İller Bankası'nın yaptığı kesintilerdir. Ancak en büyük sapma vergi-dışı gelirlerde olmuş; vergi-dışı gelirlerin gerçekleşme oranı % 38'i bulmuştur. 2004 yılı itibarıyla borçlar dolayısıyla yapılması gereken anapara ödemesi 72 milyon TL kadardır. Bu çok ağır, sürdürülemez durumdaki mali durumdan en fazla etkilenen konu ise yatırımlar olmuştur. Nitekim, 2000 yılından başlayarak kesintiler sürekli olarak yatırımlardan yapılmaya başlamıştır.

Borç yükünün ağırlığını ve borçların İzmir'in ihtiyaç duyduğu yatırımları nasıl engellediğini göstermesi açısından 2003-2007 arasında yatırım harcamaları ile borç ödemelerini karşılaştırmak yararlı olacaktır. Bu dönem içinde cari fiyatlarla Hazine'ye ödenen borç miktarı 1.016 milyon TL olurken, yapılan yatırımların birikimli değeri ancak 903 milyon TL olmuştur.

²⁰ Bu bölüm Oğuz Esen'in "Yerel Kalkınmanın Odağında Mali Yönetim Stratejisi", *İzmir Modeli Çalışmaları İkinci Kitap: İzmir Büyükşehir Belediyesinin Yönetim Stratejileri*, İzmir, 2017, s. 120-204'ten yararlanılarak hazırlanmıştır.

Hazine Müsteşarlığı ile Borcun Yeniden Yapılandırılması Müzakerelerine Girişilmesi

İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin programını gerçekleştirecek yatırımları yapabilmesi için borç sorununu çözerek, mali kredibilitesini yükseltmesi gerekiyordu.²¹ Bunun için İzmir Büyükşehir Belediyesi Hazine'ye olan borcunun yeniden yapılandırılması amacıyla başvurmuştur. Görüşmelere 2005 yılında başlanmış ve 2007 yılına kadar uzlaşma görüşmelerine devam edilmiştir. Hazine Müsteşarlığı ve Belediye arasında yapılan uzlaşma çerçevesinde 482 milyon TL mali borç indirilmiştir. Uzlaşma şartı olarak ise tek seferde yaklaşık 84 milyon TL nakit ödeme yapılmıştır. Kalan borç tutarının 101 milyon TL'si Maliye Bakanlığı paylarından, 12 milyon TL'si İller Bankası payından kesilerek toplam 113 milyon TL borçlara mahsup edilmiştir. Sonuç olarak borç indirimi, mahsup ve nakit olarak toplam 734 milyon TL borç ödemesi yapılmıştır.

Daha sonraki yıllara bakılacak olursa; Hazine Müsteşarlığı'na mahsup ve nakit olarak 2008 yılında 149 milyon TL, 2009 yılında 151 milyon TL, 2010 yılında 95 milyon TL, 2011 yılında 217 milyon TL, 2012 yılında 167 milyon TL borç ödemesi gerçekleştirilmiştir. Uzlaşma kapsamındaki **borçların tamamı 2012 yılı sonu itibarıyla ödenmiştir**. Böylece İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin Hazine Müsteşarlığı'na vadesi geçmiş borcu kalmamıştır.

Mali Yönetişimin İyileştirilmesi ve Mali Disiplinin Sağlanması

Mali yönetişimin iyileştirilmesi ve mali disiplinin sağlanmasıyla başarmak istenen; kaynak dağıtımında etkinlik, faaliyet etkinliği, Belediye'nin kredi değerliğinin artırılması, harcamalarda israfın azaltılması ve etkin bir nakit yönetimidir.²²

Bunun sağlanmasının öncelikli koşulu, bütçe yapım süreçlerinin iyileştirilmesidir. Gelir ve gider bütçelerinin iyimser varsayımlarla hazırlanmasından vazgeçilmiş; gerçekçi bütçeler hazırlanmaya başlanmıştır. Bu bütçedeki harcama ve yatırım önceliklerinin belirlenmesi için ayrıca **İzmir Büyükşehir Belediyesi için bir Strateji Planı** geliştirilmiştir.

Bütçe disiplininin sağlanması yönünde İzmir Büyükşehir Belediyesi, bünyesinde üç projeyi daha devreye sokmuştur. Bunlardan birincisi, İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin doğrudan kendisinin tahsil ettiği vergilerin artırılması için mükellef sayısının artırılarak vergi kaçaklarının önlenmesidir. İkincisi tahakkuk tahsilât oranının artırılması projesidir. Bunun için kredi kartı ile ödeme, dijital ortamda beyanname verilmesi ve tahsilât yapılması projelendirilerek bu oranın artırılmasına çalışılmıştır. Üçüncüsü ise cari harcamaların kısılması yönünde israfı önleyip tasarrufu artıracak mekanizmaların oluşturulmasıdır.

Bütçe iyileştirmesi ilk etkisini 2005 bütçesinde göstermiştir. 2005 yılı bütçesi

²¹ Bu bölüm Oğuz Esen: "Yerel Kalkınmanın Odağında Mali Yönetim Stratejisi", *İzmir Modeli Çalışmaları İkinci Kitap: İzmir Büyükşehir Belediyesinin Yönetim Stratejileri*, İzmir, 2017, s. 120-204'ten yararlanılarak hazırlanmıştır.

²² Bu bölüm Oğuz Esen: "Yerel Kalkınmanın Odağında Mali Yönetim Stratejisi", *İzmir Modeli Çalışmaları İkinci Kitap: İzmir Büyükşehir Belediyesinin Yönetim Stratejileri*, İzmir, 2017, s. 120-204'ten yararlanılarak hazırlanmıştır.

borç yükü baskısı altında hazırlanmış, 2004 bütçesinde %15'lik bir artış öngörülmüştür. 2005 bütçesi bir tasarruf bütçesidir. İhtiyatlı mali yönetim sayesinde 2005 yılında cari harcamalar bir yıl öncesiyle aynı kalırken, yatırım harcamaları 7 puan artarak % 24'e yükseltilmiştir. Borç ödemelerinin payı da % 17 olarak gerçekleşmiştir. En önemli tasarruf başta personel olmak üzere cari harcamalarda yapılmıştır.

2006 yılı bütçe disiplini ve etkinliği açısından bir dönüm noktası olmuştur. Öncelikle bütçe gerçekleşme oranı % 60'lı seviyelerden % 79'a, cari harcamalarda ise %89'a yükselmiştir. Borç ödemeleri 214 milyon ile toplam harcamaların %20'sine yükseltilmiştir. Yüklü borç ödemesine rağmen yatırım harcamaları toplam harcamalar içindeki payını % 26 düzeyinde tutabilmiştir.

2007 yılında Hazine Müsteşarlığı'na olan borçların ödenmesi belirli bir takvime bağlanınca sıra İzmir'in ihtiyaç duyduğu altyapı yatırımları için uzun vadeli düşük maliyetli kaynak bulmaya gelmiştir. Bu amaçla İzmir Büyükşehir Belediyesi mali performansının uluslararası değerlendirmeye açılması stratejik kararını vermiştir. Bu kapsamda uluslararası derecelendirme kuruluşları ile görüşmelere başlanması için 2007 yılında harekete geçilmiş, bu çerçevede **uluslararası derecelendirme kuruluşu Fitch'e** başvurulmuştur.

Mali iyileştirme konusunda alınan önlemler sonuçlarını vermeye başlamıştır. 2008 yılı bütçe gelirleri %88 gerçekleşme oranı ile 1.4 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. Harcamalar ise % 78 gerçekleşme oranı ile 1.3 milyar TL olmuştur. Toplam harcamaların %14'ü, 178 milyon TL olarak borç servis ödemelerine gitmiştir. Bu yılda yatırım harcamaları hız kazanmıştır. İlk kez yatırım harcamaları, cari harcamalar ile borç ödemelerinin toplamını aşmıştır; cari harcamalar 385 milyon TL, borç servis ödemesi 178 milyon TL olmak üzere toplam 563 milyon iken, yatırım harcamaları 613 milyon TL'ye ulaşmıştır. Nitekim yatırımlar bir önceki yıla göre % 33 artarak, toplam harcamaların % 48'ine yükselmiştir.

2008 yılında Fitch ilk raporunu kamuoyu ile paylaşarak, İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin uzun vadeli yerel ve yabancı para cinsinden kredi notunu durağan görünümlü olarak BB-, ulusal uzun vadeli kredi notunu ise AA-(tur) olarak ilan etmiştir.

İzmir Belediyesi'nin İlk Stratejik Planını (2006-2017) Geliştirmesi

Bu dönemde İzmir Büyükşehir Belediyesi,²³ ESHOT²⁴ ve İZSU²⁵ stratejik planlar hazırlamışlardır. Böyle bir stratejik planın hazırlanmasıyla, bir yandan Piriştina'nın seçim programında verilen bir söz gerçekleştirilmiş, öte yandan Kocaoğlu döneminde içine girilen mali iyileştirme ve mali disiplin arayışının bir gerekliliği yerine getirilmiştir.

İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin böyle bir stratejik plan yapmış olmasını, salt

²³ İzmir Büyükşehir Belediyesi: 2006-2017 Stratejik Planı, 2005, İzmir.

²⁴ İzmir Büyükşehir Belediyesi: ESHOT Genel Müdürlüğü Stratejik Planlama Kitabı, İzmir, 2006.

²⁵ İzmir Büyükşehir Belediyesi: İZSU Genel Müdürlüğü 2006-2011 Stratejik Planı, İzmir, 2006.

belediye başkanlarının tercihleriyle açıklamak yeterli olmaz. Ülke ekonomisinden gelen daha başka belirleyici etkenler de bulunmaktadır. Türkiye içine girdiği 2001 ekonomik krizinden çıkmak için ekonomisini yeniden yapılandırırken, kamu maliyesini de yeniden yapılandırma gereğini duymuş ve

10 Aralık 2003 tarihinde **5018 sayılı Kamu Mali Yönetim Kanunu’nu** çıkarmıştır. Bu yasanın kamu kaynağının kullanılmasının esaslarını saptayan bölümünde kamu idarelerine “stratejik plan” hazırlama zorunluluğu getirilmiş ve bu planlarını nasıl hazırlanacağına ilişkin yöntemleri saptamakla Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) görevlendirilmiştir.²⁶

İzmir Büyükşehir Belediyesi’nde stratejik planlama çalışmaları, 29 Aralık 2005 tarihinde bir başkanlık genelgesiyle başlatılmıştır. Bu stratejik planlar DPT’nin hazırladığı Stratejik Plan Yapma Kılavuzuna uygun olarak hazırlanmıştır.²⁷

Hazırlanmış olan stratejik plan gözden geçirildiğinde, Piriştina döneminden beri izlenen stratejik tercihlerin ve hizmet üretme yaklaşımlarının korunduğu, ama disiplinli bir bütçe uygulamasına olanak verecek biçimde, bir stratejik plan dili içinde yeniden düzenlendiği görülmektedir. Ele alınan her konuda önce stratejik amaç saptanmakta, daha sonra bu stratejik amacı gerçekleştirecek hedefler ortaya konulmaktadır. Her hedef için uygulanması gereken projeler ve faaliyetler belirlenmekte ve bunların her biri için yapılma zamanı ve performans kriteri saptanmaktadır.

İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin 2006-2017 Stratejik Planı 13 temel stratejik konu üzerinden geliştirilmiştir. Bunlar; 1) Yönetim, 2) Çevre Koruma ve Çevre Sağlığı, 3) İmar-Kentsel Koruma ve Tasarım, 4) Kentsel Altyapı, 5) Ulaşım, 6) Sağlık, 7) Kültür, Spor, Eğitim ve Sosyal Hizmetler, 8) Turizm, Fuarçılık ve Dış İlişkiler, 9) İtfaiye ve Afet Yönetimi, 10) Bilgi ve İletişim Teknolojileri, 11) Yeşil Alan, Rekreatyon Alanları ve Parklar, 12) Enerji, 13) Bütçe ve Satın Alma’dır.

Böyle bir stratejik planın hazırlanmış olması, disiplinli bir bütçe yönetimiyle bir araya geldiğinde yönetimin iç tutarlılığını ve etkinliğini artırmaktadır.

İzmir İçin 1/25.000 Ölçekli Nazım İmar Planı’nın Hazırlanması

Daha önceki bölümlerde üzerinde durduğumuz üzere Piriştina’nın seçim programında İzmir’in gelişimini yönlendirecek üst ölçekli yeni bir kent planına ihtiyaç duyulduğu belirtilmiş ve bunun gerçekleştirileceği sözü verilmiştir. Bu söz, 2006-2017 Stratejik Planında da tekrar edilmiştir.²⁸

Danıştay’ın büyükşehir belediyelerinin 3030 sayılı yasaya göre hazırladığı

²⁶ Hüseyin Cesurhan Taş: “5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu Bağlamında Stratejik Planlama”, *Türk İdare Dergisi*, Sayı 449, 2005, s.101-111.

²⁷ Devlet Planlama Teşkilatı: *Kamu İdareleri İçin Stratejik Plan Yapma Kılavuzu*, Ankara, 2003.

²⁸ Bu konuda bkznz. Tanyel Özceli Ecerel: “İzmir Yerel Yönetim Modeli: İzmir Belediyesi İmar Uygulamaları”, *İzmir Modeli Çalışmaları Dördüncü Kitap: İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin Fiziki Planlama Yaklaşımları*, İzmir, 2018, s. 18-55.

1/25.000 ölçekli çevre düzeni planlarını sistematik olarak reddetmesi üzerine, büyükşehir belediyelerine üst ölçekli plan yapma yolunu tıkayan ve bu belediyeleri nazım imar planlarına hapseden tuhaf bir durum ortaya çıkmıştı.

2004 yılında yürürlüğe giren 5216 sayılı yasa ile birlikte bir yandan büyükşehir belediyelerinin sınırları genişletilirken öte yandan bu belediyelere 1/25.000 ölçekli nazım imar planı yapma yetkisi verilmiştir. Bu yasa sonrasında İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin sorumlu olduğu ilçe sayısı 9'dan 19'a çıkmıştır.²⁹ Bu durumda stratejinin de öngördüğü, İzmir Büyükşehir Belediyesi sınırları içinde gelişmenin yoğunlaştığı kentsel alt bölgeleri kapsayan 1/25000 ölçekli **İzmir Kentsel Bölge Nazım İmar Planı** tamamlanmıştır. Bu plan, İzmir Büyükşehir Belediye Meclisi'nce 28 Mart 2007 tarihinde onaylamıştır. Bu yıl İzmir'de Mimarlar Odası, İnşaat Mühendisleri Odası, Şehir ve Bölge Planlama Odası ve Peyzaj Mimarları Odası'nın birlikte düzenlediği İzmir Kent Kurultayı toplanmış ve Kurultay'da "İzmir'i Yeniden Düşünmek ve Düşlemek" teması ele alınmıştır.³⁰

Plana yapılan itirazlar çerçevesinde bu planın güncellenmesi ihtiyacı doğunca orman sınırları, tarım alanları, su havzaları ve DSİ sulama alanları, sit alanları, ulaşım bağlantıları, idari sınırlar ve yeni kurulan ilçeler³¹ de dikkate alınarak hazırlanan 1/25000 ölçekli İzmir Kentsel Bölge Nazım İmar Planı Revizyonu 2009 yılında onaylanarak yürürlüğe girmiştir. Revizyonunun iptaline yönelik açılan davalar sonucunda, revizyon plan 2012 yılında iptal edilinceye kadar bu plan yürürlükte kalarak kentin gelişmesini yönlendirmiştir.

23. Dünya Üniversite Oyunlarına (Universiade2005, İzmir) Ev Sahipliği Yapılması

Aziz Kocaoğlu'nun Başkanlık görevine başladığında yüklendiği en büyük/acil iddia İzmir'in Universiade 2005'e ev sahipliği yapacak olmasıdır. Bu oyunların gerçekleştirilmesi için yeni on spor tesisinin yapılması, İzmir ve ilçeleriyle Manisa ve Kuşadası'nda 49 spor tesisinin FISU standartlarında yenilenmesi gerekmektedir. Bu kapsamda, İzmir Limontepe'de 64 blokta, 974 dairesi ve 9952 yatak kapasiteli bir Olimpiyat Köyü kurulması, bu köyün, oyunlar sırasında 131 ülkeden 5372 sporcu, 2512 görevliyi misafir etmesi, organizasyonu gerçekleştirmek için 8.676'sı gönüllü olmak üzere 18.536 kişinin görev alması planlanmıştır. Bu oyunların başarıyla gerçekleştirilmesi, Türkiye ve İzmir için iyi bir tanıtım olanağı sağlayacaktır.³²

Ne var ki, Mart 2004'de inşaatı bitmiş henüz üç tesis vardı. Ayrıca Olimpiyat Köyü'nün henüz % 12'si tamamlanmıştı. Kamuoyunda hazırlıkların yetişemeyeceği yönünde bir algı yaygınlaşmış bulunuyordu. Oyunların açılışına bir yıldan

²⁹ Çiğli, Karşıyaka, Bornova, Buca, Konak, Gazimir, Balçova, Narlıdere, Güzelbahçe'ye ek olarak Urla, Selçuk, Tire, Kemalpaşa, Seferihisar, Torbalı, Menemen, Foça, Aliağa ve Menderes ilçeleri Büyükşehir Belediyesi sınırları içerisine girmiştir.

³⁰ Mimarlar Odası İzmir Şubesi: *İzmir Kent Kurultayı*, Mimarlar Odası İzmir Şubesi Yayınları, Şubat 2010.

³¹ Bu ilçeler, Bayraklı ve Karabağlar'dır.

³² İzmir Büyükşehir Belediyesi: *2005 Yılı Faaliyet Raporu*, 2005.

biraz daha fazla bir zaman kalmıştı. İnşaatların gerçekleştirilmesi için 100 milyon TL'lik bir kaynak gerekiyordu. Belediye'nin içinde bulunduğu mali durum bağlamında bu kaynağı kendisinin bulması söz konusu değildi. Ayrıca dıştan kaynak bulmak da kolay değildi. Son yıllarda bu tür mega spor oyunlarını düzenleyenler mali açıdan büyük açıklar vermişlerdi.

Türkiye'nin bu mega olgudan başarıyla çıkabilmesi için merkezi hükümetle İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin işbirliği yapması, söz konusu yükleri bölüşmesi gerekiyordu. Merkezi yönetimin katkısını artırmak ve bunu resmi bir zemine oturtmak amacıyla 5255 sayılı *“İzmir Kentinde Yapılacak Dünya Üniversitelerası Spor Oyunları Kanunu”* 10 Kasım 2004'de kabul edilmiştir. Bu Kanunla spor dan sorumlu devlet bakanının başkanlığında bir Düzenleme ve Hazırlık Kurulu kurularak, bu Kurula gerekli kaynak sağlanmıştır. Kurulun harcamaları devlet ihale yasasından muaf tutulmuştur. Kurul yetkilerini İcra Komitesine ve Organizasyon Komitesine devredebilecektir. İcra Komitesi, her türlü mali işlemleri ve satın alma işlemlerini yerine getirecektir. İcra Komitesi'nin başında bir koordinatör buluncaktır. Koordinatörlük görevine son seçimlerde Piriştina'nın karşısında AKP adayı olan Taha Aksoy atanmıştır. Organizasyon Komitesi de oyunların düzenlenmesiyle görevlendirilmiştir. Organizasyon Komitesi'nin başında Belediye Başkanı Kocaoğlu bulunmaktadır. Her iki Komite de kısa sürede uyumlu çalışarak, kenti oyunlara hazır hale getirmişlerdir.

Oyunlar, “Dünya Ege Mavi'sinde Buluşuyor” sloganıyla tanıtılmış; “İzmir Yalı Çapkını” ise maskotu yapılmıştır. 11 Ağustos-21 Ağustos 2005 tarihleri arasında on zorunlu (Atletizm, Tenis, Basketbol, Jimnastik, Voleybol, Futbol, Sutopu, Eskirim, Atlama, Yüzme) ve dört seçmeli (Yelken, Güreş, Tekvando, Okçuluk) spor dalında gerçekleştirilmiştir.

23. Universiade 2005, İzmir, katılımcılar ve izleyiciler için bir spor şöleni olduğu kadar, kültürel etkinliklerin yoğun olarak yaşandığı bir şenlik olmuştur. Şehir içinde 22, Olimpiyat Köyü'nde 7 olmak üzere 29 konser ve gösteri düzenlenmiş, şehir içinde 42, Olimpiyat Köyü'nde 8 olmak üzere toplam 50 sergi açılmıştır. Ayrıca, Olimpiyat Köyü'nde el sanatlarından ebru ve kalıp atölyesi açılmış ve uygulamalı olarak tanıtılmıştır.

Oyunlar tamamlandığında İzmir bir başarı havasının doyumunu tatmıştır. FISU Başkanı George Killian, 23. Universiade 2005 İzmir'in katılım ve başarı bakımından, bugüne kadar gerçekleştirilen organizasyonların en iyisi olduğunu söylemiştir.³³

İzmir'in 2015 EXPO'suna Aday Olması

Ekim 2004'te Türkiye Uluslararası Sergiler Bürosu'na (BIE) üye olmuştur. Bir bakıma, Universiade'daki başarı İzmir'i heyecanlandırmıştır. Aziz Kocaoğlu'nun da katıldığı bir İzmir Heyeti 19-25 Eylül 2005'te Japonya'da EXPO 2005'in düzenlendiği Aichi kentini ziyaret ederek incelemelerde bulunmuşlar ve Kocaoğlu

³³ İzmir Büyükşehir Belediyesi: 2004-2008 Geleceğin İzmir'i için, (tarih belirtilmemiş), s.194.

AVE'nin (Uluslararası EXPO'lara Ev Sahipliği Yapan Kentler Birliği) II. Genel Kurulu'na katılarak EXPO 2015 için İzmir'in aday olacağını ilan etmiştir.³⁴

Kocaoğlu, 2005 Kasımında İstanbul'da medyanın üst düzey yöneticileri, yazarları ve sanatçılarıyla bir araya gelerek İzmir'in EXPO adaylığına destek vermesini istemiştir. Aralık ayında düzenlediği bir toplantıyla, Ege Bölgesi belediye başkanlarına EXPO heyecanını ulaştırmaya çalışmıştır. Aynı ay Kocaoğlu, BIE Genel Kurulu'na katılmak ve lobi faaliyetlerinde bulunmak için Paris'e gitmiştir. BIE Genel Sekreteri de 12-16 Aralık 2005'te İzmir'e gelerek ilgililerle temasta bulunmuştur. Genel Sekreter ayrılırken verdiği beyanatta İzmir'de bu proje konusunda bir fikir birliğinin bulunduğunu görmekten memnun olduğunu vurgulamıştır.

2006 yılına girildiğinde İzmir'in artık 2015 EXPO'su için önerdiği temayı belirlemesi zamanı gelmiştir. Kocaoğlu ve İzmir Heyeti bu amaçla İspanya ve Uzakdoğu'ya seyahatler yapmışlar; mayıs başında tema belirlenmiştir. Bunun üzerine Kocaoğlu ve İzmir Heyeti Ankara'da Dışişleri Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Abdullah Gül'ü ziyaret etmişler ve bu ziyaret sonrasında bir basın toplantısı yaparak, temanın "Daha Sağlıklı Bir Dünya için Yeni Yollar ve Herkes için Sağlık" olduğu açıklanmıştır. Bu tema hem dünyanın ilgisini çekecek bir güncelliktedir hem de İzmir'in tarihine önemli bir atıfta bulunmaktadır.

3 Mayıs 2006'da, EXPO 2015 aday şehri olarak İzmir'in başvurusu yapılmıştır. Bu karar Türkiye'nin, 150 yıllık maziye sahip EXPO'ya ilk kez talip olması ve Kasım 2005'te EXPO için İzmir'i aday göstermiş olması bakımından ilginçtir. Adaylık için son başvuru tarihi olan 3 Kasım 2006'da İtalya'nın Milano kenti de resmi olarak adaylık başvurusunu yapmıştır. Artık 2015 EXPO'su için iki kent İzmir ve Milano'nun yarışacağı belli olmuştur.

19 Aralık 2006 tarihinde EXPO 2015 İZMİR için Bakanlar Kurulu kararı çıkarılarak tanıtım faaliyetleri güçlendirilmiştir. 19 Aralık 2006 BIE Genel kurulunda Aziz Kocaoğlu elli kişilik bir heyetle Paris'e giderek İzmir'in projesini tanıtmış ve aynı gün Milano'nun tanıtımı da gerçekleşmiştir. 19 Ekim 2007'de Türkiye'ye gelen BIE heyetini İstanbul'da Cumhurbaşkanı Abdullah Gül ağırlamıştır. Gül, "Devletimizin tüm kurumları, EXPO'yu bir ulusal gurur meselesi olarak görüyor. Sonuna kadar İzmir'in arkasındayız" diyerek projeyi güçlendirmeye çalışmıştır. 14-17 Şubat 2008'de de İzmir, ikinci sunumunu gerçekleştirmiştir. Mart ayı içinde BIE delegeleri için Paris'te Anadolu Ateşi Dans Gösterisi ve Sertap Erener Konseri düzenlenmiştir.

Nihai oylama 31 Mart 2008 tarihinde Paris'te BIE Genel Kurulu'nda yapılmıştır. Bu oylamada Milano 86, İzmir 65 oy almıştır.³⁵ Kocaoğlu'nun değerlendirmesiyle, İzmir'in EXPO 2015'i yapamayışı tabii ki üzücüdür. Ama adaylık sürecinde yaşananlar İzmir bakımından önemli bir kazanç olmuştur. Nitekim İzmir yeniden 2020 EXPO'suna aday olacaktır.

³⁴ 2004-2008 Geleceğin İzmir'i için, s.199-200.

³⁵ www.cnnturk.com, (Erişim tarihi: 31 Mart 2008).

Raylı Taşımacılığa Verilen Önceliğin Sürdürülmesi

Ahmet Piriştina gibi Aziz Kocaoğlu da kentte belediyenin ulaşım ve trafik sorununu çözebilmenin raylı toplu taşımayı geliştirmekten geçtiğini görmekteydi. İzmir’de metro konusunda yol alınmış, ama üzerinde uzun zamandır konuşulan banliyö demiryolu hatlarının metro standardında bir elektrikli trene dönüştürülmesi konusunda ciddi bir yol alınamamıştı.

Bu konuda **İzmir Büyükşehir Belediyesi ile TCDD arasında** yapılan görüşmelerde bir gelişme sağlanarak **2005 yılında bir protokol akdedilmiştir**. Buna uygun olarak TCDD ve İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin % 50, % 50 ortaklığıyla 2007 yılında, İzmir Banliyö Sistemi Taşımacılığı A.Ş. (İZBAN) kurulmuştur. 2007 yılının sonunda da İzmir Büyükşehir Belediyesi bu projenin finansmanı için Avrupa Yatırım Bankası’ndan kaynak sağlamıştır.³⁶

Bu proje, İzmir Büyükşehir ve Uluslararası Havaalanı hattında hızlı, çağdaş yolcu taşıma tren sisteminin kurulması için İzmir merkezini (Alsancak istasyonu) Kuzey’de Aliğa ve Güney’de Cumaovası’na (Menderes) bağlayan mevcut tren yolunun (toplamda yaklaşık 80 km.) modernleştirilmesinden ibarettir. Bu projede, TCDD, raylar, elektrikli tren ana kabloları, güç kaynağı, sinyalizasyon sistemleri ve merkezi kontrol sisteminden sorumlu olurken, İzmir Büyükşehir Belediyesi, istasyonların, alt ve üst geçitlerin, araçların depolanma alanlarının yapımından ve araçların alımından sorumlu olmuştur.

Projenin yapımı üç yıl kadar sürmüş, 30 Ağustos 2010’da Alsancak-Cumaovası (Menderes) arasında deneme sürüşleri başlamıştır. Tüm **projenin resmi açılışı bir devlet töreniyle 6 Mart 2011’de** gerçekleştirilmiştir.³⁷ İZBAN’ın devreye girmesi ulaşımın kalitesi ve maliyetinde gelişmeleri beraberinde getirmiş ve kent formunda çok yönlü etkiler yaratmaya başlamıştır.

İZBAN’ın çalışmaya başlamasıyla belediyenin verdiği toplu taşıma hizmetleri içinde raylı taşımanın payı yükselmeye başlamıştır. Bu oranın yükselmesi, raylı taşımanın maliyeti otobüsle taşımaya göre daha az olduğundan, İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin toplu ulaşımın finansmanında elini rahatlatmıştır. Ayrıca, IFC (*International Financial Corporation*-Uluslararası Finans Kuruluşu) Konsorsiyumu’ndan uzun vadeli yurtdışı kredisi kullanılmaya başlanmıştır. İZBAN’ın en önemli etkisi, İzmir’in daha önce doğrudan bağlanmamış olan ve sadece İzmir merkez üzerinden iletişim kuran kuzey ve güney bölgelerini doğrudan bağlamış olmasıdır. Bu açıdan bakılınca İZBAN’ın İzmir’deki mobilite üzerindeki etkileri hafta içi, hafta sonu, sezonsal/turistik yolculuk taleplerinde de etkisini göstermiş ve yeni yolculuk talepleri yaratmaya başlamıştır.

Toplu Ulaşımın Stratejik Planda Öngörüldüğü Şekilde Geliştirilmesi

İzmir belediyeciliğinde **konforlu toplu taşımaya** verilen önem bu dönemde de

³⁶ Bu konuda bkzn. İzmir Banliyö’sü Treni Finans Sözleşmesi, 01.12.2007 tarih ve 26717 sayılı Resmi Gazete.

³⁷ Bu proje 2013’te Toplu Taşımacılar Birliği’nin (UITP) “En iyi İşbirliği” kategorisinde büyük ödülü almıştır.

sürmüştür. Otobüs filosundaki araçların sayısı artırılırken, özellikle yaz aylarındaki yolculukların konforunu artırmak için **filonun araçlarının klimalı hale** getirilmesini sağlayacak bir program hazırlanarak uygulamaya konulmuştur. 2004 yılında toplam 150 adet araç klimalı hale getirilmiştir. 2004-2008 arasında ise hepsi klimalı olan toplam 250 adet solo, 100 adet körüklü ve 100 adet de midibüs satın alınmıştır. 2008 yılında alınan otobüslerle İzmir otobüs filosunun yarısından fazlası klimalı hale gelmiştir. Engellilerin otobüs kullanabilmelerini kolaylaştırmak için de bu işleve uygun otobüs sayısı 24'ten 284'e çıkarılmıştır.³⁸

İzmir Büyükşehir Belediyesi bu dönemde otobüs siteminin daha etkili çalıştırılmasını sağlamak için **“Ulaşım Filo Takip, Kontrol ve Yönetim Merkezi”**ni hizmete sokmuştur. Bu Merkez, uydu görüntüleriyle, belediye otobüslerini sefere çıktıkları andan itibaren, hız ve konumları itibarıyla izlemektedir. Sistem, durakta bekleyenlere cep telefonuyla otobüsün ne zaman ulaşacağı bilgisini verebilme kapasitesine sahiptir.

İzmir, çeşitli türlerde toplu taşıma hizmeti sunmaktadır. Yolcular, evlerinden çıkarak gitmek istedikleri yere ulaşmaya kadar araçlar arasında aktarma yapmak zorunda olduklarından, bu aktarmalar, İzmirliilerin yolculuklarında zaman ve para kaybına neden olmaktadır. Toplu taşımanın payını artırmak için bu soruna çözüm bulunması gerektiği saptanmış ve bu amaçla ESHOT tarafından **Kentkart** uygulaması geliştirilmiştir. Yapılan entegrasyon sonucunda **“90 Dakika” uygulaması** başlatılarak, Kentkart kullanan İzmirliilerin, 90 dakika içinde otobüs, metro ve gemiye ikinci kez binmeleri durumunda ücret ödemedikleri bir sisteme geçilmiştir.

İzmir’de toplu ulaşım da lastik tekerli sistemlerle hizmet verilirken, raylı toplu taşıma sistemlerinin gelişmesiyle, bu iki sistemin birbiriyle yarışır olmaktan çıkarak, birbirini tamamlayıcı sistemlere dönüşmesi gerekmektedir. İzmir’de başlayan bu dönüşüm tamamlandığında, ulaşım da tam bir entegrasyon sağlanmış olacaktır. “Kentkart”ın kullanılmaya başlanması, bu entegrasyonun sağlanmasını kolaylaştırmış olacaktır.

Kentte Erişebilirliği ve Trafik Güvenliğini Artıracak Yol ve Otopark Altyapısının Stratejik Plana Uygun Şekilde Geliştirilmesi

Bu dönemde bir yandan önemli toplu ulaşım yatırımları yapılırken, öte yandan **kentte erişebilirliği ve trafik güvenliğini arttıracak** kent içi yol altyapılarına stratejik planda öngörülen yatırımlar yapılmıştır.³⁹

Bu bağlamda, kentin ana girişlerinde kesintisiz ulaşımı sağlamak için katlı kavşaklar oluşturulmuştur. Bu katlı kavşaklar ayrıca ağır vasıtaların kent içi trafiğine girmeden transit geçişine olanak sağlamıştır. Anayolların kesiştiği yerlerde alt-üst geçitler yapılarak trafiğin rahatlatılmasına çalışılmıştır.

³⁸ Bu konuda bkzn. 2004-2008 Geleceğin İzmir’i İçin, s.17-35.

³⁹ Bu konuda bkzn. 2004-2008 Geleceğin İzmir’i İçin, s.36-50.

Bazı yollar kamulaştırılarak genişletilmiş, yeni imar yollarının açılması gerçekleştirilerek, yerleşimler arasında doğrudan bağlantılar kurularak, kentteki erişebilirlik düzeyi yükseltilmeye çalışılmıştır. Kent içinde var olan yollarda, meydanlarda ve tretuvarlarda yenileme ve standartları yükseltme çalışmaları yapılmıştır.

Bu dönemde trafik işaretleme, sinyalizasyon ve levha yenileme çalışmalarıyla yollar hem sürücüler, hem de yayalar için daha rahat ve güvenli hale getirilmeye çalışılmıştır. Bir yolda yaya ve sürücü güvenliğinin artırılması için **iyi bir şekilde aydınlatılması** ve aydınlatma arızalarının kısa sürede giderilmesi gerekmektedir. İzmir Büyükşehir Belediyesi ile Türkiye Elektrik Dağıtım Anonim Şirketi (TEDAŞ) arasında imzalanan bir protokol uyarınca bozulan lambalar İzmir Büyükşehir Belediyesi ekiplerince değiştirilmektedir.

İzmir Büyükşehir Belediyesi kent genelinde **yeraltı ve katlı otoparklar** yaparak, özel araç kullananların kentin yoğun merkezlerine gidebilmelerini kolaylaştıracak yatırımlar gerçekleştirmiştir. Bunlar; 2004-2009 yılları arasında yapılan; Eşrefpaşa Katlı Otoparkı, Bahriye Üçok Yeraltı Otoparkı, Alsancak Zihinsel Engelliler Okul Bahçesi Yeraltı Otoparkı, 2009-2014 döneminde Hatay Pazaryeri Katlı Otoparkı, Kültürpark Yeraltı Otoparkı, Gaziemir Katlı Otoparkı, Alsancak Tam Otomatik Katlı Otoparkı'dır. 2014-2018 Yılları arasında, Kahramanlar Katlı Otoparkı, Buca Kasaplar Meydanı Yeraltı Otoparkı ile Alaybey Katlı Otoparkı'dır.

İzmir'de Kentsel Dönüşümün Başlatılması

Günümüzde kentsel dönüşümün Türkiye'nin gündemine oturmasında iki faktörün etkisi olduğu söylenebilir. Bunlardan biri 1999'da Gölcük ve Düzce'de yaşanan büyük depremlerdir. Depremde yaşanan büyük kayıplar, Türkiye'de afet riskine maruz yapıların dönüştürülerek afete dayanıklı hale getirilmesini gerçekleştirmesi gereken bir zorunluluk haline getirmiştir. İkinci olarak, iktidardaki AKP'nin, Türkiye'nin iktisadi kalkınma stratejisini, inşaat sektörünün kısıktırılmasında görmesi nedeniyle, kentsel dönüşümü inşaat sektörüne ek talep yaratmanın bir yolu olarak adeta bir kampanyaya dönüştürmüş olmasıdır.

Kentsel dönüşüm, İzmir'in siyasal gündemine 2004 seçimlerinde girmiştir. İzmir'de 2005 yılından itibaren 1/25.000 ölçekli Kentsel Bölge Nazım İmar Planı hazırlığı başladığında da 4.420 hektarlık bir alan sağlıklılaştırma ve yenileme alanları olarak belirlenmişti. Bunlar genellikle gecekondu alanlarıdır. Bu gecekondu alanları içinde, uzun zamandır varlığı bilinen yüksek riskli heyelan alanlarına öncelik verilmiştir.

Kadifekale heyelan tehlikesi dolayısıyla **1978 yılında Bakanlar Kurulu Kararıyla Afete Maruz Bölge** olarak ilan edilmiştir. Bu karar 1981,1998 ve 2003 yıllarında yenilenmiştir. İzmir Büyükşehir Belediyesi, 2006 yılında 46 hektarlık alanı istimlak ederek dönüştürme kararı almıştır. 46 hektar alanın; 42 hektarını Kadifekale proje alanı, 2 hektarını Yeşildere proje alanı, 2 hektarını Gürçeşme proje alanı oluştuyordu. Bu üç proje kapsamında yıkılacak bina sayısı, 2241; yaşamı etkileyecek kişi sayısı ise 22.500'dür.

Bu proje alanlarında yaşayan insanları ikna etmek kolay olmamıştır. Bu bölge-

lerde yaşayan insanlar, heyelan riski dolayısıyla değil, bir siyasal kararlar, aidiyet içinde oldukları grupların dağıtılması amacıyla nakledilmek istendiklerine inanmaktadırlar. Kocaoğlu, bu bölgelerde yaşayan insanlarla konuşup, dağıtımlarının söz konusu olmadığını belirtmiş ve kendilerine TOKİ tarafından **Uzundere’de inşa edilen konutlardan** verileceğini söyleyerek onları ikna etmiştir. Başlangıçta bu projeyi İzmir Büyükşehir Belediyesi ile TOKİ birlikte yürütürken, ikna aşamasında TOKİ bir neden göstermeksizin projeden çekilmiştir. Bu durumda İzmir Büyükşehir Belediyesi bu alanda yaşayanlara verilen sözü tutmak için TOKİ’nin yaptığı konutların her birini 2008 yılı itibarıyla 55 bin TL’den alarak, Uzundere’ye gelmek isteyenlere vermiş; buraya gitmek istemeyenlere 99 bin TL kamulaştırma bedeli ödeyerek bu projeyi gerçekleştirmiştir. Alandaki binalar yıkılırken, aynı zamanda ağaçlandırma çalışmaları başlatılmış ve bölgeye 20.000 ağaç dikilmiştir⁴⁰.

Bu proje, bu dönemde uygulanan en önemli kentsel dönüşüm projesidir. Proje, heyelan riski taşıyan alanlarda yaşayanların risksiz alanlara taşınmasını sağladığı gibi, bir **kent tacı niteliği taşıyan Kadifekale’nin** güney ve batısını saran gecekonduları ortadan kaldırarak, bu tacın kent içinden ve denizden görünürlüğünü artırmıştır.

Bu dönemde İzmir Büyükşehir Belediyesi Buca’da 578 konut inşa etmiştir. Bu konutlar kamulaştırmalarda kullanılmıştır.⁴¹

Bir Fuar Kenti Olan İzmir’in Vizyonunu Fuarlar ve Kongreler Kenti Olma Yönünde Genişletmesi

1936 yılında Kültürpark düzenlemesi yapılarak bu alanda açılan İEF sürekli bir gelişme göstermişti. 1970 yılında gerek katılımcı ülkelerin gerekse firmaların sayısı en yüksek düzeye ulaşmıştı. Ancak, 1990’lı yıllara gelindiğinde büyük sorunlarla karşılaşmaya başlandı. Başlıca iki sorun dikkati çekiyordu. Daha önce de değinildiği gibi, bunlardan birincisi dünya fuarcılığında yaşanan dönüşümle ilgiliydi. Enternasyonal fuarlar artık ilgi çekmiyor ve bu fuarların yerini kısa süreli ihtisas fuarları almaya başlıyordu. İkincisi ise İEF’nin bir tür panayırlaşması dolayısıyla Kültürpark’ın yeşil dokusunu büyük ölçüde yitirmiş olmasından kaynaklanıyordu.⁴²

İzmir Büyükşehir Belediyesi, 1990’da her iki konuda da yeniden düzenlemelere gitmiştir. Dünyada fuarcılıkta yaşanan dönüşümlere uyum sağlamak için 7 Şubat 1990’da “İzmir Fuarcılık Hizmetleri Kültür ve Sanat Etkinlikleri A.Ş. (**İZFAŞ**)” kurulmuştur. Bu Kuruluşun amacı, Dünyadaki fuarcılık faaliyetleri içinde İzmir’in payını artırmaktır.

⁴⁰ Bu konuda bkz. Tanyel Özelci Eceral: “İzmir Yerel Yönetim Modeli: İzmir Belediyesi İmar Uygulamaları”, *İzmir Modeli Çalışmaları Dördüncü Kitap: İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin Fiziki Planlama Yaklaşımları*, İzmir, 2018, s. 18-55.

⁴¹ Bu konuda bkz. 2004-2008 Geleceğin İzmir’i için, s.66-68.

⁴² Bu konuda bkz. Gökhan Karpaz: *İzmir Kültürpark ve Fuar Alanının Tarihsel Gelişim Sürecinin Araştırılması ve Geleceğe Dönük Tasarım Programının Oluşturulması*, Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), İzmir, Kasım 2009.

İzmir Büyükşehir Belediyesi, Kültürpark'ın yaşadığı bozulmaya bir çözüm bulmak için, "Uluslararası İzmir Fuarı Kültürpark Çevre Düzenleme ve Fuar Kompleksi Mimari Proje Yarışması"nı düzenlemiştir. Aynı yıllarda bu alan, 1 Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulunca sit alanı olarak ilan edilmiştir. Bu durum uyarınca, yarışmadan önce Kurul'un görüşünün alınması gerekmektedir. Kurul yarışma alanını A ve B bölgelerine ayırarak A bölgesindeki Kültürpark'ın kimliğini oluşturan yapılar dışındaki tüm yapıların yıkılmasına, B bölgesinde ise fuarın gereksinime duyduğu sergi hollerinin yapılmasına karar vermiştir.

Açılan yarışmayı Melih Karaaslan, Şükrü Kocagöz ve Mürşit Günday'ın projesi kazanmıştır. Bu projede önemli sayıda binanın yıkılması önerilirken, "tasarımda Kültürpark coğrafya ve topografyasını zenginleştirirken, tesislerin bu coğrafya içinde gizlenmesi ve doğayla kaynaşması" sağlanmaya çalışılmaktadır. 1992'den sonra fazla olduğu saptanan binaların yıkımına başlanmıştır. 60.000 m² alan ya- pılardan temizlenmiş ve % 20'ye kadar azalmış olan yeşil alan oranının % 60'a çıkarılması amaçlanmıştır. **Basmane girişi yakınında beş holden oluşan "Yeni İhtisas Fuarları Binaları" inşa edilmiştir.** Bu çerçevede, ihtisas fuarlarının kulla- nabileceği 30150 m²lik kapalı bir sergi alanına sahip olunması planlanmıştır.

2004 yılı İzmir fuarcılığında bir dönüm noktası oluşturur. 19 Ocak 2004'de "Marble Uluslararası Doğal Taş ve Teknoloji Fuarı"nın açılışıyla, bu alanlar hizmete girmiştir. Böylece ihtisas fuarcılığı da İzmir'de bir fiziksel altyapıya kavuşmuştur. Aynı yıl İEF'nin düzenlenmesinde de değişiklikler yapılmış; İEF'nin süresi bir ay- dan 10 güne indirilmiştir. 2005 yılından itibaren ise İEF'ye Türkiye'nin illeri onur konuğu olarak davet edilmeye başlanmıştır. İlk konuk Mardin ili olmuştur. 2011 yılından sonra İEF'ye partner ülkeler çağrılmaya başlanmış ve ilk konuk, Avus- turya olmuştur.

İzmir Büyükşehir Belediyesi, İEF'ye ilişkin gerekli değişiklik kararlarını aldı- tan sonra, Kültürpark'ta 594 araçlık bir yeraltı otoparkı yapımına girişmiştir. 2006 Mayısında inşaatın ihalesi yapılmış; bu ihalenin idari yargı tarafından yürütme- sinin durdurulması üzerine, Büyükşehir Belediyesi yeni düzenlemeler yaparak **kapalı otoparkı 2009 yılı Fuarına yetiştirmiştir.**

İzmir, bir biçimde Kültürpark içinde ihtisas fuarlarını gerçekleştirme yolunu açmıştır. Bu düzenlemeler, İzmir'in bir fuar kenti olması özelliğini sürdürmesine olanak vermektedir. Ancak, İzmir'in fuar kenti olma özelliğinin geliştirmesinin ve bu yolla İzmir ekonomisine ciddi katkılar yapabilmesinin yolu açılabilmiş değildir.

Bu nedenle Kültürpark'tan ayrı bir fuar alanının yapılması hep gündemde kal- mıştır. Geçmişte yapılan nazım imar planlarında Çiğli yakınında bir yer fuar alanı olarak gösterilmekteydi. Bu alan İzmir Kuş Cenneti'ne yakınlığı dolayısıyla birinci derece doğal sit alanı olarak ilan edilince, yeni bir fuar alanı arayışı başlamıştır.

Yerelden Kalkınma Yaklaşımının Yaşama Geçirilmeye Başlaması

Kocaoğlu'nun başkanlığa başlamasından daha bir ay geçmeden, 10 Temmuz 2004'te 5216 sayılı yasa çıkartılınca İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin yetki alanı yapılaşmış kent alanlarıyla sınırlı olmaktan çıkarak 21 ilçe ve 166 köyü kapsar

bir hale gelmiştir. Bu gelişme Başkanın bir çiftçi ailesinin çocuğu olmasıyla bir araya gelince İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin kırsal alandaki projeleri de ortaya çıkmaya başlamıştır.

Yerelden kalkınmanın yöneldiği gruplardan en önemlisi **kırdaki küçük üreticiler** olmuştur. Küçük toprak sahipleri kırdaki varlığını sürdürememekte ve kente gitmek durumunda kalmaktadırlar. Bu küçük üreticilerin yeni koşullarda üretimlerini köylerinde sürdürebilmeleri için **kooperatifleşerek birbirinden** destek alması gerekmektedir. Küçük üretici ancak bu şekilde örgütlenerek varlığını sürdürebilecektir. İzmir Büyükşehir Belediyesi de kendi denetimindeki politika araçlarıyla böyle bir gelişmeyi destekleyebilmek için ihtiyacı olan ürünleri kırsal kooperatiflerden satın alma yoluna başvurmuştur.

İzmir Büyükşehir Belediyesi, tüm büyükşehirler arasında ilk kez, **2007 yılında Tarım, Park ve Bahçeler Daire Başkanlığı'nı** kurmuştur. Eskiden İzmir Büyükşehir Belediyesi yeşil alanların düzenlenmesinde kullandığı bitkileri kendi fidanlıkalarında yetiştirmekteydi. Bu tarihten sonra kullandığı fidanları ve çiçekleri başta **Bayındır ve Ödemiş** olmak üzere İzmirli üretici kooperatiflerinden almaya başlamıştır. Ayrıca İzmir'e özgü çiçekli bitkilerden nergis ve sümbül soğanlarını Karaburunlu üreticilerden alıp kentin açık alanlarında kullanmaya başlamıştır.

Ayrıca İzmir Büyükşehir Belediyesi "*Su Havzaları Koruma Yönetmeliği*"nin, **"Havzalarda kontrollü olarak organik tarım yapılması"** önerisini uygulamaya koymuştur. İzmir Büyükşehir Belediyesi Tahtalı Havzasında Efemçukuru, Yeni Bulgurca vd.lerinde organik tarımı desteklemiş; Efemçukuru köyünde üzüm paketleme tesisi kurmuş ve İzmir'deki çiftçilere hizmet vermek için bir **toprak laboratuvarı** kurarak çalıştırmaya başlamıştır.

Sosyal Bir Proje Olarak Başlayan Okul Sütü Projesi İçinden Bir Yerelden Kalkınma Projesi Doğması

İzmir Büyükşehir Belediyesi, ilk kez 2005 yılında, ilköğretim okullarındaki öğrencilerin sağlıklı beslenmesini sağlamak amacıyla "Okul Sütü" projesini uygulamaya başlamıştır. 2007 yılından itibaren Tire ve civarındaki süt üreticileri bir ekonomik kriz içine girmişlerdi. Bu yıldan itibaren İzmir Büyükşehir Belediyesi dağıttığı okul sütlerini, 1967'de kurulmuş bulunan **Tire Süt Müstahsilleri Tarımsal Kalkınma Kooperatifi'nden** almaya başlamıştır. İzmir Büyükşehir Belediyesi 2008-2012 yılları arasında 250 ilkokuldaki 220.000 öğrenciye süt dağıtmıştır.

Sütün Tire Kooperatifi'nden alınmaya başlamasıyla, Kooperatif krizi atlatarak gelişmeye başlamıştır. Bu düzenli alımlar Kooperatif'in gelişmesine önemli düzeyde katkı yapmıştır. Kooperatif 68 süt alım merkezinde, 50.000 inekten günde 150 ton süt toplayarak işler hale gelmiştir. Bu alanda soğuk bir zincir oluşturulmuş ve proje kısa süre içinde sadece Kooperatif üyelerine değil, bütün bölge üreticisine yarar sağlamış; düşmekte olan süt fiyatlarını dengelemiştir. Böylece, Tire'deki süt üretimi de ciddi biçimde artarak bölgede yeniden önemli bir sektör haline gelmiştir. Sonuç olarak, sosyal bir proje kendi pratiği içinde kendi içinden bir yerelden kalkınma projesi çıkarmıştır.

Kentteki Yeşil Alanlar, Parklar ve Rekreasyon Alanlarının Sayısının Arttırılması

Bu dönemde İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin mevcut parkların bakımı ve yenilerinin kazandırılması bakımından büyük rekreasyon alanları ve mesire yerleri oluşturarak önemli bir farklılık yarattığı görülmektedir. Bunlar, Homeros Vadisi, İnciraltı Kent Ormanı, Doğal Yaşam Alanı, Aşık Veysel Rekreasyon Projesi ve Cici Park Projesi olarak sayılabilir.

Homeros Vadisi Projesi: İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin Bornova Çayı'nın yarattığı su baskınlarını önlemek için başlattığı bu proje kapsamında, 50 ha.'lık bir alanda, 7 km.'lik vadi boyunca su bentleri ve göletler inşa edilerek, çiçekler ve ağaçlarla çevrili piknik alanları oluşturulmuştur. Güvenlik ekipleri oluşturularak alanın güvenliği sağlanmış; Bornova'nın merkeziyle Kayadibi arasında uzanan bu vadideki düzenlemelerle, İzmirliilerin günübirlik tatil ihtiyaçları için kullanılan bir rekreasyon alanı ile 7 km.'lik bir yürüyüş parkuru kazanılmıştır. Yapılan düzenlemelerde doğaya asgari düzeyde müdahale edilmiş ve endemik bitkilerin korunmasına özen gösterilmiştir. İzmir Büyükşehir Belediyesi bu düzenlemeyi 2008'de tamamlayarak kullanıma açmıştır.

Bu projenin bir başka ilginç yanını da, Homeros'un şiirlerini yazdığı söylenen, Homeros'un mağarasının da bu vadiye bulunması oluşturmaktadır. Ayrıca, bazı söylencelerde Homeros'un doğduğu yerin İzmir olduğunun iddia edildiği bilinmektedir. Bu nedenle, İzmir Büyükşehir Belediyesi bu projesine Homeros'un Vadisi adını vererek, İlyada ve Odysseia Destanlarını derleyen büyük ozan Homeros'a sahip çıkmıştır. Ayrıca İzmir Büyükşehir Belediyesi bu sahip çıkışı, İzmir'de bir Homeros Anıtı yaparak taçlandırmak istemiştir. Bu konudaki çalışmalara 2000 yılında başlanmış ve 2 Ağustos 2002 tarihinde yapılan açılış töreniyle Homeros doğduğu yer olan Meles Deltası'nda anıtlştırılmıştır.

İnciraltı Kent Ormanı: İzmir Büyükşehir Belediyesi, 2005 yılında Çakalburnu Dalyanı'nı çevresiyle birlikte ele alarak, 200 ha.'lık bir alanı rekreasyon alanı olarak düzenlemiştir. 2006 yılından itibaren de Çakalburnu Dalyanı'nı çevreleyen deniz kıyısıyla ana yol arasındaki 62,2 ha.'lık alan ağaçlandırılmıştır. Böylece, bir kent ormanı oluşturulmuştur. Dalyan içindeki sulak alana tatlı su akımı sağlanarak doğal yaşam canlandırılmış, kuşların barındığı ve yumurtladığı sulak alan ve ormanın etrafı tel örgüyle çevrilerek koruma altına alınmıştır. Yürüyüş ve bisiklet yolları yapılarak bu alan İzmirliilerin günün her saatinde spor, yürüyüş ve gezinti ve piknik yapabildiği bir alana dönüştürülmüştür. Bu alan, 3 Haziran 2006'da bir Sezen Aksu konseriyle İzmirliilerin kullanımına açılmıştır.

Doğal Yaşam Parkı: İzmir Büyükşehir Belediyesi, Çiğli Sasalı'da 42,5 ha. alanda "Sasalı Doğal Yaşam Parkı" kurulması faaliyetine başlamıştır. Türkiye'nin ilk hayvanat bahçesi 1937 yılında Kültürpark'ta kurulmuştu. O günün hayvanat bahçesi anlayışına uygun olarak, hayvanlar kafesler içinde tutuluyorlardı. Günümüzün anlayışına göre yaşam koşulları yeterli değildi. Yeni "Doğal Yaşam Parkında", hayvanların uygun koşullarda, doğal ortamlarındaki gibi alanlarda yaşamalarının sağlanması amaçlanmış; parkın girişinde bulunacak gölette su kuşlarının kendi-

lerine yer bulacağı, çocukların ata binebileceği manejler, ahırlar ve oyun alanlarına yer veren; ayrıca hayvan mutfağı, yem ambarı, karantina, konferans ve sergi salonları vb.lerini de içeren bir park anlayışı yaşama geçirilmiştir. Alanı yeşillendirmek için 65.000 ağaç dikilmiştir. 2008 yılı Aralık ayında Doğal Yaşam Parkı ziyarete açılmış olup, halkın yoğun ilgisiyle karşılaşmıştır.

Bu kapsamda, bir kuruluşu salt rekreasyon işlevleri açısından değerlendirmek yeterli olmaz; bu kuruluşlar dünyanın biyolojik çeşitliliğini korumak bakımından Ex-Situ (*uzaktan*) koruma alanları olarak da ele alınmalıdır. Bu işlevin yerine getirilebilmesi için tüm ülkelerdeki benzer kuruluşların birbiriyle sıkı ilişki içinde bulunmaları ve yardımlaşmaları gerekmektedir. İzmir Büyükşehir Belediye Meclisi de 11 Ocak 2010'da Avrupa Hayvanat Bahçeleri ve Akvaryumlar Birliği'ne (EAZA) üye olma kararını vermiştir. Bu başvuru, 11 Nisan 2011'de kabul edilince, Sasalı Doğal Yaşam Parkı da bu tarihten sonra Avrupa sisteminin bir parçası olarak çalışmaya başlamıştır.

Aşık Veyssel Rekreasyon Projesi: İzmir Büyükşehir Belediyesi, Bornova'da da 24,5 ha.'lık alanda büyük bir rekreasyon alanı planlamıştır. Bu alan spor ve gösteri salonları bakımından çok zengin bir alan olarak tasarlanmıştır. İçinde 5.000 kişilik amfi tiyatro, olimpiik standartta buz pateni ve buz hokeyi salonu, üç basketbol sahası, iki tenis sahası, bir mini futbol sahası, bir gölet, üç çocuk alanı, kafeterya ve otopark bulunmaktadır. Salon yapılmasıyla, İzmir Büyükşehir Belediyesi buz hokeyini İzmir'de yaymak amacıyla İzmir Büyükşehir Belediyesi Buz Hokeyi Takımı kurmuştur. Böylece, bu spor dalının Türkiye'deki yayılımına katkı sunulmaya başlanmıştır.

Cici Park'ın Yeniden Düzenlenmesi Projesi: İzmir Büyükşehir Belediyesi, bir yeşil alan olarak var olan Cici Parkı, 2007 yılında yeniden planlamaya girişmiştir. Parkın özelliği, büyük ve yamaçtaki konumuyla İzmir'in en güzel manzaralı parkı olmasıdır. Proje, Eşrefpaşa pazar yerinin bulunduğu yerden başlayarak, Cici Parkı içine alarak, tarihi Roma Yolu'nun Kemeraltı'na bakan kısmına kadar ilerlemektedir. Proje'nin ihalesi bu dönemin dışına kaymış ve 2016'ya kadar uzamıştır.

Kentin değişik yerlerine dağılmış olan bu beş proje de büyük kentsel yeşil alanlara ilişkindir. Bunlara Kültürpark da katıldığında, bu faaliyetlerin, kentteki büyük kentsel yeşil alanların dağılım kalıplarını (*pattern*) değiştirdiği hemen fark edilecektir.

İZSU'nun Su kaynaklarını Geliştirmesi ve Dağıtım Şebekesini Yenilemesi

5216 sayılı yasanın yürürlüğe girmesiyle birlikte İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin ve İZSU'nun **görev alanı 1810 km² den 5430 km² ye çıkmış** bulunmaktaydı. Bu genişleme İZSU'yu 2004'ten sonra yeni su kaynakları arayışına sokmuştur. 2007 yılında İZSU'nun sağladığı suyun % 64,62'si kuyulardan, % 35,38' i barajlardan geliyordu. İZSU, kendi sorumluluk alanında yeterli ve sağlıklı koşullara uygun su sağlamak için bir yandan sondaj kuyuları açmayı hızlandırmıştır; öte yandan yeni

barajları devreye sokarak yüzey sularından faydalanmayı artırmaya çalışmıştır.⁴³

İzmir'e barajlardan sağlanan su bakımından **Tahtalı Barajı** kritik bir öneme sahiptir. Bu nedenle, bu dönemde İZSU Tahtalı Barajı'nın havzasının korunmasına öncelik vermiştir. Tahtalı Barajı Koruma Havzası'na gelen atık suları toplayarak biyolojik olarak arıtılmasını sağlayan tesis, 2004 Aralık ayında tamamlanarak işletmeye alınmıştır. Baraj havzasına kum ve çakıl taşıyan derelerde ıslah çalışmaları yapılarak Baraj'ın ömrünün uzatılmasına çalışılmıştır. Ayrıca koruma amaçlı ağaçlandırma yapılmış, Baraj'ın mutlak koruma bölgesi tel çitle çevrilmiştir.

İzmir'e su sağlamak bakımından, bu yıllarda DSİ'nin inşa etmekte olduğu Gördes Barajı büyük katkı yapma potansiyeline sahipti. İzmir Büyükşehir Belediyesi **Gördes Barajı'ndan** İzmir'e su verilmesini gerçekleştirmek için DSİ ile imzalanan protokole uygun olarak 110 km. isale hattının ve arıtma tesisinin inşası için ihaleye çıkmıştır. Gördes Barajı 2009 yılında tamamlandığında suyun hemen İzmir'e ulaştırılmasını sağlamak için isale hattının inşası tamamlanmış; 35 km.'den sonra **Sarıköz İçme Suyu Arıtma Tesisine** bağlantı kurularak Gördes Barajı'nın suları İzmir'de kullanılmaya başlanmıştır.

İZSU, DSİ ile 1997 tarihinde imzaladığı protokol çerçevesinde Bostanlı, Değirmendere, Alionbaşı ve Çamlı Barajları için proje hazırlamıştı. Bu dönemde İZSU kendisi yapmak üzere Değirmendere ve Çamlı Barajları planlarını revize ederek yatırım projesi haline getirmiştir. Ancak bu projelere, yapım konusunda Ankara'dan yeşil ışık yakılmamıştır.

İZSU bir taraftan su kaynaklarını artırmaya çalışırken, öte yandan üretilen sudan etkin olarak yararlanılmasını sağlamak ve su kayıplarını azaltmak için sistematik olarak bir iyileştirme programı uygulamıştır. İstanbul Teknik Üniversitesi'nden (İTÜ) destek alınarak **"Su Kaçak ve Kontrol Projesi"** geliştirilmiştir. İZSU, kenti sayaç bölgelerine ayırarak her bölgede kaçakları tespit etmekte; su kaçağına neden olan galvaniz, pik ve asbest borular, yüksek yoğunluklu **polietilen borularla** değiştirilmektedir.

Kentin su sistemi Halkapınar'daki bir merkezden **SCADA** sistemi kullanılarak yönetilmektedir. Bu sistemde kentteki değişik noktalarda bulunan pompa, vana ve depolar uzaktan kontrol edilmekte, hat basınç ve debileri, depo seviyeleri, sensörler aracılığıyla sürekli ve anında denetlenebilmektedir. İZSU İzmirliyle günde **24 saat sağlıklı su sağladığını**, 2005 yılında su kalitesi konusunda Türk Akreditasyon Kurumu'ndan aldığı sertifika ile belgelendirmiştir.⁴⁴

2007, 2008, 2009 ve 2010 yıllarında **İzmir'de kuraklık yaşanmış** ve bu yıllarda İZSU tarafından üretilen su miktarında da bir düşme yaşanmıştır. Bu yıllarda, İzmir Büyükşehir Belediyesi, "Su Değerlidir, Akıp Gitmesin" ve "Su Hayattır, Boşa

⁴³ Bu konuda bkz. Gökdeniz Neşer: "İzmir Büyükşehir Belediye'sinin İzmir'in İçme Suyu Yönetimi", *İzmir Modeli Çalışmaları Üçüncü Kitap: İzmir Büyükşehir Belediye'sinin Yerel Kalkınma, Çevre ve Altyapı Sağlamadaki Performansları*, İzmir, 2018, s. 256-291; İZSU: *İzmir'de Suyun Serüveni 30 Yıl*, İzmir Büyükşehir Belediyesi, İzmir, 2017.

⁴⁴ Bu konuda bkz. *2004-2008 Geleceğin İzmir'i İçin*, s.72-81.

Harcamayın” şeklinde sloganlarla bir kampanya yürütmüştür. Bu kampanyanın % 10 düzeyinde bir tasarruf sağladığı tahmin edilmektedir.

2008 yazı başında İzmir’deki yeraltı suyu kuyularının bir kısmında değişik düzeylerde arsenik derişiminde yükselişler tespit edilmiştir. İzmir Valiliği, 5 Eylül 2008’de İzmir’in suyundan 30 noktada alınan örneklerin 17’sinin arsenik miktarının Sağlık Bakanlığı’nın standartlarına göre yüksek olduğunu açıklamıştır.

Buna göre, geçerli arsenik standardı, 10 mikro gram/litredir. Bu standarda Dünya Sağlık Örgütü’nün daha önce 50 mikrogram/litre olan arsenik standardını o yıl 10 mikro gram/litreye düşürmesiyle ulaşılmıştır. Valiliğin açıklamasındaki en yüksek değer, 36,5 mikrogram/litre olarak ilan edilmiştir. Bu değer bir yıl önceki standart kapsamındadır. Tabii İZSU da yeni standarda uyum sağlamak durumundadır. Başlangıçta barajlardan gelen sular ile kuyulardan gelen sular paçal edilerek ve sudaki arsenik miktarı standardın altına indirilerek kente servis edilmeye başlanmıştır. 2008 yılının Ağustos ayında Çullu, Halkapınar ve Menemen **Arsenik Arıtma Tesisleri’nin** yapımı ihale edilmiştir. 4 Mart 2009 itibariyle bu üç tesis de hizmete sokulmuş bulunmaktadır.

Sağlık Bakanlığı tarafından Türkiye’de, İzmir’in de içinde bulunduğu 11 kentin suyunda arsenik miktarlarının kabul edilebilir sınırların üzerinde olduğunun açıklanmasına rağmen, AKP’li Bakanlar; Orman ve Çevre Bakanı Veysel Eroğlu, Sağlık Bakanı Recep Akdağ ve İçişleri Bakanı Beşir Atalay ortak bir basın toplantısı yaparak sadece İzmir Büyükşehir Belediyesi’ne, İzmir’e sağlıklı su sağlama çağrısında bulunmuşlardır. AKP, Dünya Sağlık Örgütü’nün standart değiştirmesi dolayısıyla ortaya çıkan bir uyum sorununu siyasallaştırmaya çalışmıştır. Arsenik vesilesiyle İzmir’in su sorununun konuşulmaya başlaması üzerine Kocaoğlu’nun Gördes Barajı’nın tamamlanmasının hızlandırılmasını istemesi üzerine Başbakan Erdoğan kameralara **“Ben baraj yapacağım sen hava atacaksın, yok öyle yağma!”** demiştir. Ankara Büyükşehir Belediyesi Başkanı Melih Gökçek arsenik konusu üzerinden İzmir Büyükşehir Belediyesi’ne ve Kocaoğlu’na saldırıların baş sözcüsü haline gelmiştir. Bu saldırıları, devletin sorumlularının İzmir’in bir sorununun çözümüne yardımcı olmak arayışından çok, AKP’nin 2009 İzmir seçimlerine bir hazırlığı olarak yorumlamak doğru olur.⁴⁵ Bu olay, Türkiye’de muhalefet partisinden belediye başkanlığı yapmanın ne demek olduğunun anlaşılmasına da önemli bir katkı yapmıştır.

Bu dönemde İZSU, İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin genişleyen yetki alanında ki köylerin ve beldelerin, su depolarını ve şebekelerini yenilemiş ve sistemlerini geliştirmiştir. Ayrıca kent merkezindeki **memba suyu satışı istasyonlarını** yenileyerek, bu suların sunulduğu sekiz istasyonu hijyenik hale getirmiştir.

İZSU’nun Tüm Yerleşmelere Arıtma Tesisleri Getirmesi

2004 yılında Havza Atıksu Arıtma Tesis’inin de devreye sokulmasının devamında Körfez’e dökülen atık suyun % 95’i arıtıldıktan sonra denize deşarj edilir

⁴⁵ Bu konuda bkzn. Ümit Yıldız: “İzmir Modeli İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin Merkezi Hükümetle İlişki Kurma Biçimi”, *İzmir Modeli Çalışmaları İkinci Kitap: İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin Yönetim Stratejileri*, İzmir, 2018, s. 20-62.

hale gelmiştir. Ancak, 5216 sayılı yasanın devreye girmesiyle görev alanı genişleyen İZSU yeni sorumluluklar edinmiştir.⁴⁶

İZSU, yeni görev alanındaki 48 belediye ve 164 orman köyünün atık su sorununu çözmek için yeni projeler hazırlamıştır. İZSU artık yalnız Körfez'in kirlenmesini değil, aynı zamanda Gediz, Nif ve Küçük Menderes havzalarının kirlenmesini önleme sorumluluğunu da taşımaya başlamıştır. Hazırlanan projede Gediz, Nif ve Küçük Menderes ve Yarımada'daki **atıksuların toplanıp 12 ayrı noktada biyolojik arıtmaya tabi tutulması** öngörülmüştür.

İZSU'nun sorumluluk alanının genişlemesi sonucu bir su havzaları birimi kurulmuştur. Havzalarda kirlilik tespiti, kontrol ve izleme yapılarak arıtma tesislerinin en uygun yerleri saptanmıştır. Bunlar; Nif Havzası'nda 70.000 kişilik Kemalpaşa Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi, Gediz Havzası'nda 100.000 kişilik Menemen Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi, Yeni Foça Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi, Buruncuk Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi, Küçük Menderes Havzası'nda 30.000 kişilik Ayrencılar-Yazıbaşı Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi, 100.000 kişilik Torbalı Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi, 40.000 kişilik Bayındır Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi, Yarımada Havzası'nda 100.000 kişilik Urla Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi, 20.000 kişilik İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü (İYTE) Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi, 50.000 kişilik Seferihisar Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi, 100.000 kişilik Gümüldür Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi ve 30.000 kişilik Mordoğan Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi'dir.

Bu dönemde Kemalpaşa ve Menemen arıtma tesisleri tamamlanmış, diğerlerinin projelendirme ve ihale işleri sürdürülmüştür. Bu arıtma tesisleri inşa edilirken kanalizasyon ve kolektör yapımı sürmüştür. 2004-2007 yılları arasında 155 km. kanalizasyon, 3,2 km. kolektör yapılmıştır.

Bu dönemde Çiğli Atıksu Arıtma Tesisi'nde **arıtma çamurunu** şantifüjle susuzlaştırarak gübreye çeviren tesis 2007 yılında tamamlanmış ve hizmete sokulmuştur.

Körfez'in Korunması ve İyileştirilmesi Çabalarının Sürdürülmesi

Aziz Kocaoğlu, başkanlık görevine başladığında, vizyonunu **"Yüzülebilir Körfez"** olarak ifade etmiştir. Zaten daha önce kurulmuş olan sistem dolayısıyla İzmir iç körfezindeki sabit istasyonlarda düzenli olarak yüzeyden ve dipten deniz suyu örnekleri alınmakta ve askıda katı madde ve koli basili düzeyleri ölçülmektedir. Bu dönemde iç körfezin suyu yüzülebilirlik standardını yakalamıştır.

Bu dönemde kent atık suyunun hemen hemen tamamen arıtıldıktan sonra Körfez'e verilmeye başlanması, Körfez'in temizlenmesi konusunda atılan en büyük adımdır. Ancak, Körfez'in sürdürülebilirliğini sağlamak bakımından yapılması gereken daha başka şeyler de bulunmaktadır. Bunlardan en önemlisi **derelerin ıslahının sağlanmasıdır**. Bu dönemde derelerle ilgili çalışmalara ağırlık verilmiş;

⁴⁶ Bu konuda bkzn. 2004-2008 Geleceğin İzmir'i İçin, s.84-88.

dere ıslah projeleri uygulanmış ve derelerin düzenli temizlikleri yapılmıştır.⁴⁷

İç körfeze akan Manda, Laka, Arap, Meles, Poligon ve Bostanlı derelerinin denizle birleştiği bölümlerindeki sular boşaltılmış; tabanda birikmiş olan organik ve sanayi atığı çamurlar temizlenmiş; temizlenen dere ağızlarına çöp bariyerleri yapılmış ve bariyerlerde biriken çöpler toplanarak bu çöplerin denize karışması engellenmiştir. Tüm bu faaliyetlerin sonucu, Körfez'deki kokunun engellenmesi olmuştur.

Yağmur sularının su baskınlarına neden olmadan Körfez'e aktarılmasını sağlamak için **yağmur suyu kanallarının** yapılması bu dönemde de sürmüştür. Toplam 23 km. yağmur suyu hattı döşenmiştir.

İzmir Büyükşehir Belediyesi, iç körfezde deniz yüzeyinde ve kıyılarda biriken çöpleri toplamak için **temizlik teknesi** kiralayıp kara ekipleriyle çalışmasını sürdürürken, kendisi de bu işlevi yerine getirmek için özel bir tekne yaptırarak kullanmaya başlamıştır.

5216 sayılı yasayla İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin yetki alanının genişlemesi sonucu iç körfeze akmayan kötü durumdaki çok sayıda derenin ıslahı da sırayla ele alınmaya başlanmıştır.

Katı Atık Toplanması ve Bertaraf Edilmesinde İyileştirme Faaliyetlerine Devam Edilmesi

2004 yılında artık **katı atıklar bir çöp olarak değil bir kaynak olarak görülme-**ye başlanmıştır. Bunun sonucu olarak, katı atık sorununa, çöpü azaltma, geri kazanım ve tekrar kullanma gibi kavramlar çerçevesinde yaklaşılmaya başlanmıştır. Bu dönemde, İzmir Büyükşehir Belediyesi, katı atık sorununu bir yandan 5216 sayılı yasayla sınırları çok genişlediği için hizmetlerini bu büyük alanda yeniden örgütleme, öte yandan bu hizmetlerin örgütlenmesini yeni anlayışlara uygun olarak gerçekleştirme yaklaşımları çerçevesinde ele almaya çalışmıştır.⁴⁸

İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin yetki alanının büyümesinden önce büyükşehir sınırları içindeki ilçe belediyeleri çöpleri topluyor, aktarma istasyonlarına getiriyor, İzmir Büyükşehir Belediyesi kendi filosuyla aktarma istasyonuna gelen katı atığı Harmandalı Düzenli Depolama Alanı'na götürüyordu. İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin yetki alanı genişleyince, iki tür sorun ortaya çıkmıştır: Bunlardan birincisi, yeni katılan ilçe ve beldelerin, koku yapan ve sağlık sorunlarına neden olan düzensiz çöp depolama alanlarına sahip olmasıdır.

Bu soruna ilişkin olarak, ilk alınan önlem, Menemen, Urla, Yelki, Gümüldür, Özdere, Bayındır, Subaşı, Karakuyu, Pancar, Ayrancılar, Yazıbaşı, Canlı, Çırpı, Armutlu, Yukarı Kızılcı, Ören, Bağyurdu, Yeni Foça, Emiralem, Gerenköy ve Seferihisar'daki düzensiz çöp depolama alanlarının kapatılarak, bu alanların çöplerinin de Harmandalı Düzenli Depolama Alanı'na yönltilmesidir. Ayrıca, kapatılan alanların bir kısmında, yeşil alana dönüştürme çalışmaları başlatılmıştır.

⁴⁷ Bu konuda bkz. 2004-2008 Geleceğin İzmir'i İçin, s.90-94.

⁴⁸ Bu konuda bkz. 2004-2008 Geleceğin İzmir'i İçin, s.96-100.

Ancak, bütün çöplerin Harmandalı'ya yöneltilmesi ilçe belediyelerine büyük bir taşıma yükü oluşturduğundan, bunu azaltmak için İzmir Büyükşehir Belediyesi kendi yetki alanında yeni çöp transfer istasyonları planlanmış ve inşa etmeye başlamıştır. Bu istasyonlardan Gümüldür, ilk hizmete alınan istasyon olmuştur. Bu dönemde Urla, Türkeli ve Kemalpaşa istasyonları da projelendirilmiş ve ihale aşamasına gelinmiştir.

İzmir Büyükşehir Belediyesi, daha büyük bir alanın çöpünü ana depoya aktarmak durumunda kalınca, çöp transfer filosunu yeni araçlarla güçlendirerek, günlük 450 ton olan çöp taşıma kapasitesini 1000 tona çıkarmıştır. Harmandalı Düzenli Depolama Alanı'na her gün taşınan çöp miktarında artış olması, bu tesisin öngörülen ömrünü kısaltmış, bu durumda da İzmir Büyükşehir Belediyesi yeni bir düzenli depolama alanı geliştirilmesini Stratejik Planı'na almıştır. Stratejik Plan'da, bu tesisin yerinin 2006 yılında belirlenmesi; Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) Raporu hazırlandıktan sonra, 2008-2010 yılları arasına inşa edilerek kullanıma açılması planlanmış bulunmaktadır.

Bu dönemde çöpün/katı atığın bertaraf edilmesinde değişik alanlarda geri kazanım ve yeniden kullanım konusunda örgütlenilerek çöp miktarı azaltılmaya başlanmıştır. Bu bağlamda **ışıkent moloz döküm alanında** kurulan ve saatte 250 ton işleme kapasitesine sahip **geri kazanım makinesiyle** inşaat faaliyetleri sonucu ortaya çıkan moloz, asfalt ve beton artıkları kırılarak yeniden kullanılabilir hale getirilmeye başlanmıştır. Ayrıca Bornova Ergene Mahallesi'nde yeni bir inşaat geri kazanım tesisi kurulması plan kapsamına alınmıştır.

Büyükşehir Belediyesi, **pil ve radyoaktif materyal gibi çevreyi kirleten atıkların ayrı bir biçimde kazanılmasında** da öncü durumdadır. Pil Üreticileri ve İthalatçıları Derneği ile İzmir Büyükşehir Belediyesi ve Konak, Karşıyaka, Bornova İlçe Belediyeleri arasında imzalanan protokol gereği taşınabilir pil atıkları üzerinde bir geri dönüşüm projesi uygulanmaktadır.

Diğer yandan, elektrikli ve elektronik atık toplanması ve değerlendirilmesi kapsamında toplanan e-atık miktarının artırılmasına çalışılmaktadır. Bu konuda, Atık Yönetimi Daire Başkanlığı'na, Elektrik, Elektronik, Geri Dönüşüm ve Atık Yönetimi Derneği İktisadi İşletmesi (ELDAY) ayrıca katkıda bulunmaktadır.

Türkiye'de 30 Temmuz 2004'de yayınlanan "Ambalaj ve Ambalaj Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği"ni, İzmir Büyükşehir Belediyesi 2005 yılı başında uygulamaya başlamıştır. 2009 yılı sonuna kadar, İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin tüm yetki alanında, atığın kaynağında ayrıştırılmış olarak toplanmasının devreye girmesi planlanmıştır. Çöplerin kompostta kullanılabilecek kısımları Uzundere Gübre Fabrikası'na getirilerek gübre üretilmekte ve İzmir'in park ve bahçelerinde kullanılmaktadır.

İzmir Büyükşehir Belediyesi bu dönemde **tıbbi atıkların bertaraf edilmesi** konusundaki hizmetinin kapsamını da genişletmiştir. Tıbbi atık toplama araçlarının sayısını artırmış, bu tıbbi atık toplama araçlarıyla ilçelerden topladığı atıkları Harmandalı'ya getirip burada oluşturulmuş özel çukurlara gömerek bertaraf etmeye başlamıştır.

İzmir'e Yeni Kültürel Faaliyet Mekânlarının Kazandırılması

İzmir Büyükşehir Belediyesi, bu dönemde, Piriştina'nın seçim programında söz verilen kültürel yapıları yaşama geçirmeye başlamıştır. İzmir'e yeni kültürel mekanların kazandırılmasında iki yönlü bir strateji izlenmiştir. Bir yandan mimarlık kalitesi yüksek, söz konusu faaliyetin performansının en üst düzeyde olmasını sağlayacak, yüksek standartlara sahip yeni binalar yapılırken, öte yandan kentin mimarlık mirasını korumak için restore edilen binalara yeni işlevler tanımlanıp kültürel etkinliklere öncelik verilmesi yoluna gidilmiştir.

Bu dönemin en ses getiren faaliyeti **Ahmet Adnan Saygun Sanat Merkezi**'nin inşaa edilmesi olmuştur. Bu merkez Güzelyalı'da eski tramvay/trolleybüs garajının bulunduğu yerdeki 29,5 ha.'lık alanda yapılmıştır. Piriştina'nın başkanlığı döneminde davetli bürolar arasında bir yarışma açılmış ve bu yarışmayı Tevfik Tozkoparan kazanmıştır.

Adnan Saygun Kültür Merkezi; Kent Meydanı, Kültür Platformu ve Sanat Merkezi'nden oluşan üç ana bölüme sahiptir. Kent Meydanı bölümü, Mithatpaşa Caddesi'nden merkeze giriş mekânını oluşturmaktadır. Bu bölüm kentlinin Sanat Merkezi'yle ilişki kuracağı, günün her saati canlılığını koruyacak bir aktivite alanı olarak planlanmıştır. Bu bölümde tramvay garaj döneminden kalan tescilli binalar ve duvarlar korunmuştur. Kültür Platformu'nda ise 120 kişilik açık hava sineması, 100 kişilik açık hava tiyatrosu, açık sergi alanları ve Ahmet Adnan Saygun'un heykeli yer almaktadır.

Sanat Merkezi'nde 1225 kişilik bir büyük salon bulunmaktadır. Salon, tam donanımlı bir sahne, ışıklandırma ve seslendirme düzenekleri içermektedir ve uluslararası standartta bir akustik performansına sahiptir. Binada, resital ve oda müziği konserlerine uygun 250 kişilik ikinci bir salon ve 50'şer kişilik dört toplantı salonu yer almaktadır. Bu dört salon birleştirilerek 100'er kişilik iki salona dönüşebilmektedir. Girişin sağında ve solunda iki sanat galerisi bulunmaktadır. Büyük salonun akustik tasarımı Sydney Operasını ve Londra'daki Kraliyet Operasını tasarlamış olan Ove Arup Grubu tarafından yapılmıştır.

Ahmet Adnan Saygun Sanat Merkezi'nin inşaatına 2006'da başlanmış ve Ahmet Adnan Saygun'un 100'ncü doğum günü olan 27 Aralık 2008'de Merkez açılmıştır. Açılış töreni için Ahmet Adnan Saygun Onursal Senfonik Orkestrası ve Korosu oluşturulmuştur. Açılışta Şef Rengin Gökmen'in yönetiminde olan orkestra ve Şef Ali Hoca'nın yönetimindeki Koro, Saygun'un bestelediği Yunus Emre Oratoryosu'nu icra etmişlerdir.

Bir kentte böylesine önemli bir sanat merkezi binasının yapılması, tabii ki sanat faaliyetlerinin düzeyinin yükseltilmesi bakımından çok büyük bir anlam taşımaktadır. Ancak, bir binanın yapılmış olması da tek başına yeterli değildir. Bu Merkez'in, bir kentin sanat faaliyetlerine yüksek düzeyde katkı yapabilmesi için **yaratıcı ve coşkulu bir biçimde işletilmesi** gerekmektedir. Bu becerinin harekete geçirilebilmesi ise o kadar kolay olmamaktadır. Bu kapasite zaman içinde geliştirilerek, bu Merkez'in kentin sanat ve kültür yaşamına katkısı sürekli hale getirilmelidir.

Bu dönemde, İzmir Büyükşehir Belediyesi, kentin değişik semtlerine hizmet edecek **yerel kültür merkezleri** de yapmaya başlamıştır. Bunlardan biri Bornova Atatürk Mahallesi'nde, bir diğeri Büyük Çiğli Şirintepe Mahallesi'nde yapılmıştır. Ayrıca Güzelbahçe'de 1140 kişi kapasiteli bir amfiteyatrosu inşa edilmiştir.

Bu dönemde tarihsel mekânların kültürel faaliyetlere kazandırılması bakımından gerçekleştirilen en önemli uygulama, eski **Havagazı Fabrikası'nın** restore edilerek bir kültür merkezine dönüştürülmesi olmuştur. İzmir Havagazı Fabrikası'nın inşaatı 1862'de başlamış; 1995'de havagazı üretimi durdurulana değin 133 yıl kullanılmıştır. İzmir Büyükşehir Belediyesi, 2005 yılında da İzmir'in sanayi mirasından sayılan bu alanın restore edilerek bir kültür merkezine dönüştürülmesi kararını vermiştir. Geçen on yıllık sürede Havagazı Fabrikası'nın binalarından önemli bir kısmı tahrip olmuştur. Tahrip olan binalar arasında sembolik değeri yüksek olan ocaklar ve gazometre de bulunmaktadır. İhaleyi kazanan firma, 2006 yılında işe başladığında Koruma Kurulu'nca tescil edilen sekiz bina bulunmaktaydı. 2,4 ha. alandaki bu sekiz bina dışındaki tüm binalar yıkılmıştır. Tescilli binalar restore edilerek gençlik kültür merkezi olacak şekilde yeniden işlevlendirilmiştir. Binaların restorasyonu tamamlanarak, kültür merkezi 2008 Aralık ayında hizmete açılmıştır. Restorasyon sırasında Havagazı Fabrikası'nın Belediye'ye geçtiği 1935 yılında yapılmış olan 46,30 metre yüksekliğindeki tuğla bacanın korunmuş olması Havagazı Kültür Merkezi'ne güçlü bir sembol kazandırmıştır.⁴⁹ Havagazı Kültür Merkezi, kısa sürede etkin olarak kullanılmaya başlanmış ve İzmirlilerce benimsenmiştir.

Bu dönemde iki tarihi bina daha restore edilerek kültürel faaliyetlerde kullanılmaya başlanmıştır. Bunlardan birisi, eski belediye binasının restore edilerek, 2006 yılında Çetin Emeç Sanat Galerisi'ne tahsis edilmesi olmuştur. İkincisi ise Alsancak'ta Anadolu Kulübü binasının restore edilerek, Belediye Kütüphanesi olarak düzenlenmesidir. Narlıdere'nin en eski binası olan tarihi Cemevi, Koruma Kurulu'nun onadığı restorasyon projesine göre restore edilerek, müzeye dönüştürülmüş ve Narlıdere Kültür Evi olarak kullanıma sokulmuştur.

İzmirlinin Tarihiyle Buluşmasının Sağlanması Çalışması

Bu dönemde İzmir'in tarihi dokusuna ve Roma döneminden kalan arkeolojik değerlerine sahip çıkılarak ve mimarlık mirası niteliğine sahip binalar restore edilerek, onlara yeni işlevler kazandırılmış ve İzmirlinin yaşamında yer alması sağlanmaya çalışılmıştır.⁵⁰

İzmir'de Dokuz Eylül Üniversitesi (DEÜ) Şehir Planlama Bölümünün öncülüğünde Kemeraltı Çarşısı'nın kentin kimliğine katkısı konusunda yaratılan farkındalık, bu dönemde İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin uygulamalarına yansımıştır. Bu yansıma İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin geliştirdiği **"Kemeraltı Anafartalar Caddesi Cephe Düzenleme Projesi"**nde açıkça görülmektedir. Bu projeyi bir

⁴⁹ www.erhanuludag.com/tr/izmir-havagazi-fabrikasin-mimari-olarak-gelisim-sureci (Erişim tarihi: 12.01.2017).

⁵⁰ Bu konuda bkznz. 2004-2008 Geleceğin İzmir'i İçin, s.134-142.

yandan doğrudan ilgili olan “Tarihi Kemeraltı Esnaf Derneği”, öte yandan “Taşınmaz Kültür Varlıklarının Onarımına Yardım Sağlanması ve Katkı Payı” fonundan aktarma yaparak Valilik desteklemiştir.

Proje'nin, Bölge Koruma Kurulu tarafından onanması sonrasında, 2007 yılının Ağustos ayında restorasyon çalışmalarının birinci bölümü başlatılmıştır. Konak girişinden 215 metre uzaklıkta bulunan 72 yapının Anafartalar Caddesi'ne bakan cepheleri ile köşe parselleri restore edilmiştir. 2008 yılında bundan sonraki 250 metredeki 93 parselde yer alan binaların yüzeyleri restore edilmiştir.

Bu dönemde İzmir Büyükşehir Belediyesi İzmir'de Kültür Bakanlığı'nın kazılarını desteklemiştir. Bunlar arasında Smryna (Bayraklı), Yeşilova Höyüğü ve Foça kazıları bulunmaktadır. Ama İzmir Büyükşehir Belediyesi bakımından Agora kazıları özel bir yere sahip olmuştur. **İzmir Büyükşehir Belediyesi Agora ve çevresinin “Arkeoloji ve Tarih Parkı” olarak düzenlenerek** kent yaşamına katılmasını istemektedir. Bu alanda sanatsal çalışma üniteleri, açık sergi alanları, seyir terasları bulunacaktır. Bunun için de 2006'dan itibaren arkeolojik alanın yayıldığı bölgelerde aşama aşama büyük kamulaştırmalar yapılmaktadır. İzmir Büyükşehir Belediyesi kamulaştırdığı alandaki evleri yıkarak alanı temizlemekte, çevresine bir çit çektikten sonra kazı ekibinin çalışmalarına sunmaktadır.

İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin bu dönemdeki bir başka projesi, Kadifekale ve Antik Tiyatro'yu gün yüzüne çıkarmak olmuştur. İzmir Büyükşehir Belediyesi bir plan revizyonu olarak **“Kadifekale-Antik Tiyatro ve Çevresi Koruma Amaçlı İmar Planı”nı** hazırlamış ve 22 Kasım 2007'de planı Meclis'ten geçirmiştir. Daha sonra plan, İzmir 1 Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıkları Kurulu'na gönderilerek onay alınmıştır. Gerekli kamulaştırmaların ve kazıların yapılması noktasına ulaşılmıştır.

Bu dönemde İzmir'in tarihine sahip çıkmanın bir başka uygulaması kentin mimarlık mirasına sahip çıkarak değerli binaların restorasyonunu gerçekleştirmek olmuştur. Bu bağlamda 1908'de inşa edilmiş ve belediyenin mülkiyetindeki Un Fabrikası'nın restorasyonu çalışmalarına başlanmış, Gaffarzade ve Dönertaş sebilleri restore edilmiştir. Bir süredir özelliğini kaybetmiş olan Dönertaş tekrar dönebilir hale gelmiştir. Bu dönem eski İzmir kayıklarından örnekler yaptırılarak, geleneksel olan bu teknelerinin unutulması önlenmek istenmiştir. Bu dönemde de İzmir Büyükşehir Belediyesi **İzmir Büyükşehir Belediyesi Tarihe Saygı Ödülleri**ni vermeyi sürdürmüştür.

Ahmet Piriştina'nın başkanlığı döneminde hizmete girmiş olan İzmir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi ve Müzesi'nin adı Başkanlığın önerisi ve Meclis'in kararıyla **Ahmet Piriştina Kent Arşivi ve Müzesi** olarak değiştirilmiştir.

İzmir Büyükşehir Belediyesi Eşrefpaşa Hastanesi'nin Güçlendirilerek İzmirliilere Kaliteli Sağlık Hizmeti Verilmeye Başlanması

İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin izlediği sağlık hizmetleri stratejisinin üç ayağı olduğu söylenebilir. Bunlardan birincisi her belediyenin görev alanını oluşturan koruyucu halk sağlığı hizmetlerini en iyi şekilde vermektir. İkincisi, hastalanmaları

halinde **sosyal güvenlik kurumlarına bağlı olmayan ya da özel sağlık sigortasına sahip olmayan kentlilere kaliteli tedavi hizmeti sağlamaktır**. Üçüncüsü ise **Eşrefpaşa Hastanesinin kapasitesinin geliştirilerek bir “sancak gemisi” gibi** kullanılmasıdır. Bu yolla İzmir Büyükşehir Belediyesi sınırları içinde yaşayan herkese yataklı ya da ayaktan, eşit, kaliteli, ekonomik bir sağlık hizmeti sunmak, sağlık konusunda bilinçlenmiş bir toplum oluşmasını sağlamak arayışı içine girilmiştir. Böylece en temel insan haklarından biri gerçekleştirilmiş olacaktır.

Eşrefpaşa Hastanesi uzun bir geçmişe sahiptir. 1908’de bir zührevi hastalıklar hastanesi olarak çalışmaya başlamış; 1950 yılından itibaren bir belediye hastanesi haline gelmiştir. Bu hastane Ege Üniversitesi’nin ve Dokuz Eylül Üniversitesi’nin kuruluş yıllarında, bu üniversiteler kendi hastanelerine kavuşuncaya kadar, bir üniversite hastanesi olarak hizmet vermiştir.

İzmir Büyükşehir Belediyesi, 2004 yılından itibaren Eşrefpaşa Hastanesi’ni yeniden yapılandırmıştır. 2006 yılında 9.300 m² inşaat alanı olan bir hizmet binası inşa edilerek, 2008 yılının başında kullanılmaya başlanmıştır. Yeniden yapılanma sonrasında yatak sayısı 200 olan tam teşekküllü bir sağlık kuruluşu haline gelmiştir. Poliklinik ve servislerin yanı sıra, tam donanımlı yedi ameliyathane, iki doğumhane ve K.B.B ile Ürolojik Endoskopik müdahalelerin yapıldığı iki ayrı ameliyathane salonu olmak üzere toplam dokuz adet ameliyat salonuna kavuşmuştur. Bu yeniden yapılandırma sırasında tedavi edici hizmetlere yönelik önemli iyileştirmeler yapılmıştır. Özel hasta odaları yapılmış, diyaliz ve yemekhane üniteleri yeniden düzenlenmiş, tamir ve tadilatı yapılmış, yeni bir poliklinik binası yapılmasına ilişkin çalışmalara önem verilmiştir. 2005 yılında, tedavi edici hizmetler geliştirilmiş, çocuk psikiyatrisi, hepatit ve meme hastalıkları polikliniği de hizmete açılmıştır. Bu polikliniklerin yanı sıra, sigarayı bırakma polikliniği hizmete alınmıştır. Evrak işinde tam otomasyona geçilmiştir. 2006 yılı içinde, tedavi edici hizmetlere yönelik iyileştirmeler sürdürülmüş, ameliyathanelerde havalandırma sistemi kurulmuş, sterilizasyon birimi yenilenmiş ve poliklinik binası yapımı başlatılmıştır. Tek kişilik 30 adet hasta odası, 8 yatak kapasiteli koroner bakım ünitesi oluşturulmuştur.

Eşrefpaşa Hastanesi’nin kapasitesinin geliştirilmesinden sonra, Hastane’de Bağ-Kur, SSK ve Baro mensuplarına ve ücretli hastalara hizmet verilmesinin yanı sıra, sosyal güvencesi olmayan hastaların bakımı yapılmaktadır. Ayrıca ilköğretim okullarında sağlık ve diş sağlık taramaları gerçekleştirilmektedir. Okullarda yapılan sağlık taramaları sırasında, saç ve barsak paraziti saptanan öğrencilerin, ailece tedavilerini ücretsiz olarak sağlamak üzere ilaçlar temin edilmeye başlanmıştır. Lise öğrencilerine Hepatit-B taraması yapılmış, broşürler dağıtılmış ve Hepatit-B taşıyıcısı öğrenciler, aileleriyle birlikte çağırılarak İzmir Büyükşehir Belediyesi Eşrefpaşa Hastanesi’nde kontrolleri yapılmış ve eğitimler verilmiştir.

Sosyal Dayanışmayı Güçlendirmek İçin Yeni Projeler ve Uygulamaların Geliştirilmesi

5393 sayılı Belediye Kanunu gereğince belediyeler, sınırları içinde yaşayan

yoksul, muhtaç ve engelli vatandaşlara sosyal hizmet sağlamakla, yardım yapmakla ve sosyal hizmet kuruluşları açarak işletmekle görevlendirilmişlerdir. Belediyeler bu çerçevede ihtiyaç sahiplerine belli aralıklarda dönemsel olarak ayni ve nakdi yardımlar yapabilmektedir. İzmir Büyükşehir Belediyesi de toplumdaki yoksullar, engelliler, çocuklar, gençler, yaşlılar ve kadınlar gibi risk grupları için projeler geliştirmiş ve bunların sürekliliğini sağlamaya çalışmıştır. Bu hizmetler ve yardımlar belediyelerden beklenen dayanışmacılığın bir gereği olarak görülmektedir. Bu hizmetlerin etkili olması için hizmetlerin yerine getirilmesinde **yerindenlik (subsidiarity) ilkesine** uyulması gerekmektedir.⁵¹

Bu dönemde de İzmir Büyükşehir Belediyesi yaşlılara, **huzurevleri ve bakım evleri** kurarak hizmet vermeye çalışmıştır. Bu bağlamda; **Zübeyde Hanım Huzurevi**, Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığı'na bağlı, 60 yaşın üzerindeki sosyal ve ekonomik yoksunluk içinde bulunan, bakıma muhtaç, günlük yaşam aktivitelerini bağımsız olarak yerine getirebilen, akıl sağlığı yerinde olan yaşlıların, bakılması, korunması, sağlık yönüyle kontrol altında tutulması, sosyal ve psikolojik ihtiyaçlarının giderilmesini amaçlayan bir sosyal hizmet kuruluşu olarak görev yapmıştır.

İzmir Büyükşehir Belediyesi Sağlıklı Yaş Alma Merkezi, 55 yaş ve üzeri, evinde yaşayan kentlilere, bir araya gelebilecekleri, sosyal ve fiziksel aktivitelerini artıracabilecekleri bir merkez olarak hizmet vermektedir. Sadece Güzelyalı'da tek bir merkez bulunmaktadır. Bu tür faaliyetleri yaygınlaştırmak isteyenler için bu merkez örnek faaliyetler sunmaktadır.

Müyesser Turfan Gücsüzler Evi, özellikle soğuk kış aylarında, çeşitli kaynaklardan gelen bildirimler doğrultusunda sokakta yaşayan evsiz vatandaşlara barınma olanağı tanımaktadır. Özellikle kış aylarında, sokakta yaşayan vatandaşların öncelikle sağlık kontrolleri yapılmakta, yemek ve barınma ihtiyaçları karşılanmakta, tedavi gerektiren durumlarda bu vatandaşlar Eşrefpaşa Hastanesi'nde tedavi edilmektedirler. Merkez'de üç ay olan barınma süresi ihtiyaç durumunda altı aya kadar da uzatılabilmektedir. Merkez'den bu süreyle yararlananlar dışında, günübirlik yararlanma olanağı da bulunmaktadır.

Gençler İçin Yürütülen Çalışmalar: 2005 yılında düzenlenen Universiade sırasında gelişen İzmir **Gönüllü Çalışmaları** 2006 yılında yeni bir biçim kazanarak **Abla Ağabey Kardeş Projesi**'ne dönüşmüştür. Projenin amacı, kentsel olanaklara ulaşımı sınırlı çocukları, rol model olarak benimseyebileceği üniversite öğrencisi ya da mezunu gençlerle buluşturmak, karşılıklı etkileşimle yaşamdan beklentilerini yükseltmek, bu çocukları üniversite eğitimi almaları ve ailelerin koşullarını bu duruma uyarlamaları için özendirme amaçlamaktadır.

2006 yılında **“Kadınların ve Kız Çocuklarının İnsan Haklarının Korunması ve Geliştirilmesi”** Projesi ortağı olan İzmir Büyükşehir Belediyesi, 2008'de Ye-

⁵¹ Bu konuda bkz. Meltem Meltem Çiçekoğlu-Şafak Taner: “İzmir Yerel Yönetim Modeli, Sağlık Hizmeti, Sosyal Projeler ve Sosyal Hizmetler”, *İzmir Modeli Çalışmaları, Beşinci Kitap: İzmir Modelinin Komünite, Kamu Alanı ve Yer Oluşturabilme Stratejileri*, İzmir, 2018, s. 18-92.

rel Eşitlik Eylem Planı'nı Belediye Meclisi'nde kabul ederek yaşama geçirmiştir. 2008 yılında ise İzmir Büyükşehir Belediyesi kadınlara yönelik yürüttüğü çalışmalarını bir adım daha öteye taşıyarak "**Kadın Danışma Merkezi**"ni açmıştır. İzmir Büyükşehir Belediyesi'nde her yerde sunulan psikolojik destek veya hukuki danışmanlık gibi hizmetlerin yanı sıra, insan hakları, toplumsal cinsiyet, kadın örgütlenmesi, kadın ve siyaset konularında eğitim verilmesi, kentte toplumsal cinsiyet eşitliğinin gelişmesi açısından anlam taşımaktadır. Kadın Danışma Merkezi çalışmaları sonucunda danışan kadınların kısa süreli sığınma ihtiyacını karşılamak için 2009 yılında "**Kadın Sığınma Evi**" açılmıştır.

2006 yılında ise dezavantajlı bölgelerdeki işsiz kadınlara ve gençlere yönelik olarak **Meslek Edindirme ve Beceri Kursları (İZMEB)** açılmış, istihdam ihtiyacını karşılamak ve meslek kazandırmak amacıyla çeşitli bölgelerde kurs merkezleri açılmış ve ücretsiz kurslar vermeye başlanmıştır.

İzmir Büyükşehir Belediyesi **engelli vatandaşların** eğitim, ulaşım, rehabilitasyon, psiko-sosyal danışmanlık ile kişisel gelişim gereksinimlerini karşılamak ve sahip oldukları tüm haklarla ilgili olarak onları bilgilendirmek ve yönlendirmek amacıyla hizmet vermektedir. Bu hizmetler 2000- 2014 yıllarında engelli birimi, 2014 yılından sonra Engelli Hizmetleri Şube Müdürlüğü tarafından verilmektedir.

İzmir Büyükşehir Belediyesi Aşevi İzmir il sınırları içerisinde ikamet eden sosyal ve ekonomik yetersizlik içerisinde bulunan vatandaşlara; dernek, uygulama okulu ve eğitim merkezlerine sıcak yemek yardımları yapmaktadır. Aşevi aynı zamanda Zübeyde Hanım Huzurevi ve Eşrefpaşa Hastanesi hastalarına da yemek hizmeti verirken, taziye evlerine gönderdiği pide-ayran ve sabahları üniversite öğrencilerine dağıttığı çorbalarla da güzel bir dayanışma örneği sergilemektedir. Aşevi, bazı ihtiyaçlarını kooperatiflerden karşılayarak bir yandan da üreticilere destek olmaktadır.⁵²

İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin Kentli Çocukların Eğitim Kalitesinin Yükseltilmesine Katkı Yapmaktaki Öncü Rolü

Dayanışmacı politikalar bakımından eğitim özel bir öneme sahiptir. Bir toplumda eşitsizlikle mücadele etmede bir yandan eğitimde fırsat eşitliğini sağlamak, öte yandan yenilikçi eğitim yöntemleriyle eğitimin sağlayacağı kapasite artışlarında yüksek bir etkinlik düzeyini gerçekleştirmek, kritik bir öneme sahiptir. Ama Türkiye'nin izlediği eğitim stratejisi yerel yönetimlerin bu aracı kullanmasına önemli sınırlamalar getirmektedir. Türkiye'de sıkı bir şekilde denetlenen, homojenleştirici bir **Milli Eğitim Stratejisi** izlendiği için birçok ülkede eğitim konusunda yerel yönetimlere bırakılan geniş görev alanı Türkiye'de bırakılmamıştır. Her ne kadar 5393 sayılı yasayla belediyelerin eğitim alanında faaliyet göstermesinin önü bir miktar açılmış olsa da yenilikçi eğitim yaklaşımlarının denenmesi yolu hala kapalıdır. Yerel yönetimlere bırakılan alan büyük ölçüde Milli Eğitim Bakanlığı'nın verdiği eğitime dışarıdan verilen desteklerle sınırlı tutulmuştur.

⁵² Bu konuda bkznz. 2004-2008 Geleceğin İzmir'i İçin, s.160-164.

Henüz 1580 sayılı yasanın yürürlükte olduğu dönemde Piriştina'nın yasal olanakları zorlayarak ve risk alarak İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin tarihi okul binalarını yenilemesi yerel yönetimlerin eğitim alanından uzak tutulmasında bir dönüm noktası olmuştur. Bu uygulamaya halkın yüksek düzeyde destek vermesi sonucu, 5393 sayılı Belediye Kanunu'nda bu kapı az da olsa aralanmıştır. Koca-oğlu'nun başkanlığının **ilk dört yılında 425 okulda bakım ve yenileme çalışması** yapılmıştır. Ele alınan her bir okulda, gereksinimler saptanmakta, badana-boya yapılmakta, kapı ve pencereler, tuvaletler, kalorifer daireleri yenilenmekte, bahçeler asfaltlanıp, ağaçlandırılmakta, okullar, basketbol potaları ve voleybol ağlarıyla donatılmaktadır. Öğrencileri tebeşir tozundan kurtarmak için karatahtaların yerine beyaz laminat tahtalar konulmaktadır. 2007-2008 yılında ilköğretim okullarında 110.000 öğrenciye kırtasiye seti dağıtılmıştır. 100.000 öğrenciye her hafta süt dağıtılmaktadır. Ayrıca, bu dönemde üniversite öğrencilerine **"Ahmet Piriştina Bursları"** verilmeye başlanmıştır. Bu bursların sayısı 2006-2007 ders yılında 15.437'ye ulaşmıştır. Ayrıca İzmir Büyükşehir Belediyesi, Dokuz Eylül Üniversitesi'ne 600 öğrencinin barınabileceği yurt binasını geliştirerek bağışlamış, buna ek olarak 2,5 milyon TL mali katkı sağlamıştır.

IV. AZİZ KOCAOĞLU BELEDİYESİCİLİĞİNİN İKİNCİ DÖNEMİ (2009-2014)

Aziz Kocaoğlu'nun 29 Mart 2009'da, belediye başkanlığının beşinci yılında girdiği seçim, bazı bakımlardan özelliği olan bir seçimdi. 2007 yılı sonunda Dünya'da ekonomik krizin ilk işaretleri ortaya çıkmış; 2008 Eylül ayında ise Lehman & Brothers Şirketi'nin iflas etmesi sonrasında bu kriz tüm Dünya'yı sarmıştır. Türkiye'de bu krizden önemli ölçüde etkilenmiş; gayri safi milli hasılasında ve istihdamında önemli kayıplar yaşamıştır. **Ekonomik kriz içinde seçime gidilmesi**, tabi ki seçim sonuçlarını etkilemiştir. 2007 yılında yapılan milletvekili seçimlerinde % 47 oy alan AKP, 2009 yerel yönetim seçimlerinde % 38,6 oy alarak, önemli ölçüde oy kaybetmesine rağmen birinci parti olmayı sürdürmüştür. CHP ise 2007'de % 21 olan oyunu % 24,7'ye yükseltebilmiştir.

Aziz Kocaoğlu, beş yıl belediye başkanlığı yaptıktan sonra 29 Mart 2009'da ilk kez büyükşehir belediye başkanı adayı olacaktır. Bu seçim sürecinde Kocaoğlu'nu zorlayan konu, partisinin adayı olarak gösterilmek olmuştur. Halkın desteğini arkasına almış olmakla birlikte, İzmir CHP örgütünde Genel Merkez'e yakın olan yedi ilçe yöneticisi, Kocaoğlu'nun İzmir Büyükşehir Belediyesi başkanı adayı olarak gösterilmesine karşı çıkmışlardır. Kocaoğlu, seçim çalışmalarını başlattığında partisinin ilçe yöneticileri, Belediye Meclisi ve İl Özel İdaresi Meclisi üeleriyle toplantılar düzenlendiğinde, CHP'nin Karşıyaka, Bornova, Konak, Buca, Çiğli, Gaziemir, Balçova ilçe teşkilatı yöneticileri bu toplantılara katılmamıştır. Bununla birlikte, Genel Merkez'e kendilerini yakın gören yöneticilerin bu çıkışları, Kocaoğlu'nun başkan adayı olmasını engelleyememiştir. 23 Ocak 2009'da Deniz Baykal, CHP'nin İzmir Büyükşehir Belediyesi adayının Aziz Kocaoğlu olduğunu ilan etmiştir. Öyle anlaşıyor ki İzmir'de başka bir adla seçime girilmesi, seçim sonuçlarının riske atılması şeklinde değerlendirilmiştir.

Aziz Kocaoğlu, 2009-2014 seçim dönemine **"İşimiz İzmir Gücümüz İzmir"**

başlığında ifadesini bulan bir programla girmiştir. Artık bu dönemde Kocaoğlu, seçilmiş bir belediye başkanı olacak ve kendi programını uygulayacaktır. Bu seçimde, Kocaoğlu, AKP'nin adayı olan Taha Aksoy ve MHP'nin adayı olan Dursun Müsavat Dervişoğlu ile yarışmıştır. İzmir'de seçim kampanyaları, Türkiye'de yürütülen kampanyalardan farklı bir biçimde yürütülür. Ötekileştirme üzerinden değil, daha çok bir hizmet yarışması olarak gelişir. Kocaoğlu, seçimi büyük farkla kazanmış; oyların % 56,1'sını Aziz Kocaoğlu, % 30,33'ünü Taha Aksoy, % 6,99'unu ise Dursun Müsavat Dervişoğlu almıştır. Bu seçimde İzmir'in ilçelerinden Tire'yi DYP, Bayındır'ı AKP, diğer ilçelerin tümünü ise CHP kazanmıştır. İl Genel Meclisi seçimlerinde CHP'nin oyu % 48,25 iken; **Aziz Kocaoğlu % 56,1 oy almıştır.** Bu durum, Kocaoğlu'nun kendi partisinin seçmeninin dışından da önemli ölçüde oy aldığını göstermektedir.

Kocaoğlu'nun aldığı oy oranı, İzmir Büyükşehir Belediyesi Başkanlığı seçimlerinde alınmış en yüksek oy oranı olmuştur. Sonuç olarak, Kocaoğlu tarafından, İzmirliilerin kendi yönetimine duyulan güvenin tescili olarak yorumlanmıştır.

Kocaoğlu “İşimiz İzmir, Gücümüz İzmir” Programıyla İzmirliye Ne Öneriyordu ?

Aziz Kocaoğlu, beş yıllık başkanlık döneminden sonra 29 Mart 2009 seçimlerine girerken belediye yönetimi konusunda önemli bir deneyim sağlamış bulunmaktaydı. Bu deneyim sonrasında onu seçilmiş başkan yapacak seçime girerken, İzmirliiler ondan yeni bir program bekliyorlardı. Kocaoğlu, bu koşullarda, İzmirliilere **“İşimiz İzmir, Gücümüz İzmir”** başlığını taşıyan bir program önermiştir.⁵³

Programın başlığı, ilginç bir başlık olarak değerlendirilebilir. Çünkü Program, İzmir'e sadece bir program ya da halka cazip gelecek somut projeler önermekten ibaret değildir. Vaat edilen, **bir Belediye başkanı olarak yaşamını İzmir'e adanmaktadır.** Kentte yaşayanlara, yapılacaklar konusunda somut bir şeyler söylemekten çok, yaşamının tümünü kapsayacak tutkulu bir çalışma vaadinde bulunuyordu. Seçimler öncesinde bir siyasal iletişim uzmanınca bu slogan değerlendirilseydi, muhtemelen seçmene somut vaatlerde bulunmadığı için eleştirilecekti. Ama seçimin Kocaoğlu bakımından çok başarılı bir şekilde sonuçlandığı bilindiğinden, bu soruyu başka bir şekilde sormak gerekecektir. Hangi koşullarda bu sloganın etkili olduğu sorusuna verilecek yanıt önemlidir. Kocaoğlu'nun beş yıl belediye başkanlığı yaptığı ve bu dönemde dürüst başkan olma konusunda halkta bir güven oluşturduğu hatırlanırsa, verilen bu söz bir anlam ifade etmeye başlar. Ayrıca belirtmek gerekir ki bir yönetim, katılımcılığı temel yaklaşım olarak seçtiyse, seçim programında somut vaatlerde bulunmanın, katılımcılık konusunda söylenenlerin samimiyeti konusunda tereddütler yaratabileceğini de unutmamak gerekir.

Beş yıl kenti yönetmiş bir başkanın, seçime girerken yarattığı güven ve adanmışlığı ifade eden **“İşimiz İzmir Gücümüz İzmir”** başlığını taşıyan bir programla

⁵³ Bu konuda bkz, Aziz Kocaoğlu Cumhuriyet Halk Partisi İzmir Büyükşehir Belediye Başkan Adayı: *İşimiz İzmir Gücümüz İzmir (2009-2014)* ve Aziz Kocaoğlu Cumhuriyet Halk Partisi İzmir Büyükşehir Belediye Başkan Adayı: *İşimiz İzmir Gücümüz İzmir (2009-2014) Yeni Dönem Projeleri*.

seçime girmesi, bir anlamda **var olan bir başarının sürdürüleceğinin habercisi** olarak görülebilir.

Bu programın girişinde, CHP Başkanı Deniz Baykal'ın ve Aziz Kocaoğlu'nun İzmirliyle hitap eden sunuş konuşmaları yer almaktadır. Bu konuşmalar üç temel değere oturtulmaktadır. Bunlardan birincisi İzmirliğin **yaşam biçimi tercihlerinde dayatmayla** karşılaşmayacağıdır. İkincisi **Cumhuriyet'in değerlerinin savunulmasıdır**. Üçüncüsü ise **sosyal demokrasinin temel değerleri ile uyumlu olacak şekilde, dayanışma ve adalet anlayışının esas alınması**, yoksullukla mücadelenin görev bilinmesi şeklinde bir değerler kümesidir.

Programı sunuş yazısında Kocaoğlu gerçekleştirmeyi amaçladığı kenti;

"İzmir'imizi, planlı gelişen, konforlu ve ucuz ulaşım olanağına sahip, doğasıyla ve çevresiyle barışık, aç ve açıkta insanın olmadığı, herkesin sağlıklı konutlarda huzur içinde yaşadığı, Akdeniz'in zenginliklerini dünya ile buluşturan girişimci bir kent haline getirmek için, sizden aldığımız güçle çalıştık, çalışacağız," şeklinde tanımlamıştır. İzmir "Öncü Bir Kent" olacak; **"Akdeniz'in Güneşi İzmir'den Yükselinecektir."**

Program'da önerilen politikalar ve eylemler on dört başlık altında toplanmıştır. Piriştina'nın programlarında olduğu gibi bu programda da **birinci öncelik** biçimsel demokrasi yerine **katılımcı demokrasiye** verilmiştir. Daha önceki programlarda katılımcı demokrasinin güçlendirilmesi için önerilen mekanizmalardan, Muhtarlar Masası'nın güçlendirilerek Muhtarlar Bürosu haline dönüştürülmesi, kent meclisleri ve demokrasi platformlarının oluşturulması ve Kent Kongresi (bu kez İzmir Kongresi) toplanması konularında sonuç alınamadığı için bu öneriler tekrar edilmiştir. Ayrıca, bu önerilere ek yeni bir mekanizma olarak **İzmir Ekonomik Kalkınma Koordinasyon Kurulu'nun (İEKKK)** oluşturulması eklenmiştir. Bu Kurul'dan ekonomik kalkınmayla ilgili tüm kişi, kurum ve kuruluşları bir araya getirerek, kentin ekonomik sorunlarının birlikte görüşülmesi ve kalkınma sürecini izleyerek gereken müdahaleler konusunda kararlar geliştirmesi beklenmektedir.

Programda **ikinci öncelikli** başlık, **Toplu Ulaşımındaki Yapısal Dönüşümdür**. İzmir Ulaşım Ana Planı tamamlanmıştır. Bu Ana Plan'da verilen kararlar seçim programında da yer almaktadır. Bu bağlamda metro ve elektrikli raylı sistemde yapılacak uzatmalar, yeniden yapılacak tramvay hatları, deniz ulaşımında filonun güçlendirilmesi ve dış körfeze deniz ulaşım hatlarının açılması, otobüs ulaşımında konforlu yolculuk, Kentkart uygulamasının tüm belediye hizmetlerinde kullanılmak üzere İzmirkart'a dönüştürülmesi, bisiklet ve yaya güzergahlarının düzenlenmesi, bisiklet kulüplerinin oluşturulması, yeni otoparklar yapılması vb. önerilere yer verilmektedir.

Programın **üçüncü** konusu **Kentsel Dönüşüm ve Konut Yenilemedir**. Program sağlıklı konutlarda yaşamayı temel insan haklarından biri olarak kabul ederek önerilerini geliştirmiştir. Programa göre kentsel dönüşüm, estetik amaçlarla ya da kentsel rantı çıkar çevrelerine transfer etmek için uygulanan bir politika değil, insanımızın sağlıklı çevrede yaşama hakkına duyulan bir saygının gereği olarak yapılmalıdır.

Programda **dördüncü** olarak ele alınan konu, **Afetlere Karşı Sürekli Hazırlık** olmuştur. Bu konuda İzmir Büyükşehir Belediyesi, Afet İşleri Müdürlüğü ve Dokuz Eylül Üniversitesi Deprem Uygulama ve Araştırma Merkezi'yle birlikte hazırlanan "İzmir Metropolü ile Aliağa ve Menemen İlçelerinde Güvenli Yapı Tasarımı için Zeminin Sismik Davranışının Modellenmesi" konulu araştırma, kentin planlama kararlarını yönlendirmekte kullanılmaya başlanacaktır. Ayrıca "Toros Kriz Merkezi"nin kurulması, yeni belediye sınırlarını göz önünde tutarak itfaiyenin güçlendirilmesi ve yeniden yapılandırılması önerilmektedir.

Programın **beşinci** konusu **Kültür, Sanat, Tarihsel Zenginlik** başlığı altında ele alınmıştır. Kentin bu konudaki nitelikleri hakkında; uygarlıkların başkenti olmak, Akdeniz'in kültür kentlerini İzmir'in önderliğinde birleştirmek, kültür endüstrileri kenti olma işlevini gerçekleştirmek, bilimsel, kültürel, sanatsal değer üretimini yoğunlaştırmak, tarihsel mirası ve kent dokusunu koruyup, tanıtmak vb. hedefler konulmaktadır. Bu hedefleri gerçekleştirmek için çok sayıda proje sıralanmaktadır.

Bu projeler arasında, **Akdeniz Tema Parkı** kurulması, 1 Eylül Dünya Barış Günü ile 9 Eylül İzmir'in Kurtuluşu arasında **Deniz ve Barış Şenliği** düzenlenmesi, Karşıyaka'da **İzmir Opera Binası** yapılması, İzmir'e **Anadolu Medeniyetleri Müzesi** kazandırılması, Ege Üniversitesiyle **İzmir Bilim Parkı** yapılması, Doğal Yaşam Parkında bir **Zooloji Müzesi** kurulması, Kadifekale **Antik Tiyatro Alanı'nın rekonstrüksiyonu** vb.leri sayılmaktadır.

Programın **altıncı** konusunu, **Kent Ekonomisi** oluşturmaktadır. Üzerinde yoğunlaşılacak başlıca konular; turizm sektörünün canlı tutulması ve ziyaretçi ekonomisinin geliştirilmesi, fuar ve kongre organizasyonlarının yeni tesislerle geliştirilmesi, girişimciliğin özendirilmesi, iş kollarının ihtiyaçlarına uygun nitelikli eleman yetiştirilmesi, bilgi ekonomisinin altyapısının oluşturulması ve kültür endüstrisi de dahil olmak üzere yeni iş kollarının yaratılması yoluyla istihdam alanlarının zenginleştirilmesi olarak sayılmaktadır. Bu politikaların somutlaştırılması için önerilen projeler arasında Yeni Fuar Alanı'nın yapılması, Kongre Merkezi'nin inşası ve bir Kent Koleji kurulması bulunmaktadır.

Programda ele alınan **yedinci** konu **Tarım/Hayvancılık** olmuştur. Bu bölümde temelde İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin bu konuda yaptığı uygulamaların sürdürüleceği anlatılırken, ek projeler konusunda sözler verilmektedir. Bunlar; Balçova, Bornova ve Buca'da organik pazar yeri kurulması, Bayındır'da bir **Çiçekçilik Organize Bölgesi**, Kemalpaşa'da bir Hayvancılık Organize Bölgesi, Yarımada'da çağdaş bir mezbaha yapılması, Menderes Havzasında örnek bir **"ekolojik köyün"** gerçekleştirilmesi olarak sayılmaktadır.

Programın **sekizinci** konusunu oluşturan **Sosyal Politikalar** bölümünde, sıralanan politikalar, temelde bir önceki dönemin uygulamalarının sürdürüleceğini göstermektedir. Yeni bir anlayış içeren proje ise, engelli, çocuk ve yaşlılar başta olmak üzere, dayanışmaya ihtiyaç duyan kesimlere yönelik olarak, Buca'da kurulacak olan **"Sosyal Yaşam Kampusu"** olmuştur.

Programın **dokuzuncu** başlığı **"İzmir Daha Yeşil Olacak"** başlığıdır. Bu amaçla

2009-2014 döneminde **Çiğli-Balatçık, Menemen, Buca ve Gaziemir’de dört yeni kent ormanı kurulacağı**, Akdeniz’in doğası ve tarihini İzmir’de canlandırmak için, Akdeniz Tema Parkı, Akdeniz Botanik Parkı ve Akdeniz Akvaryumu’nun kurulacağı, var olan yeşil alanlar, parklar ve meydanların kendi enerjisini kendisinin üretebilir hale getirileceği önerileri yer almaktadır.

Programın **onuncu** konusunu, **“Yeni Enerji Atılımı”** oluşturmaktadır. İzmir Büyükşehir Belediyesi, İzmir’de yenilenebilir enerji konusunda öncü olma iddiasındadır. Yerli ve jeotermal enerji kullanımını yaygınlaştırmaya çalışılacak ve bu amaçla İzmir Büyükşehir Belediyesi tarafından bir “Çevre ve Yeşil Eylem Planı” hazırlanacaktır.

On birinci konu olarak **Kesintisiz İçme Suyu/Temiz Çevre** ele alınmıştır. Bu bölümde uygulanmakta olan politikalar anlatılmış ve bu politikaların sürdürüleceği ifade edilmiştir. Kentlilere temiz su sağlamak için su şebekeleri yenilenmekte, mevcut su kaynakları beslenerek desteklenmekte, yeni su kaynakları yaratılmaya çalışılmakta, su havzaları korunarak organik tarım desteklenmekte, yeni içme suyu arıtma tesisleri yapılmakta, su kampanyaları düzenlenmektedir. Körfez’in temizlenmesi için yapılan uygulamalara devam edilecek, 11 yeni atık su arıtma tesisi 2009’da tamamlanarak işletmeye alınacaktır.

On ikinci konu, **“Sağlıklı Çevre”** kapsamında katı atık yönetimi, gürültüyle ve hava kirliliğiyle mücadele, gıda denetimi, kente temiz ve sağlıklı et sunumu, kentteki sahipli ve sahipsiz hayvan sağlığıdır. Bu bağlamda katı atık alanında uygulanmak üzere kapsamlı yeni bir proje önerilmektedir. Harmandalı Çöp Depolama Alanı kapatılacak, bu amaçla kurulacak “ekopark”ın, çöp depolamanın yanı sıra, ayrıştırma, geri dönüşüm, kompostlaştırma ve yakma işlevlerini yerine getirecek bölümleri ve bir de enerji santrali bulunacaktır.

Gıda denetimi amaçlı olarak sebze ve meyvelerdeki zirai kalıntıların belirlenmesi için bir laboratuvarın kurulacağı, Işıkkent Hayvan Barınağı’na ek olarak Seyrek Köpek Rehabilitasyon Merkezi’nin açılacağı, yeni hava kirliliği merkezleri kurulacağı sözü verilmektedir.

On üçüncü konu olarak **“Spor”** konusu ele alınmıştır. Bu bölümde Üniversite’nin gerçekleştirilmesi dolayısıyla İzmir’in yeni modern tesislere kavuştuğu, ama yine de yeni bazı tesisler yapılacağı sözü verilmektedir. Karşıyaka ve Buca’ya 25.000 ve 40.000 kişilik çağdaş stadyumlar yapılacaktır. İzmir Büyükşehir Belediyesi, 22 beldede çok amaçlı, spor için de hizmet veren salonlar inşa etmektedir. Merkez ilçede tüm semtlerde çok amaçlı salon inşa edilecek ve çok amaçlı salonu bulunmayan belde bırakılmayacaktır. Her yaştan herkesin, spor yapabilmesini sağlamak ve İzmir’i başarılı bir spor kenti yapmak amacı ifade edilmektedir.

On dördüncü ve son konu **“Bilgi ve İletişim”** olarak ele alınmıştır. Bu konuda geliştirilmiş genel bir politika önerilmemekte, İzmir Kent Portalı, Üç Boyutlu Dijital İzmir Rehberi oluşturulacağı, e-belediye sisteminin kurulacağı ve sokak levhalarının yenileneceği sözleri verilmektedir.

Bu Program, İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin tüm faaliyetlerini kapsayan, Ko-

caoğlu'nun birinci döneminde elde ettiği deneyimle yeniden biçimlenmiş kapsamlı bir programdır. Bir muhalif belediye olarak, programın gerçekleştirilmesi için her noktada mücadele verilecektir.

İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin 2010-2017 Dönemi Stratejik Planının Hazırlanması

Kocaoğlu belediyeciliğinin ilk döneminde, 2005 yılında, 2006-2017 dönemi kapsayan bir stratejik plan hazırlanmıştır. 5018 sayılı yasa uyarınca beş yıl geçtikten sonra yeni bir stratejik planın hazırlanması gerekmekte olduğundan **2010-2017 dönemi için yeni bir stratejik plan hazırlanmıştır**. Bu stratejik plan da temelde 2006-2017 döneminin stratejik planın yapısını ve projelerini sürdürmektedir. 2006-2017 planında 12 stratejik alan için stratejiler, hedefler ve politikalar öneriliyorken; 2010-2017 planında “Çevre Koruma ve Çevre Sağlığı”, “Yeşil Alan”, “Rekreasyon Alanları ve Parklar”a ilişkin başlıklar birleştirilerek 11 stratejik alan belirlenmiştir. Bu stratejik plan, İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin 1999'dan itibaren izlediği hedeflerin ve politikaların sürdürüleceğinin bir habercisi niteliğinde olmuştur.

İzmir Ulaşım Ana Planı'nın 2009 Yılında Kabul Edilerek Yürürlüğe Konulması

2007 yılında İzmir Büyükşehir Belediyesi Ulaşım Daire Başkanlığı bünyesinde oluşturulan bir birimde, Dokuz Eylül Üniversitesi ve Pamukkale Üniversitesi'yle imzalanan protokoller çerçevesinde **“İzmir Ulaşım Ana Planı” çalışması** başlatılmıştır. Bu plan tamamlanarak, **11 Mart 2009'da UKOME'nin** oybirliğiyle aldığı kararla uygun görülmüş ve Başkanlıkça onaylanarak yürürlüğe konulmuştur. Bu plan, İzmir Büyükşehir Belediye Meclisi'nin 17 Nisan 2009 tarihli toplantısında görüşülmüştür. Bu görüşmelerde, plana ilişkin çalışmaların, Belediye'nin 5216 sayılı yasayla genişletilen sınırları ve İzmir Kentsel Bölge Nazım İmar Planı'nın (İKBNİP) uzun erimli öngörülerini esas alınarak hazırlanması isteği dile getirilmiştir.⁵⁴

Bu durumda Ana Plan'ın hazırlanmasında İKBNİP'in 1/25.000 ölçeği ve 2030 yılına ilişkin öngörülerini esas alınmıştır. Analizler, 58 trafik analiz bölgesine ayrılan planlama alanı esas alınarak yürütülmüştür. 2030 yılı için İzmir merkez kent nüfusu 3.809.000, İzmir kentsel bölge nüfusu 5.703.000 olarak kabul edilmiştir. 2030 için toplam yolculuk talepleri İzmir merkez kent için 5.656.000, İzmir kent bölgesi için 7.129.000 olarak tahmin edilmiştir. Toplam yolculukların % 38'inin yaya yolculukları, % 12'sinin özel taşıt yolculukları, % 50'sinin ise toplu ulaşım yolculuklarından oluştuğu varsayılmaktadır. Bu kestirimlere ve anket sonuçlarına dayanarak yolculuk istek hatları haritaları hazırlanmıştır. Yolculuk türlerine göre atamalar yapıldığında, 2030 yılında toplu ulaşımın % 0,28'i feribot, % 10,73'ü metro, % 12,84'ü banliyö, % 6,63'ü gemi, % 3,92' si tramvay, geri kalan % 65,60'ının ise karayolu kullanan toplu ulaşım tarafından gerçekleştirileceği kestirimi yapılmıştır.

⁵⁴ Bu konuda bkzn. M.Yıldırım Oral: “İzmir Ulaşım Ana Planı 2009”, *Ege Mimarlık*, 2012/Aralık, s.42-48.

Ayrıca çalışmada, türler arasında aktarmaların sayısına ilişkin tahminler bulunmaktadır. Tüm aktarmaların % 26,76'sının karayolu- banliyö, % 19,85'inin karayolu-metro, % 18,65'inin karayolu-tramvay arasında, % 11,62'sinin karayolu-gemi arasında, % 4,72'sinin banliyö-metro arasında, % 3,93'ünün banliyö-tramvay arasında, % 3,87'sinin metro-tramvay arasında, % 2,39'unun metro- gemi arasında, % 6,82'sinin tramvay- gemi arasında, % 1,39'unun feribot-karayolu arasında gerçekleşmesi beklenmektedir.

2009 Ulaşım Ana Planı'nda, İZBAN, METRO ve İzmir Deniz İşletmeciliği Nakliye ve Turizm Ticaret Anonim Şirketi (İZDENİZ) için yatırım tabloları geliştirilmiştir. Bu tablolarda İZBAN'da; Aliğa-Aliğa OSB, Cumaovası-Torbalı, Torbalı-Bayındır, Torbalı -Selçuk hatlarının inşa edilmesi, METRO'da Bornova Otogar, Üçkuyular (F.Altay) Narlıdere, DEÜ Tınaztepe/Buca, Urla İYTE hatlarının oluşturulması önerilmektedir. İZDENİZ'de ise, iç-orta-dış Körfez gemilerinin yenilenmesi ve sayısının artırılması, Mavişehir-İnciraltı-Güzelbahçe hatlarının oluşturulması, Urla ve Balıkova hatlarının ve Foça hattının açılması yer almaktadır.

Ayrıca, Ana Plan'da belirlenen hatlar için bir zamanlama verilmektedir. 2011 yılında otobüs öncelikli hat düzenlemeleri yapılması; 2011 yılında banliyö öncelikli uygulamaların başlatılması ve aktarma noktalarının geliştirilmesi; 2011-2015 arasında metroda F.Altay'ın uzantısının ve Bornova'da yapılacakların gerçekleştirilmesi; 2015 sonrasında İZBAN'ın Torbalı'ya uzatılması; 2013 yılı sonuna kadar, Konak ve Buca tramvay sistemlerinin uygulanması; Karşıyaka, Bornova tramvay sistemlerinin daha sonra uygulamaya alınması; 2025-2030 arasında metronun İYTE ve DEÜ Tınaztepe bölümlerinin gerçekleştirilmesi; Urla, Balıkova ve Foça deniz hatlarının işletmeye alınması ve Banliyö'nün Bayındır ve Selçuk'a uzatılması şeklinde bir zamanlama öngörülmektedir.

İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin 2009-2014 yılları arasında ulaşım alanındaki uygulamalarında büyük ölçüde bu planın izlendiği ifade edilebilir.

İzmir Ekonomik Kalkınma Koordinasyon Kurulu'nun (İEKKK) Çalışmaya Başlaması

Aziz Kocaoğlu'nun seçim programında birinci öncelik, katılımcı demokrasiye verilmiştir. Katılımcı demokrasinin işlerliğini sağlamak için önerilen projelerden ilk gerçekleştirileni ise İEKKK'nın teşkili olmuştur. Kurul, 1 Haziran 2009'da oluşturulmuş ve ilk toplantısını 6 Temmuz 2009 tarihinde 50 kurul üyesinin katılımıyla Tarihi Havağazı Fabrikası'nda yapmıştır.⁵⁵

Kuruluştaki ifade edilen temel amaç, İzmir düzeyinde yürütülen projelerin, belirlenen öncelikler doğrultusunda uygulanmasını sağlamak, projelerin koordinasyonları konusunda görüş ve önerilerde bulunmak ve projelere destek olmaktır. Ancak Kurul kendi çalışma biçimini kurumsallaştırarak, yol almaya başladığında, Kurul'un başlangıçta tanımlanandan daha geniş işlevler yüklendiği ortaya çıkacaktır.

⁵⁵ Bu konuda bkz. İzmir Ekonomik Kalkınma Koordinasyon Kurulu: *İzmir İçin ELELE*, İzmir Büyükşehir Belediyesi, <https://www.izmirelele.com/default.aspx?id=1&mid=23> (Erişim tarihi: 14.10.2018).

Kurul, İzmir'deki ticaret, sanayi, esnaf, ziraat, mühendis ve mimar odaları, işçi sendikaları temsilcileri, rektörler, yatırımcı şirketler ve çeşitli kooperatiflerin yöneticilerinden oluşmaktadır. Başlangıçta **Genel Kurul 111 kişiden oluşmaktadır**. Üyeleri arasında seçimle işbaşına gelmiş yerel yöneticiler ve merkezi yönetimin ildeki üst düzey yöneticilerinin bulunmaması dikkati çekmektedir. Onursal başkanlığını ve sekreteryasını İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin üstlendiği bu Kurul, tamamıyla bir sivil toplum platformu olma niteliği taşımaktadır. Bu platformdan beklenen şey, kamu alanındaki siyasal çatışmaları yeniden üretmek değil, kentin projelerinin sahipliğini, kentlilere vermektir.

Bu Kurul, 12 Kasım 2009'daki toplantısında "*İzmir Ekonomik Kalkınma ve Koordinasyon Kurulu Çalışma Esasları*"nı onaylayarak yürürlüğe koymuştur. Buna göre İEKKK'nın kurumsal yapısı, Genel Kurul, Çalışma Grubu ve Komiteler'den oluşmaktadır:

- **Genel Kurul;** İEKKK'nın toplantılarının yapıldığı ve kararların alındığı temel çalışma organıdır. Ayda bir kez gündemli olarak yapılan toplantılar, bir yıllığına seçilen toplantı yöneticisi tarafından yönetilmektedir. Genel Kurul salt çoğunlukla toplanmakta ve kararlar oy çokluğuyla alınmaktadır.

- **Çalışma Grubu;** Kurul'da ele alınacak gündem maddelerini belirlemek, yapılan çalışmaların yürütülmesini takip etmek üzere "*İzmir Ekonomik Kalkınma ve Koordinasyon Kurulu Çalışma Grubu*" oluşturulmuştur. İEKKK Çalışma Grubu, Genel Kurul üyesi olan 11 kişiden oluşmaktadır. İEKKK Çalışma Grubu, her ay Genel Kurul toplantılarından bir hafta önce bir araya gelerek Kurul gündemini belirlemektedir.

- **Komiteler;** İEKKK'da belirlenen önceliklerle ilgili çalışmaları yürütmek üzere Kurul bünyesinde oluşturulan komitelerdir.

Kurul, Temmuz 2009 ile Eylül 2013 arasında 43 kez toplanmıştır. Bu dönemdeki faaliyetler gözden geçirildiğinde, bu Kurul'un oluşturulmasının gerisinde temel amacın ne olduğuna açıklık kazandırmak olanaklı hale gelmektedir. Bu dönemde Türkiye'de bölgesel kalkınma ajansları kurulmuştur. Bu ajanslar kurulurken bunların yapıları merkezi yönetimin denetimi altında olacak biçimde oluşturulduğu için ajanslar yerel kalkınmada etkili olamamaktadır. İzmir Büyükşehir Belediyesi kurduğu bu Kurul ile yerel kalkınma için İzmir Kalkınma Ajansı'nın (İZKA) karşısında sivil toplum içinden bir seçenek oluşturmaktadır. İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin İEKKK için hazırladığı kitapta amaçlananın; "Sivil toplum kuruluşları öncülüğünde yerelden bölgeye, bölgeden ulusala ve küresele doğru ilerleyen özgün bir yerel kalkınma modeli" olduğu ifade edilmektedir.

İEKKK'nın niteliğini kavramak için komitelerin yaptığı çalışmaların başlıklarından örnekler vermek yararlı olabilir: İzmir Liman Komitesi, Kent Değerleri Komitesi, Sağlık Turizmi Komitesi, Tarım Politikası Komitesi, Opera Binası Komitesi, Yeni Fuar Kompleksi Komitesi, Uluslararası Kongre Merkezleri Komitesi, Ege Medeniyetleri Merkezleri Komitesi vb. Bu örnekler, İEKKK'dan beklentilerin ne olduğuna açıklık kazandırmaktadır. İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin bu toplantılarla

bir yandan geliştirmekte olduğu projeler konusunda ortak aklı harekete geçirdiği, öte yandan bu komite çalışmalarının İzmir Büyükşehir Belediyesi’sinin projelerine **İzmirli’nin projesi olma niteliği kazandırdığı** söylenebilir. Bu ikinci işlevin muhalif belediyeler için özellikle önemli olduğu vurgulanmalıdır. Eğer merkezi iktidar, bir muhalif belediyenin projesini engellemek yoluna giderse, engellediği muhalif belediye başkanı değil İzmir halkı olacaktır. Bu durumda Kurul, siyasal amaçlı engellemelere karşı bir savunma işlevine sahip olmaktadır.

Kurul, bazı hallerde de yapılacak bir iş için yeni bir aktör oluşturmanın bir yaratıcısı haline gelebilmektedir. Örneğin; **Tarihi Kemeraltı İnşaat Yatırım ve Ticaret Anonim şirketi’nin (TARKEM)** kurulması, Kent Değerleri Komitesi’nin Kemeraltı’nda restore edilmeyi bekleyen yapılarla ilgili araştırmasının bir ürünüdür.

İzmir Kültür alıştayı’nın Toplanması

Aziz Kocaoğlu’nun seçim bildirgesinde birinci öncelik verdiği katılımcı yönetim konusunda attığı ikinci önemli adım, 24 Ekim 2009’da İzmir Kültür alıştayı’nın düzenlemesi olmuştur.⁵⁶

alıştay’ın katılımcıları; İzmir’in kanaat önderleri, sanatçılar, iş adamları, sponsorlar, kültür yöneticileri, akademisyenler, ilgili bürokratlar ve İzmir’e gönöl verenlerden oluşmaktaydı. alıştay’a çoğu İzmirli olan 91 kişi katılmıştır.

İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin “İzmir için el ele” sloganıyla başlattığı bu alıştay’ın amacı, “tarihi boyunca Ege, Akdeniz ve Anadolu uygarlıklarının **kültür başkentlerinden biri olan İzmir’i “dünya kenti olmak” amacı** çerçevesinde ve Akdenizlilik kimliği içinde, yeniden bir kültür kenti, uluslararası bir “**Kültür, Sanat ve Tasarım**” metropolü haline getirmenin yollarını aramaktır.”

Bu toplantının bir kurultay olarak değil, bir **alıştay olarak adlandırılması da katılımcılığa verilen öneme işaret etmektedir**. Kurultay temsili demokrasinin bir kurumuyken, alıştay doğrudan pratikle yüzleşmekte, eller hamura bulaştırılmaktadır. Simgesinin rüzgar gülü olarak belirlendiği bu alıştayla, Türkiye’de bir kent ilk kez bütönlöklü bir kültür politikası arayışına girmiş ve bunu da İzmirliyle paylaşmıştır.

alıştay üç bölüm halinde; toplu oturum, atölye çalışmaları ve atölye sunumları şeklinde düzenlenmiştir. Toplu oturumda, alıştay’dan beklenenler, İzmir’de kültür-sanat ortamının dinamikleri, çeşitliliği ve sorunları ve yapılması gerekenler konusunda tartışmışlar yapılmıştır.

Toplu oturumdan sonra katılımcılar; 1) Kültür Politikaları, 2) Tiyatro-Sinema ve Edebiyat, 3) Görsel Sanatlar, Müzik, Performans Sanatları, 4) Kültürel Miras, 5) Kentsel Tasarım, 6) Kültür Endüstrileri atölyelerine ayrılmıştır. Bu atölyelerde geliştirilen bakış açıları ve stratejik planlama için yapılan öneriler tüm katılımcılara sunulmuştur.

alıştay katılımcıları, İzmir’deki **kültür üretimi ve tüketiminin kendi ölçeğindeki**

⁵⁶ İzmir Büyükşehir Belediyesi: *İzmir Kültür alıştayı*, 24 Ekim 2009.

kentlere göre yeterli düzeyde olmadığı konusunda hemfikir olmuştur. Ayrıca yine kentte var olan kültürel sermayenin İzmir'in bir kültür metropolü olma yolunda en önemli güvencesi olduğu da vurgulanmıştır.

Çalıştay'da ortaya çıkan kültür stratejisi üç ana eksen etrafında gelişmiştir. Bunlar;

Kültür-Sanat ve Tasarım Metropolü Olma Eksen: Kültürel yapıların, kültür üretimi ve tüketiminin kentsel canlanma ve sosyal içermenin kaldırıcı olacak biçimde öne çıkarılması, sadece kültürel mirasıyla değil güncel sanat alanında attığı adımlarla da öne çıkan bir kent hedefinin ortaya konulması, kültürel hareketliliğin ancak ekonomik kalkınmanın bir parçası olursa sürdürülebileceği bilinciyle yaratıcı endüstrilerin ve özellikle tasarımın öncelikle desteklenmesi ve geliştirilmesi,

Akdeniz Kentler Ağı'nın Etkin Üyesi Olma Eksen: İzmir'in Akdeniz'de yeniden yaşanmakta olan kültürel rönesansın en etkin merkezlerinden biri haline gelmesi, bu çerçevede özellikle son 10-15 yılda yaptıkları Akdeniz'in batısında atılımlarla öne çıkan Barselona karşısında Akdeniz'in doğusunda yükselen merkezin İzmir olması,

Katılımcı Kültür Politikası ve Uygulamaları Eksen: Kültür ve sanat alanındaki hamlelerin en geniş kentli yığınların desteği ve katkısıyla gerçekleştirilmesi, yapılacak tüm proje ve etkinliklerde çocuklara ve gençlere özel bir önem verilmesi, her etkinlikte eğitim çalışması ve atölye benzeri kapasite geliştirme boyutunun mutlaka gözetilmesi,

olarak tanımlanmıştır. Ayrıca atölyelerde İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin uygulayacağı eylem planı için somut öneriler geliştirilmiştir. İzmir Kültür Çalıştayı daha sonraki günlerde özellikle üç eksenli vizyonu üzerinden çok sayıda atıf almıştır.

İzmir Tasarım Forumu'nun Toplanması

İzmir Tasarım Forumu'nu, İzmir Kültür Çalıştayı'nın devamı olarak düşünmek gerekir. Bu Forum'un amacı, Kültür Çalıştayı'nda geliştirilmiş bulunan İzmir Vizyonu'nun özellikle tasarım boyutunun nasıl gerçekleştirilebileceği konusunda katılımcı bir ele alışla yol haritası oluşturmaktır.⁵⁷

İzmir Büyükşehir Belediyesi, **31 Mayıs 2011'de** Tarihi Havagazı Fabrikası'nda **İzmir Tasarım Forumu'nu düzenlemiştir.** Forum'a ayakkabı, deri, gelinlik, abiye, mobilya, moda, hazır giyim, mücevher, takı tasarımı, tekstil ve endüstri alanlarında uzman 77 kişi katılmıştır. Bu forum, Kültür Çalıştayı'nda İzmir'in bir tasarım ve yenilik kenti olma tercihinin nasıl hayata geçirileceği konusunda düşünce geliştirmek için toplanmıştır. Çalışmalar, iki oturum halinde yürütülmüştür. Genel görüşmenin yapıldığı sabah oturumunda, İzmir'in bir tasarım kenti olabilmesi konusundaki artıları, eksileri tartışılmış; kentin bir sıçrama yaparak tasarım kenti haline gelmesi için yapılabilecekler araştırılmıştır. Öğleden sonra toplanan ikinci

⁵⁷ İzmir Büyükşehir Belediyesi: *İzmir Tasarım Forumu, 31 Mayıs 2011*, İzmir Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayını, İzmir, Mart 2012.

oturumda; ayakkabı-deri, kuyumculuk, gelinlik-abiyeye, mobilya, hazır-giyim, tekstil, tasarım stratejileri ve yaratıcı endüstriler konularında sekiz ayrı grup oluşturularak, kendi sektörlerinin sorunlarını tartışmaları ve çözüm önerilerini geliştirmeleri sağlanmıştır. Ortaya çıkan sonuçlar, grup başkanlarınca Forum'a sunulmuştur.

Tasarım Forumu çalışmalarında tasarım kenti kavramı; “İzmir’in tasarım kenti haline gelmesi için, tasarlanmış unsurlarla donatılmış olması yeterli değildir, aynı zamanda tasarım üretiyor olması ve kentlilerin tasarım fikrini içselleştirmiş olması gerekir” şeklinde tanımlanmıştır. Böyle bir kentin oluşturulmasında “hedef, tasarım yoluyla insanların hayat standardını yükseltmek, kente yeni ivmeler kazandırıp, onu daha yaşanır kılmak” olmalıdır. İşte bu süreç harekete geçirilebilirse tasarım kenti ortaya çıkacaktır. Tasarım Forumu katılımcıları, genellikle “mevcut olanakları müdahaleyle harekete geçirip, yeni bir vizyon geliştirerek bir tasarım kentinin” yaratılabileceğini düşünmektedirler. Ama başlangıçta doğru- dan tasarım kenti yaratmaya yönelmenin değil, tasarım bilincine sahip bir kent yaratmanın” daha gerçekçi olacağına inanmaktadırlar.

Böyle bir kentin oluşması için; 1) Diğer kentlerden farklılaşması, 2) Yetişmiş iş gücünün şehirde tutulması, 3) Tasarımda insan ve kültür unsurunun dikkate alınması, 4) Tasarım-eğitim ilişkisinin kurulması, 5) Tasarım-sanayi ilişkisinin kurulması, 6) Örgütlenme ve kurumsallaşmanın sağlanması önerilmiştir. Bu öneriler her çalışma grubunda ayrıntılandırılmıştır.

Tasarım Forumu kitabının başında yer alan “Vizyondan İzmir Tasarım Forumuna” başlıklı yazısında Aziz Kocaoğlu uygulanacak stratejiler ve projeler hakkında bilgi vermektedir. İzmir Vizyonu’nu yaşama geçirmek için;

- İzmir’in Dünya Ekonomisinin İşbölümünde Yerini Sürekli Yükseltmek,
 - Kentin Yaşam Biçimini Koruyarak, Yaşam Kalitesini İyileştirmek,
 - Ekolojik Sürdürülebilir Bir Kent Olmak,
 - Yerel Demokraside Öncü Olmak,
- şeklinde stratejik öncelikler belirlenmiştir.

Bu stratejinin yaşama geçirilmesi, özellikle “Akdeniz’in kültür, sanat ve tasarım kenti İzmir” hedefinin yaşama geçirilmesini sağlamak için **İzmir Akdeniz Akademisi’nin** oluşturulmaya başladığının haberi verilmiştir. İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin çok sayıda tasarım projesini gerçekleştirdiği, Ahmed Saygun Sanat Merkezi, eski Havagazı Fabrikası’nın restore edilerek bir sanat merkezi haline getirilmesi ve İzmir Opera Binası proje yarışması örnekleri üzerinde durulduktan sonra geleceğin iki önemli projesi de bunlara eklenmektedir. Bunlardan **birincisi** olarak “İzmir’in tarihle ilişkisini değiştirecek, Kemeraltı-Agora-Kadifekale tarihsel aksını yeniden oluşturacak bir büyük projenin uygulamaya konulduğu (daha sonraki adıyla **İzmir-Tarih**); ikinci olarak ise İzmir’in huzurlu yaşamını koruyarak yaşam kalitesini geliştirmeyi sağlayacak olan ve denizle ilişkisini güçlendirecek (daha sonraki adıyla **İzmir-Deniz**) katılımcı tasarım projesi sayılmaktadır. Bu son projenin ; 1) İç körfezin İzmirli için bir gösteri mekanı olarak tasarlanması, 2) Mavişehir’den Narlıdere’ye kadar olan sahil bandının yaşam kalitesini artırmak

için tasarımıyla düzenlenmesi, 3) Kentin yamaçlarında oluşturulacak kent teraslarının tasarlanmasını içeren üç alt konusuna dikkat çekilmektedir.

Yeni Bir Vizyon İçin Yeni Bir Kurum: İzmir Akdeniz Akademisi'nin Kurulması

İzmir Akdeniz Akademisi işlevleri ve örgütlenmesiyle yenilikçi bir kurumdur. Türkiye belediyeciliğinde ilk olma özelliğine sahiptir. Bu dönemin birçok uygulamasında olduğu gibi dayanağını 24 Ekim 2009'da toplanan İzmir Kültür Çalıştay'ından almaktadır. Daha önce de üzerinde durduğumuz üzere bu Çalıştay'da geliştirilen üç ayaklı bir vizyon bulunmaktadır: Bu vizyonun birinci ayağında İzmir'in bir yenilik ve tasarım kenti olması, ikinci ayağında Akdeniz kentler ağında bir odak olması, üçüncü ayağında ise bu vizyonun demokratik ve katılımcı pratikler içinde uygulanmasının sağlanması bulunmaktaydı. Kuşkusuz bu, iddialı bir vizyondur. Ama Çalıştay'a katılanlar İzmir'in bu iddiayı yükleneyecek bir kapasiteyi oluşturmak ve harekete geçirmek potansiyeline sahip olduğuna inanmaktadır.⁵⁸

Çalıştay çalışmaları sırasında bu vizyonun yaşama geçirilmesi için **"İzmir Kent Akademisi"** kurulması önerilmiştir. Bu akademinin, kültür, sanat ve tasarım konusunda yapılacak araştırma, arşiv, kaynak ve kapasite yaratma çalışmalarının merkezi olmak üzere, hem gençlere hem yetişkinlere eğitim vermesi⁵⁹ öngörülmüştür.⁵⁹

İzmir Büyükşehir Belediyesi, Çalıştay'ın kendisine verdiği bu görevi yerine getirmek için ilgili paydaşlarıyla temas ederek ilk adımları atmaya başlamıştır. Bu bakımdan ilk olarak bu vizyonun tüm zenginliğiyle yaşama geçmesini sağlamak üzere anılan akademinin adını **İzmir Akdeniz Akademisi** olarak yeniden belirlemiştir. Bu belirleme Çalıştay'ın vizyonu ile akademinin kimliğini daha tutarlı hale getirmiştir.

Böyle bir akademi hem entelektüel düzeyde, hem de yaşamı etkileme düzeyinde iddia taşıyacaktır. Entelektüel düzeyde Dünyanın yaşamakta olduğu düşünce macerasının etkili bir ortağı olmayı başarırken, geliştirdiği, kolaylaştırdığı etkinliklerle de İzmir'in yaşamının bir parçası olmayı gerçekleştirecektir.

Akademi'nin iki temel işlevi olacaktır. Bunlardan birincisi bir **düşünce kuruluşu** (*think-tank*) olarak işleyerek, İzmir Vizyonu'nu yaşama geçirecek stratejileri geliştirmektir. İzmir'in ufkunu genişletecek, çalışmaları rutinlere hapsolmayarak sürekli yeniliklere açık kalacak, İzmir Vizyonu'nu geliştirmek için gerekli entelektüel kapasiteye paydaşlarıyla birlikte katkıda bulunacaktır.⁶⁰

İkincisi, Akademi bir **platform** işlevi görecektir. İzmir Akdeniz Akademisi'nin ikinci temel işlevi **paydaşların karşılıklı etkileşecekleri, vizyonun yaşama geçirilmesinde yüklenecikleri işlevlerin belirleneceği, uygulama sözlerinin verileceği bir platform oluşturmaktır**.⁶¹

⁵⁸ Bu bölüm için bkz. Alp Yücel Kaya: "İzmir Akdeniz Akademisi Raporu", *İzmir Modeli Çalışmaları Beşinci Kitap: İzmir Modelinin Komünite, Kamu Alanı ve Yer Oluşturabilme Stratejileri*, İzmir, 2018, s.141-217.

⁵⁹ İzmir Büyükşehir Belediyesi: *İzmir Kültür Çalıştay*, 24 Ekim 2009, İzmir, 2009, s. 66-67.

⁶⁰ www.izmeda.org/Pages/Hakkimizda.aspx?id=2 (Erişim tarihi: 15.10.2018).

⁶¹ www.izmeda.org/Pages/Hakkimizda.aspx?id=2 (Erişim tarihi: 15.10.2018).

Bir kentte geliştirilen vizyonun etkili olabilmesi için toplumda içselleştirilmiş olması gerekir. Bu vizyon, bu yolla insanların kimliklerinin bir parçası haline gelmektedir. İzmir'in kimliği Akdeniz'le ilişkiler içinde ötekileri anlamaya açık, farklar ve farkındalıklar yaratan bir öğrenme süreci içinde sürekli zenginleşen, bir kimliktir. Tabii bu, kendi aydınlanmasını ve modernitesini üretmiş insancıl İzmirliye çok yakışan bir kimliktir.

Bu kurumun geliştirilen vizyonun gerçekleştirilmesinde etkili bir rol oynayabilmesi için gerek yapısında, gerek iş yapma yaklaşımında esnek ve yenilikçi bir zihniyete sahip olması gerekmektedir. İşleri kendisi yapmaktan çok, İzmir'de bu işleri yapma kapasitesine sahip olanları bir araya getirerek, onları yapmaya özendiren, bu konuya adanmışlıkları sağlayan bir platform ve bir odak olma işlevi görecek, dinamik bir kurum olacaktır. İşleri kendi sahiplenmekten çok, İzmir'in başka kurumlarının sahiplenmesini özendirecek ve bu yolla toplumda içselleştirmeyi ve sürdürülebilirliği sağlamaya çalışacaktır. Bu kurum, içinde katı hiyerarşik bir iş bölümü olmaktan çok, ele aldığı işe göre genişleyebilen, daralabilen, ortaklıklar geliştirebilen, yatay ilişkilerin gücü ve yaratıcılığından yararlanabilen bir örgütlenmeyi başarabilmelidir.

Bir yanlış anlaşmayı önlemek için belirtmekte yarar var. Değişik kişi ve kuruluşları bir araya getirecek bu kurumun gerçekleştirmeyi istediği, soğuk ve kuru, sürekli yetki alanlarının ne olduğunun öne çıkarıldığı koordinasyon müzakereleri yapmak değildir. Yeni projelerin geliştirildiği, bu projeyi gerçekleştirmek için sözlerin verildiği, fedakarlıkların paylaşıldığı, yeni bir şey gerçekleştirmenin heyecanlarının bölüldüğü birliktelikleri gerçekleştirmektir.

Akademi'nin görev alanı geliştirilen vizyona bağlı olarak tanımlandığı için çok geniş bir alan olmaktadır. Tüm bu alanda faaliyet göstermesi beklenemeyeceğinden, Akademi'nin aşırı büyümemesi için başlangıçta daha dar bir alanda faaliyete geçmesi, başarı sağlandıkça, bu alanları başka kuruluşlara, tercihen STK'lara bırakarak yeni alanlara açılması düşünülmüştür.

Böyle bir görev alanı belirleme stratejisinin sonucu olarak ilk aşamada Akademi'nin faaliyetlerini üç konuda yoğunlaştırması planlanmıştır. Bunlardan **birincisi** Türkiye için İzmir'den Akdeniz'e ufuk açan bir kimliğin geliştirilmesi konusunda farkındalıklar yaratacak bu anlayışın içini dolduracak tarih ve kültür araştırmaları ve faaliyetlerinin geliştirilmesi olacaktır. **İkinci olarak**, İzmir'in bir tasarım kenti niteliği kazanabilmesi için tasarım kapasitesinin geliştirilmesi, İzmir ve Ege'de üretim ve hizmet aktivitelerinin tasarım talebinin canlandırılması ve İzmir'de gelişen tasarım kapasitesiyle buluşturulması, kentte yaşayanların tasarım duyarlılıklarının artırılması için gerekli faaliyetlerin kolaylaştırıcısı, özendiricisi vb. etkinlikler içinde olunacaktır. Akademinin başlangıçta ele alacağı **üçüncü konu** özel bir tasarım alanı **organik tarım ve ekolojik bir yerleşme** tasarımı olacaktır. Böyle bir konunun ilk ele alınacaklar arasında bulunmasının üç nedeni olduğu söylenebilir. Bunlardan birincisi İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin bu konuda başarıyla çalışabilecek bir insan gücü kapasitesinin bulunması ve başarıyla çalışmakta olmasıdır. İkincisi böyle bir projenin çok yüksek bir tarımsal potansiyeli bulunan Ege bölgesi

için anlamlılığıdır. Üçüncüsü ise İzmir'in dünyanın sürdürülebilirlik konusundaki düşünce macerasının bir parçası haline gelmesine uygunluğudur. Bu bakımdan İzmir'in Akdeniz kentleriyle işbirliğinde iyi bir çıkış noktası oluşturacağı düşünülmektedir. Bu konuda Akademi'nin faaliyetleri daha çok İzmir'deki uygulama biriminin dış dünya ağlarının bir parçası haline gelmesini sağlamak, İzmir'deki üniversitelerle birlikte İzmir deneyiminin tartışılacağı çalıştaylar örgütlemek, bu deneyimin Türkiye'de yaygınlaşmasını sağlayacak kurslar düzenlemek, ilgili yayınları yapmak vb. şeklinde sıralanabilir.

İzmir Akdeniz Akademisi'nin geliştirilmekte olduğu İzmirililere ilk kez 31 Mayıs 2011'de toplanan, Tasarım Forumu'nda duyurulmuştur. Akademi'nin, İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin katılımcılığa dair stratejik hedefini gerçekleştirmekte yararlanılacak bir kurumsal yapı olarak kurgulandığı görülmektedir. Akademi hem katılımcı yöntemlerle işleyecek, hem de katılımcı süreçlerin egemen olduğu projeleri hayata geçirecektir. Özellikle 2008 sonrasında, belirli müştareklerin inşasına yönelik faaliyetlerde ve kuramsal tartışmalarda öne çıkan, siyasi ve iktisadi gücün yoğunlaştığı hiyerarşik yapı ve kurumlara alternatif olarak, yatay ilişkilere dayanan bir örgütlenme anlayışı, Akdeniz Akademisi'nin de işleyiş ilkesi olarak benimsenmektedir. Böylesi bir örgütlenme bireysel çıkarlara yönelik değil, aksine fedakârlıklara ve bu fedakârlıkların paylaşımına dayanacaktır. Bu bağlamda **fedakârlık, paylaşım, bölüşüm** ve **birliktelik**, Akademi'nin yaşama geçirmek istediği temel ilkeler olarak vurgulanabilir.

İzmir Akdeniz Akademisi'nin nasıl kurumsallaşması gerektiğini düzenlemek üzere öncelikle bir yönetmelik hazırlanmıştır. Akademi, İzmir Büyükşehir Belediyesi'nde Kültür ve Sanat Dairesi içinde bir Şube Müdürlüğü olarak kurulacaktır. Halil İnalçık ve İlhan Tekeli, İzmir Akdeniz Akademisi'nin Onursal Başkanları olacaktır. Akademi bir Yönetim Kurulunca yönetilecektir. Ayrıca bir Bilim Kurulu ve Danışma Kurulu da bulunacaktır.

Akademi'nin yönetmeliği, 12 Mart 2012 tarihinde İzmir Büyükşehir Belediye Meclisi tarafından kabul edilmiştir. 5 Kasım 2012'de de İzmir Akdeniz Akademisi Şube Müdürlüğü, Ahmed Adnan Saygun Sanat Merkezi'nin önünde yer alan eski trolleybüs atölyesi binalarına taşınmış ve kuruluş süreci başlatılmıştır. **24 Eylül 2013'de "İzmir Akdeniz Akademisi Resmi Açılış Konferansı" gerçekleştirilmiştir.** Konuşmacılar, İzmir Büyükşehir Belediye Başkanı Aziz Kocaoğlu, Kanada Akdeniz Çalışmaları Enstitüsü Yönetim Kurulu üyesi Doç. Dr. Shane Hawkins, Arkas Holding Yönetim Kurulu Başkanı Lucien Arkas, Akdeniz Akademisi Bilim Kurulu ve Yönetim Kurulu Üyesi Prof. Dr. İlhan Tekeli olmuştur. Böyle bir Akademi, bir belediyenin bünyesi içinde gerçekleştirilmesi zor olan bir kurumdur. Akademi'nin İzmir'de kendisini kabul ettirerek sonuç alır hale gelmesi için 2014 sonrasını beklemek gerekecektir. Akademinin elde ettiği sonuçlar bir sonraki dönemin öyküsü anlatılırken ele alınacaktır.

Bu kitabın hazırlıkları sırasında Aziz Kocaoğlu ile yapılan görüşmede, Akademi'nin kurulmasının, neden İzmir Büyükşehir Belediyesi Kültür ve Sanat Dairesi Başkanlığı tarafından üstlenilmeyip, yeni bir birim (müdürlük) kurulduğu sorusuna Kocaoğlu şu cevabı vermiştir:

*“Akdeniz Akademisi, Belediyenin öncülüğünde, Belediye’nin binasında ve Belediye’nin finansıyla sürdürülse de bağımsız bir birimdir. Akademi, konunun uzmanı öğretim üyelerinden oluşmuş bir yönetim ve platformu tarafından sürdürülüyor, yönetiliyor. Belediye tamamen icraya yönelik görev yapmaktadır. “Şu otobüsü bugün kaldırmayayım, yolcuyu taşımayayım, suyu akıtmayayım” deme şansı yok. Genel Sekreter, Genel Sekreter Yardımcıları, Genel Müdür, Genel Müdür Yardımcıları, Daire Başkanları icraya koştururken, Akdeniz Akademisi gibi bir örgütü bağımsız bir dış göz, bir üçüncü göz olarak yürütebilseler, öyle bir yapılanmaya gerek kalmazdı. Ayrı bir üretim platformunun kurulması gerekli olduğundan öyle bir yapı oluşturuldu. Kurumun bilimsel açıdan ve dünyadaki trendler açısından beslenmesi için de Akdeniz Akademisi şart. Biz, bunu, bir fikir üreten, konuları derinlemesine irdeleyen, inceleyen ve kenti ve belediyeyi aydınlatan ve istikamet belirlemeye çalışan, öneri demetleri sunan bir yapı olarak değerlendiriyoruz”.*⁶²

İzmir’in Denizle İlişkisini Güçlendirme Projesi (İZMİR-DENİZ)

Aziz Kocaoğlu, ikinci dönem İzmir Büyükşehir Belediyesi Başkanlığı’na başladığında, bu yeni dönemde faaliyetlerini, kentlinin yaşam kalitesini, kentteki yaşam çevresindeki tasarım kalitesini artıracak projelerin geliştirilmesine ve uygulanmasına yöneltmekte kararlı bulunuyordu. Bu konuda attığı ilk adım, 24 Ekim 2009’da İzmirli ve İzmir’e gönül vermiş, bilim sanat ve kültür insanlarının katılımıyla **İzmir Kültür Çalıştayı’nı toplamak** olmuştur. Daha önce üzerinde durduğumuz üzere, bu Çalıştay’da İzmir’in ve Belediye’nin vizyonu ve izleyebileceği stratejiler üzerinde bir uzlaşma sağlanmıştır.

Bu vizyonun nasıl yaşama geçirileceği ve özellikle vizyonun tasarım ayağının nasıl geliştirileceği, 31 Mayıs 2011’de toplanan İzmir Tasarım Forumu’nda ele alınmıştır. Tasarım Forumu’nda geliştirilen projelerden birisi de İzmir’in huzurlu yaşamını koruyarak yaşam kalitesini geliştirmeyi sağlayacak olan ve denizle ilişkisini güçlendirecek (daha sonraki adıyla **İzmir-Deniz**) katılımcı tasarım projesiydi.

Tasarım Forumu’nun toplanmasından bir gün sonra 1 Haziran 2011’de bir tür **“mutfak toplantısı”**⁶³ yapılarak, Mavişehir-İnciraltı kıyı bandının kentsel tasarım problematiği içinde, tasarım stratejisi ve izlenecek tasarım yöntemleri konusu tartışılmıştır.⁶⁴ Bu bağlamda Ege Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinden **“İzmir ili Kıyı Kullanım Sonrası Değerlendirme Raporu”** hazırlaması istenmiştir. 5-7 Aralık 2011’de yapılan Aziz Kocaoğlu’nun da katıldığı yeni bir mutfak

⁶² Alp Yücel Kaya ile Aziz Kocaoğlu’nun görüşmesi, 7 Eylül 2017, 11.00-12.30.

⁶³ İzmir Büyükşehir Belediyesi’nde katılımcı tasarım projelerine başlamadan önce düşünce geliştirmek için yapılan toplantılar genellikle “mutfak toplantısı” olarak adlandırılmaktadır. Bu toplantılara sorumlular, tasarımı yapacak olanlar, ele alınan konudaki bilgili teknisyenler vb. katılmaktadır. Katılımcılar, serbest bir konuşma düzeni içinde fikir geliştirmektedir.

⁶⁴ Bu mutfak toplantısına İlhan Tekeli, Zuhul Ulusoy, Tevfik Balcıoğlu, Han Tümertekin, Nevzat Sayın, Murat Günaydın, Sezai Göksu, Serhan Ada, Mehmet Ural katılmışlardır.

toplantısı gerçekleştirilerek Ege Üniversitesi'nin araştırması değerlendirilmiştir. Bu toplantıya İzmir Büyükşehir Belediyesi çalışanlarından konuyla ilgili olanlar da katılmıştır.

23 Aralık 2011'de "İzmirliilerin Denizle İlişisini Güçlendirmekte Uygulanacak Tasarım Stratejisi" tartışmaya açılmış; "Nasıl bir ürün, Nasıl bir süreç olmalı?" sorularına yanıt aranmış, proje tasarımının nasıl gerçekleşeceği ve izleneceği tartışılmış, ayrıca tasarımcılara yönelik iş bölümünün ne şekilde olacağı, kimlerin görev alacağı kararlaştırılmıştır.

Bir kentteki yaşam kalitesinin geliştirilmesi için yapılacak çok şey vardır. Ama İzmir'deki huzurlu yaşam kalitesinin oluşmasında merkezi bir öneme sahip olan husus İzmirliilerin denizle kurduğu ilişkidir. İzmir'de yaşam kalitesini belirleyen, İzmir'i özel kılan, **deniz olgusudur**.⁶⁵ Bu olgunun belirleyiciliği belki de kentten uzakta kalındığında, özlem duyulduğunda daha da çok fark edilmektedir. Bu deniz İzmirliye iki kıyısı arasında 5-6 km. uzaklık olan bir Körfez içinde adeta bir tabak gibi sunulmaktadır. Genellikle sakindir. Kentin günümüzde ulaştığı büyüklüğüyle kent yerleşmesi bu körfezi çepeçevre çevrelemekte, **denize bakan bir amfiteyatroya oluşturacak** biçimde konumlanmaktadır. Böyle bir yerleşme denizi sürekli olarak kentlinin yaşamının bir parçası kılmaktadır. Kentli için deniz hep oradadır, yaşamına katılmaktadır. **Deniz, bu rahatlatıcılığını** kentin yaşamına imbat rüzgârıyla taşımaktadır. Deniz salt varlığıyla İzmir'in iklimini yumuşatarak yaşam kalitesine bir başka kanaldan katkı yapmaktadır.

Deniz İzmirli için sadece **uzaktan görülen** değildir. Kenti çeviren kordonlarında yani denizin **kıyısında yürünebilmekte**, İzmirliilerin sözcükleriyle **"piyasa yapılabilirmekte"**, **denizin iyotlu kokusu** alınabilmektedir. Geçmişte deniz sadece uzaktan görülen, kenarında yürünebilen değil aynı zamanda **içine girilebilen, yüzülebilen**. Artık denizle bu türde kurulan bir ilişki, kent içinde olanaklı olmadığından, bu olanak uzaklara taşınmıştır. Artık, bu olanaktan yararlanmak için kent yaşamının dışına çıkmak gerekiyor. Ama bu yine de İzmirlinin yaşamında gerçekleştirilmesi gereken bir hedef olarak durmaktadır.

Deniz İzmirli için, aynı zamanda **üzerinde gidilebilendir**. Gün geçtikçe bu olanaklarını artırmıştır. Günlük yaşamı içinde kentliye, kent içinde bir yerden bir başka yere giderken, aynı zamanda kent yaşamının yoğunluğu dışına çıkma, adeta yeni bir soluk alma, dinlenme olanağı vermektedir. Deniz araçlarının üzerinde gelip gittiği deniz, denizin kentten seyrine de bir hareketlilik kazandırmaktadır.

Bu açıklamalar göstermektedir ki, deniz ve Körfez İzmirlinin yaşam deneyimini zenginleştirmek bakımından diğer kentlere göre çok önemli farklılıklar yaratmaktadır. Tabii bu bilinçli olarak, özenle korunması gereken bir farklılıktır. Bunun ne kadar kırılgan olabileceği İzmir'in yakın geçmişinde görülmüştür. Kent nüfusunun hızla arttığı dönemde arıtma sistemlerinin kurulamaması Körfez'i kirletmiş ve

⁶⁵ İlhan Tekeli: "İzmir'in Farklılığı Üzerinde Düşünmenin Değişik Yolları", *İzmirli Olmak Sempozyum Bildirileri*, 22-24 Ekim 2009, İzmir Büyükşehir Belediyesi, s.29-36.

kokar hale getirmiştir. Artık bu deneyim geçmişte kalırken, bize ne kadar dikkatli olmamız gerektiğini de öğretmiştir.

İzmir'in farklılığının ikinci yüzünü, bu fiziksel niteliklere sahip olan kentte yaşayan İzmirlilerin **bir yaşam biçimi ve bunun paralelinde bir yaşam kalitesi farklılığı** yaratması oluşturmaktadır. İzmir'de yaşam gergin değildir. Sakin ve rahatlatıcıdır. Bağınazlık hâkim değildir, değişmeye ve yeni olana açıktır. İzmirli genel olarak **İzmirli olmaktan memnundur**, İzmirli olmayı bir ayrıcalık olarak görmektedir. İzmirli denildiğinde genellikle göz önünde fırsatları değerlendirebilen, açık göz, pragmatik, bağınaz olmayan, insanlarla iyi ve kolay ilişki kurabilen bir kişi canlanmaktadır. Özellikle kadınların toplumda ilişki kurma biçimi Orta Anadolu'nun içe kapatılmış kadınından farklıdır. Evine kapanmamıştır. Topluma açıktır. Kendine güveni yüksektir.

İzmirlinin iş dışındaki yaşamı sadece eviyle sınırlanmış durumda değildir. **İzmirlinin ev dışında bir yaşamı vardır**. Bu ev dışı yaşam değişik gelir düzeylerinde, harcama sınırlamalarına göre, değişik biçimler alabilmektedir. Bu hiçbir harcamayı gerektirmeyen Kordon'daki **"piyasa"** olabildiği gibi, lüks lokantada yenilen pahalı bir akşam yemeği de olabilmektedir. Ev dışı yaşam faaliyetlerinin önemli bir kısmı kent içi yolların kenarında yer almaktadır. Masaları yol kaldırımlarına çıkmış birahaneler, kahvehaneler gibi. Yaşamın ev dışına ve sokağa taşmasının kentin yaşam alışkanlıklarıyla ilişkisi olduğu gibi, kentin yüksek yoğunluklu olması ve kent içi pasif yeşilin erozyona uğramış olmasıyla da ilişkisi bulunmaktadır. Bu İzmir'de kentinin birbiriyle ilişki kurma biçimini etkilemekte ve bir anlamda bu ilişkiyi anonimleştirmektedir. Daha önemlisi ev dışı yaşam alanları **kentlinin kendini sergilediği alanlar** haline gelmektedir. Böyle bir platform ortaya çıkınca da İzmirli daha önce üzerinde durduğumuz üzere kendine bakmakta, giyimine özen göstermektedir. Bu kamusal alanda kentliler birbirleriyle etkileşebilmekte, özneller arası yargılar oluşturabilmektedir.

İzmirlinin yaşam kalitesinin, denizle ilişki kurma biçiminden gelecek katkıyla yükseltilmesi için konu özenle tasarlanmalıdır. İzmirlilerin körfezin çevresine yerleşme biçimi üç ilginç tasarım konusu yaratmaktadır:

- Bunlardan **birincisi iç körfezin İzmirli için bir gösteri mekânı olarak tasarlanmasıdır**. İzmir'in nüfusunun körfezin yamaçlarına bir amfiteyatro gibi yerleşmesi, iç körfezi adeta bir tiyatro sahnesi haline getirmiştir. Bu mekânın bir gösteri mekânı olarak düzenlenmesi, belediyenin gemi işletmesinin bu amaçla donatılması, İzmir'de toplumun her katmanının yaşam kalitesine olumlu etki yapacaktır.
- **İkincisi**, günümüzde körfezin kenarında **Mavişehir' den İnciraltı'na kadar uzanan bir sahil bandı** vardır. Bu bandın özel mülkiyete konu olmadan oluşturulabilmesi önemli bir başarı olmuştur. İzmirli bu alanları değişik biçimlerde kullanmaktadır. Ama bu kıyı kullanıcılarına tasarımla yeni düzenlemeler getirilmesi İzmirlinin yaşam kalitesinin yükselmesine önemli bir katkı yapacaktır.
- Büyüyen ve yamaçlara tırmanan kentte herkes, her gün kıyıya inerek denizle

ilişki kuramamaktadır. Bu durumda **kentin yamaçlarında oluşturulacak kent terasları** ya da balkonları bu mekânların düzenlenmesinde gerçekleştirilecek tasarım kalitesi, **üçüncü tasarım konusunu** oluşturacak, kentlinin yaşam kalitesine önemli ölçüde katkıda bulunacaktır.

İzmir Vizyonu'nun **ikinci boyutunu** oluşturan, **İzmirliilerin yaşam tercihleriyle oluşan gerilimi düşük yaşam biçiminin** tahrip edilmesini önleyerek yaşam kalitesini geliştirmeyi hem araç, hem de amaç olarak temellendirmek olanaklıdır. Vizyonun bu boyutunun geliştirilmesinin araçsal yönü İzmir'in tasarım ve yenilik kenti olmasıyla yakından ilişkilidir. Dünyada yapılan araştırmalar göstermektedir ki **yenilikçilik ve tasarım kapasitesi yüksek gruplar yaşam yerlerini seçerken, yaşam huzuru ve kalitesini** aramaktadırlar. Bu nedenle tasarım ve yenilik kenti olmak isteyen İzmir'in bu konuda yararlanabileceği en önemli üstünlük bu yaşam huzuru ve kalitesi olacaktır. Tabii ki huzurlu ve kalitesi yüksek bir yaşam her İzmirli için yaşam doyumu açısından bir amaçtır. Eğer bilinçli olarak korunmazsa İzmir'in içine sokulmak istediği gelişme telaşı içinde gelişme adına yaratılan emrivakiler İzmir'in yaşam huzuru ve kalitesini tahrip edebilecektir. Bu konuda bir farkındalık yaratarak İzmir'in yaşam kalitesinin daha da gelişmesini sağlamak gerekmektedir. Bu genel çerçeve ile uyum içinde aşağıdaki **stratejik tercihler** önerilmektedir:

1. **İzmirlinin gündelik yaşamı içinde denizle ilişkisini çok yönlü olarak geliştirmek,**
2. **İzmir'deki yaşam kalitesinin oluşmasında özel bir yere sahip olan huzurlu konut dışı yaşamın korunması, çeşitlendirilerek zenginleştirilmesine çalışmak,**
3. **Akdeniz ülkelerinin huzurlu ve gerilimsiz yaşam biçimini tahrip edebilecek, değişik nedenlerle ortaya çıkabilecek emrivakiler konusunda uyanık olmak,**
4. **Çok uzun bir tarihi olan İzmir'de tarih konusundaki farkındalığı artırmak ve kentlinin yaşamında kentin tarihiyle ilişkisini kurma fırsatlarını artırarak, İzmir'in yer (place) olma niteliğini geliştirmek yoluyla kimliğine katkıda bulunmak,**
5. **Yaşam kalitesinin toplum içindeki daha adil dağılımını sosyal politikalar geliştirerek sağlamak.**

Böyle bir strateji geliştirildikten sonra, bunu gerçekleştirecek olan kentsel tasarım projelerinin nasıl geliştirilebileceği sorusu ortaya çıkmıştır. Bu sorunun yanıtının verilmesi kolay değildir. Bir yandan, yüzün üstünde tasarımcıyı bir araya getirerek yürütülecek bir katılımcı tasarım faaliyetinin ihale yasası çerçevesi içinde gerçekleştirilme yolu bulunamamıştır. Öte yandan bu çalışmalar yapılırken İzmir Büyükşehir Belediyesi, merkezi hükümetin kışkırttığı bir yargı krizini yaşamaktadır. Belediyenin üst kademe bürokratları tutuklu bulunmaktadır. 7 Ocak 2012'de projenin mutfağı yeniden toplanarak bu soruna çözüm bulmaya çalışmıştır.

Strateji çalışmaları için araştırmalar yapılırken, Mavişehir 'den Narlıdere'deki

Yenikale'ye kadar uzanan kıyı, 11 alt bölgeye ayrılmıştır.⁶⁶ Bu toplantıda, bu 11 alt bölge arasında kümelenmelere gidilerek, kıyıda dört tasarım alt bölgesi tanımlanmıştır. Bu alt tasarım bölgeleri; 1) Mavişehir-Alaybey Tersanesi, 2) Turan-Alsancak Limanı, 3) Alsancak Limanı-Konak KöprülÜ Kavşağı, 4) Konak KöprülÜ Kavşağı-İnciraltı Kent Ormanı arası olarak saptanmıştır.

Bu toplantıda katılımcılar dört tasarım ekibi oluşturmuşlardır. Mavişehir-Alaybey grubu Mehmet Kütülcüoğlu'nun, Turan-Alsancak limanı grubu Zuhal Ulusoy'un, Alsancak Limanı- Konak KöprülÜ Kavşağı grubu Nevzat Sayın'ın, Konak KöprülÜ Kavşağı- İnciraltı Kent Ormanı grubu ise Tevfik Tozkoparan'ın koordinatörlüğünde çalışmaya başlamıştır. İzmirliilerin Denizle İlişisini Güçlendirme Projesi içinde yalnız kıyıya ilişkin kentsel tasarım aktivitesi bulunmamaktadır. Aynı zamanda iç körfezin bir gösteri platformuna dönüştürülmesi istendiği için Serhan Ada'nın koordinatörlüğünde bir beşinci tasarım grubu oluşturulmuştur.

Büyük sayıda tasarımcının çalışmaya başladığı bu **planlama faaliyetinin nasıl finanse edileceği** bir sorun haline gelmiştir. İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin tabi olduğu yasalar çerçevesinde belediye gerekli ödemeleri yapamamaktadır. Bu koşullarda, İzmir-Deniz projesinin finansmanı sorunu yenilikçi bir biçimde çözülmüş; İzmir'in 17 büyük özel sektör kuruluşu bir araya gelerek bu projeyi finanse etmeyi kararlaştırmıştır.

Tasarım süreci, İzmir Büyükşehir Belediyesi **Etüt ve Projeler Daire Başkanlığı tarafından** yürütülmüştür. Her grup geliştirdiği tasarımı aşama aşama, geniş bir katılımıla yürütülen Tasarım Forumu'na sunmuş; bu forumlara projenin mutfağı, tüm tasarımcılar, tasarımla ilgili odaların temsilcileri, belediyenin ele alınan konuyla ilgili sorumluları katılmışlardır. İzmir Büyükşehir Belediyesi bu süreç içinde oluşmuş olan sonucu 2012 Ekiminde **"İzmirliilerin Denizle İlişisini Güçlendirme Projesi Tasarım Stratejisi"** başlığıyla yayınlamıştır.⁶⁷ Ortaya çıkan tasarım ürünlerinin uygulanabilmesi için Kentsel Tasarım ve Kent Estetiği Şube Müdürlüğü içinde bir grup oluşturulmuştur. Ancak, Proje kararlarının bir kısmının yasal nitelik kazanarak uygulanabilmesi için Ankara'dan onaylanması gerekmektedir. Ankara ise bir muhalif belediyenin projelerini onaylamayarak, uygulanmasını engelleyen bir tutum sergilediğinden, bu projenin gerçekleşmesini sağlamak için, Belediye kararlı bir şekilde projenin merkezin onayına gerek duyulmayan kesimlerini uygulamaya başlamıştır. Kentsel Tasarım ve Kent Estetiği Şube Müdürlüğü içinde bu proje içinde oluşturulmuş olan grup, yaptığı çalışmayı adeta merkezle müzakere dokümanı gibi kullanarak uygulamaya çalışmaktadır.

⁶⁶ Araştırmanın yürütüldüğü 11 kıyı alt bölgesi şunlardır: 1- Mavişehir- Bostanlı İskelesi, 2- Bostanlı İskelesi- Karşıyaka İskelesi, 3- Karşıyaka İskelesi-Alaybey Tersanesi, 4- Alaybey Tersanesi- Turan KöprülÜ Kavşağı, 5- Turan KöprülÜ Kavşağı-Liman, 6- Liman-Cumhuriyet Meydanı, 7- Cumhuriyet Meydanı- Konak Pier, 8- Konak Pier-Konak KöprülÜ Kavşağı, 9- Konak KöprülÜ Kavşağı- Mithatpaşa Endüstri Meslek Lisesi, 10- Mithatpaşa Endüstri Meslek Lisesi- Üçkuyular İskelesi, 11- Üçkuyular İskelesi-Yenikale.

⁶⁷ İzmir Büyükşehir Belediyesi: *İzmirliilerin Denizle İlişisini Güçlendirme Projesi Tasarım Stratejisi*, İzmir Akdeniz Akademisi, İzmir, Ekim 2012.

İzmir-Deniz projesi tüm engellemelere rağmen uygulanıyor. Kendi pratiği içinde şekillenen bu proje benzerlerine göre önemli farklılıklar içeriyor. Bu farklılıkları şöyle sıralamak olanaklıdır:⁶⁸

Bu proje, siyasetçilerin kent dışından empoze ettiği, belli bir siyasetçinin propagandası olarak değil, İzmirliilerin katılımcı süreçler içinde gerçekleştirdiği bir proje, yani **İzmirliilerin bir projesidir**.

Bu projenin amacı, İzmir'deki emlak piyasasının rantlarını köpürtmek değildir. **İzmirlinin yaşam kalitesini, anlam alanlarını tahrip etmeden geliştirmeye** çalışır.

Bu proje, yaşam kalitesini bir kamu malı olarak üretmektedir. Yani, bu **kentte yaşayanlar dışlanmaz**.

Bu projede tasarımcılar, var olanı yıkararak, mevcut olan **yer duygusunu** tahrip ederek kendi damgasını vurmaya çalışmak yerine, var olan **anlamlar alanına katkılar yaparak** geliştirmeye çalışır.

Bu duyarlı tasarımcılar, egolarını ön plana çıkarmak yerine, büyük bir tasarımcı grubun içinde, kolektif bir tasarım sürecinin katılımcısı olmayı kendi yaşam deneyimleri için anlamlı bulurlar. **Birlikte yaratmanın coşkusunu bölüşürler**.

Aziz Kocaoğlu'na ve İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin Üst Kademe Bürokrasisine Karşı Yürütülen Operasyon ve Çete Davası

12 Haziran 2011 Genel Seçimleri'ne 40 gün kala **2 Mayıs 2011 sabahı 700 polis İzmir Büyükşehir Belediyesi'nde** bir operasyon yapmıştır⁶⁹. Bu operasyonda 36 kişi gözaltına alınmış, 17 kişi tutuklanmıştır. İtiraz sonucu tutuklu kişi sayısı 11'e inmiştir. Aziz Kocaoğlu'nun EXPO sunumu için Paris'te bulunduğu 22 Kasım 2011'de İzmir Büyükşehir Belediyesi'ne ikinci bir operasyon yapılarak 44 kişi gözaltına alınmış, bunlar arasında 11 kişi daha tutuklanmıştır. Cumhuriyet Savcılığı'nın itirazı üzerine, 13 kişi hakkında da tutuklama kararı çıkarılmıştır. 30 Aralık 2011'de Başkan Vekili Sırrı Aydoğan ve **2 Ocak 2012'de Aziz Kocaoğlu'nun ifadesi alınmış ve her ikisi de serbest bırakılmıştır**. 5 Ocak 2012'de de 359 sayfalık iddianame açıklanmıştır: "Cebir tehdit uygulayan çıkar amaçlı suç örgütü kurmak ve yönetmek"le suçlanan İzmir Büyükşehir Belediyesi hakkında, "ihaleye fesat karıştırmak, belgede sahtecilik, kurumu zarara uğratmak, rüşvet, tehdit, görevi kötüye kullanmak" iddiasıyla dava açılmıştır. Aziz Kocaoğlu için **397 yıllık hapis cezası istenmektedir**.

Bu dava, hazırlanmış bir komploydu. Özel Savcılar eliyle yürütülüyor, Özel Güvenlik Mahkemelerinde (ÖGM) yargılama yapılıyordu. Bu mekanizma 2004'de Devlet Güvenlik Mahkemeleri'nin (DGM) kaldırılmasının ardından oluşturulmuştu. DGM'ler ÖGM'ye çevrilmişti. Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 250. maddesine

⁶⁸ İzmirliilerin Projesi, XII, Sayı 116, Şubat 2013, s.35-55.

⁶⁹ Bu konuda bkz. Aziz Kocaoğlu: Çete, Yayına Hazırlayan: Gönül Soyoğlu, Boyut Yayınları, İstanbul, 2012. Ayrıca Gönül Soyoğlu: "Büyükşehir Davası Bir Kumpastı", *Ege'de Son Söz*, 2 Ağustos 2016.

dayanılarak kurulan bu yeni mahkemelerin görev alanına Anayasal düzene ve Türkiye Cumhuriyeti Hükümetini devirmeye yönelik terör-çete-organize suç- çıkar amaçlı suç örgütü-casusluk gibi suçlar, devletin güvenliği aleyhine işlenen fiiller giriyordu. Kısacası bu mekanizmanın işletilebilmesi için iddianamede çete suçlaması yapılması gerekiyordu.

Böyle bir suçlamayı yapabilmek için özel yetkili savcılar özel sorgulama yollarına başvurmuşlardır. Özel Yetkili Savcılığın operasyondan bir yıl önce bu davaya ilişkin hazırlık yapmaya başladığı anlaşılmaktadır. Özel Yetkili Savcılık 9 Nisan 2010 tarihinde Emniyet Müdürlüğü'ne bir yazı yazarak belediyeceki cebir ve tehdit unsurlarının bulunmasını istemiştir. Bu yazı, karar verildiğini, kanıt aranmaya başlandığını gösteren bir yazıdır. Belediye'de Başkan'ın odası da dâhil birçok yerde gizli dinleme yapılmıştır. Operasyon sırasında bilgisayarlara el konulmuş, operasyon sonrasında 300 kadar belediye çalışanı çağrılarak suç yaratmak için çalışanların ifadesi alınmıştır. Çok sayıda Belediye Meclis üyesi imar konularında sorgulanarak suç kanıtı elde edilmeye çalışılmıştır. Bu çabalar, yeterli sonuç vermemiş olacak ki Mayıs'taki operasyondan sonra Kasım ayında ikinci bir operasyon daha yapılmıştır.

Bu şekilde suç arama gayreti, sadece yargı aracılığıyla yapılmış değildir. Hükümet kanalı da teftiş mekanizmasını kötüye kullanarak, bu arayışa destek olmuştur. Bu dönemde İzmir Büyükşehir Belediyesi'nde sekiz mülkiye müfettişi, sekiz Sayıştay denetçisi, 52 vergi denetmeni, sekiz özel yetkili savcının görevlendirdiği sekiz özel yetkili bilirkişi, 20 müfettiş olmak üzere toplam **96 kişi teftiş yapmıştır**. İzmir'e göre nüfusu dört misli olan İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nde ise yedi mülkiye müfettişi, 13 Sayıştay denetçisi olmak üzere toplam 20 kişi; Ankara Büyükşehir Belediyesi'nde ise toplam 10 kişi teftiş yapıyordu. Özellikle denetçiler mekanizması içinde 52 vergi denetmenin varlığı alışılmadık bir durumdur.

Yargılama, İzmir 8. Ağır Ceza Mahkemesi'nde yapılmıştır. 100'ü belediye çalışanı 130 kişi yargılanmıştır. İlk duruşma 3-13 Nisan 2012 tarihleri arasında yapılmış; Kocaoğlu 49 sayfalık ve 3 saat süren bir savunma yapmıştır. Mahkemeye öncelikle belediyenin ne olduğunu anlatmış; İddianamenin çelişkilerine dikkat çekmiştir:

"Tanık yok, müşteri yok, yani delil yok. Bütün bunların olmamasının kabahati de Aziz Kocaoğlu olarak benim korkutma potansiyelim."

"Madem bu belediyenin başı, bu örgütün lideri benim, beni tutuklayın, arkadaşlarımı bırakın"

"Çetenin reisi elini kolunu sallayıp dolaşıyor; milyonlarca liralık ihaleye imza atıyor, iş yapıyor, temel atıyor, protokol imzalıyor, törenlere katılıyor, açıklamalar yapıyor, yurt dışına gidiyor. Bir tarafta böyle bir adam var, çetenin reisi sanık; diğer tarafta da arkadaşlarım var.

"Tamam yargılayın ama tutuksuz yargılayın" demiştir.

Her duruşmada tutuklular birer ikişer tahliye edilmeye başlamışlar; 5 Temmuz 2012 tarihli duruşmada tutuklu olan 18 kişiden 17'si tahliye edilmiştir. Kalan

son tutuklu Genel Sekreter Pervin Şenel Genç'tir. İtirazlar sonucu o da 7 Ağustos 2012'de evinden çıkmamak koşuluyla tahliye edilmiştir. Operasyonun başlamasından 463 gün sonra tutuklu kalmamıştır. 5 Temmuz 2012 duruşmasından dört gün önce Cumhurbaşkanı Abdullah Gül İzmir Davası konusunda rahatsızlığını dile getirmiştir.

Davanın sonuçlanması çok uzamış, bu süreçte önemli gelişmeler olmuştur. AKP ile FETÖ'cüler aynı yolda yürümekten vazgeçmişler; 15 Temmuz 2016'da FETÖ'cüler bir darbe girişiminde bulunmuş; FETÖ'cülerin polisten ve yargıdan temizlenmesi süreci başlayınca İzmir'deki çete davasında da tasfiye sürecine girilmiştir.

27 Şubat 2017'de sonuçlanan davada savcı, 24 ayrı suçlamayı birer birer ele alarak, hiç birinde suç işlenmediğini, davanın esasını oluşturan organize suç örgütü iddiasının temellendirilemediğini, ortada bir suç örgütü bulunmadığını, bu iddiayla toplanan delil, dinlemeler ve bilirkişi raporlarının hukuki olmadığını belirterek sanıkların tümünün beratını istemiştir. 7. Ağır Ceza Mahkemesi savcının talebine katılmış ve yargılanan 130 kişiden 129'u beraat etmiştir. Yargılama süreci içinde bir kişi ise yaşamını yitirmiştir.

Özetlediğimiz bu **Çete Davası Öyküsü** bir dönemde Türkiye'de hukuk devleti bulunup bulunmadığını irdelemek bakımından çok ilginç bir örnek olay oluşturmaktadır. Ama bizim çalışmamız bakımından ilginç olan sorun başka bir şeydir; Çete Davası'nın açılmasının yarattığı krizin niteliği ve Aziz Kocaoğlu tarafından nasıl yönetildiğidir.

Kriz iktidardaki güç tarafından yaratılmıştır. Böylece, bir yandan İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin üst kademe yöneticilerini çalışmaz hale getirerek, öte yandan Aziz Kocaoğlu'nu itibarsızlaştırarak, İzmir'de AKP'nin siyasal gücü artırılmak istenmiştir. Bu siyasal bir operasyondur. Bu operasyon AKP ve FETÖ mensuplarının yollarının ayrıldığı bir dönemde yapılmıştır. 2 Mayıs 2011'de ilk gözaltına almalar başladığında, İzmir Büyükşehir Belediyesi çok önemli bir krizin eşiğine getirilmiştir. Ama Aziz Kocaoğlu, bu krizi başarıyla yöneterek, bu krizden itibarını artırarak çıkmayı başarmıştır.

Aziz Kocaoğlu'nun bu kriz içindeki davranışlarının tümü değerlendirildiğinde, **üç ayaklı bir mücadele stratejisi seçtiği** gözlenmektedir. Bunlar;

- Kocaoğlu birinci önceliğini tüm engellemelere rağmen İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin kentlilere **sunduğu hizmetleri aksatmadan sürdürmeye** vermiştir. Bu konudaki başarısızlık, halkın desteğinin sürdürülmesini zorlaştıracaktır.

Nitekim Kocaoğlu hemen tüm hizmet birimlerini ziyaret ederek çalışanlarının moralini yükseltmeye çalışmıştır. Bu süreçte, İzmir'de hizmetlerin aksadığı konusunda bir ses yükselmemiştir. Kocaoğlu, Torbalı'da 26 Kasım 2011'de İZSU'nun yaptığı kanal yatırımının temel atma töreninde yaptığı konuşmada, "Engellemeyin işimi! Benim görevim İzmirli hemşerilerimize hizmet etmek. Benim davam bu...Bugünden itibaren bana yapılan her türlü haksızlık, İzmirli hemşerilerimize yapılan haksızlıktır" diyecektir.

- Kocaoğlu'nun stratejisinin **ikinci ögesi çalışanlarına sahip çıkmasıdır. Kocaoğlu**, “Çalıştığın insana, personele güven vermek lazım. Sen ona güveneceksin, o sana güvenecek” demekte ve suçlamalar karşısında çalışanlarının yanında yer almaktadır. “Madem bu çetenin başı benim, beni yargılayın, benim bürokratlarımı değil” şeklinde bir tavır takınmaktadır. Çalışanlarına maddi ve manevi olarak sahip çıkışı, Kocaoğlu'nun kamuoyunda güvenilir bir kişi olduğu imajını pekiştirmiştir.
- Kocaoğlu'nun stratejisinin **üçüncü ögesini İzmir halkına güvenmek** olmuştur. Nitekim Torbalı konuşmasında “Gücün vardır. Gücünden geleni, elinden geleni yaparsın. Ama, İzmir'in vicdanında, Türkiye'nin vicdanında beni mahkum edemezsiniz! Sen mahkum etsen, senin zihniyetin mahkum etse, İzmirli ve Türkiye Cumhuriyeti beni mahkum etmeyecektir!” demektedir.

Bu stratejinin genel olarak başarılı olduğu söylenebilir. Esas hedef Aziz Kocaoğlu olmasına rağmen Kocaoğlu'nu tutuklayamamaları bunun göstergesidir. Bürokratlar tutukluysen Başkanın görevini sürdürmesi ise, davanın inandırıcılığını yok etmiştir. Aziz Kocaoğlu'nun tutuklanması halinde İzmirlilerden gelecek tepkisinden çekinmişlerdir *Kocaoğlu 2014 Büyükşehir Belediyesi seçimlerini büyük farkla kazanmış ve altı yıl sonra da tüm davalılar beraat etmiştir.* İktidarın komplosu tam bir başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Bu geçen uzun sürede, FETÖ'nün iç yüzünün açıklık kazanması üzerine AKP bu komplonun sorumluluğunu FETÖ'ye yükleyerek, bu başarısızlığın utancından kurtulma yoluna başvurmuştur. Tabii, böyle bir komplonun AKP'nin katılımı olmadan salt FETÖ'cülerce düzenlendiği iddiası ikna edici değildir.

İzmir'in EXPO-2020 Başvurusu da Olumlu Sonuçlanmıyor

EXPO 2015'i Milano'ya kaptıran İzmir, EXPO-2020'yi almak için 2011 yılının ilk aylarında harekete geçmiştir. İzmir Valisi hükümetin desteğini açıklamış ve İEKKK'de bu projenin desteklenmesi kararı alınmıştır. 18 Mayıs 2011'de İzmir Valisi başkanlığında bir heyetin Paris'e giderek Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın İzmir'in Türkiye'nin adayı olduğu konusundaki mektubunu BİE'ye sunmasına karar verilmiştir. Oysa, Hükümet ve yargı, 2 Mayıs 2011'de İzmir Büyükşehir Belediyesi'ne ve üst kademe bürokrasisine karşı gözaltına alma operasyonunu başlatmıştır. Bu durumda Aziz Kocaoğlu İzmir'den ayrılmamış; başvuru heyeti içinde yer alamamıştır. Heyet Aziz Kocaoğlu'na BİE Genel Sekreteri'nin ancak selamını getirmek durumunda kalmıştır.

Bu kez de İzmir, 2015 EXPOSU için önerdiği **“Herkes için Sağlık” temasını** kullanma kararı almış ve İzmir 2020 EXPOSU için “Daha İyi Dünya için Yollar/ Herkes için Sağlık” sloganıyla yola çıkmıştır. EXPO etkinliklerinin, İnciraltı'nda 600 ha.'lık bir alanda gerçekleştirilmesi ve bu alanın 276 ha.'lık bölümünün sergilere ayrılması planlanmıştır. Zaha Hadid gibi bir yıldız mimara, proje hazırlanmış ve EXPO sunumunu hazırlama işi, Elif Şafak tarafından üstlenilmiştir.

Türkiye'nin sunumunu 23 Kasım 2011'de Paris'te yapması kararlaştırılmıştır. . Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanı Binali Yıldırım'ın başkanlığında 62

kişilik bir heyet Paris'e gitmiştir. Aziz Kocaoğlu da ev sahibi kentin Belediye Başkanı olarak Paris'te iken 22 Kasım 2011 sabahı İzmir'de ikinci belediye operasyonu icra edildiğinden, Kocaoğlu, aynı gün Türkiye'ye dönmek durumunda kalmıştır.

EXPO 2020'nin hangi şehirde toplanacağı konusundaki nihai oylama, 27 Kasım 2013'te yapılmıştır. İlk turda Sao Paulo elenmiş, ikinci turda elenen ise İzmir olmuştur. Üçüncü turda elenen Ekaterinburg olunca kazanan şehir Dubai olmuştur.

İzmir Büyükşehir Belediyesi Kredibilitesini Yükseltmesi ve Doğrudan IFC Kredisi Kullanabilir Hale Gelmesi

2007 yılında İzmir Büyükşehir Belediyesi Fitch'e başvurarak önemli bir adım atmıştır. Bu adım bir yandan kendine güveni göstermekte, öte yandan İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin yatırım olanaklarını artırmak bakımından bir arayışı ifade etmekte idi.⁷⁰

Fitch, ilk notunu 2008 yılında açıklamıştır. İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin küresel ölçekte uzun vadeli yerel ve yabancı para cinsinden kredi notunu durağan görünümlü olarak BB-, ulusal ölçekte uzun vadeli kredi notunu ise AA-(tur) olarak ilan etmiştir. Fitch, 2010 yılı Temmuz ayında üçüncü kez İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin küresel ölçekte uzun vadeli yerel ve yabancı para cinsinden kredi notunu durağandan pozitifeye yükseltirken, ulusal ölçekte uzun vadeli kredi notunu ise AA-(tur) olarak korumuştur.

Fitch, Temmuz 2010 tarihinde kamuoyuna, İzmir'in kredi notunun durağandan pozitifeye çevrilmesinde zor ekonomik koşullar altında bile faaliyet giderlerini kontrol altında tutmayı başarması ve Hazine'ye olan yükümlülüklerinin ortadan kalkmasının etkili olduğunu açıklamış ve bütçe performansının devamı halinde kredi notunun daha da artabileceğinin işaretini vermiştir.

İzmir Büyükşehir Belediyesi, 2010 yılında ikinci bir değerlendirme kuruluşu olan Moodys ile çalışmaya başlamıştır. Yılın sonuna doğru Moodys'in ilk raporu açıklanmış ve uluslararası yerel ve yabancı para cinsinden küresel ölçek notu Ba2, ulusal ölçek yerel para cinsinden kredi notu A3tr olmuştur.

Fitch, Haziran 2011 tarihinde yerel ve yabancı para cinsinden uzun vadeli kredi notunu 'BB-'den 'BB+'ya yükseltmiş, görünümü de durağan olarak belirlemiştir. Moodys'de Mayıs 2011'de uzun vadeli yerel ve yabancı para cinsinden kredi notunu 'BA2' ve ulusal uzun vadeli kredi notunu 'A3tr' olarak ilan etmiştir. Aynı yılın sonunda Moodys her iki notunu bir kez daha onaylamıştır.

Notları bu düzeye ulaşan İzmir Büyükşehir Belediyesi, bu tarihten sonra IFC kredilerini kullanmaya başlamıştır. İzmir elde ettiği kredibilite düzeyinde projeleri için **Hazine teminatı olmadan, düşük faizli kredi bulmaya başlamıştır**. Kapılar açılmıştır. İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin beklentileri gerçekleşmeye başlamıştır.

Dünya Bankası'nın kurumları arasında yer alan IFC, 1956 yılında temelde özel sektör kuruluşlarını finanse etmek için kurulmuştur. Bu kuruluş, 2009 sonrasında

⁷⁰ Bu konuda bkz. İzmir Büyükşehir Belediyesi: 2008, 2010, 2011, 2013 Yılı Faaliyet Raporları.

politikasını değiştirerek kalkınma ve altyapı finansmanına yönelmiştir. İzmir Büyükşehir Belediyesi, 2012 sonrasındaki üç yılda, Konak ve Karşıyaka Tramvayı, trafik yönetimi ve acil itfaiye müdahale projeleri, 85 adet metro vagonu alımı, İZSU ile Çiğli Atık Su Arıtma Tesisi kapasitesini artıracak ek tesis ve Yeni Foça Atık Su Arıtma Tesisi için 151 Milyon Euro kredi alınmıştır. 2 Kasım 2015’da İzmir’i ziyaret eden IFC Belediye Finansmanı Global Müdürü “İzmir Büyükşehir Belediyesi ile olan ilişkimiz, stratejik bakımdan bizim için çok önemli. Müşterek olarak gerçekleştirdiğimiz projelerde desteğiniz ve katkınız bizi çok etkiledi. Sizinle olan ilişkimizi küresel olarak tüm belediyelerle yaptığımız işbirliklerinde en iyi uygulama örneği olarak kullanıyoruz” diyecektir.

İzmir Büyükşehir Belediyesi kredibilitesi yükselmeye devam etmiştir. Haziran 2013’de Fitch yerel ve yabancı para cinsinden uluslararası ölçekte uzun vadeli kredi notunu ‘BB+’ ten ‘BBB-’ ye, ulusal ölçekte uzun vadeli yerel para cinsinden AA (tur) olan kredi notunu AA+(tur)’a yükseltildiğini açıklamıştır. Her iki notun da görünümü durağandır. Moodys’de İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin yerel ve yabancı para cinsinden ‘Ba1’ olan uzun vadeli kredi notunu bir kademe artırarak ‘Baa3’, ‘A1.tr’ olan ulusal uzun vadeli kredi notunu ‘Aa3.tr’ye yükseltmiştir. Böylece **İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin kredibilitesi 2013 yılı itibariyle yatırım yapılabirlik düzeyinin üstüne çıkmış bulunmaktadır.**

İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin İzmir İçin Telekomünikasyon Alt Yapısı Geliştirmesinin ve Belediye Birimleri Arasında IP Tabanlı İletişim ve Entegrasyon Projesini Gerçekleştirmesinin Engellenmesi

Bu dönemde İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin sorumluluk alanında kesintisiz ses ve veri akımını sağlamak amacıyla fiber optik kabloların çekilmesi, yönlendirilmesi ve ADSL bağlantıları yapılmıştır. 2010 yılı itibarıyla İzmir’de 150 km. fiber optik kablo altyapısı oluşturularak, 400 km.’lik İzmirnet’in omurgası inşa edilmiş bulunmaktadır.

Ayrıca İzmir Büyükşehir Belediyesi ve genel müdürlüklerinin birimleri arasında özellikle afet ve kriz durumunda kesintisiz ses ve veri iletişimini sağlamak amacıyla “Sayısal Trunk Sistemi”ne geçilmiştir. Sistemin gerektirdiği 3860 telsiz alınmıştır. Bu sistem kapsamına 11 baz istasyonu, metronun tünel içi kaplaması, İZSU Scada sisteminin alınması için çalışmalar başlatılmıştır.

Ama Türk Telekom A.Ş tarafından açılan dava sonucu “İzmirnet Telekomünikasyon Altyapı Tesislerinin Kullanılması ve Düzenlemesi ile Geçiş Hakkına İlişkin Yönetmeliği”nin uygulanmasının İzmir 1. İdare Mahkemesi’nce 2011 yılında durdurulması sonucu, gerek fiber optik ağların oluşturulması, gerekse İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin IP tabanlı iletişim ve entegrasyon projelerinde hedeflere ulaşamamış, bu projelerin önü kesilmiştir.⁷¹

⁷¹ Bu konuda bkzn. İzmir Büyükşehir Belediyesi: 2010, 2011 ve 2012 tarihli Faaliyet Raporlarının “Bilgi ve İletişim Teknolojileri” bölümleri.

İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin Kentsel Dönüşüm Modelinin Açıklık Kazanması

Aziz Kocaoğlu'nun birinci başkanlık döneminde Kadifekale ve Yeşildere heyelanlı bölgelerinde 42 ha.'lık bir alanda kentsel dönüşüm başlatılmıştı. Bu bölgelerde yapıların güvenli tahliyesi ve yıkımı sonrası, Yeşildere ve Gürçeşme heyelan bölgelerinde 4 ha.'lık alanda çalışmalar sürdürülürken, buralarda yaşayanlara, gerekli önlemler alınarak güvenli bir yaşam sağlamak amaçlanıyordu. Bu amaç temelde, bir "yerinde dönüşümü" öngörmekteydi. Bu dönemde böyle bir uygulamanın yasal dayanağını **5393 Sayılı Belediye Kanunu'nun 73. maddesi** oluşturmaktadır. İzmir Büyükşehir Belediyesi, bu projeyi uygulayabilmek için kendi bünyesinde Kentsel Dönüşüm Daire Başkanlığı kurarak dönüşüm projelerini uygulamaya başlamıştır. Ama **6306 Sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkındaki Kanun** çıkarılınca Türkiye kentsel dönüşümü yürütmek bakımından yeni bir aktör kazanmıştır. O da Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'dır. Bu yasa çıktıktan sonra İzmir'de de kentsel dönüşümün yürütülmesi iki başlı hale gelmiştir. 5393 sayılı yasayla 6306 sayılı yasanın kentsel **dönüşüm hedefleri ve dönüşüm mantıkları** arasında önemli farklılıklar bulunmaktadır. 5393 sayılı yasada bir alanın (gecekondu alanları, heyelanlı alanlar vb.) dönüşümü öngörülmekte, tek bir binanın dönüşümü 5393 sayılı yasanın mantığı içinde yer almamaktadır. 6306 sayılı yasada ise hem alansal dönüşüm hem de riskli tek bir binanın dönüşümü söz konusudur. 6306 sayılı yasanın hedefi, yalnız riskli alanlarda/binalarda yaşayanların risklerini ortadan kaldırmaya çalışmak değil, aynı zamanda da inşaat sektörünün faaliyetleri için talebi yükseltmeye çalışmaktır. Bu nedenle, yasa, **sürekli yıkıp yeniden yapmayı teşvik eden bir mantığa** sahiptir.

İzmir Büyükşehir Belediyesi, kentsel dönüşümde 6306 sayılı yasanın değil, 5393 sayılı yasanın 73. maddesinin gösterdiği yolu seçmiştir. Bu dönemde, İzmir'in belediye eliyle gerçekleştirilen uygulamalarıyla alternatif ve insanın onurlu yaşam hakkına saygılı bir dönüşüm modelinin olanaklılığı Türkiye'ye gösterilmiştir.

Bir önceki dönemde hazırlanan 1/25.000 ölçekli "İzmir Kentsel Bölge Nazım İmar Planı"nda saptanan **4.420 ha.'lık sağlıklı yapılaşma bölgesini yenilemeye ve sağlıklılaştırmaya ihtiyaç duyan alanlar olarak belirlenmiştir.**⁷² İzmir Büyükşehir Belediyesi bu planda yedi bölgeyi "Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Alanı" olarak tanımlanmıştır. Bunlar;

- 1- Karşıyaka -Örnekköy Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Projesi; 18 ha.,
- 2- Ege Mahallesi Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Projesi; 7 ha.,
- 3- Bayraklı, Alpaslan, Cengizhan ve Fuat Edip Baksı mahallelerinde Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Projesi; Bayraklı 60 ha.,
- 4- Konak-Ballıkuyu Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Projesi; 48 ha.,

⁷² Bu konuda bkzn. Emine Yetişkul: "İzmir Modeli: Kentsel Dönüşüm Uygulamaları" çalışması. *İzmir Modeli Çalışmaları Dördüncü Kitap: İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin Fiziki Planlama Yaklaşımları*, İzmir Büyükşehir Belediyesi, İzmir, 2018, s. 56-102.

- 5- Gaziemir-Aktepe ve Emrez Mahallesi Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Projesi; 122 ha.,
- 6- Karabağlar-Uzundere ve Yurtoğlu Mahallesi'nde 32 ha.,
- 7- Çiğli Güzeltepe Mahallesi'nde 21 ha. alanda

yerinde dönüşüm sağlanacaktır.

İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin dönüşüm alanlarında yaptığı projelendirme çalışmaları içinde **İzmir'in dönüşüm modeli** açıklık kazanmıştır.

- İzmir modeli, 6306 sayılı yasanın mantığı üzerinden değil, 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun özellikle 73. maddesi üzerinden gelişmiştir. Binaların yenilenmesini değil, yaşam alanlarının dönüşmesini esas almaktadır.
- Dönüşüm yaşanan alanlardaki hak sahiplerinin yaşadığı alanları değiştirmek zorunda bırakılmamasına özen gösterilmektedir.
- Bu modelde hak sahipleriyle **yüzde yüz uzlaşma olduktan sonra uygulamaya** girilmektedir. Bunun için her proje alanında bir **irtibat ofisi kurulmakta**, orada yaşayanlarla İzmir Büyükşehir Belediyesi sürekli irtibat halinde kalmaktadır.
- Söz konusu alanlarda dönüşüm dolayısıyla bir değer artışı yaşanacaksa, bu değer artışı orada yaşayanlara bırakılmaktadır.
- Söz konusu dönüşümde belediye temel katalizördür. Hak sahipleriyle müteahhitler hiçbir biçimde yüz yüze gelmemektedir. Belediye orada yaşayanlarla sahip olduğu mülkiyetin karşılığının ne kadar bir inşaat hakkına tekabül ettiği üzerinden muhatap olmaktadır. Kimse para üzerinden konuşmamaktadır. Bu konuda alanın tümü için bir matematiksel model hazırlanmakta, paylaşım oranları tespit edilmekte, uygulama etaplarını gösteren bir uygulama stratejisi belirlenmekte, sürdürülebilir bir altyapı ve çevre düzenlemesi dikkate alınmaktadır.
- Planlama Dairesi tarafından nüfus yoğunlukları belirlenerek yeni bir tasarım yapılmakta, halkla bir araya gelinerek mevcut imar hakları ve yeni paylaşım hakkında bilgi verilmekte, vatandaşın imar hakkına göre uzlaşma sağlanmaktadır. Bölgenin altyapısı, projesi, peyzajı, geçici iskânı, kirası, sosyal kültürel tesisler ve yıkım masrafları belediye bütçesinden karşılanmaktadır.
- Belediye'nin bu alan için, burada yaşayanların katılımına duyarlı olarak hazırlanmış bir tasarımı ve alternatif konut tipleri bulunmaktadır. Hak sahibi olanlar, bu konut tiplerinden birini seçerek uzlaşmaktadır. Eğer kendi mülkiyeti ve hesaplanan inşaat hakkı, seçtiği konutu karşılamıyorsa aradaki fark borçlanılmaktadır.
- Uzlaşma olduğunda hak sahibi tapusunu Belediye'ye vermektedir. Mülkiyet haklarını toplamış olan Belediye, hazırlanan projelerin uygulanması için ihaleye çıkmaktadır. **Bu ihaleyi kazanan müteahhidin muhatabı Belediye'dir.** Belediye inşaatı sağlayacak, kontrolünü gerçekleştirecek, binayı teslim alacaktır. Daha sonra da konutları hak sahiplerine teslim edecektir.

Bu süreç temelde spekülatif baskılara kapalı, kente emrivaki yapmayan, planlama kararlarına uyumlu, **adil bir dönüşümü gerçekleştirmektedir.** Bu süreç yapısı

gereği başlangıçta yavaş işlemektedir. Ama uygulama yapılan mahallelerde bir gerilim doğurmamaktadır. Plancıları yüksek imar hakları yaratmaya zorlamamaktadır. *Uygulama örnekleri çoğaldıkça, ikna süreçleri kısalmaktadır.*

Fuar İzmir'in Açılması ve İzmir'in Fuarcılık Alanında Yarışabilirliğinin Artırılması

İzmir'in fuarcılık alanında yarışabilirliğini koruyabilmesi için yeni bir fuar alanının geliştirilmesine gereksinmesi olduğu konusunda İzmir iş çevrelerinde bir oydaşma bulunuyordu. Gerçekten, Fuar, bu etkileri bakımından bir yerelden kalkınma projesiydi. İzmir Büyükşehir Belediyesi, Fuar İzmir'in gerçekleştirilmesini kendi katalizörlük işlevinin bir gerekliliği olarak gördüğü için bu projeyi kendi kaynaklarıyla gerçekleştirme yoluna gitmiştir.

Fuar İzmir için seçilen yer, Hava Limanı'na 10 dakikalık bir uzaklıkta, Ege Serbest Bölgesi'nin bitişiğinde Gaziemir'de bir alandır. Fuar İzmir'in 337.000 m² lik toprağının 220.000 m² lik kısmı Ege Serbest Bölge Kurucusu ve İşleticisi Anonim Şirketi'nin (ESBAŞ) mülkiyetindeydi. Bu kısım için İzmir Büyükşehir Belediyesi ESBAŞ'la bir protokol imzalamış; geri kalan kısmı için ise Belediye kamulaştırma yoluna gitmiştir. Belediye bu alanda bir proje yaptırdıktan sonra inşaat Şubat 2013'de başlamıştır. İnşaat iki yılda bitirilerek 25 Mart 2015'te "21. Uluslararası Doğaltaş ve Teknolojileri Fuarı Marble"la hizmete girmiştir. Böylece 119.000 m² lik kapalı ve açık sergileme alanı İzmir fuarcılığının hizmetine girmiştir. Yaklaşık 400 Milyon TL'ye mal olan bu yatırım sadece İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin kaynaklarıyla gerçekleştirilmiştir. Fuar İzmir'in devreye girmesiyle **İzmir'in fuar alanı kapasitesi beş katına çıkarılmıştır.** Proje'nin Uluslararası Kongre Merkezi'ni içeren ikinci aşaması gerçekleştirilince, fuar alan kapasitesinin artışı yedi kata ulaşacaktır.

İzmir Körfezi'nin İyileştirme Çalışmalarının Derinlik Kazanması

İkinci döneminde Kocaoğlu'nun gündeminde **İzmir Körfezi üç farklı boyutuyla** yer almaktadır.

Bunlardan birincisi, Körfez'in İzmirlinin yaşam kalitesine katkısının artırılmasıdır. Bu fikir, daha önce ayrıntılı olarak ele aldığımız **İzmirlinin Denizle İlişisini Güçlendirme Projesi** (İZMİR-DENİZ) şeklinde gelişmiştir.⁷³

İkinci boyutu, **İzmir Kuşçenneti ve onun kentliler tarafından kullanılmasını** geliştirmek oluşturmaktadır. Bu bağlamda Orman ve Su İşleri Bakanlığı'yla işbirliği içinde flamingolar için üreme adası 500 m²'den 6440 m²'ye çıkarılmıştır. Ada inşa edilirken çevresi dere yataklarından alınan doğal taşlarla çevrilmiştir. Böylece **Kuşçenneti'nin flamingo üretme kapasitesi** yükseltilmiştir. 2012 yılı Ocak ayında adanın yapımı tamamlanmış; yine 2012 yılında Kuşçenneti'ndeki az olan su miktarını artırmak için, büyük su kaybına neden olan 350 okalipütüs ağacı kesilmiş ve yerine ılgın ve ığde ağaçları dikilmiştir.

⁷³ Bu konuda bkz. Güzel Yücel Gier- Gökdeniz Neşer: "Körfezi Yeniden Canlandırma ve İzmir İçin Yeniden İşlevlendirme Projesi", *İzmir Modeli Çalışmaları Üçüncü Kitap: İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin Yerel Kalkınma, Çevre ve Altyapı Sağlamadaki Performansları*, İzmir, 2018, s. 292-321.

İzmir Büyükşehir Belediyesi, bu dönemde 2003’de kurulmuş bulunan Kuşçeneti’ni koruma ve gözetleme kültürünün kentte yayılmasını desteklemiştir. Bu alanda bisiklet ve yaya güzergâhları geliştirilmiştir.

İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin Körfez’in bu bölümünde bir başka uygulaması **Homa Dalyanının/Lagününün rehabilitasyonunun** sağlanması olmuştur. Bu proje, İZSU Genel Müdürlüğü’yle Ege Üniversitesi Su Ürünleri Fakültesi’nin işbirliği içinde 2012 yılında uygulanmaya başlamıştır. Dalyan setleri 10 bin kamyon taşla güçlendirilmiş, 2014 yılında kanallar açılarak suyun girişi ve sirkülasyonu sağlanmıştır. Balıkların yumurtladığı ve yavru balık üretiminin gerçekleştiği bu dalyanın kapasitesi eski potansiyeline ulaştırılmaya çalışılmaktadır.⁷⁴

Bu dönemin körfeze ilişkin **üçüncü boyutunu “İzmir Körfezi ve Liman Rehabilitasyonu Projesi”** oluşturmuştur. Bu proje temelde iki kaygı üzerinde şekillenmiştir. Bunlardan birincisi, Alsancak Limanı’nın Çandarlı’da inşa edilecek bölgesel liman karşısında körelmesinin önlenmesidir. İzmirli iş çevreleri Alsancak Limanı’nın körelmesi halinde İzmir Merkezi İş Alanı’nın (MİA) önemli sayıda iş yeri kaybedeceğinin bilinci içindedir. Halen Türkiye’nin en büyük konteyner limanı olan Alsancak Limanı’nın öneminin korunması istenmektedir. Bunun için de Körfez’in içinde derin bir kanal açarak, Panamax ve Post-Panamax tipi derinliği yüksek gemilerin Alsancak Limanı’na ulaştırılması gerekmektedir.

İkinci kaygı ise İzmir iç körfezi içindeki **su sirkülasyonunun artırılması ve bu yolla oksijen miktarının yükseltilmesini** sağlamak isteğidir. Körfez’de bu tarihe kadar bir ölçüde canlanma gerçekleşmiştir; ancak bunun daha ileriye götürülmesi, **canlıların tür ve miktarının artırılması** ancak bu yolla gerçekleştirilebilecektir.

Bu iki kaygı bir araya geldiğinde, İzmir Körfezi ve Liman Rehabilitasyonu Projesi ortaya çıkmıştır. Bu Proje, İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin tek başına gerçekleştirebileceği bir proje değildir. Alsancak Limanı, TCDD tarafından işletildiği için ancak onunla işbirliği içinde gerçekleştirilebilecektir. Bu konuda **8 Ağustos 2011’de İzmir Büyükşehir Belediyesi ile TCDD Genel Müdürlüğü arasında** bir protokol imzalanmıştır.

Bu proje İzmir Limanı’nın verimliliğini ve kapasitesini artırmak ve körfez içi su sirkülasyonunu ve kalitesini artırmak amacıyla yapılmaktadır. Proje içinde dört büyük denizaltı taraması ön görülmektedir. Bunlar;

- Kuzeydeki akıntı iyileştirme kanalı
- Liman yaklaşım kanalı
- Liman baseni ve manevra alanı
- II. konteyner terminali sahasından

oluşmaktadır. Proje toplamda 9 milyon 500 metrekarelik bir alanda dip taramasını öngörmektedir.

⁷⁴ Bu konuda bkz. Başak Uçmaklıoğlu: *Homa Dalyanı’nın Islahına Yönelik Uygun Kapı Modellerinin İncelenmesi ve Tasarlanması*, Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), 2016.

Bu taranmış çamurların nasıl depolanacağı da projenin bir parçasıdır. Proje bunun çözümü olarak körfez akıntıları üzerinde bulunmayan noktalarda **yapay adalar yapılmasını** önermektedir. Bu adalar taş anroşmanlarla çevrilecek, içi tarama malzemesiyle doldurulacaktır.

Bu projenin yüklenicisi, hazırladığı ÇED Raporu'nu 15 Nisan 2013 tarihinde Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ÇED İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü'ne sunmuştur. Kocaoğlu'nun ikinci dönemi sona ererken, ilgili Bakanlık bu başvuruya henüz yanıt vermemiş bulunuyordu. ÇED Raporu, başvuru tarihinden 3,5 yıl sonra, 21 Eylül 2016 tarihinde onaylanmıştır.

Katı Atık Toplanması ve Bertaraf Edilmesi Sisteminin İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin Yetki Alanının İkinci Kez Büyümesine Uyumlu Hale Getirilmesi

Aziz Kocaoğlu'nun ikinci döneminde, birinci dönemde kurgulanan katı atık toplanması ve bertaraf sistemi gerçekleştirilmeye devam edilmiştir. Bu bakımdan en açık uygulamalar, İzmir Büyükşehir Belediyesince yapılması kararlaştırılan **transfer istasyonlarının birer birer yapılmaya başlanmasıdır**. Urla, Türkeli istasyonları, 2010-2014 arasında gerçekleştirilmiş, Selçuk, Kemalpaşa istasyonlarının projesi hazırlanmış, bu gelişmelere paralel olarak İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin çöp taşıma filosu geliştirilmiştir.

Bu dönemde tıbbi atıkların bertaraf edilmesi konusunda ilgili yönetmeliğin değişmesi üzerine tıbbi atık yakma tesisi kurulması gerekmiştir. Bu tesis yapılıncaya kadar 2012 yılından itibaren **Manisa Tıbbi Sterilizasyon Tesisi** kullanılmaya başlanmıştır.

Bu dönemin üzerinde karar üretilmesi en zor konusu, Harmandalı Depolama Alanı'nın ömrünün sona ermek üzere olması üzerine yeni bir katı atık düzenli depolama alanının araştırılması olmuştur. Önce Torbalı Taşkesik'de bir tesis kurulması için yapılan çalışmalara jeoteknik raporunun ortaya koyduğu riskler dolaşısıyla 2011'de son verilmiştir. Bundan sonra Menderes ve Menemen'de yapılan çalışmalar da sonuç vermeyince 2013 yılın sonunda **Yamanlar'da saptanan depolama alanı** için bir ÇED Raporu hazırlama işi ihale edilmiştir. 6 Aralık 2013'de İzmir Büyükşehir Belediyesi Başkanı, TMMOB Koordinasyon Kuruluya toplantı yapmış ve bu konuda bilgi vermiştir.

2012 yılı Aralık ayında 6360 sayılı Büyükşehir Yasası **İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin yetki alanını 5430 km²'den 12.012 km²'ye yükselince** katı atık toplama ve depolama sisteminin yeniden tasarlanması ihtiyacı doğmuştur. İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin büyüyen yetki alanı biri kuzeyde, biri güneyde iki düzenli depolama alanı kurulmasını gerekli hale getirdiğinden, çöp transfer alanları yeni düzenli depolanma alanlarının konumuna göre yeniden belirlenmek durumunda kalmıştır. 2014 yılı sonu itibarıyla, kuzeydeki Yamanlar Düzenli Depolama Alanı yapılabirlik çalışması ve ÇED Raporu Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nca onanmış ve Mahalli Çevre Kurulu'nun da 29 Ağustos 2014'te kabulü üzerine uygulama aşamasına ulaşmış bulunmaktadır.

İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin Yerel Alanlarda Kültür Merkezleri Yapımını Yaygınlaştırması

Aziz Kocaoğlu'nun ikinci başkanlık döneminde de birinci döneminde olduğu gibi kente büyük bir kültür yapısı kazandırmak yaklaşımı sürmüştür. Mavişehir'de yapılması düşünülen **İzmir Opera Binası Mimarlık Yarışması'nı** 2010 Ağustos'unda Mehmet Kütükçüoğlu ve arkadaşları kazanmıştır. Opera'nın uygulama planlarının hazırlanması işi yarışmayı kazanan ekibe 2012 yılında verilmiştir. Bu projenin hazırlanarak ihale edilebilir hale gelmesi dört yıl süre alacak, Kocaoğlu'nun üçüncü dönemine kalacaktır.

Bu dönemde İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin kültür yapılarının yapılması konusundaki faaliyetleri yerel topluluklara ilişkin yeni kültür merkezlerinin yapılmasına yoğunlaşmıştır. Altındağ, Gültepe, Selçuk, Seferihisar, Aliağa kültür merkezlerinin yer seçimi, planlanma ve yapımı, 2010 ile 2017 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir.

İzmir'in Dünya Sağlıklı Kentler Ağı'nın Bir Parçası Haline Gelmesi

Dünya Sağlık Örgütü, Avrupa'da sağlık politikalarının oluşumu konusunda yaptığı bir araştırmadan sonra **1984 yılında "Herkes için Sağlık" stratejisini** uygulamaya başlamıştır. Bu yaklaşım bir harekete dönüşerek, 1986 yılında Avrupa'da seçilen 11 kent ile uygulanmaya başlanmış ve kısa sürede kıtanın 30 ülkesinde oluşturulan ulusal ağlar ile 1.400 kent ve kasabayı kapsar hale gelmiştir. Daha sonra Avrupa'nın dışına taşarak küresel bir hareket niteliği kazanmıştır. Sağlıklı Kentler Projesi'nin ana hedefi; kentte yaşayan ve çalışan insanların fiziksel, zihinsel, sosyal ve çevresel gönençlerini artırmaktır. Sağlıklı Kentler Projesi; yoksulluk, şiddet, sosyal dışlanma, kirlilik, standardın altında barınma koşulları, orta ve genç yaştaki insanların karşılanamayan ihtiyaçları, evsiz insanlar ve göçmenler, sağlıksız yerleşim planlaması gibi sorunların çözülebilmesinin yanı sıra eşitsizliklerin giderilmesine ve az olan toplum katılımı çalışmalarının artırılmasına bütünsel bir yaklaşımla yönelmiştir.

İzmir Büyükşehir Belediyesi Meclisi, 8 Mayıs 2006 tarihinde Türkiye Sağlıklı Kentler Birliği'ne üyelik kararı almış ve **7 Eylül 2006 tarihinde Sağlıklı Kentler Birliği'ne üyeliği gerçekleştirmiştir.** Bu konuyu izleyecek bir Proje Ofisi kurulmuştur. 7 Mayıs 2007'de İzmir Büyükşehir Belediyesi, İzmir Valiliği, Ege Üniversitesi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü, İzmir Ekonomi Üniversitesi, Yaşar Üniversitesi ile bu konuda bir proje ortaklığı anlaşması imzalanmıştır. Dünya Sağlık Örgütü'nün koşullarını yerine getiren **İzmir Büyükşehir Belediyesi, Avrupa Sağlıklı Şehirler Ağı, V. Fazına 24 Eylül 2010 tarihinde üye olarak kabul edilmiştir.**

Sağlıklı bir kent sürekli olarak sosyal ve fiziksel çevreler yaratan, bunları geliştiren ve hayatın tüm fonksiyonlarını yerine getirebilme ve en yüksek potansiyellerine erişebilmeleri konusunda insanların birbirlerini desteklemesine olanak sağlayan, toplumsal kaynakları sürekli olarak genişleten bir şehirdir. Sağlıklı bir kent; sadece elde edilen sonuçlar ile değil, kentin yaşam süreci ile tanımlanır.

Sağlıklı kent belli bir sağlık seviyesine ulaşmış bir kent değildir, sağlıklı kent konusunda bilinçlidir ve sağlığı daha iyiye götürmek için çaba harcamaktadır. Sağlıklı bir kent olmak için gereken, kendisini sağlığa adanmış olmak ve bunu başarmak için gerekli olan bir yapıya ve sürece sahip olmaktır.

Bir kentin sağlıklı kent projesini geliştirebilmesi için, önce bu projeyi gerçekleştirecek bir platformu oluşturma ve bu platformda kentin sağlık profilinin ortaya konulmuş olması gerekmektedir. Çeşitli kamu kurum ve kuruluşları ile meslek odalarını kapsayan **İzmir Sağlıklı Kent Platformu 20 Haziran 2007 tarihinde faaliyete geçmiştir**. 128 kişiden oluşan 22 çalışma grubunda 131 toplantı gerçekleştirilerek **İzmir Kent Sağlık Profili** hazırlanmış, 15 Temmuz 2009 tarihinde dağıtımı yapılmıştır. Bu profil 2011 yılında yenilenmiş ve buna dayanarak **2009-2013 İzmir Kent Sağlık Gelişim Planı** hazırlanmıştır.⁷⁵

İzmir Kent Sağlık Gelişim Planı; “Herkes için Sağlık” stratejisinin prensipleri ve hedefleri doğrultusunda, sağlıklı ve sürdürülebilir bir kalkınma için yerel ve ulusal düzeyde stratejileri içermektedir. Proje ortaklarının görevlendirdiği koordinatörlerden oluşan Danışma Kurulu’nun yönlendirmesi ve sağlıklı kent platform üyeleri temsilcilerinin sürece katılımı ile oluşan gruplar, öncelikli olarak ilgili kurumlardan gelen verileri derleyerek, 2009 yılı İzmir Kent Sağlık Profili’nin güncellemesini oluşturmuşlardır. İzmir Kent Sağlık Gelişim Planı; mevcut durum analizi olan İzmir Kent Sağlık Profili’ne dayanarak hazırlanmış olup, yapılan çalışmalarda yasal izlek ve politik durum göz önüne alınarak öncelikler üzerinde karara varılmış, belirlenen önceliklere göre stratejiler ve politikalar oluşturulmuştur. Ama bu plan proje düzeyinde öneriler yapmamaktadır. Bu çalışmalar yapılırken İzmir’de yer alan ilgili kurumların stratejik planları taranarak stratejiler arasında eşgüdüm sağlanmasına dikkat çekilmeye çalışılmıştır. Bir proje dokümanından çok bir politika dokümanıdır.

Sağlık Bakanlığı’nın İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin Verdiği Koruyucu Sağlık Hizmetlerini Engellemesi

Bu dönemde Dünya Sağlık Örgütü Avrupa Bölge Ofisince Avrupa’da merkezi olan sağlık sistemleri desantralize edilmektedir. Öte yandan AKP döneminde çıkartılan 5393 sayılı Belediye Kanunu’nda belediyeler yerel ve ortak nitelikte olmak koşuluyla sağlıkla ilgili her türlü tesisi açabilme ve işletebilme yetkisine sahip kılınmıştır. Buna rağmen AKP’nin uyguladığı sağlık sisteminin yeniden yapılandırılması çalışmalarında sistem Sağlık Bakanlığı’nın merkezi denetimi altına alındığı için yerel yönetimlerin kapasitelerini dışlayan bir yol izlenmiştir.

Böyle bir merkezileştirici reform programı içinde **İzmir Büyükşehir Belediyesi’sinin Eşrefpaşa Hastanesini merkeze alarak yürüttüğü** birinci ve ikinci kade-me hizmet veren, performansı geliştiren politikaları güçlükle karşılaşmıştır.

Bu gelişmelere rağmen, İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin **2007-2010 yılları**

⁷⁵ İzmir Büyükşehir Belediyesi Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı Sağlıklı Kentler Proje Koordinatörlüğü: *İzmir Kent Sağlık Gelişim Planı 2009-2013*, İzmir, Aralık 2011.

içinde koruyucu sağlık hizmeti sunumunda gayretlerini daha da yoğunlaştırdığı gözlenmektedir. Sağlık hizmetinin çeşitlenerek daha fazla kişiye ulaşmasına, halka yönelik bilgilendirmelerin yapılmasına çalışılmıştır. Hepatit taramaları sürdürülmüş, fizik tedavi merkezi, yaralanmaların çok olduğu amatör sporcuların baş vurabileceği, tedavi ve rehabilitasyonlarının yapılacağı şekilde yapılandırılmıştır. Risk gruplarına yönelik, yaşlılık, çocukluk ve ergenlik dönemlerinde yaşanan sorunları saptamak ve buna yönelik tedavilerini yapacak birimler oluşturulmuştur. Diyabet polikliniği açılmış; sünnet, bronkoskopi, gastroskopi gibi küçük müdahalelerin yapılabileceği bir gündüz hastanesi düzenlenmesi yapılmıştır.

Öğrencilere sağlık taraması, hepatit taraması, beldelerde ve köylerde yaşayanlara ise sağlık taraması yapılmıştır. Engellilere, diş hekimi bulunmayan belde ve sosyo-ekonomik düzeyi düşük olan yerler için gezici diş tedavi aracı alınmıştır. Ağız, diş sağlığı ve bakımı eğitimi verilmiş, diş fırçası ve macunu dağıtımı yapılmıştır. Lise öğrencilerinde Hepatit-B taramasına devam edilmiştir. ***Evde bakım hizmeti verilmiştir.*** Sosyal güvencesi olmayanlara ücretsiz işitme cihazı verilmesi sağlanmıştır.

2010 yılı Ocak ayında, Eşrefpaşa Hastanesi'nde çalışanların ücretlerinin düşük olduğunu söyleyen Sağlık Bakanı hastanenin Bakanlığa devrini istemiştir. Ancak Sağlık Bakanlığı Tedavi Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün 21 Aralık 2010 tarih ve 2010.80 sayılı gezici sağlık araçları ve mobil üniteler hakkında yayınlanan genelgesi ile Hepatit Tanı ve Tedavi Merkezi'yle birlikte yürütülen gezici sağlık tarama projesi durdurulmuştur. Yine Sağlık Bakanlığı Tedavi Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün 21 Aralık 2010 tarih ve 50170 sayılı genelgesi dolayısıyla Eylül 2011'de başlayan yeni eğitim döneminde öğrencilere yapılan sağlık taramaları durdurulmak zorunda kalmıştır. Merkezi hükümetin bu genelgeleri sonucu, sunulan koruyucu hizmetler sekteye uğramış, hastane tedavi edici hizmetlerle sınırlandırılmış, koruyucu hizmet olarak organ ve kan bağışına yönelik kampanyalar düzenlemiş, hijyen, temel ilk yardım, ergenlik, kadın sağlığı ve çocuk bakımı eğitimleri vermekle yetinilmek zorunda kalmıştır.

Sosyal Dayanışmayı Güçlendirmek için Projeler Geliştirilmesi, Uygulanması ve Projelerin Çeşitliliğinin Artırılması

İzmir Büyükşehir Belediyesi, bir önceki dönemde sosyal dayanışmayı artırmak için yararlandığı toplumsal hizmet kurumlarını, bu dönemde de serviste tutarken bu kuruluşların ve programların sayısını artırarak çeşitlenmesini sağlamıştır. Bir önceki dönemin etkinliklerine eklenen faaliyetler şöyle sıralanabilir:

2009 yılı Ekim ayından itibaren **Evde Bakım Hizmeti** verilmeye başlanmıştır. Proje, İzmir il sınırları içerisinde ikamet eden, sosyal ve ekonomik yetersizlikler içerisinde bulunan engelli kişi ve aileler ile hasta ve yaşlılara yapılan yardımları kapsamaktadır. Eşrefpaşa Hastanesi ve Sosyal Hizmetler Şube Müdürlüğü tarafından yürütülmekte olan "Evde Bakım Hizmeti Projesi" kapsamında yatalak durumda olan yaşlı ve hastalara hizmet götürülmektedir. Hizmetten yararlanmak isteyen yatalak durumda olan yaşlı ve hastalara yara bakım ve pansuman bo-

yutunda Eşrefpaşa Hastanesi tarafından hizmet verilmekte olup, ayrıca banyo yaptırmı, ev temizliği, küçük çaplı ev bakım ve onarımı ve sosyal hizmet alanında yapılabilecek malzeme yardımı desteği sağlanmaktadır.

Alzheimer ve Demans Hasta ve Aileleri Buluşma Danışma Merkezi 2013 yılı Şubat ayı sonunda hizmete girmiştir. Bu merkez, Alzheimer (1.evre) ve/veya hafif demans hastası, günlük yaşama faaliyetlerini (yeme, içme, tuvalet gibi) yerine getirebilen, ruhsal sorunları, beden fonksiyonlarında kendi ihtiyacını karşılamasına engel olacak sakatlığı ve hastalığı bulunmayan, saldırgan ve agresif davranışlar sergilemeyen, bulaşıcı ve sürekli tedaviyi gerektiren ağır hastalıklara sahip olmayan yaşlılara hizmet sunmaktadır.

Bu dönemde Aşevleri Şube Müdürlüğü'nün faaliyetleri geliştirilmiş ve çeşitlendirilmiştir. 19 Eylül 2011'den itibaren İzmir'deki üniversitelerde öğrenim gören öğrencilere sabah saatlerinde sıcak çorba-ekmek dağıtımı başlamıştır. İzmir Büyükşehir Belediyesi bir afet durumunda vatandaşların yiyecek ihtiyacını karşılamak üzere 2011 yılı içinde bir **“Gezici Mutfağı”** hizmete sokmuştur. Bu mutfak 5 bin kişiye sıcak yemek dağıtım kapasitesine sahiptir. 2014 yılında toplamda 1.420.407 kişiye yemek, 85.118 kişiye de kumanya verilmiştir.

İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin başarılı olan “okul sütü” projesinin, merkezi hükümet tarafından benimsenerek tüm Türkiye'ye yaygınlaştırılması üzerine, İzmir Büyükşehir Belediyesi 2012 yılında **Süt Kuzusu Projesini** hayat geçirmiştir. İlk aşamada 40.000 çocuğa hizmet götürölmüş ve ilerleyen yıllarda sayılar hızla artmıştır. Süt Kuzusu Projesi kapsamında 1-5 yaş arasındaki çocukların hanelerine gidilerek ayda 1 kez 8 lt. süt yardımı yapılmaktadır. 2014 yılında 108.081 çocuğa 10.726.161 litre süt dağıtılmıştır.

Bu dönemde, İzmir Büyükşehir Belediyesi, Stratejik Planı'nda bulunan **Çocuk ve Gençlik Merkezlerini** kurmaya başlamıştır. Bunlardan ilki, 2009'da Yenisehir'de kurulan Çocuk ve Gençlik Merkezi, ikincisi Çiğli'de kurulan Çocuk ve Gençlik Merkezi olmuştur. Çocuk ve Gençlik Merkezleri'ndeki faaliyetlerin düzenlenmesi konusunda 2013'de Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği ile bir protokol yapılmıştır. Bu merkezlerde; matematik, fen bilgisi, resim, sanat atölyesi, tasarım, gitar, ritim, org, bireysel çocuk gelişimi, fen ve doğa çalışmaları, oyun etkinliği, etüt çalışmaları ve bir tür kağıt sanatı olan “quiling” çalışmaları yapılmakla beraber, merkezden hizmet almakta olan çocuk ve gençlerin annelerine de yönelik olarak “quiling”, bilgisayar eğitimi ve danışmanlık hizmeti verilmiş, kadınlar için paylaşım toplantıları düzenlenmiştir.⁷⁶

Belediyenin bir önceki dönemdeki, engellilerin yaşamını kolaylaştıran, görünürlüklerini geliştiren politikası bu dönemde de sürmüştür. Bu bağlamda 2012'de İnciraltı Engelli Hizmet Merkezi, 2013 yılında Konak Hizmet Merkezi devreye sokulmuştur.

⁷⁶ İzmir Büyükşehir Belediyesi: 2013 Faaliyet Raporu, s.217.

Toplumsal dayanışmanın geliştirilmesinde gönüllü katılımı özel bir öneme sahiptir. İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin Universiade sırasında geliştirdiği gönüllüleri örgütlenme kapasitesi kullanılarak, bir önceki dönemde **"Abba Ağabey Kardeş Projesi"**nin geliştirildiği konusu üzerinde durulmuştur. Bu proje hem gençler hem de çocuklar için kentlilik bilincinin gelişmesi ve kente aidiyetin oluşmasına önemli katkılarda bulunmaktadır. Ancak stratejik planda da yer aldığı gibi gönüllü gençlerin sayısının artırılmasında zorluklarla karşılaşmaktadır. Buna rağmen bu dönemde bir başka gönüllü projesi geliştirilmiştir. Bu yeni proje **"Gençler Yaşlılar Elele" projesidir**. Bu projede gençler yaşlılarla ilişki kurmakta, ev ziyaretleri yapmakta, sözlü tarih yazmakta, vb. etkinliklerde bulunmaktadır. Bu proje yaşlıların rehabilitasyonunu sağladığı gibi, **gençlerin sosyal sorumluluk bilinci edinmesine** katkıda bulunmaktadır.

V. AZİZ KOCAOĞLU BELEDİYESİCİLİĞİNİN ÜÇÜNCÜ DÖNEMİ (2014-2018)

2013 yılı ilkbaharında **Gezi olaylarıyla** Türkiye demokrasisi çok önemli bir anlam krizi yaşamıştır. Bu krizin üzerinden daha bir yıl geçmeden Türkiye bir yerel yönetim seçimine gitmiş; böyle bir siyasal ortam içinde yapılan yerel yönetim seçiminde, farklı demokrasi anlayışlarına sahip AKP ve CHP arasındaki belki de en keskin yarış İzmir'de yaşanmıştır.

30 Mart 2014 yerel seçimlerinde AKP'nin adayının Binali Yıldırım olacağının açıklanması, Aziz Kocaoğlu'nun aday olma tavrını ortadan kaldırmış; Kocaoğlu, adaylık dilekçesini CHP İl Başkanlığı'na teslim etmiştir. Böylece, ikinci döneminde AKP yönetiminin komplolarıyla karşılaşmış ve bu krizi çok iyi yöneterek krizden güçlenmiş olarak çıkmayı başarmış olan Aziz Kocaoğlu, belediye başkanlığının onuncu yılında, üçüncü dönem başkanlık için aday olmuştur.

Aziz Kocaoğlu, 2014-2019 dönemi için **"İzmirlinin İzmirli..."** başlığında ifadesini bulan bir programla seçime girmiştir. Bu seçimde Kocaoğlu, AKP'den Binali Yıldırım'la, MHP'den Murat Taşer'le yarışmıştır. AKP İzmir'de seçimi kazanmayı çok istemektedir. Kendi ağır toplarından birini aday göstermiştir. İzmir'de zorlu bir seçim kampanyası yaşanmış; Kocaoğlu seçimi büyük bir farkla kazanmıştır. **Oyların % 49,6'sını Aziz Kocaoğlu, % 39,9'unu Binali Yıldırım, % 8'ini ise Murat Taşer almıştır.** Bu seçimde İzmir'in ilçelerinden Ödemiş, Torbalı, Kemalpaşa, Kınık, Menderes ve Selçuk'u AKP, Aliaga ve Kiraz'ı MHP'nin adayları; geriye kalan 22 ilçede başkanlık seçimlerinin tümünü ise CHP kazanmıştır. Aziz Kocaoğlu'nun oy oranı % 56,1'den % 49,6'ya düşmüş olsa da 2009'da 1.133.000 oy almışken, bu kez oylarının sayısını 1.306.000'e yükseltmiş olduğu vurgulanmalıdır.

- "İzmirliğin İzmirli..." Programı Neleri Vaad Ediyor ?

Aziz Kocaoğlu, 8 Mart 2014 Dünya Emekçi Kadınlar Günü'nde Ahmet Adnan Saygun Sanat Merkezi'nde 2014-2019 yılları için önerdiği programı açıklamıştır.⁷⁷ Bu programda demokrasi ve katılımcılık vurgusu ön plandadır. Önerilen **programın**

⁷⁷ Haber Ekspres: "İşte Başkan Kocaoğlu'nun İzmir Manifestosu", 8 Mart 2014.

vizyonu temelinde beş stratejik tercihe dayandırılmaktadır. Bunlar;

- Yaşam Biçimini Koruyarak Yaşam Kalitesini Geliştiren Kent,
- Dünya Ekonomisindeki Yerini Geliştiren Kent,
- Birlikte Yaşam Kültürünü Geliştiren Dayanışmacı Bir Kent,
- Sürdürülebilir Bir Kentsel Gelişme,
- Katılımcı Demokratik Bir Kentsel Yönetim,

olarak sıralanmaktadır. Bu stratejiler, Kültür Çalıştay ve Tasarım Forumu içinde geliştirilmiş düşüncelerle temellendirilmiştir.

Demokrasi ve katılımcılık, AKP'nin kolayca yarışabileceği bir alan değildir. Özellikle de Gezi olaylarından sonra... Aziz Kocaoğlu'nun rakibi Binali Yıldırım, bu nedenle yarışı kendisini güçlü bulduğu projeler alanına çekmeye çalışmaktadır. AKP, 2011 milletvekili seçimlerine girerken İzmir için 35 proje ilan etmiştir. "35 İzmir 35 Proje" olarak sloganlaştırılan bu projeler, Binali Yıldırım'ın kampanyasının omurgasını oluşturmuştur. Aziz Kocaoğlu, kendi programını tanıtırken dışarıdan dayatılan bu 35 proje konusunda da düşüncesini ifade etmiştir.

Kocaoğlu, kendisinin sunduğu projelerin masa başında hazırlanmadığını, İzmir'e emrivaki olarak sunulmadığını, şeffaf olarak, halkın katılımıyla hazırlandığını, her birinin bir yerel demokrasi projesi olduğunu söylemektedir. Ayrıca ilan edilen 35 projelik listenin, gerisinde bir hazırlık olmadan, üstün körü, duyumlar üzerine hazırlandığına ilişkin örnekler vermektedir.

Kocaoğlu, İzmir kamuoyuna projelerini sunarken, projelerinin merkezden onaylanırken çifte standart uygulandığını, projelerinin engellendiğini, geçen dönem merkezi hükümetin İzmir Büyükşehir Belediyesi üzerindeki yargı operasyonlarını unutmadığını belirterek, gerçekten cezalandırılanın İzmirli olduğunu söylemektedir. Nitekim, Program'ın sunuş yazısında **"Kendisini iktidara getiren halkın oyuna saygı duyulmasını isteyen bir siyasal parti, tutarlı olmak istiyorsa bir kentte muhalefeti iktidara getiren yurttaşlarının oyuna da aynı saygıyı göstermelidir. Bu, demokrat olmanın ön koşuludur"** sözlerini sarf etmektedir.⁷⁸

Kocaoğlu, İzmir halkına yaptığı sunuşun son bölümünde beş stratejik tercihi hayata geçirmek için uygulanacak **İzmirliğin projelerini sayarak, projelerine ve projelerinin üstünlüğüne olan güvenini** göstermiştir. Projelerin başında İzmir'de mevcut 96 km. raylı taşıma sisteminin, metro, banliyö, tramvay ve monoray hatlarının yapıyla 302,6 km.'ye çıkarılması gelmektedir. İZBAN'ın Bergama ve Efes'e bağlanmasının, İzmir'de turizmin gelişmesine önemli bir katkı yapması beklenmektedir. İkinci önemli proje ise, İZMİR-DENİZ projesidir. Projenin İzmir'in yaşam kalitesine yapacağı katkı çok yüksektir. Kuşkusuz, bunları izleyen çok sayıda proje de açıklanmıştır.

⁷⁸ İzmir'in İzmir'i, CHP Türkiye'nin Birleştirici Gücü, (tarih belirtilmemiş).

İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin Yeni Stratejik Planının (2015-2019) Hazırlanması

5018 sayılı yasa uyarınca Büyükşehir Belediyeleri beş yılda bir stratejik planlarını yenilemek durumundadırlar. Belediye seçimleri yapıldıktan kısa bir süre sonra, İzmir Büyükşehir Belediyesi'nde 16 Nisan 2014 tarihinde Başkanın çağrısıyla **2015-2019 dönemini kapsayan Üçüncü Stratejik Plan** çalışmaları başlatılmıştır.

İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin İkinci Stratejik Planı (2010-2017) hazırlanırken 2009 yılında toplanmış bulunan Kültür Çalıştay'ında geliştirilmiş olan İzmir Vizyonu esas alınarak Strateji'nin vizyon ve misyonu yeniden formüle edilmiştir. 2015-2019 stratejisi hazırlanırken aynı vizyon ve misyon ifadelerinden yararlanılmıştır. Strateji hazırlanırken "Kamu İdarelerinde Stratejik Planlamaya İlişkin Usul ve Esaslar Hakkındaki Yönetmelik" esas alınmış, 10. Kalkınma Planı, Kentsel Gelişme Stratejisi (KENTGES) ve İzmir Bölge Planı incelenerek, amaç ve hedefler uyumlu hale getirilmiştir.

Yeni planda stratejik tercih yapılan belediye faaliyetleri dokuz sektör halinde toplanmıştır. Bunlar; 1) Yönetişim, 2) Çevre Yönetimi, 3) Kentsel Koruma ve Planlama, 4) Kentsel Altyapı, 5) Ulaşım, 6) Sosyal Dayanışma ve Sağlık, 7) Kültür, Sanat ve Spor, 8) Turizm ve Yerel Ekonomi, 9) Afet Yönetimi ve Güvenlik olarak saptanmıştır. İkinci planda yer alan Bilgi ve İletişim Teknolojileri ile Enerji Sektörleri bu stratejik planda yer almamaktadır. Strateji planlarının kararları sektörler düzeyinde stratejik amaçlar/tercihler ve bunları gerçekleştirecek politikalardan oluşmaktadır. Bu stratejik planlar, proje düzeyinde öneriler içermemektedir. Bu stratejik tercihlerin İzmir Büyükşehir Belediyesi pratiğinde hangi projelerle hayata geçirilmeye çalışıldığını değerlendirmek için İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin yıllık faaliyet raporlarıyla ilişkilendirmek gerekir. Zaten yıllık faaliyet raporları, stratejinin uygulanıp uygulanmadığını izlemek için stratejinin sektörel ayrımına uyumlu olarak hazırlanmaktadır. Bir belediye için planlı ve disiplinli bir mali yönetimden söz edebilmek için böyle bir stratejinin ve izleme mekanizmasının bulunması gerekmektedir.

İzmir Büyükşehir Belediyesi, Üçüncü Strateji Planı'nı hazırlayarak uygulamaya koyduğunda, stratejiye uygun bütçe hazırlama ve bütçe disiplini içinde bir yönetim yaklaşımı yerleşmiş bulunuyordu. Bu on yılı aşan uygulama gözden geçirdiğinde iki önemli özellik ortaya çıkmaktadır. Bunlardan birincisi İzmir'in bir muhalif belediye olmasından kaynaklanmaktadır. İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin birçok uygulamasının merkezi yönetimin onayına tabi tutulması ve merkezi iktidarın bu yetkisini kötüye kullanarak, bu onama kararlarını vermekte sistematik bir gecikme yaratması, stratejik plandan beklenen yararların doğmasını engellemektedir. Stratejik planın uygulanmasındaki gecikmeler sadece iktidarın bilinçli engellemelerinden kaynaklanmamaktadır. Böyle bilinçli bir engelleme olmasa da yönetim sisteminin yapısal özellikleri de önemli gecikmelere neden olabilmektedir. İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin stratejik planındaki bir kararının uygulanmasında gecikme konusundaki en ilginç örnek Paterson Köşkü'nün restorasyonunda yaşanmıştır. **Bu örnekte, restorasyondaki gecikme 14 yıla ulaşmıştır.** Dört-beş yıl

lık gecikmeler ise çok yaygındır. Böyle bir yönetim ortamında stratejik plana dayalı bir bütçe yönetiminin gerçekleştirilebilmesi, büyük bir yönetim hünerini gerektirmektedir. Bu hünerin merkezinde **sabırlı ve kararlı olabilmek** bulunmaktadır.

İzmir Tarih Projesi'nin Katılımcı Bir Süreçte Hazırlanması, Örgütlenmesi ve Uygulamaya Konulması

İzmirlinin tarihiyle ilişki kurmasını güçlendirmek düşüncesi, İzmirliilerin ve İzmir Büyükşehir Belediyesi yönetiminin uzun zamandan beri sahip çıktığı bir düşüncedir. Ahmet Piriştina döneminde İzmirliilerin de inisiyatifiyle kentin tarihi merkezinde 248 ha.'lık alan 1. derece, 2. derece ve 3. derece kentsel ve arkeolojik alan ilan edilmiş bulunuyordu. İzmir Büyükşehir Belediyesi, bu bölgelerin hemen hemen tümü için koruma imar planları hazırlamıştı. Kocaoğlu'nun ilk ve ikinci dönemlerinde de İzmirlinin tarihiyle buluşmasını sağlayacak projeler uygulanmıştır. Bunun için İzmir Büyükşehir Belediyesi, bir yandan Agora'daki ve İzmir'deki kazılara destek vermiş, öte yandan İzmir'in tarihi mirasına sahip çıkarak ve tarihi binaları restore ederek, bu binalara belediye hizmetleri bakımından yeni işlevler kazandırmıştır. **Agora alanındaki kazılar 15 dönümlük bir alanda yapılırken, bu dönemde yapılan istismâklerle 41 dönüme çıkarılmış** ve bu alandaki 105 konut yıkılarak, bu alanlar arkeolojik kazılara hazır hale getirilmiştir.

2013 yılının sonuna doğru İzmir Büyükşehir Belediyesi bir adım daha atarak "İzmirliilerin Tarihle İlişisini Güçlendirme Projesi"ni **(İZMİR TARİH)** geliştirmeye başlamıştır. İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin zaten önem verdiği ve çok sayıda uygulama yaptığı bir alanda, yeni bir atılım yapılması gerektiğini duymasının değişik nedenleri bulunuyordu. Bunlar;

- Birinci olarak, bir alanın sit alanı olarak ilan edilmiş bulunması ve koruma imar planlarının yapılmasının, o alanın bir çöküntü alanı haline gelmesini engelleyemediğinin yaşanarak anlaşılmış olmasıdır. Bu tür bir alandaki binaların tek tek korunması, bu alanın kentin tümü içindeki kayıp sürecinin devamını engellemektedir. Korunan alanın bir geçiş bölgesi olma niteliğini değiştirecek bir canlanma yaratamamaktadır. Yaşanan deneyim, bu alanın koruma ve gelişme bütünlüğünü sağlayacak biçimde yeniden tasarlanması konusunda bir talep yaratmıştır.
- İkinci olarak, İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin İzmir-Deniz projesini geliştirirken yaşadığı ve ilgili aktörlerin katılımına açık olarak geliştirilen tasarım sürecinde aldığı olumlu sonuç, İzmir-Tarih projesinin geliştirilmesinde izlenecek yaklaşımın ne olacağını belirlerken, aynı zamanda ne tür bir tasarım yaklaşımının toplumda adanmışlık ve umut yaratacağının yolunu da göstermiş olmaktadır.
- Üçüncü olarak, bu tarihi merkezi canlandırmanın doğal aktörleri İzmir Büyükşehir Belediyesi ve Konak Belediyeleri'dir. Ama İzmir'in tarihle ilişkisinin korunması ve güçlendirilmesi konusunda var olan bu ilgi sadece ilgili belediyelerin yönetimleriyle sınırlı kalmamaktadır. Son otuz yıl içinde üniversitelerde, meslek odalarında, sivil toplum kurumlarında ve toplumda, İzmir'in tarihine

sahip çıkılması konusunda yaygın sayılabilecek bir bilinçlenme gerçekleştirilmiş bulunmaktadır. Bu gelişmeler sonucunda, Kemeraltı, İzmir kamuoyunda korunması, sahip çıkılması gereken bir değer olarak yerini almıştır.

- Dördüncü faktör ise 19 Kasım 2012 tarihinde İzmir'in gelişmesine gönül vermiş olan İzmirli ve iş dünyasında sosyal duyarlılıkları bulunan girişimcilerden oluşan 116 kişinin bir araya gelerek Tarihi Kemeraltı İnşaat Yatırım Ticaret AŞ'yi (TARKEM) kurmuş olmalarıdır.

Böylece, kendini, İzmir'in çöküntü alanı haline gelmiş tarihi merkezini, canlandırmaya adanmış yeni bir aktör doğmuştur. Gelecekte yenileri de doğabilecektir.

Kocaoğlu, bu faktörler bir araya geldiğinde, 2014 seçimlerine girmeden önce İzmir-Tarih projesini başlatmıştır. **İzmir Büyükşehir Belediyesi, 9 Mart 2013'de "İzmir Tarihiyle Buluşuyor"** toplantısını düzenleyerek ilk arayışları başlatmıştır. Bu proje hazırlanırken İzmir-Deniz projesine benzer biçimde İzmir Büyükşehir Belediyesi Etüt ve Proje Başkanlığı içinde bir proje grubu oluşturularak, katılımcı bir süreç içinde bir tasarım stratejisi geliştirilmeye başlanmıştır.⁷⁹ Bu çalışmalar sonucu gelişen **ilk strateji taslağı Kasım 2013'te ortaya çıkmıştır**.

İzmir-Tarih Projesi alanının kuzey sınırı Gümrük'ten başlayarak Fevzipaşa Bulvarı boyunca Basmane Garı'na kadar uzanmakta, Aziz Vukolos Kilisesi ve çevresiyle doğuya dönmekte, Kadifekale ve Heyelan Bölgesini içine aldıktan sonra alanın güney sınırı Cici Park-Değirmendağı ile çizilmekte, Bahribaba Parkı'yla batı sınırı çizilmeye başlanmaktadır. Milli Kütüphane Caddesi ve Cumhuriyet Bulvarı üzerinden Fevzipaşa Bulvarı'na saparak alanın sınırlarının çizimi tamamlanmış olmaktadır. Çalışmalar sırasında, bu alanda alınacak kararların niteliği bakımından 19 proje alt bölgesi belirlenmiştir.

İzmir tarih projesinin tasarım stratejisini geliştirirken iki temel amaç belirlenmiştir. Bunlardan;

- Birincisi, **İzmir'in tarihle ilişkisini güçlendirmektir**. Bu, İzmirli kentlileri ilişkili **belleklerinin geliştirilmesi ve yeniden inşa edilmesi** suretiyle yapılacaktır. Bu bakımdan en önemli kaynak, proje alanındaki arkeolojik kaynaklar ve yapı stokudur. Bu kaynaklar ve yapı stoku, İzmirli tarihle ilişkin belleklerinin oluşmasında görsel çıkış noktaları oluşturacaktır.
- İkincisi, İzmir'de sanayi toplumunun tek merkezli kentinden, bilgi toplumunun çok merkezli kent bölgesine geçiş yaşanırken **proje alanında ortaya çıkan çöküntü alanlarının oluşumuna mani olmak ve bu oluşumları tersine çevirmektir**.

Eğer amaç, sadece bu alanın çöküntü alanı olma sürecini tersine çevirmek olsaydı, bu alanda yapılaşma hakları artırılarak, alanın özel yatırımcılar eliyle dönüşmesinin yolu açılabilirdi. Ancak, iki amacın da birlikte gerçekleştirilmek istenmesi çözümü zorlaştırmaktadır.

⁷⁹ İlhan Tekeli: *İzmir-Tarih, İzmirli Tarih ile İlişkisini Güçlendirme Projesi*, İzmir Büyükşehir Belediyesi, İzmir, Temmuz, 2014.

İzmir-Tarih Projesi iki amacı da bir arada gerçekleştirmek için bu döneme kadar İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin koruma kavramı üzerinden geliştirilmiş bulunan koruma imar planı merkezli stratejik tercihin yetersiz kaldığının farkında olarak, bu alanın canlandırılmasını sağlayacak ek stratejik tercihlerle güçlendirmeye girişmiştir. Bu ek stratejik tercih, **bu alanın canlandırılabilmesi için yukarı doğru seçici (filter up) bir sürecin başlatılması** olarak ifade edilebilir. **Bunun için de burayı terk eden faaliyetlerin yerini prestijli faaliyetlerin alması gerekir.** Bu alanın düşük gelirli sınıflara özgü bir yer haline gelmekten çıkarılabilmesi için, burada yer alacak yeni faaliyetlerin bu alanda yeni yaşama talebi yaratabilecek, kent içinden ve kent dışından değişik grupların buraya gelmesi için sürekli talep doğurabilecek ve bu talebi çeşitlendirebilecek bir nitelikte olması gerekir.

İzmir-Tarih Projesi'nin geliştirilmesi sırasında katılımcılar böyle bir stratejik bir faaliyetin turizm olabileceği konusunda görüş birliği içinde olmuşlardır. Ama sadece gelinip görülen ve geri dönülen tarihi yerler olarak görüldüğünde turizmin, bu alana insanların birden fazla sefer gelmeleri için yeterli bir çekicilik ve talep yaratmadığının farkındadırlar. Bu nedenle tarihi buradaki **yaşam deneyiminin (experience) bir parçası haline getirmek** gerektiğini ve bunun sağlanmasının hem yaratıcılık, hem de tasarım konusu olduğunu kabul etmişlerdir.

Deneyim (experience) ile buraya gelenlerin, yaşamın içine girmeleri ve daha önce yaşamadıkları bir şeyi yaşamlarına katarak onlarda tatlı hatıralar bırakması anlatılmak istenilmektedir. Proje alanının dışarıdan gelenler için gezilen bir yer olmaktan çıkarak, içinde yaşayanlar için sadece gereksinmesini duyduğu kentsel hizmetleri karşılamının ötesine geçerek, aşama aşama, “deneyim” geçirilen bir “yer” (place) olmaya dönüşmesi, bu alanın yükselmesini sağlayacak bir “filter up” sürecini başlatacaktır.

Kentlinin tarihle yeni bir ilişki biçimi geliştirmesi istenirken, başarmak istenilen, tarihe uzaktan bakmak şeklindeki bir ilişki değildir. Tarihi koruma, insanı dışlamak için bir gerekçe olmamalıdır. Tabii ki alandaki tüm yaşamın bir “deneyim” haline getirilmesi söz konusu değildir. Bu bakımdan sokaklar kritik öneme sahiptir. Bugün proje alanında yaşamın “deneyim” niteliği kazandığı tek yerin Havra Sokağı olduğu söylenebilir. Tarık Dursun K., Havra Sokağı'na “Cümbüş Sokağı” demektedir.⁸⁰ Bu olgudan hareketle İzmir-Tarih Projesi, içinde yaşamın bir “deneyim” niteliği kazandığı sokakların sayısının zaman içinde artırılması hedefi bir stratejik yaklaşım olarak önerilebilir. Bu bağlamda Kordon'a seçenек teşkil edebilecek **bir gurme sokağının**⁸¹ oluşturulması önerilmiştir. Bir başka öneri buradaki küçük üretici faaliyetleriyle bütünleşmiş bir sanat sokağı oluşturulması olmuştur. Buranın sadece sanatçıların yaptıklarını sattıkları bir yer olmanın ötesine

⁸⁰ Saadet Erciyas: *İzmir Ah! Tarık Dursun K'nın Semtleri*, Heyamola Yayınları, İstanbul, Mart 2011, s.59.

⁸¹ 1940'lı yıllarda Yahudi nüfusu göç etmeden Havra Sokağı aynı zamanda bir meyhaneler sokağı olarak işlev görmüştür. Bu dönemde Aslan Yasefin meyhanesi çok ünlenmişti. Hidayet Karakuş: *İzmir'in Kalbi Kemeraltı*, Heyamola Yayınları, İstanbul, 2011, s.78.

geçerek, katılımcının yaptığı tasarımı üretebildiği bir yer olması onu bir “deneyim” haline getirebilecektir.

İzmir-Tarih Projesi için sokak merkezli bir strateji önerilmesinin tek nedeni “deneyim” yaratmak değildir. Bunun ötesinde bir işlevi daha vardır; canlı sokak yaşamının düzenlenmesi hem alanın çekiciliğini artıracak hem de ev dışı bir kamu alanı oluşturarak İzmirlinin yaşam kalitesine katkıda bulunacaktır.

Bu alandaki üçüncü stratejik tercih olarak, MİA’nın prestijli faaliyetlerinin bölgeyi terk etme eğilimleri konusunda dikkatli olmak, gereksiz boşalmalara karşı çıkmak gerektiği konusunda uzlaşılmıştır. Bu bakımdan Alsancak Limanı’nın çıkarılması konusunda İzmir’in gösterdiği direnişin çok yararlı olduğunu hatırlatmak gerekir.

İzmir-Tarih Projesi alanı konusunda üzerinde oydaşma olan dördüncü konu, buradaki konut işlevlerinin canlandırılması olmuştur. Çöküntü sürecinin önemli bir ögesi, alandaki konut miktarının azalmasıdır. Konut sayısının azalması, burada, özellikle hizmet nitelikli faaliyetlere olan talebin düşmesine ve alanın canlılığının azalmasına neden olmaktadır. Bu nedenle, İzmir Tarih Projesi buradaki konut miktarının artırılması ve toplumun tüm katmanlarından gelenlerin bu alanda yaşar hale gelmesinin önemi üzerinde durmaktadır. Ama burada yaşayanları dışsallaştırarak bölge dışına itilmesine neden olacak soylulaştırma süreçlerini plancılar ve mimarlar ahlaki bulmamaktadır. Proje kapsamında yapılan araştırmada çöküntü alanı haline gelen mahallelerde yerleşik bir nüfusun bulunmadığı, burada yaşayanların, sık sık yer değiştirdikleri ve düşük gayrimenkul değerleri saptanmıştır. Bu soylulaştırma için uygun bir ortamdır. İzmir-Tarih Projesi alanında gecekondü bölgelerinin de var olduğu göz önünde tutularak, değişik alt bölgelerde soylulaştırma, sağlıklılaştırma, dönüşüm gibi farklı stratejiler uygulanarak dengeli bir toplumsal yapının oluşturulmasına çalışılması konusunda bir görüş birliği ortaya çıkmıştır.

İzmir-Tarih Projesi yalnız strateji düzeyinde tercihler geliştirmekle yetinmemekte, katılımcı süreçler içinde uygulama projelerinin geliştirilmesi ve sistematik olarak uygulanması ve uygulanmanın izlenmesine olanak verilmesini istemektedir. Bu nedenle her alt bölge ya da iki üç tanesinin bir araya gelmesiyle oluşturulacak bütünlükler için **operasyon planlarının hazırlanması öngörülmüştür.**

İzmir-Tarih Projesi, ilgili kamu alanında tartışılmaya başladığında, ilgili kişi ya da kurumlarca yapılan önerilerden biri, var olan koruma amaçlı imar planlarının yenilenmesi olmuştur. Bu öneriye karşılık, yapılacak koruma imar planlarının var olanlardan önemli farklılıklar getiremeyeceği, böyle bir sürece girildiğinde yeni plan üzerindeki tartışmalarla 4-5 yıl kaybedileceği, çöküntü alanı oluşturma sürecinin hızlanacağı, bir an önce uygulamadaki etkinliğin artırılması yolunun gerektiği üzerinde uzlaşılarak, operasyon planları hazırlama yaklaşımı benimsenmiştir. Operasyon planları hazırlanırken var olan koruma planları göz önünde tutulacak, bir değişiklik gerekirse tadilat planları hazırlanarak Kurul’un onayı alınacaktır.

Her proje alt bölgesi için uygulanacak strateji belirlendikten sonra var olan

koruma planı gözden geçirilecek, hangi konuda **hangi tür tasarımın yapılacağı** kararlaştırılacaktır. Bu tasarımların katılımcılığa açık olarak nasıl elde edileceği konusunda değişik seçenekler arasından bir seçme yapılacaktır. Bu seçenekler arasında genç tasarımcıların öneri geliştirebileceği bir tasarım atölyesinin kurulması da bulunmaktadır.

Her proje alt bölgesinde strateji saptandıktan ve gerekli tasarımlar yapıldıktan sonra bu alanlar için **“operasyon planları” geliştirilecektir.** Bir proje alt alanında birden fazla operasyonun geliştirilmesi gerekebilecektir. Operasyon planları, strateji ve tasarımlarının hayata geçirilmesi için ilgili aktörlerin hangi işlevleri yükleneyeceğini belirleyen ve bu aktörlerden bunların gerçekleştireceğine ilişkin sözlerin alındığı, eyleme geçiş yollarının somutlaştırıldığı belgeler olacaktır. Bu belgelerde katılımcılık, elini taşın altına koyma niteliği kazanarak sahici hale gelecektir.

İzmir-Tarihi Projesi tasarım stratejisi, bu stratejinin nasıl bir örgütlenme ile uygulanacağı konusunda bir öneriyle tamamlanıyordu. Bu projeyi yaşama geçirmek için İzmir Büyükşehir Belediye Başkanı’na bağlı bir **İzmir-Tarih Proje Merkezi kurulması** öneriliyordu. Bu Merkez’in Arkeoloji Yönetim Birimi, Tasarım Atölyesi Birimi, Halkla İlişki ve Katılım Örgütlenme gibi destek üniteleri bulunacaktı. Ayrıca bu merkezin İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin icracı örgütleriyle koordinasyonunu sağlayacak **bir İcra Kurulu bulunacaktı.** İzmir-Tarih Proje Merkezi’nin ana işlevi katılımcı süreçler içinde, İzmir-Tarih Projesinin Stratejisini, operasyon planlarını hazırlamak, uygulamayı izlemek ve sürekli geri beslemede bulunmaktır. İzmir-Tarih Projesi tasarım stratejisinin geliştirilmesi **Temmuz 2014’de İzmir-Tarih kitabının yayınlanmasıyla** tamamlanmış oldu.

Stratejinin öngördüğü İzmir-Tarih Proje Merkezi, İzmir Büyükşehir Belediyesi Etüt ve Projeler Daire Başkanlığı’na bağlı olarak Tarihsel Çevre ve Kültür Varlıkları Şube Müdürlüğü bünyesinde kurulmuştur. İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin restore etmiş olduğu tarihi Ahmet Ağa Konağı⁸² İzmir-Tarihi Proje Merkezi’ne tahsis edilmiştir. Bu merkez mimarlık, sanat tarihi, şehir planlama, mühendislik, grafik tasarımı, vb. alanlardan gelen uzmanların katılımıyla süreç içinde kurulmaya başlanmıştır. 2017 yılında ekip 18 kişiden oluşmaktadır.

İzmir Büyükşehir Belediyesi proje alanındaki bir başka binanın restorasyonunu 19 Ağustos 2015’te tamamlamıştır. Bu binada 19 Şubat 2015’te Tasarım Atölyesi birimi çalışmaya ve katılımcı süreçle projeler üretmeye başlamıştır. İzmir-Tarih Proje Merkezi çalıştıkça ve proje aşamasından uygulama içinde yer alma aşamasına geçtikçe artan koordinasyon ihtiyacına cevap verebilmek için önce bir “İcra Kurulu”, bir süre sonra da projenin uygulanmasını izleyerek, politika kararları vermek üzere bir “Üst Kurul” oluşturulmuştur.

İzmir-Tarih Projesinin Tasarım Stratejisi belirlendikten sonra uygulama programlarının geliştirebilmesi için Strateji’de de öngörüldüğü üzere alt bölgeler için

⁸² Bu restorasyon 2014 Yılında Tarihi Kentler Birliği Ödülünü almıştır.

Operasyon planlarının hazırlaması sürecine geçilmiştir. **İlk Operasyon Planı Çalıştay, 13-14 Ağustos 2014'te** İzmir Havağazı Fabrikası Kùltür Merkezi'nde gerçekleştirilmiştir. Bu ilk Çalıştay'da üç alt bölge ele alınmıştır. Bunlar; 2 Numaralı Havralar Bölgesi, 5 Numaralı Oteller Bölgesi, 11 numaralı Anafartalar Caddesi 2.Etap Bölgesi'dir. Bu Çalıştay'da her alt grubun katılımcıları, önce durum tespiti yapmakta, daha sonra bir harita çalışması geliştirmekte, en son olarak eylem önerilerini bir araya getirerek bir yol haritası oluşturmaya çalışmaktadırlar. Çalıştay'da elde edilen yol haritasından yararlanarak İzmir-Tarih Proje Merkezi'nde, geliştirilen önerilerin iç tutarlılığı ve Koruma Amaçlı İmar Planı ile uyumu araştırılarak operasyon planı haline getirilmektedir. Bu Plan 25 Şubat 2015 tarihinde Havağazı Kùltür Merkezi'nde düzenlenen Tarihi Diyalog Konferansı'nda tartışılmış ve ilgili aktörlerin projeye adanmışlıkları da sağlanarak sonlandırılmıştır.⁸³

27 Mart 2015'de İzmir Tarihi Havağazı Fabrikası Kùltür Merkezi'nde gerçekleştirilen bir çalıştay sonrasında 1 Numaralı Agora, 16 Numaralı Kadifekale ve Antik Tiyatro ile 13 ve 14 Numaralı birinci ve ikinci halka konut bölgelerinden oluşan dört alt bölgeyi kapsayan ikinci bir operasyon planı hazırlanmıştır.⁸⁴

İzmir-Tarih Projesinin bir yandan stratejisini, öte yandan örgütlenmesini geliştirirken ulaştığı noktada, ilgi duyan ve proje geliştiren aktörlerin sayısı artmış ve bu çok sayıda aktörün geliştirdiği değişik projeler arasında bir uyumun sağlanmasının mekanizmaları ortaya çıkmaya başlamıştır. İzmir-Tarih Projesi Tasarım Stratejisi gelişmeden önceki dönemde, alandaki uygulama iki belediyenin ve Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün mülkiyeti kendilerine geçmiş bulunan tescilli binaları restore etmesiyle ve yeni işlevler kazandırılmasıyla sınırlı kalıyordu. Geline nokta çok daha gelişkin bir projelendirme kapasitesi oluşmuş bulunmaktadır. Bu projelerin uygulanmasında yenilikçi yaklaşımlar aranmaya ve tüm bu kararlarda restorasyon anlayışının ötesine geçilerek canlandırma arayışı hakim olmaya başlamıştır.

İzmir-Tarih Projesi alanında 1470 tescilli bina bulunmaktadır. Tescilli binalar, toplam bina sayısının % 13'ü düzeyindedir. Bu binaları üç kamu kurumu, İzmir Büyükşehir Belediyesi, İzmir Konak Belediyesi, Vakıflar Genel Müdürlüğü, kendi programlarına uygun olarak restore ederek yeniden işlevlendirmektedirler. Bu bağlamda İzmir Büyükşehir Belediyesi, Kadifekale Surları'nın, Kale Mescidi'nin, Kale Sarnıcı'nın, Emir Sultan Türbesi ve Haziresi'nin, Aziz Vukolos Kilisesi'nin, Beit Hillel Oratuarı'nın, Agora Kazı Evi'nin, Şükran Oteli Giriş Kapısı ve Çeşmesi'nin, Ahmet Ağa Konağı'nın, Agora Müze ve Sergievi'nin restorasyonunu tamamlamıştır. Namazgah Hamamı ve Balıkçı Meydanı'nın restorasyonu devam etmektedir. Operasyon planlarının yapılması paralelinde uygun bulunan tescilli binaların kamulaştırılması ve restorasyonuna devam edilecektir.

⁸³ H.Gökhan Kutlu: *İzmir-Tarih; İzmirliilerin Tarih ile İlişisini Güçlendirme Projesi Operasyon Planları*, (İkinci Baskı), İzmir Büyükşehir Belediyesi, İzmir Eylül 2015.

⁸⁴ H.Gökhan Kutlu: *İzmir Tarih; Agora, Kadifekale, Birinci ve İkinci Derece Konut Bölgeleri, Operasyon Planları*, İzmir Büyükşehir Belediyesi, İzmir, Kasım,2015.

İzmir-Tarih Projesi içinde kurulmuş bulunan **tasarım atölyeleri katılımcı/yerel projelendirme bakımından İzmir Büyükşehir Belediyesi'ne yeni bir mekânizma kazandırmış** bulunuyordu. Bu yalnız bina ya da mekân tasarımıyla kullanılabilecek bir araç değildir; bölgeyi canlandırmak bakımından çok önemli olan sosyal yaşama dönük tasarımlar geliştirmek için de kullanılabilir. Bu araçlar, değişik ölçeklerde ortaya çıkmaktadırlar. Örneğin proje alanında gezi güzergâhlarının saptanmasında, Agora Parkı'nda çocuk oyun gruplarının tasarımında, İzmir Büyükşehir Belediyesi Sosyal Projeler Dairesi Başkanlığıyla İzmir-Tarih Proje Merkezi İşbirliğinde Agora Sosyal Yaşam Atölyesi adı altında bölge kullanıcılarına yönelik kapsamlı bir programı geliştirmek üzere devreye girmiştir. Tasarım Atölyesi tarafından yürütülen Kök-Basmane Projesi'nde geleneksel konut bölgesi kullanıcılarının gastronomi konusundaki becerilerinin uygun örgütlenme stratejileri aracılığıyla ekonomik bir katkıya dönüştürülmesinin yolu aranmaktadır.

Bu alanın canlandırılması ve binaların korunurken içinde yaşayanlarca iyileştirilmesi esas çözümdür. Bu çözüm buradaki kullanıcıların, canlandırmanın bir aktörü haline getirilmesi olarak da okunabilir. Bu amaçla İkiçeşmelik'te bir mahallede bulunan **Patlıcan Yokuşu'nda** DEÜ Mimarlık Fakültesi, İzmir Ekonomi Üniversitesi Fen ve Edebiyat Fakültesi, Katip Çelebi Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nün katılımıyla bir "Sosyo-Mekansal Değerlendirme" çalışması yapılmıştır. Bu konuda bir **sağlıklılaştırma modeli** geliştirilmektedir.

İzmir-Tarih Projesi'nin yaşama geçirilmesi bakımından önemli bir işlevi olan **TARKEM de İzmir Tarih Proje Merkeziyle işbirliği içinde iki önemli alan için ön projelerin** geliştirilmesini sağlamıştır. Bunlardan birincisi İYTE'nin proje alanında bir ofis kurarak geliştirdiği "Sinagoglar Bölgesi Kültür Müze Kompleksi Projesi"dir. Bu proje Musevi Cemaatiyle ve Kemeraltı Esnaf Derneğiyle işbirliği içinde geliştirilmiştir. İYTE'nin ayrıca İzmir Büyükşehir Belediyesi ve TARKEM'le ilişki içinde gerçekleştirdiği bir başka ön proje Kestelli alt bölgesi için olmuş ve 2016 Ağustosunda tamamlanmıştır.

TARKEM Dokuz Eylül Üniversitesi'yle birlikte geliştirdiği Anafartalar Caddesi 2. Etapı ve Birinci Halka Konut Doku içinde 30 hektarlık alanda makro ölçekte bir tasarım çalışmasını da 2015 yılında bitirerek İzmir Büyükşehir Belediyesi'ne sunmuştur. Bunların dışında TARKEM alanın geliştirilmesinde etkili olacağı düşünülen bir lojistik girişimini gerçekleştirmek için çalışmalar yapmaya başlamıştır. Proje alanını tanıyan ve bu alan için projeler geliştirmiş bulunan TARKEM, bu projelerden bir kısmını uygulamak için gayrimenkul edinme ve uygulama aşamasına girmiş bulunmaktadır. TARKEM bu proje için ayrıca bir iletişim projesi geliştirmiştir.

İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin yüklendiği yerel kalkınmada katalizörlük işlevinin bu projedeki yansıması, **bu alanı canlandırmak için hazırlattığı altyapı projelerinde görülmektedir**. Bu bağlamda İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin 2008 yılında açtığı bir yarışmayla Kemeraltı Çarşısı için bir üst örtü tasarımı elde edilmiştir. İzmir-Tarih Projesi Merkezi bir **Aydınlatma Master Planı** hazırlatmıştır.

Ayrıca İzmir-Tarih Projesi için bir **Sürdürülebilir Ulaşım Projesi** geliştirilmiştir.⁸⁵ İzmir Büyükşehir Belediyesi bu alan için tüm altyapı sistemlerini bir kanal içinde toplayan kapsamlı bir altyapı projesi hazırlatmıştır. 2018 yılında var olan altyapının hazırlanan plana göre yenilenmesi çalışmaları başlatılacaktır. Bir çöküntü alanının canlandırılmasında, bu alanın güvenli hale getirilmiş olması özel bir öneme sahiptir. İl Emniyet Müdürlüğü İzmir Tarih Proje Merkezi'yle ilişki içinde **Anafartalar Caddesi'nden başlayarak MOBESE sistemini devreye sokmaya** başlamıştır.

İzmir-Tarih Projesi'nin İzmirlinin yaşamına nasıl girebileceğinin bir örneğini İzmir Büyükşehir Belediyesi vermiştir. **İzmir Büyükşehir Belediye Meclisi 12 Eylül 2017'de toplantısını Agora'daki Roma Forumu'nda**, İzmir-Tarih Projesini gündemine alarak gerçekleştirmiştir. Meclis her yıl bu toplantıyı tekrar ederek İzmir-Tarih projesinin uygulanmasını izleme kararı almıştır.

İzmir Opera Binası'nın İhale Aşamasına Gelmesi

İzmir Büyükşehir Belediye Başkanı Kocaoğlu, "İzmir'e metro kadar opera da lazımdır" diyerek, seçim programlarında yer alan önerinin yaşama geçirilmesi için ilk adımını "İzmir Büyükşehir Belediyesi Opera Binası Mimari Proje Yarışması"nı düzenleyerek atmıştır.

İzmir Opera Binası'nın arazisi, Karşıyaka-Bostanlı hattının Mavişehir'e döndüğü, yapılaşmanın İzmir'deki apartman ölçeğinden, 18-20 katlı bloklara geçildiği noktada yer almaktadır. Bu bina Mavişehir'in deniz kıyısındaki sahil şeridinde konumlanacaktır.

İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin Opera Binası için açtığı yarışmanın ikinci kademesinin değerlendirilmesi, 22 Ağustos 2010'da sonuçlanmıştır. Birinciliği Mehmet Kütükçüoğlu ve ekibi Ertuğ Uçar, Mert Üçer, Onur Akın kazanmıştır.⁸⁶ Birinciliği kazanan ekip projelerinin tahayyülünü;

"Kıyıdan kopmaya başlayan kentin yüzünü tekrar denize döndüren bir arabulucudur. Tek bir yüzey hareketiyle kent ve kıyı ilişkisini yeniden kurmayı amaçlamaktadır. Bu net yüzeyler ile bina şehrin panoramik deneyimine monolitik bir kütle oluşturarak bağlamına olağanüstü bir sakinlik ve sessizlikle eklenmeyi amaçlamaktadır. Bu monolitik kütle, formu gibi materyal olarak da tek malzemedir, doğal taş kaplamadan oluşarak kent bağlamına sessiz bir yanıt vermektedir" şeklinde anlatılmaktadır. Bu tahayyül yarışmacıların yarışmayı oy birliğiyle kazanmalarını sağlamıştır.

İzmir Büyükşehir Belediyesi, 6 Nisan 2012'de düzenlenen bir törenle, yarışmayı kazanan Mehmet Kütükçüoğlu ve ekibiyle uygulama projelerinin hazırlanması konusunda bir sözleşme imzalamıştır. Sözleşmeye göre, hazırlanacak projede, 1435 kullanıcı kapasiteli ana salon ve sahnesi, 437 seyirci kapasiteli küçük salon

⁸⁵ İzmir Büyükşehir Belediyesi: *İzmir Tarih Sürdürülebilir Ulaşım Projesi*, İzmir, 2017.

⁸⁶ www.mimarizm.com (Erişim tarihi: 23 Ağustos 2010).

ile sahnesi ve prova salonları, opera ve bale bölümleri bulunacaktır. 73,800 m² inşaat alanına sahip olan tesiste; 350 seyirci kapasiteli avlu, performans alanı atölyeler ve depo alanları, ana hizmet birimleri, idare bölümü, genel tesisler, teknik merkez ve 525 araçlık bir otopark bulunacaktır. Opera binası sadece temsil günlerinde değil günün her saatinde aktif olacak şekilde tasarlanmaktadır.

Bir opera binasının uygulanma planlarının yapılması, kolay değildir. Operanın ana salonu özel akustik düzenlenmelerini, sahnesi özel teknik donanımları gerektirir. Bu da söz konusu konularda uzmanların bilgisinden yararlanılmasını zorunlu kılar. Bu nedenle, bu tür projelerin hazırlanması ve kabul edilmesi çok zaman alır. Proje hazırlandıktan sonra ihale şartnamesinin hazırlanması da özel çalışmalar yapılmasını gerektirir. Projenin ihaleye çıkabilir hale gelmesi dört yıla yakın bir zamanı gerektirmiştir. İnşaatın yapılması da bir o kadar zamanı gerekli kılmıştır. Hazırlanan ihale şartnamesinde, inşaatın yer tesliminden sonra 1350 günde tamamlanması öngörülmüştür.

İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin ihaleye çıkabilmesi ancak 2016 yılının son günlerinde olanaklı olmuştur. Tekliflerin alınması tarihi olarak 15 Aralık 2016 ilan edilmiştir. Bu gün hiç bir teklif gelmediği için ilk ihale iptal edilmiş ve 2017 Nisan'ında ikinci kez ihaleye çıkılmıştır. Bu ihaleyi bir Türk-Avusturya Konsorsiyumu kazanmıştır. Kazanan grubun Avusturya ayağını oluşturan Wagner-Biro, opera ve tiyatro binalarını yapımında uzmanlaşmış; Sydney, Berlin, Kopenhag, Viyana, Moskova, Rio, Şangay'daki opera ya da tiyatro binalarının yapımından sorumlu olmuş bir gruptur. Bu ihaleyi de deneyim üstünlüğü dolayısıyla kazanmıştır. Ama ihaleye katılan diğer grupların itirazı üzerine Kamu İhale Kurumu bu ihaleyi iptal etmiştir.⁸⁷ Buna rağmen, söz konusu iptal kararı, Ankara 1.İdare Mahkemesince iptal edilmiştir, inşaat başlanacaktır.

İzmir Körfezi'ni İyileştirme Çalışmalarının Sürdürülmesi

İzmir Körfezi'nin rehabilitasyonu projesinin bilimsel irdelemesini yapmak üzere İZSU, Dokuz Eylül Üniversitesi Deniz Bilimleri ve Teknolojisi Enstitüsü'yle birlikte **"İzmir Körfezinde Gerçek Zamanlı Gözlem Sistemli Sayısal ve Sediman Taşınımı Modelleme Projesi"**ni uygulamaya başlamıştır. Bu çalışmalardan elde edilen sonuçlar, Körfez'in güney aksı boyunca açılacak olan **Liman Yaklaşım (Navigasyon) Kanalı** ile Körfez'e temiz su girişinin artacağını; kuzey aksında oluşturulacak **Akıntı İyileştirme (Sirkülasyon) Kanalı**'nın da bu bölgedeki akıntı hızlarını artıracığını, böylece, ekolojik açıdan daha hassas olan kuzey kıyıları ve Gediz Deltası Sulak Alanı boyunca Körfez'e giren temiz suyun miktarını ve dolaşımını hızlandıracağını; sonuç olarak, sulak alan potansiyeli ile önemli bir doğal değer olan bu yöredeki su kalitesinin ve biyolojik çeşitliliğin iyileştirileceğini göstermiştir.⁸⁸

İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin Körfez üzerinde yoğunlaşan ilgisi İzmir Akdeniz

⁸⁷ Cumhuriyet, 17 Ağustos 2017.

⁸⁸ Dokuz Eylül Üniversitesi Deniz Bilimleri ve Teknolojisi Enstitüsü: *İzmir Körfezinde Gerçek Zamanlı Gözlem Sistemli Sayısal ve Sediman Taşınımı Modelleme Projesi Sonuç Raporu*, İzmir, 2014.

Akademisi'nin çalışmalarında da kendini göstermeye başlamıştır. İzmir Akdeniz Akademisi, 2016 yılı boyunca yedi panel düzenleyerek, İzmir Körfezi'nin kendi ekosistemine ve çevresine kattığı değerlerle sunduğu imkânları ve Akdeniz içindeki etkisini konu edinen, bilgi sağlama ve farkındalık yaratma amaçlarına yönelik olarak toplantılar örgütlemiştir.

Bu dönemde, başvuru üzerinden üç buçuk yıl geçtikten sonra İzmir Körfezi ve Limanı Rehabilitasyon Projesi ÇED Raporu için **ilgili bakanlıkça 21 Eylül 2016'da "ÇED Olumlu Kararı" verilmiştir.** Bu karar üzerine İzmir Büyükşehir Belediyesi akıntı kanalının taranması ve kazanılan malzemenin iki adet doğal yaşam adasına aktarılması ve bu adaların yapımının projelendirilmesi işinin ihalesini 25 Şubat 2017'de gerçekleştirmiştir. TCDD projenin kendisine düşen bölümü için henüz adım atmamıştır.

Körfez'de uygulanacak rehabilitasyon projesi ile deniz suyu sirkülasyonunda % 40 oranında bir artış sağlaması beklenmektedir. Ama durumu değiştiren, 2011 seçimlerinde AKP'nin önerdiği 35 projeden biri olan **İzmir Körfez Geçişi Projesi'nin** Yüksel İnşaat'a hazırlatılarak açıklanması olmuştur. Hükümetin yapmak istediği İzmir Körfez Geçişi'nin⁸⁹ gerçekleştirilmesi halinde, bu sirkülasyon artışının % 10'a düşeceği, her iki projeyi de yapmış olan firma tarafından açıklanmıştır. İzmir Körfez geçişinin kısmen viyadüklerle yer üstünden gelmesi ve körfezin ortasında oluşturulacak bir adadan sonra tüp geçide dönüşmesi sorunun kaynağıdır. Bu yeni projeyi % 40 düzeyinde sirkülasyon artırıcı düzeye getirmek için 17 milyon ton ek tarama yapılması gerekmektedir.⁹⁰ Bu çok güvenilir bir çözüm olmayabilecektir. Bazı uzmanlar da yapılan adanın sirkülasyon iyileşmesini tamamen yok edeceğini varsaymaktadırlar. İzmir Körfez Geçişi Projesi'nin durumunun netlik kazanmasına kadar İzmir Büyükşehir Belediyesi de bu konudaki faaliyetlerini askıya almıştır.

Bu dönem, İzmir Büyükşehir Belediyesi bu alanla ilgili yeni bir atılım yapmıştır. Doğal Yaşam Parkı ve çevresinin gelişimi için **"AB Ufuk 2020" proqramına** başvuru yapılmıştır. Başvuru 2016 yılı Aralık ayında kabul edilmiştir. AB bu projeye 2,5 Milyon Euro hibe fon sağlayacaktır. İzmir Büyükşehir Belediyesi bu projede İzmir Yüksek Teknoloji Üniversitesi ve Ege Üniversitesi'yle işbirliği yapacaktır. Sözü geçen AB projesi, Gediz Deltası'nda ekolojik temelli birtakım uygulamalar içermektedir. "Urban Greenup" isimli projenin İzmir ayağı; Mavişehir Peynircioğlu Deresi'nden Doğal Yaşam Parkı'na, Çamaltı Tuzlası'ndan Menemen Ovası'na kadar olan alanda; sera, açık tarım alanları, bio-bulvar, yeşil koridor, yeşil çatı, böcek evleri (*pollinator houses*) gibi doğa esaslı birtakım uygulamalar içermektedir. İzmir bu projede İspanya'nın Vallodolid, İngiltere'nin Liverpool kentleriyle birlikte "Yenilikçi ve Doğal Esaslı Projeler"de

⁸⁹ Bu proje İzmir STK'ları tarafından idari yargıya taşınmıştır. Doğa Derneği, Ege Çevre ve Kültür Platformu Derneği ve TMMOB bu projenin iptali için dava açmıştır. Dava sürmektedir.

⁹⁰ Güzel Yücel Gier ve Gökdeniz Neşer'in Aziz Kocaoğlu ile 14 Eylül 2017'de yaptığı mülakat.

öncü ve uygulayıcı olarak yer alacaktır. Projenin 2020 yılında tamamlanması beklenmektedir.⁹¹

İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin Katı Atık Bertaraf Tesislerinin Sayısını Artırma Çabası

Aziz Kocaoğlu'nun üçüncü döneminin başlangıcında, uygulanmaya hazır Entegre Katı Atık Bertaraf Tesisi Projesi bulunuyordu. Ancak, Yamanlar Depolama Tesisi'ne yakın alanlarda yaşayanların mahalle güzelleştirme dernekleri, Vilayet Mahalli Çevre Kurulu'nun verdiği uygunluk kararına karşı, 5. İdare Mahkemesi'nde bir dava açmışlar ve **Mahkeme, 28 Nisan 2016'da yürütmeyi durdurma kararı vermiştir**. İzmir Büyükşehir Belediyesi ÇED çalışmasını sürdürmüştür.

Yamanlar Çöp Depolama Alanı, Harmandalı Depolama Alanı'na 1,5 km. uzaklıktadır. Entegre bir tesistir. İçinde ayırma ve geri kazanım ünitesi, atıktan türetilmiş yakıt ünitesi, anaerobik ve aerobik atık çürütme ünitesi, biogaz enerji üretim ünitesi bulunmaktadır. Mekanik, biyolojik işleme tesisi, atığın kapalı sistemde tam otomatik işlenerek değerlendirildiği “koku kontrollü” bir yöntemdir. Süreç sonunda % 35 miktarında değerlendirilmeyen kül ve kum maddesi kalmaktadır. Kuzeyin bu depolama tesisi günde 2500 ile 4800 ton çöp işleme kapasitesindedir.

Bu projeye itiraz edenlerin temel gerekçesini, yeraltı su düzeyinin yüksekliği dolayısıyla bu yörenin yeraltı sularını kirleteceği oluşturmuştur. Buna karşı hazırlanan projede yeraltı suyunu 8-10 metre aşağıya indirecek bir susuzlaştırma uygulaması önerilmiştir. Bu konuda DSİ'nin de onayı alınmıştır. Diğer yandan, Orman Bölge Müdürlüğü'nün muhafaza ormanı içinde kaldığı gerekçesiyle yapılan itirazını kaldırmak için projenin sınırları, muhafaza ormanını dışta bırakacak şekilde 29 Nisan 2016'da yeniden tanımlanmıştır.

Bu gelişmeler sonrasında **TMMOB İzmir İl Koordinasyon Kurulu ayrıntılı bir değerlendirme raporu hazırlamıştır**⁹². Bu rapora göre **“mühendislik önlemlerinin alınması koşuluyla bu projenin gerçekleştirilmesinde bir sakınca” bulunmaktadır**. 25 Nisan 2017'de bu rapor açıklanmıştır⁹³. Bu rapordan sonra İzmir Büyükşehir Belediyesi idari yargının kararını beklemeye başlamıştır.

Yamanlar Düzenli Depolama Alanı'nın yapımı gecikince bir yandan Harmandalı'ya döküm kararı Ekim 2019'a kadar uzatılmıştır. Öte yandan Harmandalı döküm çevresinin beton duvarla çevrilmesi, çöp sızıntı suyunun arıtmaya taşınması vb. konularında Harmandalı'yı iyileştirme çalışmalarına girilmiştir.

İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin sınırları, il sınırları ile özdeşleşince katı atık depolama konusunda 2015 yılında üç adet katı atık depolama ve bertaraf tesisi planlanmaya başlanmıştır. Bunlar: Kuzey Bölgesi (Yamanlar) Katı Atık Değer-

⁹¹ Rayhaber, 18 Aralık 2016.

⁹² TMMOB: İzmir İl Koordinasyon Kurulu İzmir Büyükşehir Belediyesi Entegre Katı Atık Bertaraf Tesisi Değerlendirme Raporu, İz Tesisi Değerlendirme Raporu, İzmir, Nisan 2017.

⁹³ Hürriyet, 25 Nisan 2017.

lendirme ve Bertaraf Tesisi, Bergama Katı Atık Değerlendirme ve Bertaraf Tesisi, Güney Bölgesi Katı Atık Değerlendirme ve Bertaraf Tesisi'dir. Ayrıca üç adet düzenli depolama tesisi öngörülmüştür. Bunlar; Ödemiş Düzenli Katı Atık Depolama Tesisi, Çeşme Düzenli Katı Atık Depolama Tesisi, Karaburun Düzenli Katı Atık Depolama Tesisi'dir. Yönetmelik değişince Karaburun ve Çeşme depolama tesisleri yerine Evsel Katı Atık Transfer İstasyonları yapılmasına karar verilmiştir. Güney Bölgesi Katı Atık Değerlendirme ve Bertaraf Tesisi için Menderes Kocakadın bölgesi seçilmiş ise de mülkiyet sorunu çözülmediği için buradaki çalışma sürdürülememiştir.⁹⁴

İzmir Büyükşehir Belediyesi kendi katı atık sorununun çözümü için çalışmalarını sürdürürken Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın Ulusal Atık Yönetimi ve Eylem Planı'nın çalışmalarına katılmış ve bu bağlamda **İzmir İli Katı Atık Master Planı'nın** hazırlanmasının ihale aşamasına gelinmiştir.

2016 yılında Güney Bölgesi Katı Atık Değerlendirme ve Bertaraf Tesisi'nin yeri saptanamamıştır. Bergama'daki tesisin Sindel Köyü çevresindeki ve Ödemiş'teki depolama alanının ormandaki yeri için ön izinler alınmış ve projelendirme çalışmaları başlatılmıştır.

Fuar İzmir'in Göz Kamaştıran Başarısı

Aziz Kocaoğlu'nun ikinci döneminde gerçekleştirdiği Fuar İzmir Projesi, bu dönemde meyvelerini vermeye başlamıştır. Avrupa'nın sayılı tesisleri arasında yer alan Fuar İzmir, kentin fuarcılık alanındaki performansında bir sıçrama yaratarak, İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin turizm ve hizmetler sektöründeki büyüme stratejisinin temel aracı haline gelmiştir.

337 bin metrekairelik arazi ve 240 bin metrekairelik inşaat alanı ile toplam 50 futbol sahası büyüklüğünde dev bir kompleks olan Fuar İzmir, yedi bloktan oluşmaktadır. 2500 araçlık kapalı otoparkı, ofisleri, restoranları, meydan ve amfi tiyatrosu ile sadece fuar zamanlarında değil haftanın her günü etkin olarak kullanılmaktadır. Kent merkezine 15 dakika, havalimanına ise yaklaşık 10 dakika mesafede kurulan bu tesis, başta fuarcılık olmak üzere İzmir'deki birçok sektör için kaldıraç işlevi görmektedir. Yurttan ve dünyadan büyük ilgi gören fuarlar sayesinde kentteki hizmet ve turizm sektöründe ciddi bir hareketlilik yaşanmaya başlamıştır.

Dünya'nın en büyük üç mermer fuarından biri olan "Marble İzmir" ve alanında Avrupa'nın en büyüğü olan "IF Wedding Fashion İzmir" başta olmak üzere, Fuar İzmir'de gerçekleştirilen ihtisas fuarlarında çok ciddi sıçramalar görülmüştür. Sadece 2018 yılında Marble, blok sergileme alanını % 45 büyütürken, "Olivtech Fuarı"nın ziyaretçisi % 100 artmıştır. Katılımcı sayısının açısından "IF Wedding Fashion İzmir" (Gelinlik, Damatlık ve Abiye Giyim Fuarı) % 15, "Travel Turkey" ise % 9'luk bir artış yakalamıştır. Deri ve hazır giyimle ilgili iki yeni fuarla birlikte düzenlenen Shoexpo, sektöre hareketlilik getirmiştir. İlk kez düzenlenen "Fashion

⁹⁴ İzmir Büyükşehir Belediyesi: 2015 Faaliyet Raporu, s. 89.

Prime-Moda”, “Tedarik ve Teknolojileri Fuarı”, “Leather and More-1”(Deri ve Deri Konfeksiyon Fuarları) ve “Windoor World” (Kapı, Pencere, Panjur, Cephe ve Cam Sistemleri, Makine ve Üretim Teknolojileri, Hammadde, Aksesuarları ve Tamamlayıcı Ürünler Fuarı) gelecek için büyük umutlar vermektedir. Ayrıca, Fuar İzmir, diğer fuarcılık şirketleri tarafından düzenlenen “Otomasyon”, “Busworld”, “Gayrimenkul ve Emlak ile Yapı” gibi yeni fuarlara da ev sahipliği yapmaktadır. İzmir’de düzenlenen fuarların kente yıllık katkısının, sadece 2018 yılında 3 milyar liradan fazla olduğu tahmin edilmektedir.

Kültürpark ve İzmir Enternasyonal Fuarı’nı Yeniden Düzenleme Çalışmalarının Başlatılması

Kültürpark ve İzmir Enternasyonal Fuarı, 1990’lı yıllara kadar doğrusal bir gelişme göstermiş; 1990’lı yıllara ulaştığında da iki yönlü bir dar boğazla karşılaşmıştır. Bu darboğazın bir yönünde çok sayıda binanın yapılması, dolayısıyla Kültürpark’ta yeşil alanların oranının çok azalmış olması bulunurken, öte yandan ise uzun süreli enternasyonal fuarların sönümlenirken onların yerlerini kısa süreli ihtisas fuarlarının almaya başlamış olması vardır. Bu soruna ilişkin İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin bulduğu yanıt iki hamleyle gerçekleşmiştir. Bunlardan **birincisi 1990’da İZFAŞ’ın kurulmasını** sağlayarak ihtisas fuarcılığının gerektirdiği örgütlenmenin sağlanmaya çalışılmasıdır. İkincisi ise bir **mimarlık yarışması açarak** Kültürpark’taki binaların sayısını azaltıp yeşil alan oranını artırmak ve ihtisas fuarcılığının gerektirdiği altyapıyı sağlamak olarak ortaya çıkmıştır.

Yarışmaya girecek olanlara verilen program, Kültürpark’a eski santral garaj alanının katılması öngörülerek hazırlanmıştır. Programda; ihtisas fuarı salonlarına, emtia borsasına, menkul kıymetler borsasına, otele, kongre merkezine, açık sergileme alanlarına, 800 araç kapasiteli bir kapalı garaja yer verilmiştir. **Yarışmayı Merih Karaaslan, Şükrü Kocagöz ve Mürşit Günday ekibi kazanmıştır.** Kazanan proje, % 20 olan yeşil alanı % 60’a çıkarmaktaydı. Uygulama başlayınca Kültürpark, 60.000 m² beton binadan temizlenmiştir. Aralık 2003’de Kurul tarafından onaylanmış imar planı uyarınca Kültürpark’ın Basmane Kapısı girişine yakın bölümünde ihtisas fuarları için beş hol inşa edilmiştir.

İzmir Büyükşehir Belediye Meclisi, 13 Temmuz 2004’te yeraltı otoparkı için bir imar planı değişikliği kararı almıştır. Bu kararın İzmir 1 Numaralı Koruma Kurulu’nca uygun görülmesi üzerine, Konak Belediye Meclisi de 12 Eylül 2005’te 1/5000’lik imar planında Kültürpark’ta bir yeraltı otoparkı yapılması için değişiklik yapmıştır. Yasal izinlerin alınması sonrasında başlanan yeraltı otoparkı inşaatı, 28 Eylül 2009’da tamamlanmıştır. Bir anlamda 1990’ların yeni koşullara uyum programının uygulamasının sonuna ulaşılmıştır.

Bu yapılanmalarla birlikte Kültürpark içinde ihtisas fuarcılığına geçiş dolayısıyla yapılması gerekli uyum sağlanmış oluyordu. Ama bu sürdürülebilir bir çözüm olmamıştı. Mermer Fuarları vb. ağır malzeme fuarları Kültürpark’ın dokusunda tahrip edici sonuçlar yaratıyordu. Bu tahribat nedeniyle daha önce de üzerinde durduğumuz üzere, 2013 yılında, İzmir Büyükşehir Belediyesi Gaziemir yakınında,

Fuar-İzmir'in inşaatını başlattığında, **Kültürpark'ı ikinci kez bir uyum sürecine hazırlamak gereği de** ortaya çıkmıştır.

Kültürpark yapılaşmış ve kentlilerin uzun yıllardan beri kullandıkları bir alan olduğu için, bu alanda yapılacak bir planlama çalışmasının İzmir-Deniz, İzmir-Tarih projelerinde olduğu gibi katılımcı bir süreçle yapılması uygun bulunmuştur. Ama böyle bir yöntemin uygulanmasında Kültürpark konusunda bir sınır bulunmaktadır. Kültürpark konusunda yapılmış bir yarışma ve müelliflerinin hakları bulunduğundan, konuşarak, görüşerek hem planın katılımcı bir nitelik kazanması hem de müelliflerin haklarının korunmasının yolunun bulunması gerekmektedir. Bu amaçla, İzmir Büyükşehir Belediyesi Etüt-Proje Dairesi'nde küçük bir çalışma ekibi kurulmuş; bu ekip, Başkanlık danışmanlarıyla etkileşim içinde, önce Kültürpark tarihi üzerinde bir çalışma yapmış; fuarın açık olduğu günlerde kullanıcılara anket uygulamaları yapılarak, kullanıcıların beklentileri öğrenilmiştir. Diğer yandan, İzmir'in kanaat önderleriyle görüşülmüştür. Kültürpark'ın ve İEF'nin İzmirli'nin belleğindeki yeri ve İzmirli'nin yaşamına nasıl bir anlam kattığı araştırılmıştır. Etüt-Proje Dairesi'nde yapılan bu çalışmada, Kültürpark için bir proje geliştirmeden önce Kültürpark'ın yeni dönemdeki işletilme biçimi için bir işletim senaryosunun kurulmasının gerekliliği üzerinde durulmuştur. Bunun için son yıllarda değişik ülkelerde kültürparkların yönetimlerinde ne tür değişiklikler yapıldığı araştırılmıştır. Genellikle, bu parkların yönetiminin tek elde toplanarak, otonomilerinin artırıldığı, kentlilerin yönetimdeki etkinliklerinin artırıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

İzmir Büyükşehir Belediyesi, Fuar İzmir sonrası için iki soruna çözüm aramaktadır. Bunlardan biri, **Kültürpark'ın geleceği konusunda bir vizyon ve proje geliştirmektir**. İkincisi ise İzmir için bir marka haline gelmiş bulunan **İzmir Enternasyonal Fuarı sürdürülürken**, günün koşullarına ve İzmir'in yeni vizyonuna uyumlu bir biçimde yeniden yapılandırmasının sağlanmasıdır.

Bu çalışma sonucunda bir tür **strateji dokümanı oluşturulmuştur**. Bu doküman, **21 Mayıs 2014'de** Tarihi Havagazı Fabrikası Kültür Merkezi'nde yapılan, odalar, STK'lar, ilgili kamu kuruluşları, İzmir'in kanaat önderleri ve Behçet Uz ailesi mensuplarının katıldığı çok geniş katılımlı bir toplantıyla, **İzmirliilerin katılıma açılmıştır**.

Bu toplantıda Kültürpark Projesi ile günümüz şartlarına uyumlu bir Kültürpark'ın oluşturulması konusunda bir oydaşma olduğu ortaya çıkmıştır. Bunun dışında, çok sayıda konuda da uzlaşmaya varılmıştır. Buna göre, Kültürpark tasarlanırken yalnız yakın çevresinin gereksinmelerinin karşılanmasıyla yetinilmemelidir. İzmir'de hatta tüm Ege Bölgesi'nde yaşayanların Kültürpark'a **yükledikleri anlam** göz önünde tutulmalıdır. Kültürpark'ın yeniden işlevlendirilmesinde **çocuklara öncelik verilmelidir**. Alanın özellikle gece saatlerindeki güvenliği artırılmalıdır. Kültürpark'ın yeniden işlevlendirilmesinde, buradan uzaklaşan ihtisas fuarlarının Basmane'de yarattığı **ekonomik kayıpların göz önünde tutulması** gerekir. İzmirli belleklerinde çok canlı bir yer işgal eden Lunapark'ın yok olmasına karşı durulmakta ve günümüzün teknolojik olanaklarıyla **yenilenmesi/güçlendirilmesi** istenmektedir.

Pek çok konuda uzlaşılmasına karşın bir konuda uzlaşma sağlanamamıştır. Katılımcıların bir kısmı Kültürpark'ı çevreleyen **duvarların yıkılmasını** isterken, diğer bir kısmı ise duvarların ve kapıların korunmasını istemektedir. İkinci görüşü savunanlara göre, Kültürpark gelip geçilen bir yer haline gelmemeli, özellikle gidilen bir yer olmalıdır. İzmir Büyükşehir Belediyesi bir ara çözüm yoluna gitmiş ve duvarların yıkılmamasına ama kapıların sayısının artırılmasına karar vermiştir.

Yaşanan katılımcı süreçte yer alan Şükrü Kocagöz ve Mürşit Günday, Etüt ve Proje Dairesi ile müzakere içinde projelerini geliştirmişlerdir. Projede, İsmet İnönü Sanat Merkezi, Atlas Pavyonu ve ihtisas fuarlarının bulunduğu holler yıkılmaktadır. **Yıkılan toplam 35.000 m²'lik binanın yerine 16.000 m²'lik bir kültür merkezi yapılmaktadır.** Bu merkez, tiyatro ve şovların yapılacağı ve toplantıların düzenleneceği bir merkez olarak düşünülmüştür. 2100 kişilik salonu gerektiğinde ikiye bölünebilmektedir. Bina çevrenin yeşiliyle uyumlu şekilde yeşil renkli bir bina olacaktır. Bu özellikleriyle, hem fuardaki yeşil alan artırılmakta, hem de Basmane ekonomisinde Fuar-İzmir'in yapılması dolayısıyla doğan olumsuzluklar giderilmektedir. Celal Atik Spor Alanı yıkılmakta; ama onun yerine yeni bir spor salonu yapılması planlanmaktadır. Kültürpark içindeki su yüzeyi % 2'den 3'e yükseltilmekte; Kültürpark içinde sadece itfaiye ve ambulans için servis yolları bırakılmakta; diğer yollar, yaya yolu ve bisiklet yoluna dönüştürülmektedir. Kültürpark'ta var olan **yeşil alan miktarına 21.000 m² yeni yeşil alan** eklenmekte ve Kültürpark'ta **var olan 7709 ağaca 650 yeni ağaç daha** katılmaktadır. Ayrıca İEF'nin parlak dönemlerinin yıkılmış önemli pavyonlarına atıflar yapan görsel izler oluşturulmaktadır.

Yeni Kültürpark projesi bu gelişme aşamasına ulaştığında, bir kez daha, 13 Mayıs 2016'da, İzmir Tarihi Havagazı Fabrikası Kültür Merkezi'nde, STK'lara, meslek odalarına, İzmir'in kanaat önderlerine, iş dünyasının temsilcilerine sunularak, görüş ve önerileri alınmıştır.

Bu katılımcı süreç sırasında dile getirilen Kültürpark'ın zengin ağaç, ağaççık ve çalı stokunun korunması ve kentlilerin, özellikle çocukların bilinçli bir biçimde bu değerli stokla ilişki kurmasına olanak sağlayacak bir arboretum⁹⁵ haline getirilmesi talebinin karşılanabilmesi için İzmir Büyükşehir Belediyesi ve Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi arasında bir protokol imzalanmıştır. İki yıllık bir çalışma sonrasında 8 Ekim 2017'de **"Kültürpark'ın Ağaç, Ağaççık ve Çalıları" kitabı yayınlanmıştır.**⁹⁶ Kültürpark'ta boyu 2 m. üstündeki çalılardan, 44 familya, 86 cinse ait 117 türde endemik ve egzotik bitki saptanmıştır. İzmir Büyükşehir Belediyesi, Ziraat Fakültesi'nin bu çalışmasına bağlı olarak geliştirdiği sağlıklılaştırma önerilerini uygulamaya koymuştur.

Hazırlanan yeni plan, İzmir Büyükşehir Belediye Meclisi'nce kabul edildikten sonra İzmir 1 Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'na su-

⁹⁵ Arboretumlar odunsu bitkilerin, yani ağaçlar ve çalıların yetiştirildiği bahçelerdir. Eğer yalnız odunsu bitkiler değil, tüm bitkiler yetiştirilirse bunlara Botanik Bahçeleri denilmektedir.

⁹⁶ Tanay Birinci, Hatice Sönmez Türel, Merve Özeren: *Kültürpark'ın Ağaç, Ağaççık ve Çalıları*, İzmir, 2017.

nulduğunda, TMMOB Mimarlar Odası, Şehir Plancıları ve Peyzaj Mimarları Odası İzmir Şubelerinin ve sosyal medya kullanıcılarının açtığı bir karşı kampanyayla karşılaşmıştır. Kampanyanın ana eksenini Kültürpark'ta binaların yapılarak yeshilin tahrip edileceğı algısı oluşturmaktadır. Oysa bu, gerçeğı ifade etmiyordu. Bir anlamda bir post-truth uygulaması söz konusuydu. Tabii ki böyle bir kampanya, katılımcı bir yaklaşımı benimsemiş olan bir belediye için oldukça hayal kırıcı olmuştur. Bu kampanya karşısında Kocaoğlu'nun izlediğı yol, temelde doğru bilginin halka ulaşmasını sağlamaya çalışmak şeklindedir. Bunun için 3 Temmuz 2016'da bir basın toplantısı yaparak doğru bilgiyi halka ulaştırmaya çalışmıştır. Daha önemlisi **30 Ağustos 2016'da 85. İEF'de eski Pakistan Pavyonunda bir "Kültürpark Projesi Sergisi"** açılmıştır. Sergide Kültürpark'ın gelecek durumunu gösteren büyük bir maket bulunmaktadır. Maket, gösterilen ilgi dolayısıyla İEF sonrasında da sergileme devam etmiştir. Uygulamaya geçebilmek için Koruma Kurulu'nun kararı beklenmeye başlanmıştır.

Mimarlar Odası itirazını, İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin Kurul'un onayını almak için gönderdiği planın bir vaziyet imar planı değişikliğı olduğuna, oysa Kültürpark'ın 2. derece bir doğal sit alanı olarak ilan edilmiş bulunduğuna, 2863 sayılı yasaya göre burada uygulama yapılabilmesi için koruma amaçlı imar planı hazırlanmasının gerekli olduğuna dayandırmaktaydı. İzmir Büyükşehir Belediyesi ise Kültürpark'taki yeraltı otoparkının yapılması söz konusu olduğunda Kurulun koruma amaçlı imar planı olmadan vaziyet planı değişikliğı ile karar verdiğini emsal göstererek ve hazırlanan planın yeterli olduğu savı üzerinde durarak, Kurul'un karar vermesi gerektiğini savunmuştur. Kurul karar vermeden önce Kültürpark'a giderek bir inceleme yapmıştır. Anlaşılan tereddütlerini yenemedikleri için 22-23 Mart 2017'de Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür ve Müzeler Genel Müdürlüğü'ne bir yazı yazarak görüş sorulmuştur. Genel Müdürlük de **11 Ağustos 2017'de bir yazıyla Koruma Amaçlı İmar Planı'nın gerekliliğini bildirmiştir.**

Bu karar sonrasında, Fuar ölçeğinde bir koruma imar planı hazırlanması ve bu planın yasallık kazanması için izlenmesi gereken süreç, hazırlanmış olan planı uygulamaya başlamanın geciktirilmesi sonucunu doğurmuştur. Koruma imar planları, yapıldığı alanda çok sayıda uygulayıcı aktör varsa işlevseldir, anlamlıdır. Oysa Kültürpark'ta olduğu gibi hazırlanan bir nazım planının tek bir sahibi varsa, ayrı bir koruma imar planı hazırlamak, işleri uzatmanın dışında bir anlam taşımamaktadır. Kurul zararlı bir öneri varsa nazım plan üzerinde görerek reddedebilecektir. Oysa sürecin işleyişi içinde gelinek noktada, İzmir Büyükşehir Belediyesi bir koruma imar planı yapacak ve süreci tamamlamaya çalışacaktır. Ama bu geciktirme, yıkılacak ve yapılacak yapılar konusundadır. Tabii ki Kültürpark'ta bu konuların dışında da yapılacaklar bulunmaktadır. Bunlar temelde Kültürpark'ın yüksek kaliteli bir hizmet sunmasını sağlamak, yönetimini yeniden düzenlerken, İzmirliilerin katılımına açmak vb. konulardır. İzmir Büyükşehir Belediyesi, bu yolda ilerlemeye başlamıştır.

Bu bölümün başlangıcında, Fuar İzmir'in 25 Mart 2015 açılışıyla birlikte Kültürpark'ın yeniden düzenlenmesi sorununun yanı sıra **İEF'nin geleceğinin nasıl yönlendirileceğı** sorununun da gündeme geldiğini görmüştük. Bu konuda İzmir

Büyükşehir Belediyesi içinde yapılan çalışmalar ve İzmir'in kanaat önderleriyle yapılan bir çalıştay sonrasında gelinen nokta şu olmuştur: Seksen yıllık bir marka olan İEF'nin yeni bir biçimde sürdürülmesi gerekmektedir. İEF'nin İzmir bakımından iki önemli işlevi bulunmaktadır. Bunlardan birincisi İEF'nin İzmir'in iddiasını dış dünyaya taşıyan, onu dışa açan bir yüz olmasıdır. İkincisi ise yaz sonunda İzmirliye bir coşku getirmesidir. İEF'nin yeni örgütlenme biçimi de her iki işlevi birlikte yerine getirebilmelidir. Yapılan görüşmeler sonunda İEF'nin aktivitelerinin Fuar İzmir'e taşınmaması ve Kültürpark'ta kalması konusunda bir oydaşma oluşmuştur. Bu yeni biçimde, İEF'nin İzmir'in iddiasını dış dünyaya taşıma ve İzmir'in yenilik ve tasarım kenti olma vizyonundan yola çıkarak, ***bir yıl yenilikçilik ve diğer yıl tasarım konusunda dünyada saygınlığı olan bir "İzmir Büyükşehir Belediyesi Ödülü" verilmesi***, buna bağlı olarak, ödül verilen konuda sergiler ve uluslararası toplantılar düzenlenmesi öngörülmüştür. İzmir'e coşku getirecek boyut olarak, İEF günlerinde uluslararası ***bir gençlik festivalinin örgütlenmesi***, ama bu festivalin yalnız Kültürpark içine hapsedilmemesi, bunun da dışına çıkarak Kordon'a kadar yayılmasının yararlı olacağı konusunda ikinci bir oydaşma sağlanmıştır.

İzmir'in, Yeşil Alanlar, Parklar ve Rekreasyon Alanları Sayısının Artırılmasına Devam Edilmesi

Kocaoğlu'nun birinci döneminde başlayan kente büyük yeşil alanlar ve rekreasyon alanları kazandırma uğraşı, bundan sonraki dönemlerde de sürmüştür. İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin Kadifekale yamaçlarında heyelanlı gecekondu bölgelerini tahliye çalışmaları için kamulaştırılan alandaki gecekonduların yıkılmasıyla elde edilen alanda 2011 yılından itibaren 25.000'den fazla bitki dikilerek **Kadifekale Kent Ormanı** oluşturulmuştur.

2011-2013 yılları arasında Bayraklı'da 90.000 m² lik bir alanda **Ord.Prof.Dr. Ekrem Akurgal Yaşam Parkı** inşa edilmiştir. Bu parkta spor salonu, antreman salonu, bir mini futbol sahası, iki basketbol sahası, tenis kortu, kayak ve paten sahası, koşu ve yürüyüş yolları, kadınlara yönelik olarak meslek eğitimi veren, çocuklara yönelik hizmetler veren Sosyal Destek Merkezi bulunmaktadır. Yine 2013 yılında 97.000 m²'lik **Hasan Ağa Bahçesi** baştan sona yenilenmiştir.

2014-2018 döneminde de kentteki yeşil alanlar, parklar ve rekreasyon alanlarının sayısı artmaya devam etmiştir. Bu kapsamda; 2015 yılında 12.900 metrekare alanda içerisinde spor sahası, çocuk oyun ve dinlenme alanı bulunduran **Çiğli Yeni Mahalle Parkı** kullanıma açılmış, 2017 yılında Bornova'da 5916 metrekarelik alana Şehit Üsteğmen Ömer Bozkurt Parkı hizmete sunulmuş, aynı yılın nisan ayında içerisinde Londra Hyde Park'ta olduğu gibi serbest kürsü ve yazı duvarları bulunan yaklaşık 100.000 metrekarelik alana kurulu **Mavişehir Halk Parkı** kullanıma açılmış, Buca'da 18.250 metrekarelik kaçak moloz döküm alanı 2018'de **Neşet Ertaş Parkı**'na dönüştürülmüş, Bayraklı ve Sahilevleri'nde sahil şeridi

yeniden düzenlenmiştir.⁹⁷

İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin Yerelden Kalkınma Yaklaşımını Havza Esaslı Çalışmalarla Derinleştirilmesi

İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin kalkınmanın yerelden başlaması politikasının hayata geçirilmesinde, 2013-2016 yılları arasında yapılan **havza esaslı çalışmalar yeni ve önemli bir atılım oluşturmıştır**. Bu atılımla yerel kalkınmanın temel hedefi, tarımın ötesine geçerek, tarım dışı sektörlerde de istihdamın geliştirilmesi, üretici gelirlerinin artırılması ve farklılaştırılması, kadın ve genç nüfusun eğitim ve girişimcilik düzeyinin artırılması ile uygun kırsal teknolojilerin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılmasına yönelmiştir. Bu anlayışta kırsal alanın rekabet gücünün artırılmasına, **yerel zenginliklerin/varlıkların desteklenmesine**, kullanılmayan kaynakların devreye sokulmasına öncelik verilmeye başlanmıştır.⁹⁸

Bu atılımın düşünce düzeyindeki başlangıcı 2008 yılında İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin açtığı *Urla-Çeşme-Karaburun Ulusal Kalkınma Fikir Yarışması*'na kadar geri gitmektedir. Bu yarışmayı Koray Velibeyoğlu ekibi kazanmıştır. Birinciliği kazanan projenin yaklaşımını İzmir Kalkınma Ajansı'nın da benimsemesi üzerine, Koray Velibeyoğlu'nun yürütücülüğünde İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü, Dokuz Eylül Üniversitesi ve Ege Üniversitesi öğretim üyelerinin katılımıyla 2013-2014 döneminde **"Yarımada Sürdürülebilir Kalkınma Stratejisi"** geliştirilmiştir.⁹⁹

Proje, toplam nüfusu 150.000 olan Urla, Çeşme, Karaburun, Seferihisar ve Güzelbahçe ilçelerini kapsamaktaydı. Kültür gibi bazı temalarda bütünlüğü sağlamak için bu ilçelere Menderes ve Selçuk ilçeleri de katılmıştır. Çalışma temelde yerel halkın ve temel paydaşların katıldığı bir süreçle yerel varlıkların belirlenmesi ve yerel projelerin geliştirilmesine dayanmaktadır. İlçe halk çalıştaylarında belirlenen yerel varlıklar, varlık odaklı kalkınma fikirleri ve Yarımada'daki gelecek eğilimleri, Ufuk Tarama Çalıştayında ilçe çalıştay katılımcıları ve Yarımada'ya yönelik faaliyetlerde bulunan çeşitli kesimlerce bir bütün olarak ağırlıklandırılmış ve konu öncelikleri belirlenmiştir. Daha sonra yapılan Uzman Paneli ile belirlenen hedefler ve proje konuları detaylandırılmıştır.

İzmir Yarımada Sürdürülebilir Yerel Kalkınma Stratejisini, 2015 yılında yapılan **"İzmir Gediz-Bakırçay Havzaları Sürdürülebilir Kalkınma ve Yaşam Stratejisi"**¹⁰⁰ ve 2016 yılında yapılan **"İzmir Küçük Menderes Havzası Sürdürülebilir Kalkınma ve Yaşam Stratejisi"**¹⁰¹ izlemiştir. Süreç boyunca üç havzadaki 19 ilçeden paydaşlar

⁹⁷ Bütün bu çalışmalar dahil olmak üzere, Park ve Bahçeler Dairesi Başkanlığı'ndan alınan verilere göre son 14 yılda 15 milyon 500 bin 401 metrekare alanda bakım ve düzenleme, 9 milyon metrekareyi aşkın yeni yeşil alan, 61 milyondan fazla bitki dikimi ve 92 adet yeni park ve rekreasyon alanı yapılmıştır.

⁹⁸ Bu konuda bkz. Koray Velibeyoğlu: *Havza Esaslı Çalışmalar*, İzmir Büyükşehir Belediyesi, 2018.

⁹⁹ İZKA Kalkınma Ajansı: *Yarımada Sürdürülebilir Kalkınma Stratejisi*, İzmir Büyükşehir Belediyesi, İzmir, Temmuz 2014.

¹⁰⁰ İzmir Büyükşehir Belediyesi: *Gediz-Bakırçay Havzası Sürdürülebilir Kalkınma Stratejisi*, İzmir, Ağustos, 2015.

¹⁰¹ İzmir Büyükşehir Belediyesi: *Küçük Menderes Havzası Sürdürülebilir Kalkınma ve Yaşam Stratejisi*, İzmir, Aralık, 2016.

da dahil olmak üzere düzenlenen katılımlı toplantılara 1864 kişi katılmıştır.

Uygulanan bu varlık-odaklı yaklaşım, yerelin ve yerel kaynakların önemini vurgulamaktadır. Kalkınma anlayışını, yerelden bir kalkınma anlayışı haline getirmektedir. Gelişme, mobil küresel sermayenin yerelin üstünlüklerini görmezden gelen mantığından kurtararak gerçekleştirilmeye çalışılmaktadır. Bu yaklaşımda hangi yerel varlık, değer ve kaynağın o yerin korunması gereken ayırt edici özelliği olduğunu, korunması gerektiğini ve nelerin o yeri yaşamak ve üretmek için iyi bir yer yaptığını kavramamızı sağlar. Varlık odaklı yaklaşım, bir yerel varlık ve proje fikriyle yola çıkmakta, yerelin kapasitelerini ve yenilikçiliğini harekete geçirerek aşağıdan yukarıya doğru gelişmektedir. Varlık odaklı yaklaşım, kısa vadeli sorun odaklı çözümler yerine uzun vadeli yatırımlara ve yerel kalkınmayı sağlayacak ana blokların zaman içinde inşa edilmesine dayanmaktadır. Yerelin bilgisi yerel varlıklara bağlıdır ve özneller arası oluşturulmuştur.

İzmir'deki yerel kalkınma stratejilerinin ilk uygulamaları, ilk tamamlanan Yarımada planı üzerinden olmuştur. Bu çalışmada 11 stratejik eksenle toplanan 130 adet varlık odaklı kalkınma fikri yer almış bulunuyordu. İzmir Büyükşehir Belediyesi öncülüğünde 10 adet öncelikli konu başlığı belirlenmiş ve bunların birinci etap uygulamalarına geçilmiştir. Bunlar arasında tarım ve turizmin arakesitinde gelişen ve oluşan faaliyetler için Zeytin Yolu, Bağ Yolu, Mavi Rota gibi ulaşım güzergâhlarının oluşturulması dikkati çekmektedir. Bu güzergâhlarda yürüyüş, bisiklet, deniz ulaşımı sürdürülebilir ulaşım seçeneği olarak öne çıkmıştır. Bu ilk safha uygulamaları içinde yerelde üretim ve yerelde tüketimin güçlendirilerek bu faaliyetlerin ekolojik ayak izlerinin azaltılması, üretici pazarlarının etkinliklerinin artırılması, yerel ürün çeşitliliğinin aktif korunması, yerel ürün festivallerinin geliştirilmesi, yarımada rotaları üzerinde kalıcı satış noktaları oluşturulması vb.leri yer almıştır. Yerel odaklı koruma ve geliştirme için bu konularda beceriler kazandıracak eğitim programları oluşturulmuştur.

İzmir Ulaşım Ana Planı'nın Yenilenmesi ve 2030 Hedefli

Yeni Bir Planın Hazırlanması

İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin 2009 tarihinde hazırlanmış bir İzmir Ulaşım Ana Planı bulunuyordu. Var olan mevzuata göre bu planların beş yılda bir yenilenmesi gerekiyordu. Nitekim, İzmir Büyükşehir Belediyesi de Boğaziçi Mühendislik'le birlikte 20 Ağustos 2015'te yeni bir İzmir Ulaşım Ana Planını hazırlama çalışmalarını başlatmıştır. Yeni planın en önemli farkı, 2009 planının iki katı büyük bir alan için yapılmasıdır. Yol ağları ve ulaşım ağları tüm ili kapsayacak bir biçimde tasarlanacaktır.

Bu planda kent içi ulaşımın, kentin imar planları doğrultusunda, toplu taşıma sistemleri, yaya/bisiklet gibi çevre dostu ulaşım türlerine öncelik verilerek, türler arası entegrasyonu sağlayacak durak ve terminal alanları düzenlenerek, özel ulaşım dahil tüm ulaşım türlerinin birbirleri ile rekabet etmeyecek ve birbirini tamamlayacak şekilde bir bütün olarak planlanması ve işletilmesiyle günümüzdeki

ve hedef yılındaki ulaşım ve trafik sorunlarına çözüm getirilmesi amaçlanmıştır.¹⁰²

Bu plan, 15 yıllık perspektifle 2030 yılını hedef alarak hazırlanmıştır. Planda raylı toplu taşıma, karayolu, deniz ulaşımı ve bisiklet-yaya şebeke planları hazırlanacak, bu şebekelerin şehirlerarası ulaşım ile entegrasyonu sağlanacaktır. Raylı sistem için fizibilite çalışmaları ve beşer yıllık dönemler için yatırım programları hazırlanacaktır.

Hazırlanan Plan, İzmir'in nüfusunun 2030'da 6.200.000 olacağı kabulünden yola çıkmaktadır. Otomobil sayısının 2,2 kat artarak 642.000'den 1.443.000'e çıkacağı kestirilmiştir. 2015'te 5.900.000 olan gündelik yolculuk sayısının 10.250.000'e çıkacağı hesaplanmıştır. Kişi başına gündelik yolculuk miktarının 1.50'den 1.65'e çıkacağı kabul edilmiştir. Yaya yolculuk oranının % 35'ten % 30,4'e düşeceği, özel araç yolculuklarının oranının % 25,7'den % 29,2'ye çıkacağı, toplu taşıma oranının % 24,9'dan % 26,5'e çıkacağı, servislerle taşınan yolcu oranının ise % 13,9'tan %13,4'e düşeceği varsayılmıştır.

Hazırlanan planda dört alternatif senaryo üzerinde çalışılmıştır. Senaryolardan birinde Körfez geçişi seçeneği de değerlendirilmiştir. Nihai seçenek içinde Körfez geçişi yer almamaktadır.¹⁰³

Plan raylı taşımaya öncelik vermektedir. Bu sistemin **omurgasını İZBAN oluşturmaktadır.** Var olan sistem, kuzeyde Bergama'ya, güneyde Tire, Bayındır ve Ödemiş'e uzanmaktadır. Kurulacak altyapıda dört farklı hattın işletilmesi ön görülmüştür. Birinci hat Bergama-Alsancak, ikinci hat Selçuk-Alsancak, üçüncü hat Ödemiş-Bayındır-Torbalı-Halkapınar, dördüncü hat Tire-Bayındır-Torbalı-Halkapınar olacaktır. Bu dört hattın işletme uzunlukları toplamı 396,9 km.'dir.

Raylı ulaşım sisteminin **ikinci ögesini metro** oluşturmaktadır. Metro sistemini geliştirmek için önerilen hatların güzergâhları saptanırken, üniversitelere, santral garaja, havaalanına raylı ulaşım ile ulaşılır hale gelmesine önem verilmiştir. 2030 Ulaşım Ana Planı'na göre; kısa vadede 1) Narlıdere-Bornova uzatması, 2) Buca-Üçyol hattı, (1.Etap) orta ve uzun vadede, 1) Buca-Bayraklı, 2) Stadyum-Bozyaka-Karabağlar-Gaziemir-Sarıncı-Adnan Menderes Hava Limanı, 3) Menemen-Çiğli-Karşıyaka- Bayraklı -Bornova hattı, 4) Halkapınar- Otogar- Pınarbaşı -Kemalpaşa OSB, 5) Narlıdere-Güzelbahçe uzatma hatlarının yapılması öngörülmektedir. Bu yeni metro yatırımları gerçekleştirildiğinde, metro hatlarının uzunluğu 164,6 km.'ye ulaşacaktır.

Tramvay hatları şebekesinin geliştirilmesinde, yapılmış olan Karşıyaka Tramvayı ve Konak Tramvayı'na ek olarak, K.Çelebi-AOSB-Alaybey, K.Çelebi-Çiğli-Alaybey ve Bostanlı İskele-Onur Mahallesi hatları önerilmiştir. Yeni önerilen üç hat da Karşıyaka'dadır. Bu hatlar gerçekleştirildiğinde tramvayın işletilen hat uzunlukları toplamı 56,7 km.'ye çıkarılmış olmaktadır.

¹⁰² İzmir Ulaşım Ana Planı Sonuç Raporu Yönetici Özeti.

¹⁰³ Hürriyet, 11 Ocak 2018, www.hurriyet.com.tr (Erişim tarihi: 12.04.2018).

Planda 2030'da işletilmesi önerilen tüm raylı sistem hatlarının toplam işletme uzunluğu 664,5 km.'ye ulaşmaktadır. İzmir Konak tramvayı yapıldıktan sonra İzmir'deki raylı sistem hatları uzunluğu 179 km.'ye ulaşmış bulunmaktaydı Plana göre 286 km. uzunluğunda yeni hat kurulması gerekmektedir.

İzmir Ulaşım Ana Planı içinde raylı ulaşım sisteminin en önemli tamamlayıcısı olarak **transfer merkezlerinin kurulması** görülmektedir. Planlı ve kademeli bir toplu taşıma sisteminin kurulabilmesi için bu tür düğüm noktalarının kurulması gerekmektedir. Bu düğüm noktalarında yolculuk türleri arasında transfer sağlanırken, ticaret ve hizmet faaliyetlerinin yoğunlaşmasına olanak verilmektedir. Planda mevcut 24 transfer merkezine ek olarak 27 transfer merkezi daha kurulması önerilmiştir.

İzmir Ulaşım Planı'nda toplu ulaşımın tüm yolculuklardaki payının artırılması için raylı ulaşımın **deniz ulaşımıyla ve otobüs taşımacılığıyla** tamamlanması gerekmektedir. Nitekim planda deniz ulaşımında Körfez'deki iskele sayısının 11'den 17'ye çıkarılması, hat sayısının 10'dan 21'e çıkarılması önerilmektedir. Ayrıca, raylı sistemin etkili bir biçimde çalışabilmesi için otobüs taşımacılığının da etkin olarak sürdürülmesi gerekmektedir. Bu nedenle de Plan'da 2030 yılına kadar 4192 otobüsün satın alınması öngörülmüştür.

Ulaşım Ana Planı'nda, motorlu taşıt trafiğinin sorun yaratmadan gerçekleştirilebilmesi için yeni karayolu ve kavşak düzenlemeleri yapılması önerisi getirilmektedir. 2030'a kadar kent içinde 193 km. birinci ve ikinci derece arter yollarının ve 168 kavşak düzenlemesinin yapılması önerilmiştir.

Bisikletin kentin ulaşım sistemi ile entegrasyonunun sağlanması için Körfez çevresinde bulunan bisiklet yollarının aktarma merkezlerine erişiminin sağlanması, alt merkezler, iş merkezleri, hastane, okul ve üniversite gibi çekim merkezlerine ulaştırılması ve ilçe merkezlerine erişim sağlanması; ayrıca Akıllı Bisiklet Kirama Sistemi (BİSİM) kullanımının yaygınlaştırılmasına yönelik önlemler alınması ve tüm bu stratejilerin yer aldığı bir *"Bisiklet Ana Planı"*nın yapılması önerilmiştir. Böylece, 52,7 km. olan bisiklet yolu uzunluğunun 402 km.'ye çıkarılması öngörülmektedir.

Yayaların daha güvenli ve konforlu bir şekilde hareketlerinin sağlanabilmesi amacıyla yayalara ayrılan alanların artırılması, kentteki yaya yolları arasındaki sürekliliği sağlamak amacıyla kapsamlı yaya alanlarının oluşturulması, yaya erişim koşullarının evrensel standartlar çerçevesinde iyileştirilmesi ve Ulaşım Ana Planı önerilerinin detaylı uygulama çalışmaları için *"Yaya Ana Planı"* yapılması önerisi Plan'da yer almaktadır. 513 ha. yaya bölgesi, 23,7 km. yaya aksı oluşturulacaktır.

Planda kent merkezine özel araçlarla gelme talebini ve kent merkezindeki otopark sıklıkliğini azaltmak amacıyla toplu taşıma, istasyon, iskele, durak çevresinde *"Park Et-Devam Et"* alanlarının oluşturulması, kent merkezindeki otopark fiyatlarının artırılması ve kent çeperlerinde düşük ücretli otopark alanları oluşturulması önerilmiştir. Planda 52 adet *"Park Et Devam Et"* alanı saptanmıştır.

Hazırlanan Plan, Kocaoğlu'nun 9 Ocak 2018 Çetin Emeç Salonu'nda düzenlediği bir

basın toplantısıyla kamuoyuna duyurulmuştur. Kocaoğlu bu toplantıda bir yandan Ana Plan'ın temel kararlarını tanıtmış; öte yandan özellikle bu Plan'ın projelerinin nasıl finanse edilebileceği üzerinde durmuştur. Bu konuda, merkezi iktidarın diğer büyük kentlerin raylı taşıma sistemlerini finanse etmesine rağmen, bu konuda İzmir için hiçbir adım atmadığını, İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin finansal kredibilitesinin yüksekliğine rağmen düşük faizli kredilerden yararlanma yolunu tıkadığını anlattıktan sonra, buna rağmen İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin bu projeleri kendi kaynaklarından yararlanarak yapmaya çalışacağını bildirmiştir.¹⁰⁴

Raylı Taşıma Ağlarının Geliştirilmesine Devam Edilmesi

Bu dönemde metro siteminin dördüncü aşaması olarak 7,2 km.'lik F. Altay-Narlıdere hattının uygulama projelerinin yapımı 2015 yılında ihale edilmiş, 2016 yılında danışmanlık hizmetleri alımı gerçekleştirilmiş ve daha sonra yapım ihalesi sonuçlandırılmıştır. 9 Haziran 2018 tarihindeki temel atma töreni sonrasında hattın yapımına başlanmıştır.

Ayrıca 6 Mart 2015'de yapımçı firma ile 95 metro vagonu alımı için bir sözleşme yapılmıştır. Bu vagonların tesliminin 2017 yılında tamamlanması planlanmıştır. Vagon sayısının artışına paralel olarak depolama alanlarının geliştirilmesi için yeterli adımlar atılmaya başlanmıştır.

Bu dönemde İzmir Büyükşehir Belediyesi'nce, 2009 planında bulunan, izinleri alınmış ve finansmanı sağlanmış Karşıyaka ve Konak Tramvay hatlarının uygulanmasına girilmiştir. Bu hatların ihalesi, 26 Şubat 2014'de gerçekleşmiş, 30 Haziran 2014'de yer teslimi yapılmıştır. Karşıyaka tramvayında Alaybey-Bostanlı-Mavişehir hattının döşenmesine Nisan 2015'te başlamıştır. Konak tramvayında Üçkuyular-Konak-Halkapınar hattının döşenmesine ise Kasım 2015 de başlamış, Mart 2018'de de ön işletmeye alınmıştır.

İzmir raylı ulaşım sisteminin omurgasını oluşturan İZBAN hattının Torbalı'ya ulaşmasından sonra İzmir Büyükşehir Belediyesi ile TCDD arasında bu hattın Tepeköy'e uzatılması için 14 Mayıs 2011'de bir protokol imzalanmıştır. 2017 sonbaharına gelindiğinde, hat Selçuk'a ulaşmış bulunuyordu. 136 km.'lik Aliağa Selçuk hattı çalışmaya hazırdı. Açılış töreni Selçuk'un kurtuluş günü olan 8 Eylül'e alınmıştı. Törenin organizasyonu, İzmir Büyükşehir Belediye'sini dışlayacak biçimde yapılmış; Aziz Kocaoğlu'na çok geç haber verilmiş; toplantı, proje Başbakan Binali Yıldırım'a mal edilecek şekilde sahnelenmiştir. Törende sıra Kocaoğlu'nun konuşmasına geldiğinde, AKP'li militanların konuşmasını engellemesi üzerine "Bu projenin anası da, babası da İzmir Büyükşehir Belediyesi'dir, uygulayıcısı da Başbakan'dır. Ayıptır, ayıptır. Bu yaptığınız 40'ı geçti. Ben Türkiye Cumhuriyeti vatandaşım. Ben sizlerden yüzde 56 oy almış bir belediye başkanıyım. Siz nezaket kuralları içinde beni dinlemek zorundasınız. Bu proje, sayın Başbakan kadar benim de projemdir. Bu böyle bilinmelidir. Adam gibi durulması gerekiyor. Adam

¹⁰⁴ Ticaret: "İzmir'i 2030'a Taşıyacak Ulaşım Planı Tanıtıldı" (Erişim tarihi: 9 Ocak 2018).

gibi durmaya çağırıyorum. Adam gibi durun” demiş ve toplantıyı terk etmiştir.¹⁰⁵

Bu olaya burada yer verilmesinin nedeni Türkiye’de merkezi hükümet ve muhalif bir belediyenin ortak iş yapabilmesinin ne kadar zor olduğunu bir başka örnekle daha ortaya koymaktır. Daha önceki bölümlerde görüldüğü üzere, İZBAN’ın ortak girişim olarak dünyada en iyi proje olma ödülü aldığı hatırlanacak olursa, yaşanan olayın anlamı daha iyi yorumlanabilir. Bir projeyi topluma sunarken bir siyasetçinin övünebileceği en büyük başarı, bu projeyi kendisinin başarmış olması değil birlikte başarabilmiş olmasıdır. Önemli ve nadir olan budur. Selçuk açılışını düzenleyenler böyle bir konuda farkındalığa sahip olmadıklarını göstermişlerdir.

İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin Çevre Konusundaki Küresel Sorumluluğunu Yerine Getirecek Şekilde Bir Enerji Politikası Saptaması ve Uygulaması

Bir büyükşehir belediyesinin çevre konusundaki sorumluluklarını sadece kendi hemşerilerine karşı sınırlı bir sorumluluk olarak düşünmek yeterli olmaz. Bir büyükşehir belediyesi çevre konularında tüm Dünyada yaşayanlara karşı bir sorumluluğa sahiptir. İzmir Büyükşehir Belediyesi yönetimi de böyle bir çevre bilincine sahiptir. Avrupa Komisyonu çerçevesinde oluşturulan 6278 yerel yönetimin imzaladığı **Başkanlar Sözleşmesi’ni** (*Convenant of Mayors*) İzmir Büyükşehir Belediye Meclisi de 13 Nisan 2015’te kabul etmiştir.¹⁰⁶ Böylece İzmir Büyükşehir Belediyesi Dünya’da yaşanan iklim değişikliğiyle mücadelede üzerine düşen sorumluluğu yüklenmeye aday olduğunu göstermiştir. Bu Sözleşme uyarınca İzmir Büyükşehir Belediyesi 2020 yılına kadar sera gazı salınımını en az % 20 azaltma ve bu hedefi gerçekleştirmek için hazırlayacağı bir planı birliğe sunma sözü vermiştir. Devamında, hemen sözünü verdiği planı hazırlamaya girişmiş ve 2016 yılının Mart ayında İzmir Büyükşehir Belediyesi bir **Sürdürülebilir Enerji Eylem Planı** hazırlamıştır.¹⁰⁷

Bu planda önce İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin yarattığı sera gazları salınımının envanteri çıkarılmış, daha sonra orta ve uzun vadeli azaltım planları hazırlanmıştır. Yapılan hesaplamalara göre, İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin salınımının % 38,83’ü İZULAŞ ve ESHOT araçlarının yakıt tüketiminden, % 23,63’ü sokak aydınlatma ve trafik sinyalizasyonunda kullanılan elektrikten, % 17’si belediye binalarında tüketilen yakıt ve elektrikten, % 13,78’i İZBAN ve Metro’daki elektrik tüketiminden kaynaklanmaktadır.

Böyle bir salınım profilinin varlığı, belediyenin bu konudaki politikalarının neler olabileceğini de belirlemektedir. Bu sayılara göre, İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin azaltım hedeflerine ulaşması bakımından otobüs taşımacılığında sera gazı

¹⁰⁵ Sözcü: “İzmir’deki Toplu Açılış Töreninde Gerilim”, 8 Eylül 2017.

¹⁰⁶ Bu tarihte Türkiye’den Karşıyaka/İzmir, Bornova İzmir, Seferihisar/İzmir, Kadıköy/İstanbul, Maltepe/İstanbul, Nilüfer/Bursa, Tepebaşı/Eskişehir ve Antalya Büyükşehir Belediyesi bu sözleşmeyi imzalamış bulunuyordu.

¹⁰⁷ İzmir Büyükşehir Belediyesi Çevre Koruma ve Kontrol Dairesi Başkanlığı Sağlıklı Kentler ve Temiz Enerji Şube Müdürlüğü: *İzmir Büyükşehir Belediyesi Sürdürülebilir Enerji Eylem Planı*, Mart 2016.

salınımın azaltılması öncelikli bir yere sahiptir. İzmir Büyükşehir Belediyesi bu işe otobüs filosuna 20 elektrikli otobüs katarak girişmiştir. Türkiye’de filosunu elektrikli otobüse dönüştürmeye başlayan ilk belediye İzmir Büyükşehir Belediyesi olmuştur. Bu dönüşüm için ESHOT **“Elektrikli Otobüsler ve Güneş Enerjisi Entegre Projesi”**ni geliştirmiştir. Bu bağlamda 400 adet daha elektrikli otobüs alınacaktır. Buca’da ESHOT’a ait otopark çatılarına 10.000 m²’lik güneş paneli konulmuştur. Bu proje Uluslararası Taşıma Birliği (UITP)’nin Çevre ve Sürdürülebilir Gelişme Ödülünü almıştır.¹⁰⁸

Sokak aydınlatmasında ise işe Mustafa Kemal Sahil Bulvarı’nda elektrik direklerinin, güneş enerjisiyle çalışan aydınlatma direkleriyle değiştirilmesiyle başlanmıştır. Bu sistemin parklara ve yeşil alanlara yaygınlaştırılmasına geçilecektir. 2020 yılına kadar tüm sokak aydınlatmalarında LED aydınlatmasına geçilmesi planlanmaktadır.

Hazırlanan planda, ayrıca İzmir’de belediyenin temiz enerji üretimini artırarak da salınım azaltılması yoluna gidilmesi, Belediye ve iştiraklerindeki binaların çatılarında fotovoltaik uygunlaması, 40.000 konut için jeotermal ısıtma, katı atık alanı için enerji tesisi kurulması ve kırsal kesimde biokütle uygulaması önerilmektedir.

İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin Kentsel Dönüşüm Modelini Uygulamaya Devam Etmesi

İzmir’de, bu dönemde, kentsel dönüşüm etkinliği, iki farklı süreç içinde yürütülmektedir. Bunlardan birincisi, **Çevre ve Şehircilik Bakanlığı’nın 6306 sayılı** kanunun verdiği yetkiye dayanarak Karabağlar, Menemen, Narlıdere, Buca, Karşıyaka ve Kemalpaşa’da 920 ha.’lık bir alan ile Gaziemir, Bayındır, Torbalı, Karabağlar, Konak, Karşıyaka ve Bayraklı ilçelerinde 327 ha.’lık bir alanı kentsel dönüşüm alanı olarak ilan etmesidir.

6306 sayılı yasa kapsamında riskli yapılar konusunda Çevre ve Şehircilik Bakanlığı’na başvurulabilmektedir. Ekim 2017’ye kadar İzmir ilinde 15.441 yapı için riskli yapı müracaatı yapılmış bulunmaktadır. Bu başvurularda 2.977 riskli yapıyla Buca, 2943 riskli yapıyla Karşıyaka ilçeleri başı çekmiştir. Bu iki ilçeyi 1280 riskli yapıyla Karabağlar, 1135 yapıyla Bayraklı ve 944 riskli yapıyla Konak ilçeleri izlemektedir.

İzmir’de kentsel dönüşüm projesi uygulayan **ikinci aktör İzmir Büyükşehir Belediyesi’dir**. İzmir Büyükşehir Belediyesi bina düzeyindeki uygulamalarla değil alansal dönüşümlerle ilgilenmektedir. **5393 sayılı Kanunu’nun 73. maddesi-ne** dayanarak “Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Alanlarını” saptamakta ve Bakanlar Kurulu’nun onaylamasından sonra bu alanlarda dönüşümü gerçekleştirmeye çalışmaktadır. İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin bir önceki dönemde geliştirdiği belediyenin aktif olarak katılımına ve dönüşüm bölgesindeki hak sahiplerinin yüzde

¹⁰⁸ Ümit Erdem: “Sıvı ve Katı Atıkların Berteraf Edilmesi ve Kent Temizliği” çalışması, *İzmir Modeli Çalışmaları Üçüncü Kitap: İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin Yerel Kalkınma, Çevre ve Altyapı Sağlamadaki Performansları*, İzmir, 2018, s.224-254.

yüzünün kabulüne dayanan dönüşüm modeli başarılı olduğu için bu model bu dönemdeki İzmir Büyükşehir Belediyesi dönüşüm projelerinde de geliştirilerek uygulanmıştır.

Bu dönemde İzmir Büyükşehir Belediyesi, Karabağlar-Uzundere’de, Konak-Ege Mahallesi ve Balıkuyu’da, Karşıyaka-Örnekköy’de, Bayraklı’da, Gaziemir-Aktepe ve Emrez mahallerinde, Çiğli-Güzeltepe’deki 306 ha. alanda dönüşüm projelerini uygulamaya devam etmiştir. Ayrıca İzmir Büyükşehir Belediyesi, Torbalı’da 6 ha., Bayındır’da 13 ha. alanda dönüşüm alanları saptandıktan sonra, bu alanlarda uygulama yetkisini ilçe belediyelerine devredilmiştir. Ege Mahallesi’nde projeler katılımcı bir süreçle hazırlanmış, yüzde yüz uzlaşmanın sağlandığı birinci etap için ihale sürecine girilmiştir. Gaziemir- Aktepe ve Emrez mahallelerinin tasarım projesi ulusal yarışmaya çıkarılmış, eş değer ödül kazanan beş projeden bir grupla anlaşarak, uygulama projesi hazırlanmaya başlanmıştır.

İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin Sağlık Hizmetleri Konusundaki İsrarı

İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin Eşrefpaşa Hastanesi merkezli, sosyal güven-cesi olmayan İzmirlileri hastane hizmetlerinden mahrum etmeyen ve halk sağ-lına önem veren bir politika izlediğini, 2010’dan sonra Sağlık Bakanlığı’nın aldığı kararlarla İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin ve Eşrefpaşa Hastanesi’nin faaliyetle-rine bir sınırlama getirdiğini görmüştük.

İl Sağlık Müdürlüğü’nün 14 Ocak 2014 tarihli yazısıyla **İzmir Büyükşehir Bele-diyesi’nin Evde Bakım Hizmeti verebilmesinin önu açılınca**, bu konudaki ekip sayısı artırılarak, Eşrefpaşa Hastanesi’yle İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin diğer birimleri ilişki içinde 2015 yılı sonuna kadar 1284 evde bakım hizmeti verilmiştir. Evde bakım hizmeti kapsamına 2016 yılında 880 ev daha eklenmiştir. Bu hizmet ücretsiz olarak verilmekte, sadece tıbbi hizmet verilmemekte, ailenin sosyal ge-reksinmeleri de karşılanmaktadır.¹⁰⁹

Bu dönemde de İzmir Büyükşehir Belediyesi, Eşrefpaşa Hastanesi’ni en yeni cihazlarla donatma politikasını sürdürmüştür. 2014 yılında laparoskopik görüntü-leme cihazı, 2015 yılında beyin cerrahi mikroskopu, C kollu skopi cihazı ve vücut analiz cihazı, 2016 yılında atroskopi cihazı, kemik dansitometresi, dijital röntgen cihazı, renkli doppler cihazı alınmıştır.

Ayrıca Eşrefpaşa Hastanesi bu dönemde de toplum sağlığı projesi kapsamında yapılan ilkyardım eğitimi, sağlıklı anne kadın eğitimi, hijyen eğitimi, organ ve kan bağıışı eğitimi ve diğer sağlık konularında İzmirliilere eğitim vermeyi sürdürmüştür.

Eşrefpaşa Hastanesi Başhekimliği, Sağlık Bakanlığı’nın kendisine çizdiği sınır kapsamında sağlık taraması hizmetlerini sürdürmüştür. 2014 yılında 40 okulda 7182 öğrenciye, 30 ilçenin 209 mahalle ve köyünde yaklaşık 10.000 kişiye sağlık taraması, 7500 kişiye ağız ve diş sağlığı muayenesi yapılmıştır. 2015 yılında 16 il-çeye gidilerek 51 okulda 22.379 öğrenci, 5 ilçenin 67 mahallesi ve köyündeki 3815

¹⁰⁹ İzmir Büyükşehir Belediyesi: 2015 Faaliyet Raporu, s.191.

kişi taramadan geçirilmiştir. 2016 yılında 45 köyde 2762 kişiye ve 7 okulda 2.097 öğrenciye dış sağlığı taraması yapılmıştır.

İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin Sosyal Dayanışmayı Güçlendirme Projelerini Çeşitlendirmesi ve Yaygınlaştırması

Bu dönemde İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin sosyal hizmetler alanında yaptığı en önemli atılım, Buca'da **"Sosyal Yaşam Kampüsünü"** gerçekleştirmesi olmuştur. Tınaztepe'deki kampüs 6,5 ha. alanda gerçekleştirilmiştir. Bu alanın 5,17 hektarı üzerinde çevre düzenlemesi yapılmıştır. Bu çevre düzenlemesi yapılan alanda, süs havuzları, bir amfiteyatro, çocuk oyun alanları, otopark ve yeşil alanlar bulunmaktadır.

Toplam inşaat alanı 55.000 m²'dir. Bu alanın 26.540 m²'si huzur evi fonksiyonlarına ayrılmıştır. 425 kişi kapasitelidir. 83 kişilik kısmı geriatri birimi ve alzheimer-demans hastalarına tahsis edilmiştir. 342 kişilik bölümü ise sağlıklı yaşlılarca kullanılmaktadır. Bu huzurevi binasında balo salonu, kafeteryalar, yemek salonları, kütüphane, kuaför ve berber salonları, el işi salonu, terzihane, TV ve oyun salonları bulunmaktadır.

Huzurevi işlevi dışındaki binalar Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığı'nın diğer işlevlerine ayrılmıştır. Bu bağlamda, 6 bin m² lik inşaat alanında günde 5.000 kişiye yemek hazırlayacak yeni ve modern bir Aşevi, Çocuk ve Gençlik Merkezi, Engelli Eğitim Merkezi, Rehabilitasyon Merkezi, Spor Salonunda ise Konferans Salonu, Fitness Merkezi, Kafeterya ve Açık Oturma Terası bulunmaktadır. Spor Salonu, İzmir Büyükşehir Belediyesi Gençlik ve Spor Kulübü tarafından işletilmektedir. Kampüste ayrıca Sosyal Yaşam Kampüsü'nün İdari ve Teknik Hizmetler Şube Müdürlüğü olarak hizmet verecek bir Kabul Binası bulunmaktadır.

Bu kampüs 10 Aralık 2016'da işletmeye açılmıştır. Bu her yaşa ve kuşağa hizmet veren canlı ve yaşayan bir ortam doğurması bakımından Türkiye'deki ilk örnek olmuştur. ***Yerel yönetimlerde sosyal hizmetlerin üretilmesinde kavramsal açıdan bir sıçrayış yaratmıştır.***

Bu dönemde, ayrıca var olan huzurevleri, Alzheimer ve Demans Hasta ve Aileleri Danışma Merkezi faaliyetlerini sürdürmüştür. Huzurevine yaşlıların kabulü sırasında sosyoekonomik düzeyi düşük olan ailelere öncelik verilmiş ve bu kişilerden ücret alınmamıştır.

Kadınlara ilişkin olarak bu dönemde de ***Kadın Danışma Merkezi ve Kadın Sığınma Evi Faaliyetlerini*** sürdürmüştür. 2016'da Kadın Danışma Merkezi 1379 kadına danışmanlık hizmeti sunmuştur. Engellilere yönelik etkinlikler konusunda eskiden var olan Konak ve İnciraltı Engelli Hizmet Merkezleri'ne 2016 yılında Buca Sosyal Yaşam Kampüsü ***Engelli Hizmet Merkezi*** de katılarak hizmet kapasitesi artırılmıştır. Bu merkezlerde ***Eğitim ve Danışmanlık Hizmetleri*** verilmekte, ***Kültürel ve Sosyal Etkinlikler*** gerçekleştirilmektedir. 2016 yılında kentlilerin farklı 'engellilik' durumlarını deneyimleyebilecekleri bir ortam sağlayarak, engellilik konusunda farkındalığı artırmak ve empati oluşturmak için Limontepe Oyunlar Köyünde ***"Engelli Farkındalık Merkezi"*** hizmete alınmıştır. Ayrıca engellilerin kent

içindeki yaşam kalitesini arttırmaya yönelik çalışmaları teşvik amacıyla Kırmızı Bayrak uygulaması başlatılmıştır.

Bu dönemde de önceki dönemdeki gençlik merkezlerine ve çok amaçlı salonlara yenileri eklenmiştir. 2014 yılında Aliğa çok amaçlı spor salonu tamamlanmıştır. Aynı yıl Uzundere çok amaçlı spor salonu tamamlanmış ve İzmir Büyükşehir Belediyesi Gençlik ve Spor Kulübüne tahsis edilmiştir. Bornova Evka-3 Sosyal Merkez Projesi yarışması 2017 yılında sonuçlanmıştır.

2006 yılında ise dezavantajlı bölgelerdeki işsiz kadınlar ve gençlere yönelik olarak İZMEB açılmıştır. İZMEB tarafından 2010-2014 yılları arasında açılan girişimcilik eğitimlerin, istihdamı destekleyen mesleki ve teknik eğitimlerin 10 ayrı merkeze yayılması sağlanmıştır. İzmir'in Tarihi Un Fabrikası'nın 2014 yılında başlayan restorasyonu 2016'da tamamlandığında bu bina, İZMEB'in yerini alan **"Meslek Fabrikası Şube Müdürlüğü"ne tahsis edilmiştir.** Bu tarihi bina da "Meslek Fabrikası" olarak tanınmaya başlamıştır. Meslek edindirme etkinlikleri İzmir Büyükşehir Belediyesi için yeni bir alan olmasa da özellikle Meslek Fabrikası yapılanmasından sonra işverenler, eğitim kurumları, iş arayanlar ve iş bulma kurumunun bir araya gelmesinin ve katılımının sağlandığı bir yapı haline gelmiştir. Özellikle sanayinin ve hizmet sektörünün gereksinim duyduğu ara elemanların yetiştirilmesini sağlarken öncelikle genç, engelli ve kadın işsizlerin meslek sahibi olmalarını sağlamaktadır. Şimdiye kadar işe yerleşme oranları sistematik olarak takip edilmese de eğitim alanlarının izlenmesi çalışmaları yeni dönemle birlikte başlatılmıştır.

Yine Fakir ve Muhtaçlara Ayni ve Nakdi Yardım, Yardıma Muhtaç Kesimlere Yemek Hizmeti Verilmesi, Kurumlara ve Engellilere Yardım Projesi, İhtiyaç Sahibi Öğrencilere Yardım Projesi, İhtiyacı Olan Okullara Yardım Projeleri bu dönemde de uygulanmaya devam etmiştir.

Okul Sütü Olarak Başlayan Projenin, Süt Kuzusu Projesi'ne Dönüştürülerek Sürdürülmesi

Aziz Kocaoğlu dönemi belediyeciliğinin ilk döneminin öyküsünü anlatırken, "Okul Sütü" projesinin içinden nasıl bir yerelden kalkınma boyutunun geliştiği üzerinde durulmuştu. Okul Sütü Projesi'nin başarısı onun sürdürülebilirliği konusunda bir tehdit oluşturmuştur. Milli Eğitim Bakanlığı bu projeye sahip çıkarak, 2012 yılında ilkokul öğrencilerine süt dağıtılmasını merkezi hükümetin sorumluluğuna almıştır. Bu değişiklik İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin yerelden kalkınmada kullandığı çok önemli bir aracı kaybetmesi anlamına geliyordu. İzmir Büyükşehir Belediyesi süt kuzusu projesini geliştirerek, yerelden kalkınma konusundaki aracını korumuştur.

Süt Kuzusu Projesi 2012 yılında uygulanmaya başlanmıştır. Bu dönemde daha önceki dönemde oluşmuş bulunan kurumsal mekanizma ve projelere uygun olarak, **Süt Kuzusu Projesi** kapsamında 1-5 yaş arasındaki çocukların hanelerine gidilerek ayda bir kez İzmir Büyükşehir Belediyesince 8 lt. süt yardımı yapılmıştır. 2012 yılında 40 bin aile ile başlayan proje, 2017'den itibaren 3 katından fazla

artarak 133 bin aileye çıkmıştır. 2017 yılından itibaren bu proje kapsamına Suriyeli çocuklar da alınmıştır.

2013-2018 döneminde İzmir'deki çocuklar, bu proje sayesinde 55 milyon litre süt içmiştir. Tire Süt Kooperatifi işbirliğiyle gerçekleştirilen projeyle, 62 ekibin 388 mahallede 11 ilçede kapı kapı dolaşarak dağıttığı sağlıklı sütler, Tire İlçesi ve çevre köylerdeki yaklaşık 2 bin 500 üreticinin ineklerinden sağlanmaktadır.

İzmir Büyükşehir Belediyesi tarafından desteklenen Tireli süt üreticileri, Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) tarafından 2013 yılında “Dünyanın en iyi kırsal kalkınma modeli ödülü”ne layık görülmüştür. İlçede son 10 yıldaki süt üretim miktarı % 440 oranında artmıştır. Bu büyüme Türkiye ortalamasının da tam 6 katı olmuştur. Öte yandan kooperatif yöneticileri, proje sayesinde bölgedeki “köyden kente göçün” azaldığını açıklamışlardır.

Abla-Ağabey-Kardeş Projesiyle Başlayan Gönüllü Gençlik Projelerinin Yeni Alanlara Yayılması

Aziz Kocaoğlu'nun en çok ilgi çeken projelerden biri “Abla- Ağabey- Kardeş Projesi” olmuştur. Üniversite öğrencisi ya da mezunu gençleri, kentin dar gelirli semtlerinde oturan 4., 5., 6. ve 7. sınıf öğrencileri ile bir araya getiren, “abla ve ağabeylerin” küçük kardeşlerine derslerinde yardım ettiği, onlarla sosyal faaliyetlere katıldığı proje, kısa sürede büyük ses getirmiştir. Bu Proje, hem göçle gelmiş yeni kentlilerin İzmir’le, İzmirliyle kaynaşması, hem de kentli dayanışmasını göstermesi ve komünite oluşturulması bakımından önem taşımaktadır. İlk yıllarında Ahmet Piriştina Bursu verilen üniversite öğrencilerinin çok ciddi katılım sağladığı Abla-Ağabey-Kardeş Projesi, 10 yılda 14 binin üzerinde genç ve kardeşi buluşturmuştur.

Gönüllü gençler ile ilköğretim ikinci kademe öğrencilerini bir araya getiren proje, halen başarıyla sürdürülmektedir. Kış döneminde ev ziyaretlerini cumartesi günleri gerçekleştiren abla ve ağabeyler, önceden yine uzmanların ev ziyareti ile belirlenen ailelere konuk olmakta ve titizlikle hazırlanmış etkinlikleri kardeşlerle birlikte uygulamaya başlamaktadırlar. İzmir Büyükşehir Belediyesi, bu proje sayesinde binlerce çocuk ve gencin yaşamında yeni ufuklar açmıştır. Üniversiteli abla ve ağabeyleriyle tanışarak sosyalleşen çocuklar, artık yaşama daha farklı bakmaktadırlar. Proje ekibinin katılımcı aileler arasında yaptığı anket çalışmasına göre, ailelerin % 90’ı çocuklarının gelecek algısının olumlu yönde etkilendiğini düşünmektedir.

Daha önceki dönemde geliştirilmiş, toplumun aktif üyelerinin katılımıyla gerçekleştirilen; Abla-Ağabey-Kardeş Dayanışma, Önder Aileler, Kardeş Aile, Gençler-Yaşlılar El Ele Projeleri bu dönemde de gönüllülerin sayısının artırılmasında karşılaşılan zorluklara rağmen uygulanmıştır. 2016 yılında proje kapsamındaki genç sayısı 1328, kardeş kişi/aile sayısı ise 1066’dır. 2016-2017 döneminde bu projelere “İzmir Gençlere Kucak Açıyor Projesi” eklenmiştir. Bu projenin amacı; üniversitelerin kayıt dönemlerinde İzmir’e gelen gençleri, kayıt noktalarına ulaştırmak, danışmanlık yapmak, kayıt dönemi süresince barınmaya yönelik sorunları

aşabilmeleri için genç ve yakınlarına kısa süreli barınma olanakları sunmak ve yabancı oldukları bir kentte karşılaşılabilecekleri sorunlara ilişkin endişelerini azaltacak desteği sağlamak olmaktadır. 2016 yılında bu kapsamda 2500 öğrenciye hizmet verilmiştir.

İzmir'in Kültür ve Sanat Alanındaki Performansının Artırılması

İzmir'in Akdeniz'de bir odak olarak bir dünya kenti niteliği kazanabilmesi, kültür ve sanat faaliyetlerinde bir iddia sahibi olmasıyla mümkündür. Öte yandan İzmir'in kimliğini oluşturan **yaşam kalitesinin geliştirilebilmesi ve bir komünite oluşturmaındaki başarısı** için toplumun **tümüne yayılmış kültür ve sanat faaliyetlerinin** gerçekleştirilebilmesi gerekir.

Bu faaliyetler, temelde, belediyenin kendisinin gerçekleştireceği faaliyetler olmaktan çok İzmirliğin gerçekleştireceği ve yaşamlarına anlam katan faaliyetler olmalıdır. İzmir'in böyle canlı bir kültür ve sanat ortamı haline dönüşmesinde **İzmir Büyükşehir Belediyesi'ne düşen temel rol katalizörlüktür.** Belediye bu katalizörlük görevini İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin Kültür ve Sanat Dairesi ve İzmir Akdeniz Akademisi eliyle gerçekleştirmeye çalışmaktadır.¹¹⁰

İzmir Büyükşehir Belediyesi bu **katalizörlük işlevini** yerine getirirken, bir yandan bu alanda İzmir'in zayıf yönlerinden yola çıkarak, bu alanın gelişmesi için **altyapı eksiklerini gidermeye** çalışmakta, öte yandan var olan potansiyelleri ve eğilimleri saptayarak, **bu alandaki faaliyetlerin önünü açmaktadır.**

Bu bağlamda yüksek kültür ve sanat faaliyetleri bakımından kentin temel alt yapı açığını kapatmak için Ahmed Adnan Saygun Sanat Merkezi (Konser Salonu) yapılmıştır ve işletilmektedir. Zübeyde Hanım Opera Binası ihale aşamasına gelmiştir. Tabii bunlar pahalı yatırımlardır. İşletilmesi de pahalıdır. İzmir Büyükşehir Belediyesi bunları kendi kaynaklarından karşılamaktadır.

İzmir Büyükşehir Belediyesi İzmir'deki kültür ve sanat faaliyetlerini yaygınlaştırmak için farklı sanat performanslarının gerçekleştirilebileceği, kültür ve sanat merkezleri, çok amaçlı salonlar, çocuk ve gençlik merkezleri inşa etmekte ve ilçe belediyelerinin bu tür yatırımlarını ve uygulamalarını teşvik etmektedir. Günümüzde İzmir Kenti/ilinde İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin hizmet sunduğu kültür ve sanat merkezlerinin sayısı 18'e yükselmiştir, İzmir'deki ilçe belediyelerinin hizmet sunduğu merkezlerinin sayısı ise 31'e ulaşmıştır. Ayrıca iki adet kültür evi/ anı evi bulunmaktadır. 2004 yılından itibaren yapılan çok amaçlı spor salonlarının sayısı ise 27'ye yükselmiştir. Bu merkezlerin 12'si, İzmir Büyükşehir Belediyesi Gençlik Spor Kulübü Derneği tarafından işletilmektedir. Bu yapıların/merkezlerin inşa edilmesi gösteri sanatlarını İzmir'in hemen hemen her köşesinde yapılabilir hale getirmiştir.

Bu dönemde her yıl tekrar edilen kurumsallaşmış festivaller/şenliklerin sayısı

¹¹⁰ Bu konuda bkz. Serhan Ada, Şervan Alpşen, Başak Işıklar, Sarp Keskiner: *İzmir Büyükşehir Belediyesi, Kültür ve Sanat Faaliyetleri (2004-2017) Değerlendirme Raporu*, İzmir, Aralık 2017.

son yıllarda artış göstermiştir. 2017 yılı sonu itibariyle İzmir kenti/ilinde bu türden 155 faaliyet saptanmıştır.¹¹¹ Bunların bir kısmı İzmir Müzik Festivali, İzmir Caz Festivali, Dans Festivali gibi uluslararası nitelikte, bir kısmı yerleşmelerin kurtuluş günlerinin kutlamasına dönük kutlamalar, bir kısmı da Beydağ İncir Festivali, Urla Enginar Festivali, Alaçatı Ot Festivali, Bayındır Kiraz Şenliği, Bayındır Çiçek Festivali, Karaburun Zeytin Festivali, Seferihisar Mandalina Festivali vb. hasat şenlikleri, bir kısmı da deve güreşi şenlikleri olarak düzenlenmektedir. Bu etkinliklere halkın katılımı yüksektir.

İzmir Akdeniz Akademisi bir yandan, bir düşünce (**think tank**) kuruluşu ve demokratik bir platform olmak işlevlerini yerine getirirken; İzmir'deki sanatçıları da bir araya getirmeyi başarmaktadır. Bu bakımdan 2014 yılında gerçekleştirilen **İzmir Kültür Platformu Girişimi (İKPG)** başarılı bir başlangıç olmuştur.

İzmir Akdeniz Akademisi Kültür Sanat Çalışma Grubu Danışma Kurulu'nun toplantıları sırasında sivil toplum ve bağımsız sanatçılar düzlemindeki yerel potansiyelin saptanarak kapasitenin geliştirilmesi amacıyla İzmir Kültür Platformu Girişimi'nin oluşturulması kararlaştırılmıştır. Dört kişilik bir çekirdek grup etrafında çalışmalarına başlayan İKPG, demokratik katılımcılığı, eşit söz sahipliğini, oybirliğini ve bileşenleriyle genişlemeyi en başından itibaren kendisine öncelik edinmiştir.

Başlangıçtan itibaren gerçekleştirilen 20 iletişim toplantısıyla kentte birbirini bir ölçüde bilen ama doğrudan temas etmemiş kültür yöneticileri, mekân sahibi, akademisyen, yazar, sanatçı ve kültür yöneticileri sorunlar ve ihtiyaçlardan yola çıkarak ortak projeler üretip hayata geçirilmesine ön ayak olmuşlar ve bu toplantılarda sunum yapan her birey ya da kuruluş temsilcisi İKPG'de **"Bileşen"** olarak değerlendirilmiştir.

Yapılan çalışmaların başlangıcında ise **"Pla+forum"** forumlar dizisi gerçekleştirilmiştir. 2016 ve 2017'de sinema, tiyatro, müzik, mekân, bağımsız yayıncılık ve güncel sanat disiplinlerinde çalışan farklı farklı aktörler bir araya gelerek "Durumumuz nedir? Gidişat nasıldır? Ortak öğrenme ve üretim modülleri nasıl geliştirilir?" sorularını tartışmışlardır. Bu aktörlerle ilgili veri tabanı oluşturmak¹¹² üzere ortaya atılan yayın fikrinden doğan, tasarımı ve içeriğine yerel yönetimin desteğiyle sivil toplum temsilcisi İKPG bileşenleri tarafından hazırlanan ve yılda 3 kez yayımlanan **Pla+form Dergisi** Aralık 2017 itibariyle sekizinci sayısına ulaşmıştır. İzmir Akdeniz Akademisi ve İKPG ayrıca İzmir'in güncel sanat arşivini oluşturmak üzere bileşenlerin faaliyetleriyle ürünlerinin yer aldığı bir de "Yıllık" yayımlamaktadır. Bu yayının içeriği, o sene boyunca farklı modelleri ve deneyimleri İKPG bileşenlerine aktarmak üzere İzmir Büyükşehir Belediyesi tarafından

¹¹¹ Bu konuda bkz. *İzmir Yarımada Kültür Sanat Ajandası 2017*, İzmir Büyükşehir Belediyesi, *İzmir Havza Bakırçay, Gediz, Küçük Menderes, Kültür Sanat Ajandası 2017*, İzmir Büyükşehir Belediyesi.

¹¹² Bu bağlamda İzmir Akdeniz Akademisi, İzmir-Kültür Sanat Mekanları Haritası'nı yayımlamıştır. İzmir Akdeniz Akademisi-İzmir Kültür Platformu Girişimi *İzmir Kültür Haritası, Kültür-Sanat Mekanları*, 2017, İzmir, Aralık 2017.

İzmir Akdeniz Akademisi'ne şehir dışından ve yurt dışından davet edilen uzman isimlerin sunumlarından, İKPG'nin organize ettiği disiplinler ve disiplinlerarası forumların deşifrelerinden ve yıl boyunca ağı katılan yeni bileşenlerin profillerinden oluşmaktadır.

Ayrıca, İKPG'nin gerçekleştirdiği iletişim toplantılarında mevcut eğitim sistemlerine, öğrenme pratiklerine ve kalıplaşmış modellere karşı yeni alternatifler aramak, kültür üreticileri, sanatçılar ve yöneticileri arasında diyalogu güçlendirmek amacıyla “birlikte öğrenmek/birlikte üretmek” ana başlığıyla bir “Yaz Okulu” düzenlenmesine karar verilmiştir. 2017 Ağustos ayında yine yerel yönetimin desteğiyle içeriğini İKPG'nin oluşturduğu Yaz Okulu, Şirince Tiyatro Medresesi'nde 60'a yakın katılımcı ile gerçekleştirilmiştir. Yaz Okulu'nda¹¹³ İzmir'de sivil toplum kültür ortamında var olan kapasiteyi geliştirmek, ağ kurulmasını teşvik etmek amacıyla “öğrenme ve üretimin birlikteliği” vurgusu öne çıkmıştır. Kültür yöneticileri, küratörler, sanatçılar tarafından verilen seminerlerin yanı sıra, “Kamusal Alanda Sanat”, “Performans”, “Hak Temelli Çalışmalar”, “Alternatif Medya”, “Görselleştirme”, “Yaratıcı Tasarım”, “Dokümantasyon” ve “Dil” başlıkları altında atölyeler düzenlenmiştir. “Dokümantasyon”, “Görselleştirme” ve “Performans” başlıklı atölye grupları, Yaz Okulu sonrasında kalıcı olarak yapılanma kararı alan üç platform üretmiştir. Önümüzdeki dönemde atölyelerin birlikte üretilen disiplinlerarası çalışmalar gibi sonuçlarının da ortaya çıkması İKPG'nin hedeflerinden biridir. Yaz Okulu'nda bu çalışmaya da dayanak oluşturmak üzere bir de **Kültür Politikası Çalıştayı** gerçekleştirilmiştir. Sivil toplumun, İzmir'in kültür politikasının geliştirilmesindeki katkısını belirlemek üzere 40'tan fazla bileşenin yer aldığı Kültür Politikası Çalıştayı, iki ana başlık üzerinden gerçekleştirilmiştir. Bunlardan birincisi İzmir'de Kültürel Gelişme Perspektifleri, ikincisi ise İKPG'nin Geleceği ve Sürdürülebilirliği'dir. Platform güçlü bir “think tank” olarak çalışmaktadır. Yeni yapılar geliştirirken kültürün kent içindeki hareketliliği ve yatay organizasyon biçimleri değerlendirilmektedir. Bu çerçevede, İzmir içinden ve dışından iyi örneklerin göz önünde bulundurulması yararlı görülmektedir. Aynı doğrultuda İzmir üniversitelerinde var olan kaynakların da işe katılması önem taşımaktadır. Sivil toplum temsilcilerinin kendi aralarında ve yerel yönetim, özel kesim ve diğer aktörlerle kent içinde ve uluslararası ortamda, sürekli iletişim halinde olması sürdürülebilirlik bakımından özel bir öneme sahiptir. Bunu sağlamak için de dijital bir bilgi aktarma ve paylaşma platformunun varlığı gerekecektir.

Birleşmiş Kentler ve Yerel Yönetimler Örgütü'nün (UCLG) geliştirdiği, kentlerde kültürün sürdürülebilir kalkınmadaki rolünü öne çıkarmak üzere geliştirilen **“Kültür İçin Gündem 21 Programı”**na İzmir, 2015 yılında Belediye Meclisi'nin aldığı bir kararla, **Avrupa ölçeğinde “Pilot Kent”** olarak katılmıştır. Böylelikle İzmir, bu programa Türkiye'den katılan ilk kent olma özelliğini de kazanmıştır.

Kültür İçin Gündem 21 çalışmalarının ilk adımı hem merkezi kültür kurum-

¹¹³ Bu konuda bkz. *İzmir Kültür Platformu Girişimi Yaz Okulu 2017*, İzmir Akdeniz Akademisi, İzmir, Aralık 2017.

larından hem de yerel yönetimden temsilcilerle kültür alanında faaliyet gösteren sivil toplum örgütlerinin üyeleri, özel sektör, sanatçılar ve akademisyenlerin katılımıyla Mart 2016'da bir **“Öz Değerlendirme Çalıştayı”** gerçekleştirilmiştir. Bu çalıştayın amacı kültür alanında İzmir'in bir öz-değerlendirmesini yaparak daha sonra yapılacak çalışmalara yol gösterecek bir altyapı oluşturmaktır. Yapılan araştırmada, İzmir'in, “Kültürel Haklar”, “Kültür ve Çevre” ile “Kültür, Kentsel Planlama ve Kamusal Alan”da dünya ortalamasının üzerinde yer alırken, “Kültür ve Eğitim” ile “Kültür, Eşitlik ve Sosyal İçerme” “ kriterlerinde dünya ortalamasının altında kaldığı görülmektedir. Bunun yanı sıra, dünya ortalamasına yakın değerlerin bulunduğu “Kültür ve Ekonomi, “Kültür, Enformasyon ve Bilgi” ile “Miras, Çeşitlilik ve Yaratıcılık” kriterlerinin de üzerinde çalışılmaya ve geliştirilmeye ihtiyacı olduğu ortaya çıkmıştır.

Öz değerlendirme çalıştayında elde edilen sonuçlar ışığında, kültür alanında faaliyet gösteren kurum ve kuruluşları kültür odaklı eğitim çerçevesinde bir araya getirmeyi amaçlayan ve Mayıs 2017'de 17 kuruluşun katılımıyla gerçekleştirilen bir forumla faaliyete geçirilen **“KültürLab”** projesi ortaya çıkmıştır. Bunun yanı sıra, Pilot Kent İzmir Programı bünyesinde devam eden **“İyi Tasarım İzmir” etkinlikleri** iki yıl üst üste, 2016 ve 2017 yıllarında gerçekleştirilmiştir. Bu etkinliklerin yanı sıra, daha önce sözünü ettiğimiz, “İzmir Kültür Haritası” çalışması ve **“Basmane Çevresel Tasarım Projesi”** 2017 Ocak ayında Budapeşte'de yapılan “Pilot Kentler Toplantısı”nda örnek uygulamalar arasında gösterilmiştir. Bu durum, bir yandan Pilot Kent modelinin etkin işleyişine işaret ederken, öte yandan İzmir'e önemli bir sorumluluk yüklemektedir. Bu çalışmalar bir anlamda **katılımcı bir kültürel planlama gereksinmesine** işaret etmektedir.

İzmir Büyükşehir Belediyesi, İzmir'de kültür ve sanat düşüncesinin ve etkinliklerinin gelişmesinde katalizörlük işlevini gerçekleştirirken, kültür ve sanat etkinliklerinin düzenlenmesinin ana aktörlerinden biri olarak hizmet vermiştir. Festivaller ve bienaller, resim ve heykel sergileri, tiyatro gösterileri, konser organizasyonları, tematik alan sergileri, kent ve körfez turları, kentin özel günlerde süslenmesi, yaz aylarında açık hava sinema gösterimleri düzenlenmektedir. İzmir kitapları, yayımlamakta ve dağıtılmaktadır.

VI. BİRİNCİ KİTAPIN İKİNCİ KİTAP İÇİN HAZIRLADIĞI İZMİR MODELİ ÇERÇEVESİ

İzmir Modeli çalışmasının görgül temelli birinci kitabının sonuna gelmiş bulunuyoruz. Bu kitaptan sonra İzmir Modeli'nin normatif temelli ikinci kitabına geçilecek. Bu nedenle birinci kitabın sonunda Aziz Kocaoğlu dönemi belediyeciliğinin genel bir değerlendirmesini yaparken birinci kitaptan ikinci kitaba geçiş için gerekli köprü kurulacak.

Birinci kitap, 1984 yılında 3030 sayılı Büyükşehir Yasasının çıkarılmasıyla Türkiye'de iki kademeli bir yerel yönetim sistemine geçildikten sonra 2004 yılında çıkartılan 5216 ve 2012 yılında çıkartılan 6360 sayılı yasalarla yetki alanı sürekli genişleyen İzmir'deki 34 yıllık belediyecilik deneyiminin öyküsünü/tarihini kuruyor. Bu İzmir deneyiminin ve öyküsünün tümü gözden geçirildiğinde önemli

kırılma noktaları görülmektedir. Bunlardan birincisi 5216 ve 6360 sayılı yasalarla belediye sınırlarının genişletilmesidir. Bu genişlemeler yönetilen alanın niteliğini değiştirdiği için yönetim kararlarında önemli farklılıklar yaratmaktadır. İkincisi ise belediye başkanı merkezli karar verme süreçlerinin yerine katılımcı karar verme yaklaşımının benimsenmeye başlamasıyla ortaya çıkmaktadır. Bu dönüşüm 1999'da yönetime Ahmet Piriştina'nın gelmesiyle başlamış, Aziz Kocaoğlu döneminde yeni mekanizmalar oluşturularak, çeşitlenmiş ve yaygınlaştırılmıştır.

Bu, kitabın tarihsel anlatısının kurgusunun da bazı özel niteliklere sahip olmasını gerektirmiştir. Bunlardan biri, farklı belediye başkanları dönemleri anlatılırken her bir dönemin aynı ayrıntıda anlatılmamış olmasıdır. Belediye yönetiminde katılımcı dönem öncesi için kurgulanan anlatı ayrıntılı değildir. Bu dönemlerin anlatısında karar verme süreçleri üzerinde durulmamıştır. Sadece kentin temel sorunlarındaki değişimler ve bu sorunların çözümü için yapılan büyük yatırımlar üzerinde durmakla yetinilmiştir. Bu kitaptaki tarih anlatısı, Piriştina'nın döneminden sonra katılımcılığa verdiği önem dolayısıyla ve Kocaoğlu dönemi belediyeciliğiyle sürekliliği dolayısıyla daha ayrıntılı bir hale gelmektedir. Bu kitapta Aziz Kocaoğlu döneminin belediyeciliğine dayandırılan bir İzmir Modeli'nin dayanakları ortaya çıkarılmak istendiğinden, bu dönemin anlatısı bir model oluşturmaya olanak verecek bir ayrıntıda ele alınmaktadır. Bir anlamda ikinci kitapta geliştirilecek olan model, birinci kitabının kurgusunun hangi ayrıntıya inmesi gerektiğini belirlemektedir.

Model geliştirmeye yönelmiş bir tarih anlatısı da bir dönemin toplu muhasebesini yapmaya çalışan tarih anlatısına göre farklılık göstermektedir. Belediyenin tüm yaptıklarını içeren bir tür yıllık faaliyet raporlarının kapsamı içinde kurgulanmaması gerekmektedir. Bu tarih anlatısı belediye üzerinde düşünmeye, geleceğe dönük modeller geliştirmeye yöneldiği için kurgusunun da buna uygun ögeler ve aktörlere dayanarak yapılmış olması gerekmektedir. Böyle bir anlatıda, Belediye'nin rutin olarak gerçekleştirdikleri üzerinde durmaktan çok yeni düşüncelerin nasıl geliştiği, stratejilerin/ politikaların /planların/ projelerin nasıl hazırlandığı, uygulamada ne tür engellerle karşılaşıldığı, bu projeler konusunda halkla ilişkinin nasıl kurulduğu ve uzun erime nasıl yöneldiği vb. üzerinde durulmalıdır.

Birinci kitapta böyle bir anlatı kurgusu içinde İzmir Büyükşehir Belediyesi'nde Kocaoğlu'nun başkanlık yaptığı üç dönemin öyküsü, İzmir İçin Demokratik Bir Belediyecilik Modeli'nin ortaya konulmasında hangi temalar üzerinden yola çıkmamızın doğru olduğunun ip uçlarını veriyor. Öncelikle **yaşam kalitesi kavramını** merkeze alarak **İzmir Vizyonu'nun** tanımına bir açıklık kazandırılarak yola çıkılacak.

İzmir Modeli, **ikinci adımda**, İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin bir tüzel kişilik olarak ne tür **bir bürokratik yapıya sahip olarak, ne tür ilişkiler içinde**, hangi tür işlevleri yerine getirerek, ne tür performansları göstererek İzmir Vizyonu'nu gerçekleştirebileceğini ortaya koyacaktır. İzmir Modeli'nde, Anayasa ve ilgili belediyecilik yasaları içinde kalarak önerilen büyükşehir belediyesinin yapısı, merkezi hükümetle, ilçe belediyeleriyle ve halkla ilişkileri açısından, **Avrupa Yerel Yöne-**

tim Özerklik Şartı çerçevesinde eleştirilerek yaşam kalitesini yükseltmekte önü açılmaya çalışılacaktır.

İzmir Modeli sadece bu belediye yapısı ve ilişkilerinin biçimi için öneriler yapmakla kalmayacak, bu sistemin işleyişi bakımından belirleyici olan **finansal kaynak sağlanması** ve sistemin **mali yönetimi** konusunda, bürokrasisinin işleyişinin ve diğer faaliyetlerin gerektirdiği insan gücünün sağlanması ve onlara olumlu bir kariyer geliştirme yolunu açık tutan bir **insan kaynakları yönetimi** için stratejileri ve politikaları içerecektir.

İzmir Modeli, **üçüncü adımda** Kocaoğlu belediye başkanlığı deneyiminden yola çıkarak Büyükşehir Belediyesi'nin temel faaliyet alanlarını belirleyecektir. Bu alanların başında **Yerel Odaklı Kalkınma** gelmektedir. Bir belediye başkanı salt kentliye hizmet sunmakla yetinmiyor ve kendisine ben bu kenti nasıl kalkındırabilirim diye soruyorsa yerelden kalkınma en öncelik verilen konu haline gelmektedir. Sermayenin küreselleştiği, yüksek hareketlilik kazandığı ortamda bir yerel yönetici için yerel aktörleri dışlamaya neden olan bir kalkınma iyi bir şey değildir. Onun için anlamlı olan kalkınmaya yerel aktörleri dâhil eden yerelden kalkınmadır. Belediyenin bu işlevi, kendisinin bir girişimci haline gelmesi değil bir katalizörlük işlevi yüklenmesi olarak ele alınmalıdır.

İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin ve İzmir Modeli'nin kendisine seçtiği ikinci temel faaliyet alanı, **"Çevre Duyarlılığı ve Sorumluluğundan"** kaynaklanmaktadır. Bu bağlamda çevre koruma, çevre kirlenmesini önleme, katı atık yönetimi, bireyin doğayla ilişkisinin geliştirme, biyo-çeşitliliğin sürdürülmesi vb.leri İzmir Modeli'nin stratejiler ve politikalar geliştirdiği alanlar ortaya çıkmaktadırlar.

İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin, dolayısıyla İzmir Modeli'nin üçüncü temel faaliyet alanı kentsel **temel altyapıların yapılması ve onların ürettiği hizmetlerin** kentlilere sunulmasıdır. Bu alanda yapılanlar kentlilerin yapabilirliklerini ve özgürlüklerini artırmak bakımından bir katalizörlük işlevi görmektedir. Bu bağlamda, sağlıklı içme suyu sağlanması, havza su yönetimi, Körfez'in kentlinin yaşamına dahil edilmesi, kent içi ulaşım altyapısını sağlamak ve işletmek, kentin aydınlatılması vb. konuları İzmir Modeli'nin stratejiler ve politikalar geliştirdiği alanlar olacaktır. Modelin en özgün yönlerinden biri Körfez ve kent ilişkisinin yeni bir anlayışla kurulmakta olmasıdır.

İzmir Modeli'nin geliştirilmesindeki **dördüncü adımda** İzmir'de **yerleşmelerin biçimlenmesinin, arazi kullanmanın farklılaşmasının** düzenlenmesi ve denetlenmesine ilişkin yaklaşımlar ve pratikler ele alınmaktadır. Bu bağlamda İzmir Modeli'nin önerileri, çevre düzeni planının nasıl yapılacağı, İzmir'in çok odaklı yerleşme merkezi için imar yönetiminin nasıl gerçekleştirileceği, katılımcı tasarım projelerinin nasıl geliştirileceği ve tasarım rehberleri üzerinde durularak, İzmir için kapsamlı bir fiziki planlama sistemi kurgulayacaktır.

İzmir Modeli'nin **beşinci ve son adımı**nda İzmir yaşamında komünite oluşturulabilmesini, kamu alanı yaratılabilmesini ve yer duygusu doğurulabilmesini sağlayabilmenin önemi üzerinde durulmaktadır. Bunun için İzmir Modeli'nde, kentte

yaşayanların, bu türde özneller arası duyguları geliştirebilmesi ve özneller arası yargılara ulaşma kapasitesine sahip olmasını sağlayacak stratejiler, politikalar ve pratikler yer almaktadır. Bu bağlamda İzmir Modeli; sağlık hizmeti, sosyal projeler ve sosyal hizmetler, İzmir’de belediyeler, STK’lar, demokratik kitle örgütlerinin, kendi aralarında ve kentlilerle ilişkilerinde kentin bir komünite olma niteliğini kazanmasına yardımcı olacak stratejiler ve politikalar, İzmir Akdeniz Akademisi’nin yükleneceği işlevler, kentteki kültür ve sanat etkinliklerinin yaygınlaştırılması ve çeşitlenmesi ile kentteki sosyal sermayeyi yükseltmek, iktidarın ele geçirilen bir şey olmaktan çıkartılarak sosyal ilişkiler içinde inşa edilen bir şey olmasına yol gösterecek öneriler yapmaktadır.

Bu konularda yeni bir düşünce macerası yaşamaya hazırsanız, **İkinci Kitaba geçebiliriz.**

Kaynakça

- Acar, Erhan; Tuna, Numan: "Metronun İçinden Geçen Kent: İzmir", *Ege Mimarlık*, 1996/1, s.12-13.
- Ada, Serhan; Alpşen, Şervan; Işıklar, Başak; Keskiner, Sarp: *İzmir Büyükşehir Belediyesi, Kültür ve Sanat Faaliyetleri (2004-2017) Değerlendirme Raporu*, İzmir, Aralık 2017.
- Aziz Kocaoğlu (Cumhuriyet Halk Partisi İzmir Büyükşehir Belediye Başkan Adayı): *İşimiz İzmir Gücümüz İzmir (2009-2014)*, Seçim Broşürü.
- Aziz Kocaoğlu (Cumhuriyet Halk Partisi İzmir Büyükşehir Belediye Başkan Adayı): *İşimiz İzmir Gücümüz İzmir (2009-2014)*, Yeni Dönem Projeleri.
- Batur, Selamet: "İzmir'in Metro Sorunu", *Ege Mimarlık*, 1996/1, s.14.
- Bildirici, Faruk: Aziz Kocaoğlu, *Hürriyet*, 22 Mayıs 2011.
- Birişçi, Tanay; Türel Sönmez, Hatice; Özeren, Merve: *Kültürpark'ın Ağaç, Ağaçcık ve Çalıları*, İzmir, 2017.
- Cesurhan, Hüseyin, Taş: "5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu Bağlamında Stratejik Planlama", *Türk İdare Dergisi*, Sayı 449, 2005, s.101-111.
- Cihan, Utku: "İzmir Kordon Yolu Projesi: Bir Kentsel Vaka Takdimi", *TMMOB 2. İzmir Kent Sempozyumu*, 28-30 Kasım 2013, s.655-667.
- Cumhuriyet, 17 Ağustos 2017.
- Çiçeklioğlu, Meltem; Taner, Şafak: "İzmir Yerel Yönetim Modeli Sağlık Hizmeti, Sosyal Projeler ve Sosyal Hizmetler", *İzmir Modeli Çalışmaları, Beşinci Kitap: İzmir Modelinin Komünite, Kamu Alanı ve Yer Oluşturabilme Stratejileri*, İzmir, 2018, s. 18-92.
- Demokratik Sol Parti: *İzmir Büyükşehir Belediyesi 1999-2004 Programı*, İzmir, 1999.
- Devlet Planlama Teşkilatı: *Kamu İdareleri İçin Stratejik Plan Yapma Kılavuzu*, Ankara, 2003.
- Dokuz Eylül Üniversitesi Deniz Bilimleri ve Teknolojisi Enstitüsü: *İzmir Körfezi'nde Gerçek Zamanlı Gözlem Sistemli Sayısal ve Sediman Taşınımı Modelleme Projesi Sonuç Raporu*, İzmir, 2014.
- "Konak Meydanı İzmirililerin", *Ege Mimarlık*, 1993/4, <http://egemimarlik.org/1993-4/23.pdf> (Erişim tarihi: 15.10.2108).
- Erciyas, Saadet: *İzmir Ah! Tarık Dursun K'nın Semtleri*, Heyamola Yayınları, İstanbul, Mart 2011.
- Erdem, Ümit: "Sıvı ve Katı Atıkların Berteraf Edilmesi ve Kent Temizliği, *İzmir Modeli Çalışmaları Üçüncü Kitap: İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin Yerel Kalkınma, Çevre ve Altyapı Sağlamadaki Performansları*, İzmir, 2018, s.224-254.
- Esen, Oğuz: "Yerel Kalkınmanın Odağında Mali Yönetim Stratejisi", *İzmir Modeli Çalışmaları İkinci Kitap: İzmir Büyükşehir Belediyesinin Yönetim Stratejileri*, İzmir, 2017, s. 120-204.
- Gürsel, Ersen: "Konak Meydanı ve Çevresi Düzenleme Projesi", *Ege Mimarlık*, 2004/2, s. 44-53.
- Haber Ekspres: *"İşte Başkan Kocaoğlu'nun İzmir Manifestosu"*, 8 Mart 2014.
- Hürriyet, 11 Ocak 2018, www.hurriyet.com.tr (Erişim tarihi: 12.04.2018).
- Hürriyet, 25 Nisan 2017.

İZKA Kalkınma Ajansı: *Yarımada Sürdürülebilir Kalkınma Stratejisi*, İzmir Büyükşehir Belediyesi, İzmir, Temmuz 2014.

İzmir 3.İdare Mahkemesi Başkanlığı'na Bilirkişi Raporu: *Ege Mimarlık*, 1993/1-2, s.21-25.

İzmir Akdeniz Akademisi: *İzmir Kültür Platformu Girişimi Yaz Okulu 2017*, İzmir, Aralık 2017.

İzmir Akdeniz Akademisi: *İzmir Kültür Platformu Girişimi İzmir Kültür Haritası, Kültür-Sanat Mekanları*, 2017, İzmir, Aralık 2017.

İzmir Banliyösü Treni Finans Sözleşmesi: 01.12.2007 tarih ve 26717 sayılı Resmi Gazete.

İzmir Büyükşehir Belediyesi: *İzmir Tarih Sürdürülebilir Ulaşım Projesi*, İzmir, 2017.

İzmir Büyükşehir Belediyesi: *İzmir Yarımada Kültür Sanat Ajandası*, 2017.

İzmir Büyükşehir Belediyesi: *İzmir Havza Bakırçay, Gediz, Küçük Menderes Kültür Sanat Ajandası*, 2017.

İzmir Büyükşehir Belediyesi: *Küçük Menderes Havzası Sürdürülebilir Kalkınma ve Yaşam Stratejisi*, İzmir, Aralık, 2016.

İzmir Büyükşehir Belediyesi: *2015 Yılı Faaliyet Raporu*, 2015.

İzmir Büyükşehir Belediyesi: *Gediz-Bakırçay Havzası Sürdürülebilir Kalkınma Stratejisi*, İzmir, Ağustos, 2015.

İzmir Büyükşehir Belediyesi: *2013 Yılı Faaliyet Raporu*, 2013.

İzmir Büyükşehir Belediyesi: *İzmirliilerin Denizle İlişkisini Güçlendirme Projesi Tasarım Stratejisi*, İzmir Akdeniz Akademisi, İzmir, Ekim 2012.

İzmir Büyükşehir Belediyesi: *İzmir Tasarım Forumu, 31 Mayıs 2011*, İzmir Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayını, İzmir, Mart 2012.

İzmir Büyükşehir Belediyesi: *2012 Yılı Faaliyet Raporu*, 2012.

İzmir Büyükşehir Belediyesi: *2011 Yılı Faaliyet Raporu*, 2012.

İzmir Büyükşehir Belediyesi: *2010 Yılı Faaliyet Raporu*, 2010.

İzmir Büyükşehir Belediyesi: *İzmir Kültür Çalıştayı*, 24 Ekim 2009, İzmir, 2009.

İzmir Büyükşehir Belediyesi: *2009 Yılı Faaliyet Raporu*, 2009.

İzmir Büyükşehir Belediyesi: *2008 Yılı Faaliyet Raporu*, 2008.

İzmir Büyükşehir Belediyesi: *ESHOT Genel Müdürlüğü Stratejik Planlama Kitabı*, İzmir, 2006.

İzmir Büyükşehir Belediyesi: *İZSU Genel Müdürlüğü 2006-2011 Stratejik Planı*, İzmir, 2006.

İzmir Büyükşehir Belediyesi: *2005 Yılı Faaliyet Raporu*, 2005.

İzmir Büyükşehir Belediyesi: *2006-2017 Stratejik Planı*, 2005, İzmir.

İzmir Büyükşehir Belediyesi, *Yatırım Yağmuru*, (tarih belirtilmemiş).

İzmir Büyükşehir Belediyesi: *2004-2008 Geleceğin İzmir'i İçin*, (tarih belirtilmemiş).

İzmir Büyükşehir Belediyesi Çevre Koruma ve Kontrol Dairesi Başkanlığı Sağlıklı Kentler ve Temiz Enerji Şube Müdürlüğü: *İzmir Büyükşehir Belediyesi Sürdürülebilir Enerji Eylem Planı*, Mart 2016.

İzmir Büyükşehir Belediyesi Çevre Koruma ve Kontrol Dairesi Başkanlığı Sağlıklı Kentler Proje Koordinatörlüğü: *İzmir Kent Sağlık Gelişim Planı 2009-2013*, İzmir, Aralık 2011.

- İzmir Ekonomik Kalkınma Koordinasyon Kurulu: *İzmir İçin ELELE*, İzmir Büyükşehir Belediyesi, <https://www.izmirelele.com/default.aspx?id=1&mid=23> (Erişim tarihi: 14.10.2018).
- İzmir Ulaşım Ana Planı Sonuç Raporu Yönetici Özeti.
- İzmirliilerin Projesi, *XII*, Sayı 116, Şubat 2013, s.35-55.
- İzmirlinin İzmir'i, CHP Türkiye'nin Birleştirici Gücü (tarih belirtilmemiş).
- İZSU: *İzmir'de Suyun Serüveni 30 Yıl*, İzmir Büyükşehir Belediyesi, İzmir, 2017.
- Karakuş, Hidayet: *İzmir'in Kalbi Kemeraltı*, Heyamola Yayınları, İstanbul, 2011.
- Karpat, Gökhan: *İzmir Kültürpark ve Fuar Alanının Tarihsel Gelişim Sürecinin Araştırılması ve Geleceğe Dönük Tasarım Programının Oluşturulması*, Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, (yayınlanmamış yüksek lisans tezi), İzmir, Kasım 2009.
- Kaya, Alp Yücel: "İzmir Akdeniz Akademisi Raporu", *İzmir Modeli Çalışmaları Beşinci Kitap: İzmir Modelinin Komünite, Kamu Alanı ve Yer Oluşturabilme Stratejileri*, İzmir, 2018, s.141-217.
- Kaya, Alp Yücel: Aziz Kocaoğlu ile Görüşme, 7 Eylül 2017, 11.00-12.30.
- Kaya, Asil (Yayına Hazırlayan): *İzmir'de Suyun Serüveni*, İzmir Büyükşehir Belediyesi, İzmir, 2017.
- Kocaoğlu, Aziz: *Çete*, Yayına Hazırlayan: Gönül Soyoğlu, Boyut Yayınları, İstanbul, 2012.
- Kutlu, H.Gökhan: *İzmir Tarih; Agora, Kadifekale, Birinci ve İkinci Derece Konut Bölgeleri, Operasyon Planları*, İzmir Büyükşehir Belediyesi, İzmir, Kasım, 2015.
- Kutlu, H.Gökhan: *İzmir-Tarih; İzmirliilerin Tarih ile İlişisini Güçlendirme Projesi Operasyon Planları*, (İkinci Baskı), İzmir Büyükşehir Belediyesi, İzmir Eylül 2015.
- Mimarlar Odası İzmir Şubesi Kent ve Çevre Komisyonu: "Konak- Galeria Raporu", *Ege Mimarlık*, 1992/3-4, s.47-48.
- Mimarlar Odası İzmir Şubesi: *İzmir Kent Kurultayı*, Mimarlar Odası İzmir Şubesi Yayınları, Şubat 2010.
- Neşer, Gökdeniz: "İzmir Büyükşehir Belediye'sinin İzmir'in İçme Suyu Yönetimi", *İzmir Modeli Çalışmaları Üçüncü Kitap: İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin Yerel Kalkınma, Çevre ve Altyapı Sağlama-daki Performansları*, İzmir, 2018, s. 256-291.
- Oral, M.Yıldırım: "İzmir Ulaşım Ana Planı 2009", *Ege Mimarlık*, 2012/Aralık, s.42-48.
- Özelçi Eceral, Tanyel: "İzmir Yerel Yönetim Modeli: İzmir Belediyesi İmar Uygulamaları", *İzmir Modeli Çalışmaları Dördüncü Kitap: İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin Fiziki Planlama Yaklaşımları*, İzmir, 2018, s. 18-55.
- Rayhaber, 18 Aralık 2016.
- Soyoğlu, Gönül: "Büyükşehir Davası Bir Kumpastı", *Ege'de Son Söz*, 2 Ağustos 2016.
- Sözcü: *"İzmir'deki Toplu Açılış Töreninde Gerilim"*, 8 Eylül 2017, (Erişim tarihi: 15.10.2018).
- Tekeli, Doğan; Sisa, Sami: (1954-1974) *Projeler-Uygulamalar*, Apa Ofset, İstanbul, 1974.
- Tekeli, İlhan: "İzmir'in Farklılığı Üzerinde Düşünmenin Değişik Yolları", *İzmirli Olmak Sempozyum Bildirileri*, 22-24 Ekim 2009, İzmir Büyükşehir Belediyesi, s.29-36.
- Tekeli, İlhan: *İzmir-Tarih, İzmirliilerin Tarih ile İlişisini Güçlendirme Projesi*, İzmir Büyükşehir Belediyesi, İzmir, Temmuz, 2014.

- Tekeli, İlhan: *Konut Sorununu Konut Sunum Biçimleriyle Düşünmek*, İlhan Tekeli Toplu Eserler: 13, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 2009.
- Tekeli, İlhan; Gülöksüz Yiğit; Okyay, Tarık: *Gecekondulu, Dolmuşlu, İşportalı Şehir*, Cem Yayınevi, İstanbul, 1976.
- Ticaret: “İzmir’i 2030’a Taşıyacak Ulaşım Planı Tanıtıldı”, 9 Ocak 2018.
- TMMOB İzmir İl Koordinasyon Kurulu: *İzmir Büyükşehir Belediyesi Entegre Katı Atık Berteraf Tesisi Değerlendirme Raporu*, İzmir, Nisan 2017.
- TMMOB İzmir İl Koordinasyon Kurulu: “İki Yanlış Bir Doğru Etmez”, Basın Açıklaması, 30 Nisan 2004, *TMMOB İnşaat Mühendisleri Odası İzmir Şubesi Haber Bülteni*, Haziran 2004, Yıl: 19, Sayı 117, s.5-6.
- Uçmaklıoğlu, Başak: *Homa Dalyanı’nın Islahına Yönelik Uygun Kapı Modellerinin İncelenmesi ve Tasarlanması*, Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, (yayınlanmamış yüksek lisans tezi), 2016.
- Uyanık, Ercan: *İzmir Belediyesi Tarihi (1867-2017)*, İzmir, 2017, s.355’ten aktaran Erkan Serçe, *Milliyet*, 28 Mart 1989.
- Velibeyoğlu, Koray: “Havza Esaslı Çalışmalar”, *İzmir Modeli Çalışmaları Üçüncü Kitap: İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin Yerel Kalkınma, Çevre ve Altyapı Sağlamadaki Performansları*, İzmir, 2018, s. 165-185.
- Yaldız, Ümit: “İzmir Modeli İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin Merkezi Hükümetle İlişki Kurma Biçimi”, *İzmir Modeli Çalışmaları İkinci Kitap: İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin Yönetim Stratejileri*, İzmir, 2018, s. 20-62.
- Yetişkul, Emine: “İzmir Modeli: Kentsel Dönüşüm Uygulamaları”, *İzmir Modeli Çalışmaları Dördüncü Kitap: İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin Fiziki Planlama Yaklaşımları*, İzmir Büyükşehir Belediyesi, İzmir, 2018, s. 56-102.
- Yörük, Reşat: Not.
- Yücel Gier, Güzel; Neşer, Gökdeniz: Aziz Kocaoğlu ile Mülakat, 14 Eylül 2017.
- Yücel Gier, Güzel; Neşer, Gökdeniz: “Körfezi Yeniden Canlandırma ve İzmir İçin Yeniden İşlevlendirme Projesi”, *İzmir Modeli Çalışmaları Üçüncü Kitap: İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin Yerel Kalkınma, Çevre ve Altyapı Sağlamadaki Performansları*, İzmir, 2018, s. 292-321.
- www.cnnturk.com (Erişim tarihi: 31 Mart 2008).
- www.erhanuludag.com.tr/izmir-havagazi-fabrikasin-mimari-olarak-gelisim-sureci (Erişim tarihi: 15.10.2018).
- www.izmeda.org/Pages/Hakimizda.aspx?id=2 (Erişim tarihi: 15.10.2018).
- www.mimarizm.com (Erişim tarihi: 23 Ağustos 2010).

İzmir Modeli Çalışmalarına Katkısı Bulunanlar*

Adnan ÇELİKKAL, Prof. Dr. Adnan KAPLAN, Ahmet TOMAR, Ahsen DÜŞENKALKAN, Alaattin YÜKSEL, Ali Ekber YILDIRIM, Ali MURATHAN, Ali Serdar PEDÜKÇOŞKUN, Aliosman KURTULUŞ, Prof. Dr. Alp Yücel KAYA, Alper DOĞRUÖZ, Doç. Dr. Alper DUMAN, Prof. Dr. Alper BABA, Arda ŞEKERCİOĞLU, Ayça ATEŞER, Aydın GÜZHAN, Ayhan KELEŞ, Prof. Dr. Ayla OĞUŞ BINATLI, Aysel ÖZKAN, Dr. Ayselin YILDIZ, Ayşe Arzu ÖZÇELİK, Ayşe Suzan GÖK, Prof. Dr. Ayşe FİLİBELİ, Dr. Ayşegül SABUKTAY, Ayşen KALPALI, Ayтуğ BALCIOĞLU, Aziz KOCAOĞLU, Banu DAYANGAÇ, Barış KARCI, Başak IŞIKLAR, Başak SOMUNCU, Behiye Fügen SELVİTOPI, Dr. Bergüzar ÖZBAHÇECİ, Berna ATAMAN OFLAS, Betül AKSOY, Borgia KANTÜRK, Dr. Buğra GÖKÇE, Burcu SUNGUR, Prof. Dr. Burçin ÇOKUYSA, Prof. Dr. Burhan ŞENATALAR, Bülent TANIK, Dr. Can ÖZCAN, Prof. Dr. Canan ABAY, Prof. Dr. Canan BALKIR, Çiğdem AŞICI, Dr. Değer ERYAL, Deniz ÇABA, Doç. Dr. Deniz GÜNER, Derya GİRGIN SÜMER, Didem YAYGEL, Dr. Dilek AKYALÇIN KAYA, Durrin SÜER, Dursun KARADAĞ, Duygu ERSİN, Dr. Elif KOCABIYIK, Emel Ayfer NAKİPOĞLU, Emin Özgün TÜRKBA, Doç. Dr. Emine YETİŞKUL ŞENBİL, Emine SEBZECİ, Erhan BEY, Erkan ARSU, Ersoy SÜMERKAN, Ertuğrul TUGAY, Dr. Faruk GÜLER, Faruk İŞGENÇ, Fatma Pelin YENİGÜN DİLEK, Fatma TAŞKENT, Fatma TUNÇ KÖPRÜLÜ, Fazıl ÖLÇER, Prof. Dr. Feride AKSU TANIK, Prof. Dr. Fikret ADAMAN, Prof. Dr. Fikret TOKSÖZ, Filiz ECZACIBAŞI SARPER, Prof. Dr. Filiz KÜÇÜKSEZGİN, Fitnat Perihan UTAN, Funda ERKAL ÖZTÜRK, Gonca KAYAALP, Gökçe SÜVARİ, Prof. Dr. Gökdeniz NEŞER, Prof. Dr. Gökhan ORHAN, Gülay DEMİRCİOĞLU, Güler SAĞIT, Güven İNCİRLİOĞLU, Doç. Dr. Güzel YÜCEL GİER, Güzin ÖZBAŞ, Hakan ALPSOYKAN, Hakan ÖZTÜRK, Prof. Dr. Halil ŞEN, Haluk KARABULUT, Hamdi Ziya AYDIN, Handan ERİŞ, Hande ARSLANALP, Dr. Hasibe VELİBEYOĞLU, Hilmiye ÇARIKÇI, Hülya ARKON, Hülya ŞAHİN, Hüseyin KIRMIZI, İrmak YILMAZ, İbrahim ERDALLI, Prof. Dr. İlhan TEKELİ, İsmail DÜLGER, İsmail MUTAF, Kader SERTPOYRAZ, Kadir Efe ORUÇ, Kadir YILDIZ, Prof. Dr. Kayıhan PALA, Doç. Dr. Koray VELİBEYOĞLU, Prof. Dr. Korel GÖYMEN, Kübra ÇAKAR, Doç. Dr. Levent KIDAK, Levent İŞLER, Lütfi ÜNAL, Mehmet URAL, M. Selçuk BİLGİ, Mahmut ESKİYÖRÜK, Mahmut TÜRKMENÖĞLU, Mehmet Oğuz ERGENEKON, Mehmet SAYAR, Mehmet Seçkin MUTLU, Prof. Dr. Mehmet ZENCİR, Prof. Dr. Meltem ÇİÇEKLİOĞLU, Meral ÇOBAN, Mert YAYGEL, Metin KILINÇ, Prof. Dr. Metin ŞENBİL, Murat GİLGİL, Murat MOLVA, Murat VARLIORPAK, Prof. Dr. Murat BOYACI, Prof. Dr. Murat YERCAN, Prof. Dr. Mustafa BALCA, Dr. Mustafa BAYIK, Doç. Dr. Mustafa K. BAYIRBAĞ, Mustafa KAPCI, Mustafa Kubilay YILDIRIM, Mustafa KÜLAHÇIOĞLU, Nazlı ÖZKAYNAK, Nedim ÖRÜN, Prof. Dr. Nejat ÇOŞKUN, Neşe DUYGUN, Nilgün CEYHAN, Nuran ALTUN, Prof. Dr. Oğuz ESEN, Prof. Dr. Oğuz OYAN, Dr. Onur MENGİ, Doç. Dr. Orhan GÜNDÜZ, Ozan TANOBA, Ömer KIZILENİŞ, Prof. Dr. Ömer Faruk ÇOLAK, Özge BAYRAK, Özgür AKKAVAK, Özlem TUĞAÇ, Dr. Pınar MERİÇ, Raif CANBEK, Reşat YÖRÜK, Rümeyza ÖZGEN, Dr. Sadun EMREALP, Sarp KESKİNER, Sayım ULUTAŞ, Seda TUFAN, Seha ÖZMEN, Selçuk SAVCI, Sema ÖVGÜN, Doç. Dr. Semahat ÖZDEMİR, Senem YAZICI, Serdar YÜCEL, Doç. Dr. Serhan ADA, Prof. Dr. Serhan TANYEL, Serpil BARAN, Serpil KESKİN, Serpil ÖTÜCÜ, Seyhan TOTUK, Prof. Dr. Sezai GÖKSU, Şibel ÇOBAN, Sinem SAVTEKİN, Sönmez ALEV, Suphi ŞAHİN, Prof. Dr. Şafak TANNER, Doç. Dr. Şebnem GÖKÇEN, Şehnaz AYDIN, Şervan ALPŞEN, Şevket TÜRKEL, Prof. Dr. Şevkinaz GÜMÜŞOĞLU, Şule KÖK, Prof. Dr. Şükrü BEŞİKTEPE, Doç. Dr. Tanyel ÖZELÇİ ECERAL, Tayfun SERHAN, Tefvik TOZKOPARAN, Dr. Tolga ÇİLİNGİR, Tufan EKER, Turgay AKKAYA, Tülay YILMAZ, Ufuk YILMAZ, Uğur YÜCE, Utku ARSLAN, Prof. Dr. Uygur KOCABAŞOĞLU, Prof. Dr. Ümit ATABEK, Prof. Dr. Ümit ERDEM, Ümit YALDIZ, Vehbi DURDU, Prof. Dr. Yaşar UYSAL, Yeşim VARDAR, Yıldırım ŞAHİNER, Yıldız DEVRAN, Prof. Dr. Yusuf KURUCU, Prof. Dr. Zafer TOSUNOĞLU, Zeliha DEMİREL, Dr. Zeynep Durmuş ARSAN

* Liste alfabetik olarak hazırlanmıştır.

Kısaltmalar

A.Ş	Anonim Şirket
AKP	Adalet ve Kalkınma Partisi
ANAP	Anavatan Partisi
ARİZKO	Arap ve İzmir Belediyesi Turizm, Ticaret Anonim Şirketi
BİE	Uluslararası Sergiler Bürosu
CHP	Cumhuriyet Halk Partisi
ÇED	Çevresel Etki Değerlendirmesi
DEÜ	Dokuz Eylül Üniversitesi
DGM	Devlet Güvenlik Mahkemesi
DPT	Devlet Planlama Teşkilatı
DSİ	Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü
DSP	Demokratik Sol Parti
DYP	Doğru Yol Partisi
EAZA	Avrupa Hayvanat Bahçeleri ve Akvaryumlar Birliği
ELDAY	Elektrik, Elektronik, Geri Dönüşüm ve Atık Yönetimi Derneği İktisadi İşletmesi
ESBAŞ	Ege Serbest Bölge Kurucusu ve İşleticisi Anonim Şirketi
ESHOT	Elektrik Su Havagazı Otobüs ve Trolleybüs
FAO	Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü
FISU	Uluslararası Üniversite Sporları Federasyonu
Ha.	Hektar
IFC	International Financial Corporation/Uluslararası Finans Kuruluşu
IP	Internet Protocol Address/İnternet Protokolü
İBB	İzmir Büyükşehir Belediyesi
İEF	İzmir Enternasyonal Fuarı
İEKKK	İzmir Ekonomik Kalkınma Koordinasyon Kurulu
İKBNİP	İzmir Kentsel Bölge Nazım İmar Planı
İKPG	İzmir Kültür Platformu Girişimi
İTÜ	İstanbul Teknik Üniversitesi

İYTE	İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü
İZBAN	İzmir Banliyö Sistemi Taşımacılığı Anonim Şirketi
İZBETON	İzmir Büyükşehir Belediyesi Beton Asfalt Enerji Üretim Dağıtım Tesisleri Su Kanalizasyon Ticaret ve Sanayii Anonim Şirketi
İZDENİZ	İzmir Deniz İşletmeciliği Nakliye ve Turizm Ticaret Anonim Şirketi
İZFAŞ	İzmir Fuarçılık Hizmetleri Kültür ve Sanat İşleri Ticaret Anonim Şirketi
İZKA	İzmir Kalkınma Ajansı
İZMEB	İzmir Büyükşehir Belediyesi Meslek Edindirme ve Beceri Kursları
İZSU	İzmir Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü
İZULAŞ	İzmir Büyükşehir Belediyesi İzmir Ulaşım Hizmetleri ve Makine Sanayi Anonim Şirketi
KENTGES	Kentsel Gelişme Stratejisi
KİPA	Kitle Pazarlama Ticaret Lojistik ve Gıda Sanayi Anonim Şirketi
MHP	Milliyetçi Hareket Partisi
MİA	Merkezi İş Alanı
MTA	Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü
ÖGM	Özel Güvenlik Mahkemesi
SCADA	Supervisory Control and Data Acquisition/ Uzaktan Kontrol ve Gözleme Sistemi
SHP	Sosyal Demokrat Halkçı Parti
SODEP	Sosyal Demokrasi Partisi
STK	Sivil Toplum Kuruluşu
TANSAŞ	İzmir Büyükşehir Belediyesi İç ve Dış Ticaret Anonim Şirketi
TARKEM	Tarihi Kemeraltı İnşaat Yatırım ve Ticaret Anonim Şirketi
TCDD	Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları
TEDAŞ	Türkiye Elektrik Dağıtım Anonim Şirketi
TEK	Türkiye Elektrik Kurumu
TİP	Türkiye İşçi Partisi
TMMOB	Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği
TOKİ	Toplu Konut İdaresi
UKOME	Ulaşım Koordinasyon Merkezi
UNIVERSIADE	Dünya Üniversite Oyunları

İLHAN TEKELİ

1937 yılında, İzmir’de doğdu. İlk ve ortaöğrenimini İzmir’de tamamladı. 1955 yılında İzmir Atatürk Lisesinden, 1960 yılında da İstanbul Teknik Üniversitesi İnşaat Mühendisliği Bölümü’nden mezun oldu. 1964 yılında, Orta Doğu Teknik Üniversitesi’nde Şehir ve Bölge Planlama alanında; 1966’da Pennsylvania Üniversitesi’nde Bölge Biliminde yüksek lisans eğitimi tamamladı. 1968 yılında İstanbul Teknik Üniversitesi’nde Şehir Planlama konusunda doktora yaptı. 1970 yılından bu yana, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü’nde öğretim üyeliği yapmaktadır. Yurtdışındaki çeşitli üniversitelerde, konuk profesör olarak ders verdi.

Birçok belediyede ve kuruluşta danışma kurulu üyeliği yapan TEKELİ, Dünya Yerel Yönetim ve Demokrasi Akademisi Vakfı (WALD) kurucu üyeliğini ve Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı kurucu başkanlığını yapmıştır. 2004-2008 yılları arasında YÖK Genel Kurulu Üyeliği görevinde bulunmuştur. TEKELİ, 2009 yılından bu yana İzmir Büyükşehir Belediyesi başkan danışmanıdır. 2011 yılında İzmir Büyükşehir Belediyesi bünyesinde kurulan, İzmir Akdeniz Akademisi’nin 'Kurucu Onursal Başkanı, Bilim Kurulu ve Yönetim Kurulu Üyesi'dir.

Değişik dillerde, yüzden fazla kitabı, altıyüzelliden fazla bilimsel makalesi ve konferans tebliği yayınlanan TEKELİ, Sosyal Bilimler alanında aralarında, 1996 yılında Sedat Simavi Sosyal Bilimler Ödülü, 1999 yılında Mustafa Parlar Eğitimde Üstün Başarı Ödülü, 2006 yılında TÜBİTAK Hizmet Ödülü’nün yanında, Mimarlığa Katkı ve Sakıp Sabancı ödülleri de bulunduğu çok sayıda ödülleri aldı.

**“İzmir Büyükşehir Belediye Başkanlığı gibi,
ömrümün sonuna kadar onurla ve gururla
taşıyacağım çok şerefli bir görevi üstlendim
15 yıl boyunca.**

**Detaylarını, Değerli Hocamız İlhan Tekeli’nin kaleme aldığı
bu kitapta okuyacaksınız.**

....

“İzmir Modeli”ni incelediğinizde ayrıca dikkatinizi çekecektir:

**Bütün bunları yaparken, “dik duruşumuzdan” en küçük bir
taviz bile vermedik.**

**İzmirli hemşehrilerimizden aldığımız güçle, tüm emek ve
enerjimizi, bu kenti ayağa kaldırmak için kullandık.**

**Adaleti ve kul hakkını gözeterek, sadece İzmir halkının ve
kamunun çıkarlarını korumaya çalıştık.**

**İzmirliilere “gurur duyacakları” bir kent bırakabildiysek,
ne mutlu bize!”**

Aziz KOCAOĞLU

İzmir Büyükşehir Belediye Başkanı